

BILDERBUCH

ZUM

NUTZEN UND VERGNÜGEN DER JUGEND,

enthaltend

eine angenehme Sammlung von Thieren, Pflanzen, Blumen, Früchten, Mineralien, Trachten und allerhand andern unterrichtenden Gegenständen aus dem Reiche der Natur, der Künste und Wissenschaften; alle nach den besten Originalen gewählt, gestochen, und mit einer kurzen wissenschaftlichen und den Verstandeskräften der Jugend angemessenen Erklärung begleitet,

von

F. J. Bertuch,

Herzogl. S. Weimar. Legat. Rath; der Röm. Kaiserl. Akademie der Naturforscher, der Königl. Preuss. Akademie der Künste, der mechan. Wissensch. zu Berlin, der Chur-Maynzer Akademie nützl. Wissenschaften zu Erfurt, der freyen ökonomischen Gesellschaft zu St. Petersburg, der Leipziger ökonom. Societät, der naturforschenden Gesellschaft zu Jena, so wie auch der westphälischen naturforsch. Gesellschaft zu Brochhausen Ehren und ordentlichen, und der deutschen Gesellschaft zu Newyork korrespondirendem Mitgliede.

NEUE, MIT LATEINISCHEM UND UNGRISCHEM TEXTE VERMEHRTE AUFLAGE,

VERANSTALTET

DURCH EINE GESELLSCHAFT GELEHRTER,

IHR VATERLAND LIEBENDER UNGARN.

AUF KOSTEN DES FRANZ XAV. PERUSCHEG.

NEUNTER BAND.

WIEN, 1808.

Gedruckt bey Anton Pichler.

PORTE-FEUILLE

INSTRUCTIF ET AMUSANT

POUR

LA JEUNESSE.

Mélange intéressant d'Animaux, Plantes, Fleurs, Fruits, Minéraux, Costumes, Antiquités et autres objets instructifs et amusans pour la jeunesse; choisis et gravés sur les meilleurs originaux, avec de courtes explications scientifiques et proportionnées à l'entendement de la jeunesse.

RÉDIGÉ

par

F. J. Bertuch,

Conseiller de legation de S. A. S. le Duc de Sax. Weimar; membre de l'Académie impériale des curieux de la nature, de l'Académie royale des arts à Berlin, de l'Académie electorale des sciences utiles de Mayence, de la Société économique de Leipzig, des Sociétés d'histoire naturelle de Jene et de Westphalie à Brochhausen, et de la Société des Allemans à New-York.

NOUVELLE ÉDITION, AUGMENTÉE DU TEXTE LATIN ET HONGROIS

PAR UNE

SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES
ET PATRIOTES DE HONGRIE.

AUX DEPENS DE FRANÇOIS XAV. PERUSCHEG.

VOLUME NEUVIÈME

A VIENNE, 1808.

Chez Antoine Pichler.

FOR THE BULL

INSTRUMENT ABUSANT

L. A. J. BARRIS

J. J. Barris

SOCIÉTÉ DE BONS OUVRIERS

276955

EXCELLENTISSIMO

AC

ILLUSTRISSIMO DOMINO

COMITI

STEPHANO ILLÉSHÁZY

DEEADM,

HAEREDITARIO IN TRENCHIN,

AUREI VELLERIS EQUITI,

SACRAE CAESAREAE, ET REGIO APOSTOLICAE MAJESTATIS CAMERARIC

ET

ACTUALI INTIMO STATUS CONSILIARIO,

NEC NON

INCLYTORUM COMITATUUM TRENCHINENSIS ET LYPTOUIENSIS

SUPREMO ET PERPETUO COMITI,

DOMINO

GRATIOSISSIMO.

RECEIVED

ALL RIGHTS RESERVED

COMPTON

STEPHANO LLESZAY

D E B A D E M

HABITANTIA IN TRENCHIN

AUREI VELLERIS FOLIO

REGIAE CAESARAE ET REGIAE APOSTOLICAE MAJESTATIS

FRANCISCUS XAX, PERUSCHEG.

REG. NO. 1

IN REGIA BIBLIOTHECA APOSTOLICA VATICANA

EX LIBRIS

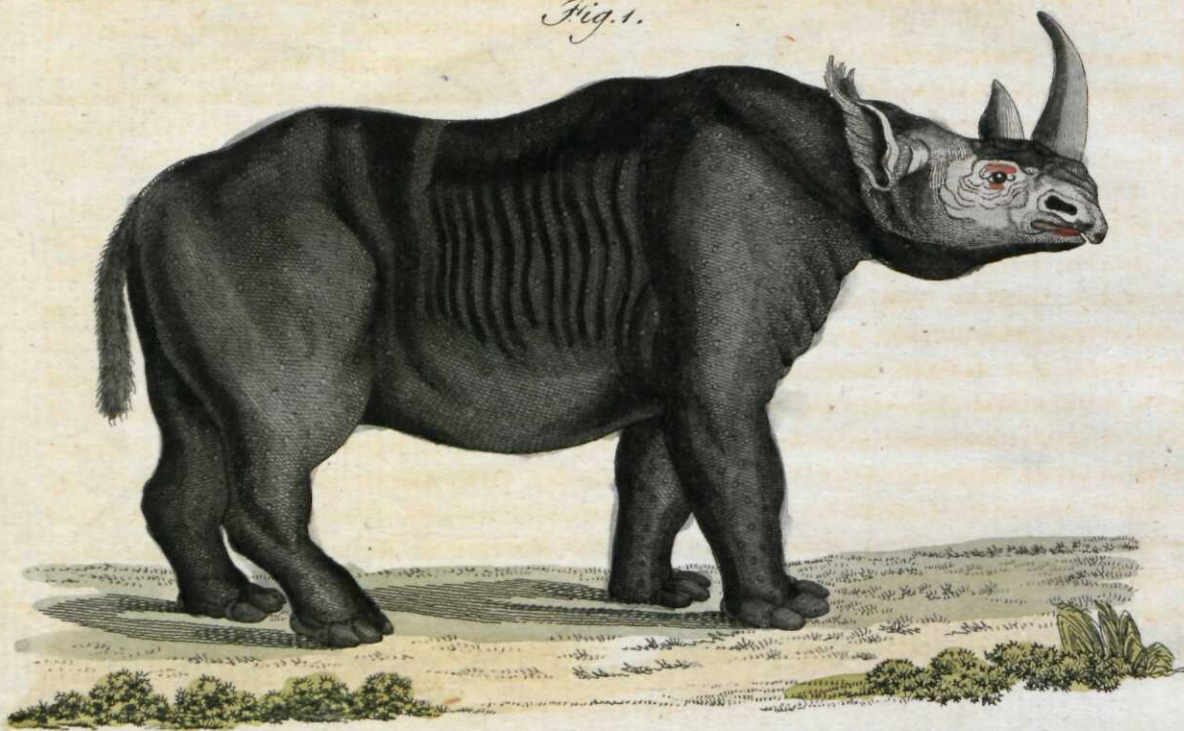
NO. 1234

CH. L. B. & CO.

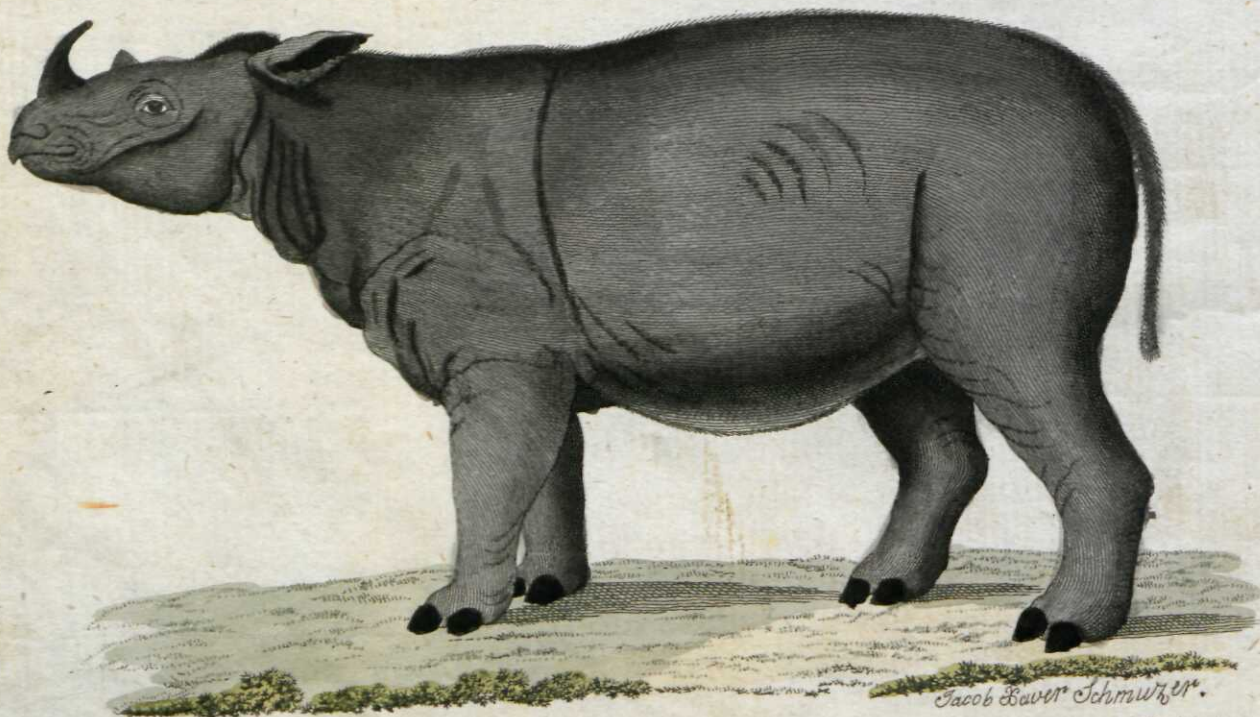

Vierf. Thiere LXIX. Anim. quadrup. L. XIX. Quadrupedes LXIX.

Fig. 1.

Fig. 2.

Jacob Bauer Schwenk.

IX. B. 1.

MAJORA QUADRUPEDIA MAMMALIA.

Fig. 1. Rhinoceros Africanus.

Rhinoceros Africanus bicornis ab Asiatico Rhinocerotē, quem in Orbis Picti tomo primo No. 2. vidimus, non modo pluribus in rebus discedit, sed et propriam speciem constituit. Cutis hujus non est tam rugosa et plicata ut Rhinocerotis Asiatici, sed laevior corpori insidet, ferme ut cutis Elephanti; porro hoc animal dentibus incisoriis caret. Supra nasum surgunt duo cornua retrorsum inflexa et mobilia, quae animali lacessito firmum recipiunt statum, arma hostibus periculosa. Hic Rhinoceros Africam meridionalem inhabitat, herbis victitans. Interdiu tranquille recumbit; noctu exit, alimenta quaesitum; etiam vicinas paludes et loca lutulenta, ubi volutetur, indagat. Si urgetur a venatoribus: terribilem emitit clamorem. Longitudo est 12, altitudo 7 pedum. Auctor textus Germanici putat, Afri-

canum Rhinocerotem bicornem a Romanis in Venationibus urbanis et pompis productum fuisse: sed Plinius, qui explicare non nisi de uno in nare cornu loquitur, aliud testari videtur.

F. 2. Rhinoceros insulae Sumatrae.

(*Rhinoceros bicornis Sumatricus.*)

Rhinoceros Sumatricus, tertia hujus generis species, haud longum ante tempus innotuit. A prioribus speciebus praeter alia etiam situ cornuum differt, non mobilia, sed, ut videtur, cranio infixorum, quorum alterum majus naso incubat, alterum vero minus, et quatuor tantum digitis longum, supra oculos emicat. Cutis aspera quidem, sed tenuis, ex fusco cinerea est; totumque animal subus haud absimile dixeris. Hucusque solummodo in Sumatra, Indiae Orientalis insula, repertum, magnitudine est longe minori, quam Rhinoceros Africanus.

ALI NAGY SZOPTATÓ ÁLLATOK.

1. Kép. Az Egyiptomi Szarvorrú.

(Rhinoceros Africanus.)

Az ezen a Táblán lerajzolt kétfarvú Szarvorrú, a' már az ezen Képeskönyvnek 1. Darabjában a' 2. Szám alatt leirtt Azziai szarvorrútól sok tekintetben különbözik, a' bőre nem olly pánztélforma mint az Azziaié hanem simán fekszik ki testén csak nem úgy, mint az Elefánté, az első és a' metszőfogak híjjával is van. Az orrán két hátra hajlott 's mozogható szarvai vagynak, de ha megharagszik, szarvai olly erősen állanak mint ha belégyökereztek volna, mellyek veszedelmes fegyverek az ellenség ellen. Ez a' szarvorrú déli Amérikában lakik, 's a' növényeken élőködik. Nappal elfekszik 's éjjel jár eledele után. Néha felkeresi a' közel lévő mocsárokat és fertöket, a' mellyekbe beléhevergődzik.

Ha üzőbe veszik, vagy ha megsebesítetik rettenetesen ordít. Hofzfasága 12 láb, magassága pedig 7. Hihetőképben az is Afrikai Szarvorrú volt, a' mellyet a' régi Rómaiak az állatokkal való viadalban és a' közönséges pompában hafználtak.

2. Kép. A' Szumátrai Szarvorrú.

(Rhinoceros bicornis Sumatrisus.)

A' Szumátrai Szarvorrú a' melly ezen állatnemnek még eddig az ideig harmadik esmeretes faja, nem régiben lett esmeretessé. Szarvainak fekvése által különbözik a' többtől a' nagyobbik t. i. az orrán a' kisebbik pedig a' melly 4 iznyi hofzfaságú a' szeméi felett nagyon alkatva. A' darabos de vékony bőre barna hamuszínű, 's termete ennek az állatnak hasonlít a' disznóéhoz. Még eddig csak Napkeleti Indiában Szumátrában találtatott, de akkora éppen nincs, mint az előbbi.

GROSSE VIERFÜSSIGE SÄUGTHIERE.

Fig. 1. Das Afrikanische Nashorn,
(*Rhinoceros Africanus*.)

Von dem Asiatischen Nashorn, welches wir im ersten Bd. No. 2, des Bilderbuchs kennen lernten, unterscheidet sich das *Afrikanische* hier abgebildete *zweyhörnige Nashorn* in mehreren Stücken. Seine Haut ist nicht so panzer-ähnlich wie bey dem Asiatischen Nashorn, sondern liegt glatt an dem Körper an, fast wie bey dem Elephanten; auch fehlen ihm die Vorder- und Schneidezähne. Auf der Nase hat es zwey nach hinten gebogene Hörner, die sich bewegen lassen. Ist das Thier aber zornig, so stehen die Hörner wie eingewurzelt, und sind eine gefährliche Waffe gegen seine Feinde. Unser Nashorn bewohnt das südliche Afrika, und nährt sich von Vegetabilien. Am Tage bleibt es ruhig liegen, und nur des Nachts geht es seiner Nahrung nach. Es sucht auch die in der Nähe liegenden Sümpfe und Moräste auf, worinnen es sich wälzt. Wird es verfolgt und verwundet,

so stößt es ein fürchterliches Geschrey aus. Seine Länge beträgt 12 und die Höhe 7 Fuß. — Das zweyhörnige Afrikanische Nashorn war es wahrscheinlich auch, welches die Römer bey ihren Thiergefechten und öffentlichen Aufzügen vorbrachten.

F. 2. Das Nashorn von Sumatra.

(*Rhinoceros bicornis Sumatricus*.)

Das *Nashorn von Sumatra*, die dritte bis jetzt bekannte Art dieser Thiergattung kennen wir erst seit kurzer Zeit. Es unterscheidet sich von den beyden übrigen durch die Lage seiner Hörner; das eine grössere steht auf der Nase, das zweyte kleinere nur 4 Zoll lange aber über den Augen.

Die rauhe aber dünne Haut ist bräunlich aschfarben, und das ganze Thier gleicht an Gestalt einem Schweine. Bis jetzt hat man es nur auf der Ostindischen Insel Sumatra gefunden; es wird lange nicht so groß als die vorher beschriebene Afrikanische Art. —

GRANDS QUADRUPÈDES.

Fig. 1. Le Rhinocéros africain.

(Rhinoceros Africanus.)

Le Rhinocéros africain à deux cornes, ici représenté, se distingue en plusieurs façons du Rhinocéros asiatique dépeint et décrit dans le 1er Vol. de ce Recueil, No. 2. Sa peau n'est pas si cuirassée que celle du Rhinocéros asiatique, elle est moins ridée et plus lisse, presque comme celle de l'Eléphant; aussi les dents incisives lui manquent. Son museau est muni de deux cornes recourbées en arrière et mobiles à volonté; mais sitôt que l'animal entre en colère, elles se roidissent et lui servent d'armes très-dangereuses contre ses ennemis.

Ce Rhinocéros habite l'Afrique méridionale et se nourrit de végétaux. Le jour il reste couché dans les broussailles, et ce n'est que le soir qu'il va chercher sa nourriture. Il aime aussi à se vautrer dans les lacs et marais qui lui sont proches. Etant poursuivi et blessé il

pousse des cris effrayans. Sa longueur est de 12 et sa hauteur de 7 pieds. C'est vraisemblablement ce Rhinocéros à deux cornes, qui servait autrefois aux combats d'animaux et aux cortèges publics des Romains.

F. 2. Le Rhinocéros de Sumatra.

(Rhinoceros bicornis Sumatricus.)

Ce n'est que depuis peu de tems que nous connaissons cette troisième espèce connue du Rhinocéros, nommée *Rhinocéros de Sumatra*, qui est son pays natal. Il se distingue des autres Rhinocéros par la position de ses deux cornes, dont l'un plus grand se trouve sur le museau, et l'autre qui n'est que de quatre pouces, au dessus des yeux. La peau est rude mais peu épaisse, de couleur cendrée. L'animal entier ressemble à un cochon, et n'atteint pas, de beaucoup près, la taille des autres Rhinocéros. Jusqu'ici on ne l'a trouvé qu'à *Sumatra*.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Jacob H. Schwärzer.

OSCINES GERMANIAE.

Fig. 1. Ampelis Garrulus.

Elegans haec avis, quae propter amictum tenerum et mollem a Germanis *Avis cauda bombycina* (*Seidenschwanz*) vocatur, septemtrionales Europae tractus inhabitans, non nisi hyberno tempore migrans Germaniam intrat, novem pollices longa, amictu rubicundulo, cinereo, subfusco. Remigibus secundariis insident apices cornei, colore coccinei. Ceterum haec avis iners, stupida, aucupibus captu facilis, baccis sylvestribus et vermibus nutritur. Caro ejus sapidissima.

Fig. 2. Sturnus vulgaris.

Sturnus per totam Germaniam frequens, avis alacris, docilis, breviusculos numeros musicos decantare, quin et aliquot verba imitando reddere discit. Plerumque per prata et pascua volitat, vermiculis vescens; ingruenti autem vespere numerosissima in societate fruticeta vicina et sylvas petit, ibi pernoctaturus. Mensibus Septembri et Octobri sturni copiosissimi retibus capiuntur. Caro eorum est parum sapida.

Loxia Pyrrhula.

Fig. 3. Mas.

Fig. 4. Femella.

Loxia Pyrrhula, sylvas incolens, baccis variisque seminibus nutritur, iners, stupida,

captu facilis. Mas pectore coccineo distinguitur, femina cinereo. *Loxiae Pyrrhulae*, praecipientibus organis musicis, varias discut melodias, quas voce, canentibus fistulis simili, perbene imitantur. *Loxia*, cantuunculas edocta, non raro duobus tribusve Ludovicis aureis venit.

Fig. 5. Loxia Coccothraustes.

Loxia Coccothraustes cum *Loxia Pyrrhula* ejusdem est prosapiae, rostro brevi crassoque insignitae; avis inconcinno quidem corpore, sed cauta et astuta, in omnibus Germaniae sylvis obvia. *Cerasis arboribus* est quam infestissima, utque earum fructibus potiat, quos maturos plurimum amat, versuta calliditate vigilantiam custodum fallere docta. Ut praecedentes tres species avium in Germania viventium, ita et haec facile cicuratur, atque in caveis, ubi cannabis, papaveris, aliarumque plantarum seminibus alitur, hominum habitacula plures per annos inhabitans durat.

Fig. 6. Motacilla Phoenicurus.

Haec avis jucunda, alacris, vicorum amans, plerumque circa habitacula hominum volitat, cantus breves quidem, sed amoenos recinens. Vermibus atque insectis vescens, hortis quam plurimum prodest: sed in hominum contubernio vitam non diu sustinet. Auctumno ex Germania in tractus meridionales emigrat, mense Aprili reducta.

NÉMET ORSZÁGI ÉNEKLŐ MADARAK.

1. Kép. A' Lotska Selyemfarku.

(Ampelis Garrulus.)

Ez a' szép madár, a' melly nevét gyenge és puha tollaitól vette északi Európában lakik, és csak téli költözésekor jön Német Országba, 9 íznyi hofzfaságú, tollai gyenge verhenyös, szürkés és barnás színűek. Hátulsó kormánytollai végen tzinobriom veres szarűnemű pontotkák vagynak. A' selyemfarkú lomha és bohó madár, mellyet a' madárfajok könnyen megejthetnek. Él vad bogyókkal, és kukatzokkal; húsa igen ízes.

2. Kép. A' Közönséges Seregély.

(Sturnus vulgaris.)

A' Seregély, melly nálunk számosan talál-tatik vidám es megtanitható madár, a' melly a' rövid dallokat el énekelni 's az emberi szavakat kimondani megtanulja. Többnyire a' vetéseken és a' legelőkön tartózkodik. Estve felé seregenként repül a' közel fekvő tsalítottokba ahol megháll. Szeptemberben és Novemberben, hálókkal fogdossák; húsa nem igen ízes.

A' Süvöltő Magnyító.

(Loxia Pyrrhula.)

3. Kép. A' Him.

4. Kép. A' Jértze.

A' Süvöltő, az erdőkben magokkal bogyókkal élösködik, Mivel lomha és bámész könnyen meglehet fogni. A' Him a' Jértzétől vi-

lágosveres begyére nézve különbözik mert emezé szürkés. A' süvöltőt gyenge korában a' kis Orgonának előtte való jádszása által sok dallokra meg lehet tanítani, a' mellyeket flota forma hangokon el füttyölget. Egy jól kitanúlt Süvöltő el kél néha 2 's 3 Lajos-aranyon is.

4. Kép. A' Vasorrú Magnyító.

(Loxia Coccythraustes.)

A' Magnyító a' Süvöltővel együtt a' madaraknak abba a' Nemébe tartozik a' mellynek rövid és vastag orra van. A' Magnyító ugyan otromba, de a' mellet félénk és ravasz madár; Német Országban minden erdeiben talál-tatik. A' tseresznye kertekben igen veszedelmes; a' tseresznyét különösen szereti, és az őrzőknek vigyázóságát sokféle ravasz-sággal megtudja lopni. Valamint az elébb leirtt három fajok úgy ez is hamar megfzelidül, és néhány esztendőig a' kalitzkában elédegel, a' midőn kender maggal, mákkal és más magokkal kell tartani.

5. Kép. A' füstfarkú Billegető.

(Motacilla Phoenicurus.)

Ez a' vidám 's eleven madár többnyire közel az emberek hajlékaikhoz a' falukban tartózkodik; éneke rövid de kellemetes. Apró bogarakkal 's férgekkel éldegel, azért is a' kertekben igen hasznos. Kalitzkában nem sokáig él. Őzfzel a' melegebb környékekre költözködik, és Aprilisben jön visszsa.

DEUTSCHE SINGVÖGEL.

Fig. 1. Der gemeine Seidenschwanz.

(Ampeelis Garrulus.)

Dieser schöne Vogel, der von seinem zarten weichen Gefieder den Nahmen erhalten hat, bewohnt den Norden von Europa, und kommt nur im Winter auf seinen Zügen zu uns nach Deutschland. Er ist 9 Zoll lang, und sein Gefieder ist von sanfter röthlicher, graulicher und bräunlicher Farbe. An den hintern Schwungfedern sitzen zinnberrothe hornartige Punkte. Der Seidenschwanz ist ein träger dummer Vogel, der von den Vogelstellern leicht gefangen wird. Er nährt sich von wilden Beeren und Würmern, und sein Fleisch ist sehr wohlschmeckend.

Fig. 2. Der gemeine Staar.

(Sturnus vulgaris.)

Unser Staar, der sich häufig durch ganz Deutschland findet, ist ein munterer gelehriger Vogel, der kleine Melodien nachpfeifen, und selbst Worte nachsprechen lernt. Er hält sich meistens auf Wiesen und Triften auf, wo er von Würmern lebt, und zieht am Abend in Schaaren von mehreren Tausenden in die nahliegenden Gebüsche, wo er übernachtet. Im September und October werden die Staare häufig in Netzen gefangen; doch ist ihr Fleisch nicht sehr wohlschmeckend.

Der Gimpel.

(Loxia Pyrrhula.)

Fig. 3. Das Männchen.

Fig. 4. Das Weibchen.

Der Gimpel bewohnt die Wälder, wo er sich von mehreren Sämereyen und Beeren nährt. Als träger dummer Vogel, läßt ersich

leicht fangen. Das Männchen unterscheidet sich durch seine hochrothe Brust, die bey dem Weibchen graulich ist. Die jungen Gimpel kann man durch das Vorspielen auf einer kleinen Orgel mehrere Melodien lehren, die sie mit flötenartigem Ton sehr gut nachpfeifen. Ein gut abgerichteter Gimpel wird oft mit zwey bis drey Louisd'or bezahlt.

Fig. 5. Der gemeine Kernbeißer.

(Loxia Coccothraustes.)

Der Kernbeißer gehört mit dem Gimpel zu einem Geschlechte, das sich durch den kurzen dicken Schnabel auszeichnet. Er ist ein plumper, aber dabey scheuer, listiger Vogel, der sich in allen Waldungen Deutschlands findet. Den Kirschgärten ist er sehr gefährlich; er liebt diese Frucht vorzüglich, und weiß durch mannichfache List die Aufmerksamkeit der Wächter zu hintergehen. — Wie die drey vorher beschriebenen Gattungen deutscher Vögel läßt er sich leicht zahm machen, und dauert mehrere Jahre im Käfig in den Zimmern aus, wo man ihn mit Hanf, Mohn und andern Sämereyen flütert.

Fig. 6. Der Rothschwanz.

(Motacilla Phoenicurus.)

Dieser lustige muntere Vogel hält sich in den Dörfern meistens nahe bey den Wohnungen der Menschen auf, und hat einen kurzen angenehmen Gesang. Er nährt sich von kleinen Würmern und Insecten, und ist deswegen den Gärten sehr nützlich. In den Zimmern hält er sich nicht lange. Im Herbst zieht er aus Deutschland in südlichere Gegenden, und kömmt erst im April wieder zu uns zurück.

OISEAUX DE CHANT D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. Le Iaseur de Bohême.

(Ampelis Garrulus.)

Ce bel oiseau qui à cause de son plumage fin, délicat et doux a reçu son nom allemand *Seidenschwanz* ou *queue de soie*, habite le Nord de l'Europe, et ne vient en Allemagne qu'en hiver, où il voyage. Il a 9 pouces de longueur et son plumage est de couleur rougeâtre, grisâtre et brunâtre très-douce. Aux dernières pennes des ailes se trouvent des points cornés de couleur de cinnabre. Cet oiseau est paresseux et stupide; les oiseleurs le prennent sans peine. Il se nourrit de baies sauvages et de vermisseeux. Sa chair est ra-gôûtante.

Fig. 2. L'étourneau commun.

(Sturnus vulgaris.)

L'Étourneau qui se trouve dans toute l'Allemagne est un oiseau alerte et docile, qui chante de petits airs qu'on lui apprend, et qui même prononce des mots qu'on lui repète. Il habite ordinairement pendant le jour les prés et pâturages, où il se nourrit de vermisseeux, et le soir il se rend en troupeaux de plusieurs milliers dans les bocages voisins, où il passe la nuit. Aux mois de Septembre et d'Octobre l'on en prend une quantité dans des filets; mais leur chair n'est pas fort délicate.

Le Pivoine ou le Bouvreuil.

(Loxia Pyrrhula.)

Fig. 3. Le Mâle.

Fig. 4. La Femelle.

Cet oiseau habite les forêts où il se re-

paît de plusieurs grains et baies. Étant paresseux et stupide il est aisément pris. Le mâle se distingue par le rouge-brillant qui décore sa poitrine, tandis que celle de la femelle est de couleur grisâtre. Moyennant la serinette on peut apprendre aux jeunes pivoines différents airs qu'ils chantent après d'un ton de flûte. Un pivoine bien dressé est souvent payé de deux à trois Louis.

Fig. 5. Le gros-bec ou pinson royal.

(Loxia Coccothraustes.)

Ce pinson est du même genre que le pivoine, il se distingue par son gros bec. C'est un oiseau lourd, mais farouche et rusé, qui habite la plupart des forêts d'Allemagne et se fait redouter dans les cerisaiés aimant de préférence les cerises et sachant tromper par mainte ruse la surveillance des gardiens. Il est aisé à apprivoiser comme les oiseaux ci-dessus mentionnés, et il peut être gardé plusieurs ans dans une cage, nourri de graine de chanvre, de pavots et autre.

Fig. 6. La Rouge-queue ou le Rossignol de muraille.

(Motacilla Phoenicurus.)

Cet oiseau gai et alerte habite les villages ordinairement près des exploitations et son chant est agréable, mais rompu. Il se nourrit de vermisseeux et d'insectes, et se rend pour cela utile aux jardins. Il ne vit pas longtems en cage. En automne il quitte l'Allemagne pour se retirer dans des contrées plus méridionales, et ne revient chez nous qu'en Avril.

Fig. 1.

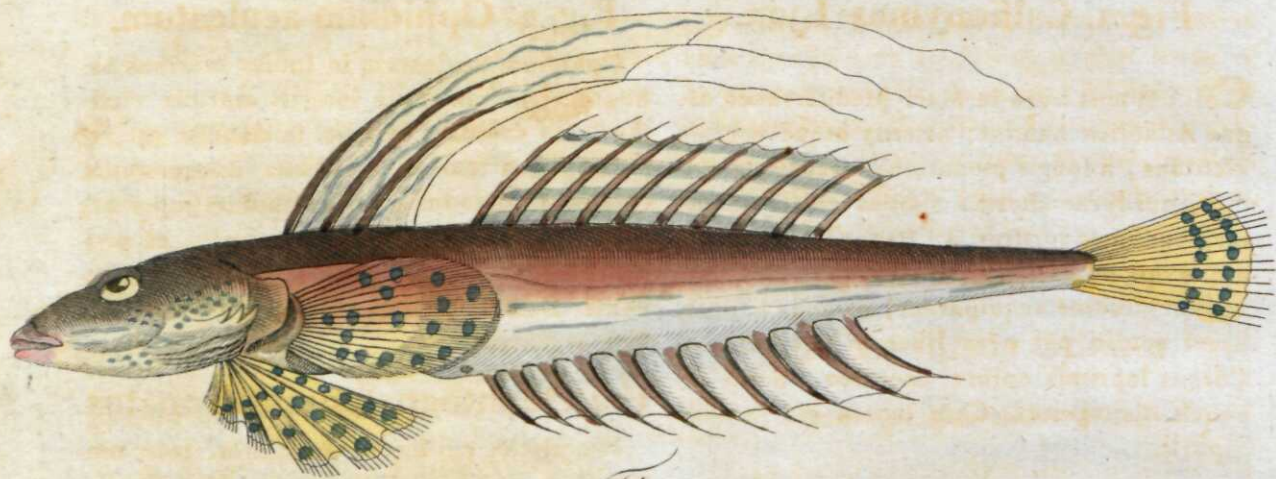

Fig. 2.

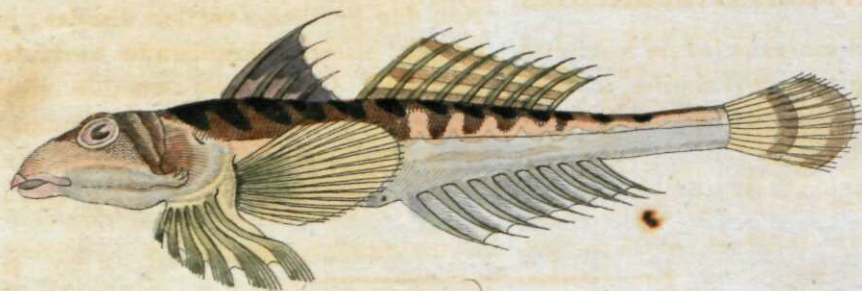

Fig. 3.

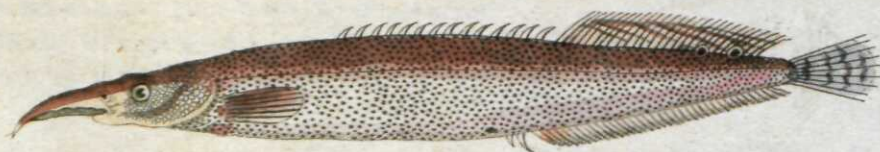

Fig. 4.

Jacob K. Schmuizer.

PISCES FORMA SINGULARI.

Fig. 1. Callionymus Lyra.

Callionymus Lyra in Mari Mediterraneo atque Atlantico habitat, asteriis atque echinis victitans, a longis pinnarum dorsualium radiis, qui lyrae chordis similes existimabantur, cognomen sortitus. Ad tres pedes excrescit, atque ope dorsualis prioris, cujus radii corpus longitudine aequiparant, ex aqua emicat, brevi spatio per aëra liberum devolaturus. Corpus inprimis colore caeruleo, flavo alboque distinguitur. Caro tenera est jucundi saporis.

Fig. 2. Callionymus Dracunculus.

Dracunculus, ad mores et locum habitationis quod attinet, pisci priori similis, a pinnis pectoralibus, quas cum fictitiis fabulorum draconum alis haud inepte comparaveris, cognomen obtinuit. Caput crassum amplo rictu largiter diducitur.

Fig. 3. Ophidium aculeatum.

Ophidium aculeatum in Indiae maribus habitat, vermibus atque insectis marinis victitans. Ob sapidam carnem in deliciis est, et pectoralibus carens apodibus adnumeratur. Observatu dignum est mandibulum superius, quod ultra inferius longe procurrit, et proboscidem format, alimentis indagandis idoneam. Dorsum ex rubro fuscum, venter colore argenteo.

F. 4. Odontognathus mucronatus.

Hic piscis, cui forma singularis, inter omnes alios maxillis distinguitur. Maxilla inferior ultra superiorem prominet, huic autem sunt duo processus ensibus similes, prorsum inflexi, piscem minitabundo terriculo praemunientes. Os clausuro, maxilla inferior elevanda est. **Odontognathus**, unum pedem longus, ad littora Americae meridionalis, inprimis Cajennae, victitat. Caro ejus sapidissima.

KÜLÖNÖS FORMÁJÚ HALAK.

1. Kép. A' Lant Kallio.

(Callionymus Lyra.)

A' Lanthalnak hazája a' közép Tenger, a' hól tengeri borzokkal 's tsillagokkal él. Hát-szárnyainak hoszfzú sugárai hasonlók a' Lant húrjaihoz, ezért nevezték Lanthalnak is. Mintegy 3 lábnyi hoszfzaságra nevededik; hoszfzú úszószárnyainál fogva a' vizekből gyakorta fel emelkedik 's egy kis darabig repül azokfelett. Testének főbbzíne kék, sárga és fejeér. Gyenge húsa kellemetes ízű.

2. Kép. A' Sárkány Kallio.

(Callionymus Dracunculus.)

A' sárkány kallio mind életmódjára mind lakására nézve megegyez az elébbivel. Úszóinak szárnyforma metzésétől vette nevét. Vas-tag fejében nagy tátott torka van.

3. Kép. A' Tüskés Orsófark.

(Ophidium aculeatum.)

Ez a' hal az Indiai Tengerekben tengeri

férgekkel 's bogarakkal él, megeszik, mivel húsa igen jó ízű. Haszárnyai nem lévén a' lábatlanok rendébe tartozik. Különös felső állkaptzájának alkotása. Ez t. i. jóval kinyúlik az alsó felett, és órnyot formál, mellyel eledelét keresgéli. A' háta verhenyös barna, a' hasa pedig ezüstfejér.

4. A' Lándzsás Odonto.

(Odontognathus mucronatus.)

Ez a' különös alkotású hal a' többiektől állkaptzáira nézve küömbözik. Az alsó t. i. a' felsőnél sokkal hoszfzabb, hanem ennek az utóbbinak előregörbült fegyverforma két potolékja van, a' melly rettenetes tekintetűvé téfzi. Ha száját öfzve akarja fogni, alsó állkaptzáját kumsolja fel. Egy lábnyi hoszfzaságra nevededik, találtatik Déli Amérikanak partjai körül. Húsának íze drágalátos.

FISCHE VON SONDERBARER GESTALT.

Fig. 1. Die See-Leyer.

(*Callionymus Lyra*.)

Die *See-Leyer* ist ein Bewohner der mittelländischen See, wo sie sich von Seesternen und Seeigeln nährt, die langen Strahlen der Rückenflosse, die man mit den Saiten einer Leyer verglich, haben diesem Fische seinen Namen gegeben. Er wird gegen drey Fuß lang, und erhebt sich mit seinen großen Flossen oft über das Wasser, und fliegt eine kurze Strecke fort. Blau, gelb und weiß sind die herrschenden Farben seines Körpers. Sein zartes Fleisch hat einen angenehmen Geschmack.

Fig. 2. Der See-Drache.

(*Callionymus Dracunculus*.)

Der *See-Drache* gleicht in der Lebensart und Aufenthalt dem vorigen Fische, die flügelähnliche Bildung seiner Flossen gaben ihm den Namen. Der dicke Kopf hat einen weit geöffneten Rachen.

Fig. 3. Der Elefantenrüssel.

(*Ophidium aculeatum*.)

Der *Elefantenrüssel* ist ein Bewohner der Indischen Gewässer, wo er sich von Wür-

mern und Seeinsecten nährt, und seines wohl-schmeckenden Fleisches wegen, häufig gegessen wird. Er gehört zu den Kahlbäuchen, weil ihm die Brustflossen fehlen. Merkwürdig ist die Bildung seines Oberkiefers. Dieser ragt nämlich weit über den Unterkiefer hinaus, und bildet eine Art von Rüssel, der ihm zur Aufsuchung seiner Nahrung dient. Der Oberkörper ist röthlich braun, der Unterkörper aber silberweiß von Farbe.

Fig. 4. Der gestachelte Odontognath.

(*Odontognathus mucronatus*.)

Dieser sonderbar gestaltete Fisch unterscheidet sich von allen übrigen durch seine Kiefer. Der Unterkiefer nämlich ragt über den Oberkiefer hervor; letzterer aber hat zwey schwertförmige Fortsätze, die sich nach vorn zu krümmen, und dem Fische ein drohendes Ansehen geben. Will dieser Fisch das Maul schließen, so muß er den Unterkiefer in die Höhe ziehen. Unser *Odontognath* wird einen Fuß lang; er lebt an der Küste von Südamerika bey Cayenne; wo man ihn *Sardelle* nennt. Sein Fleisch ist vortrefflich von Geschmack.

POISSONS DE FIGURE SINGULIERE.

Fig. 1. Le Callionyme Lyre ou Lacert.

(*Callionymus Lyra.*)

Ce beau poisson est un habitant de la Méditerranée, où il se nourrit d'étoiles et d'oursins de mer. Les longs rayons de sa nageoire dorsale ressemblent aux cordes d'une lyre, et c'est ce qui lui a fait donner le nom qu'il porte. Il atteint la longueur d'environ 3 pieds; souvent il s'élève au moyen de ses longues nageoires au dessus des ondes et s'envole à une petite distance. Le bleu, le jaune et le blanc sont les couleurs prédominantes de son corps. Sa chair est fine et agréable au goût.

F. 2. Le Callionyme Dragonneau ou simplement Dragonneau.

(*Callionymus Dracunculus.*)

Ce Dragonneau ressemble beaucoup pour sa manière de vivre et les mers qu'il habite au Callionyme ci-dessus décrit. Ses nageoires, formées en ailes, lui ont fait donner le nom de Dragonneau. Sa tête est grosse et sa bouche large et béante.

Fig. 3. La Donzelle Trompe ou le Macrognathe aiguillonné.

(*Ophidium aculeatum.*)

Ce poisson est un habitant des mers des

Indes, où il se nourrit de vers et d'insectes marins, et est mangé très-fréquemment à cause de sa chair ragoûtante. Il appartient aux Apodes, n'ayant point de nageoires pectorales. Il est remarquable pour la formation de sa mâchoire supérieure, qui est beaucoup plus prolongée que l'inférieure et ressemble en quelque façon à une trompe; elle lui sert à la recherche de sa nourriture. Le dessus du corps est d'un brun rougeâtre, et le dessous de couleur blanche argentée.

Fig. 4. L'Odontognathe aiguillonné.

(*Odontognathus mucronatus.*)

Ce poisson singulièrement formé, se distingue de tous les autres par ses mâchoires. La mâchoire inférieure est plus longue que celle de dessus, mais cette dernière a deux prolongations en forme de lames recourbées par devant, qui donnent un air formidable à ce poisson. Pour fermer sa bouche le poisson est obligé de relever sa mâchoire inférieure. Il parvient à la longueur d'un pied, se trouve sur la côte de l'Amérique méridionale, et sa chair est d'un goût exquis.

TABLEAU DE TITRES

Faint, illegible text in two columns, likely bleed-through from the reverse side of the page.

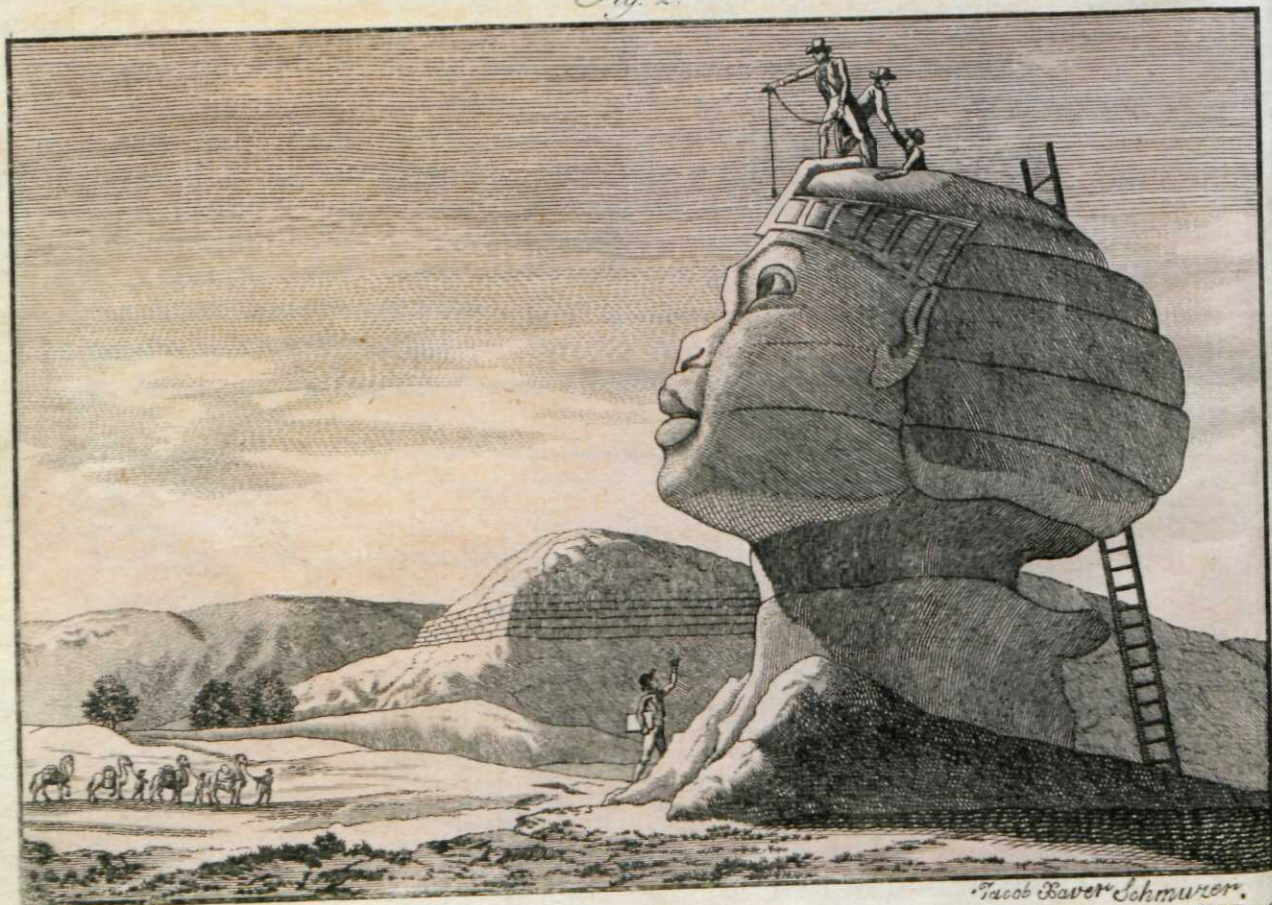
Faint, illegible text in two columns, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Fig. 1.

Fig. 2.

ANTIQUITATES AEGYPTIACAE.

Aegyptus, primum omnium orbis terrarum ad meliorem victum cultumque artibus et disciplinis instituta, rerum florentium tempore giganteis Architectonices et artis sculptoriae monumentis praecipue excelluit, quorum reliquiae adhucdum vetustati omnia corrodingenti resistunt, ac pristinum hujus regni splendorem in memoriam revocant. Quorum duo celeberrima, quae nunc cognitum ibimus, praesens nobis tabula exhibet.

Fig. 1. Statuae Memnonis, seu Amenophis.

Inter alia Thebarum rudera, Thebas autem superioris Aegypti olim caput fuisse notum est, prope vicum *Medinet Abu*, (quae vocabula urbem seu mansionem patris significant), duae statuae colosseae reperiuntur, quas Recentiores eorumque primus *Pockockius* esse *Memnonis* statuas asseruerunt, aut nulla aut infirma tantum ratione fulti, quin Graecorum testimoniis aliud docti. De Statua Memnonis ait Philostratus, eam solis orientis radiis ictam sonos suaves et laetos, occidente autem sole lugubres edidisse; pariter et reliqui auctores Graeci non nisi de unica *Memnonis* statua loquuntur. Verum qua magnitudine sint hae duae statuae, cujuscunque sint, excircumstantium hominum figuris conjicere licet. Ex lapide Syennita seu granita elaboratae, sedentium hominum figuras repraesentant, ut ajunt, in honorem regis Memnonis erectae. Memnon autem rex Aethiopiae fuisse dicitur,

qui Troja obsessa regi Priamo in auxilium venit, sed ab Achille vulneratus occidit. Harum statuarum, quae ab illo nomen sortitae sunt, altera non nihil mutilata, quinque saxorum compagibus constat; altera autem vix non illaesa mansit, ex uno lapide excisa. Non nullorum hominum, quorum aliqui testantur, se sonos statuarum audivisse, inscriptiones Graecae et Latinae, sed pessima dictione et litterarum sculptura, ut *Pockockius* narrat, in utriusque basi, atque in inferioribus pedum partibus inveniuntur, fide parum dignae.

Fig. 2. Sphinx Aegyptia.

Zodiaca Aegypti figura, quam *Sphingem* dicunt, capite muliebri et corpore leonino composita, apud Aegyptios symbolum fertilitatis fuit, Nilo amne effectae; nam cum sol inter astra Leonis et Virginis esset: Nili inundatio, unde agrorum fertilitas pendebat, coepisse dicitur. Sphingis autem statuae immani nunquam magnitudine sculptae fuerunt; ejus vero iconem, quam *Denon* delineavit, Fig. 2. videmus. Totum hujus corpus arenis obrutum latet, ex quibus solum caput eminent. Qua sit immanitate tota haec moles, ex capite ejus dijudicabis. Ut quis in verticem enitatur, scalarum longarum opus est. Praeterea observatu dignum videtur, quod oculi excavati inveniuntur, ad quos foramen satis amplum ex vertice conducit. Vero simile est, sacerdotes Aegyptios his foraminibus usos fuisse, ut oracula et vaticinia tubis acusticis inde promulgarent, populoque superstitioso illuderent.

ÉGYIPTOMI RÉGISÉGEK.

Égyiptom, a' melly a' földnek minden tartományai között legelőször fejtődött ki a' pallérozódási állapotra, különösen nevezetessé tette magát az Építőmesterségben orias Monumentomai által, a' mellyeknek maradványi még mais trutztolnak a' pufztító idővel, és emlékeztető Oszlopai azon Tartomány hajdani ditsősségének. Ezen a' táblán azok közzül két igen nevezetes van lerajzolva, a' mellyekkel most mindjárt megismerkedünk.

1. Kép. A' Memnon Oszlopai.

Felső Égyiptomnak hajdani fő városa Thebé töredékei között a' mái *Medinet Abu* (az az Atyának Városa). Vidéke körül találatnak Memnonnak koloszfzális Oszlopai, mellyekről a' régiség az állítja, hogy azok a' Napfeljövetelek az elsúgárok reájok lövödvén bájoló hangokkal zengedeztek. Temérdek nagyságához a' körül álló elő emberekéről hozzá lehet vetni. Készítettek gránitból, ülő helyhezettel; és a' mint közönségesen állítják Memnonnak tiszteletére emeltettek. Ennek a' Memnonnak Szeretsenyek királyának kellett lenni. Priamus Királynak Trója ostromlása-kor segítségére ment, de a' Vitéz Akhillestől megsebesítetvén meghalt. — Az egyik az ő

nevét viselő Oszlopok közül tsonka — 's 5. Fogásokból áll. A' másik ép és egy darab köből áll. A' Talp köveiken némelly Görög és Romai Utazóknak felülírásaik láttatnak.

2. Kép. Az Égyiptomi Sphinx.

Az Égyiptomi állatkép a' Sphinx, melly afzszonyföböl és Orofzlán derékból volt öszvefzerkeztetve Égyiptom abbeli termékenységének példázolója volt, a' mellyet a' Nilusi kiáradások hagyának magok után. A' Sphinxek néha temérdek nagyságra emeltettek. Így azok közzül, a' mellyet *Denon* Utazó közlött, ezen a' Táblán (2. Kép.) le vagyan rajzolva, az egész testét ennek már a' homok elborította tsupán tsak a' feje áll még ki. Melly temérdek darabnak kellett ennek lenni a' fejéről el lehet gondolni. Magos lajtorján lehet tsak a' fejetetejére is felhágni. Megjegyzésre méltó benne az, hogy fejét megvizsgálván szemekupáit üreseknek találták, és a' főtetőről oda egy tágos lyuk szolgált. Hihetöképpen ennek a' nyilásnak az Égyiptomi Papok veték hafznát a' jövendő mondás alkalmatosságával, a' midőn a' babonás köznépet tsábítván hangvezető tsökön felyülről lekiáltoztak

---

AEGYPTISCHE ALTERTHÜMER.

Aegypten, das unter allen Ländern der Erde am frühesten cultivirt wurde, zeichnete sich in den Zeiten seines Flors vorzüglich auch durch seine riesenhaften Monumente der Baukunst aus, deren Überreste noch jetzt der zerstörenden Zeit trotzen, und Denkmähler des vormahligen Glanzes jenes Landes sind. Unsere Tafel zeigt uns zwey der berühmtesten, die wir jetzt kennen lernen wollen.

Fig. 1. Die Memnons-Bildsäulen.

Unter den Trümmern von Thebae, der alten Hauptstadt Oberägyptens, findet man in der Gegend des heutigen *Medinet Abu*, d. i. Stadt des Vaters, die colossalen Memnons-Bildsäulen, von denen das Alterthum erzählte, daß sie bey Aufgang der Sonne, so bald die ersten Strahlen auf sie fielen, liebliche Töne von sich geben. Die Gröfse dieser ungeheuern Bildsäulen, läßt sich aus den daran stehenden menschlichen Figuren beurtheilen. Sie sind von Granit gearbeitet, und stellen sitzende Figuren vor, wie man gewöhnlich angibt, zu Ehren des Königs Memnon errichtet. Dieser Memnon soll ein König von Aethiopien gewesen seyn. Er kam dem Könige Priamus bey der Belagerung von Troja zu Hülfe, wurde aber durch den Griechischen Helden Achilles überwunden und getödtet. — Von den beyden Statuen, die seinen Nahmen führen,

ist die eine etwas verstümmelt und besteht aus 5 Lagen. Die andere ist bey nahe unversehrt, und besteht aus einem einzigen Steine. Mehrere Griechische und Lateinische Inschriften von Personen, die die Bildsäule besucht haben, findet man an dem Fußgestelle.

Fig. 2. Die Ägyptische Sphinx.

Das Ägyptische Thierbild, die *Sphinx*, aus einem Weiberkopfe und Löwenkörper zusammengesetzt, war bey den Ägyptern ein Sinnbild der Fruchtbarkeit, die der Nil dem Lande bringt. Man führte die Bildsäulen der Sphinx oft in ungeheurer Gröfse aus. Eine Abbildung davon, die uns *Denon* geliefert hat, sehen wir hier Fig. 2. Der ganze Körper der Sphinx ist vom Sande verschüttet; nur der Kopf steht noch frey da. Welche ungeheure Masse mag das Ganze, dem Kopfe nach zu urtheilen, gewesen seyn! Um auf den Scheitel des Kopfes zu kommen, muß man eine lange Leiter haben. Merkwürdig ist es, daß man die Augen hohl fand; eine weite bequeme Öffnung vom Scheitel des Kopfes führte dahin. Wahrscheinlich benutzten die Ägyptischen Priester diese Öffnungen zu Orakelsprüchen und Weissagungen, die sie dem abergläubischen Volke mit Schallröhren von oben herab zuriefen, und es so täuschten.

ANTIQUITÉS EGYPTIENNES.

L'Égypte, l'un des pays de la terre le plus tôt cultivé, se distinguait dans le tems de son état florissant par des oeuvres gigantesques d'Architecture, dont les restes bravent la dent dévorante des siècles, et sont encore les momens de l'ancienne splendeur de ce pays. La table ci-jointe nous en présente deux des plus célèbres, que nous allons connaître de plus près.

Fig. 1. Les Statues de Memnon.

Parmi les ruines de *Thèbes*, ancienne Capitale de la haute Égypte l'on trouve dans les environs du village moderne de *Medinet-Abu* (c. à. d. ville du Père) les statues colossales de *Memnon*, dont les anciens rapportaient, qu'elles donnaient des sons agréables, dès que les premiers rayons du soleil tombaient sur elles. La hauteur de ces statues immenses peut se conclurre des personnes et figures vivantes qui les entourent. Elles sont composées de blocs de granit et présentent des figures assises, érigées, à ce que l'on présume communément, en l'honneur du Roi *Memnon*. Ce *Memnon* doit avoir été un Roi d'Éthiopie, qui vint au secours du Roi *Priam*, assiégé dans Troie, et qui fut vaincu et tué par *Achille*. De ces deux statues qui portent son

nom, l'une composée de 5 lits, a été endommagée; l'autre qui n'est que d'une seule masse de pierre est restée intacte. Le piédestal porte les inscriptions latines et grecques de plusieurs personnes qui sont venu voir ces statues.

Fig. 2. Le Sphinx Égyptien.

La figure animale du *Sphinx Égyptien* composée d'une tête de femme jointe au corps d'un lion, était chez les anciens Égyptiens le symbole de la fertilité que le Nile procure au pays. On en exécutait souvent les statues en taille énorme. Nous voyons ici sous fig. 2. la représentation d'une telle que nous devons à *Denon*. Tout le corps de ce *Sphinx* est couvert de sable, et ce n'est que la tête qui reste encore visible. Quelle masse immense ne doit pas avoir été le tout à juger de cette tête! Pour parvenir à sa cime, il faut se servir d'une longue échelle. C'est bien à remarquer qu'en visitant cette tête on lui trouva les yeux creux avec une ouverture large qui conduit au dessus de la tête. Sans doute les prêtres Égyptiens s'en servaient pour rendre des oracles et des prophéties qu'ils communiquaient au peuple crédule et dupe moyennant des tubes ou trompettes parlantes.

R O S A R U M   S P E C I E S .

Rosa gemella.

Haec rosa pulcherrimis et suavissimis rosarum speciebus adnumeranda est, tam propter colores delicatissimos, quam ob peculiarem florum elegantissimorum structuram. Frutex enim peculiarem hanc proprietatem habet, ut rosas diversicolores proferat, alias rubras, alias albas, atque eodem quidem ramusculo. Non nunquam eidem petiolo insident, paulum inferius in furcam diviso. Itaque extant ambae rosae, ut gemellae sorores tenerrima amicitia junctae, quasi invicem se amplexurae. Ab hac peculiari proprietate nomen *Rosae gemellae* sortita est.

In Anglia, unde haec rosarum species venit, et *Rosa Eboracensis ac Longovicensis* dicitur, quia ambae familiae, in Historia Britannica illustres, alia *rubra*, alia *alba* rosa suis in insignibus distinguuntur.

Frutex elegantis hujus rosae est quatuor aut quinque pedibus altus, ligno tenero, spinis paucis, foliis majoribus, ex fusco viridibus, in quinque lacinias divisus. Mense Junio florescit. Flos, tam ruber quam albus, est colore delicatissimo et suavissimo, sed odore tenui. Rudem aëris nostri temperiem aegre tolerat; itaque frutex ejus vehementiori hiemis frigore radicum tenuis congelascens emoritur.

RÓZSA FAJOK.

A' Párosrózsa:

(Rosa gemella.)

Ez a' Rózsa egy a' legszebb 's leggyönyörűbb Rózsafajok között, részént gyenge színe, részént szép természetére 's különös nevedésére nézve. Bokrának az a' különös tulajdonsága, hogy egy ágon egyfízre piros 'és fejez rózsát nevel; sőt gyakran egy nyélen olly közel vagynak egymáshoz, hogy az éppen alattok ágazik el, villa formára, 's úgy állanak mint két megegyező testvérek egymást gyengédeden át ölelni akarván. Es ezen különös tulajdonsá-

gáért neveztetett páros rózsának is. Angliában a' honnan származtak el, York és Lanckaster Rózsának nevezik, mivel ezek a' Politika Historiában is esmeretes két házok a' fejez 'és a' veres rózsás tzimerek által különböztetik meg magokat.

A' Párosrózsabokor 4 's 5 lábnyimagasságra nevedik fája gyenge, fulánkja keves, ötös levelei nagyok 'és setét zöldek Juniusban virágzik. Virágjainak gyenge fejez 'és piros színelete gyönyörűséges a' szemnek; a' szaga gyenge. A' hideget nagyon megérzi, 's bokra a' kemény télben egész a' földig megfagy.

ROSEN-ARTEN.

Die Zwillingrose.

(Rosa gemella.)

Dies ist eine unserer schönsten und lieblichsten Rosenarten, theils wegen ihres äußerst delicates Colorits, theils wegen ihres schönen Baues und sonderbaren Wuchses. Der Strauch hat nämlich die besondere Eigenschaft, daß er zweyerley Rosen, *rothe* und *weiße* zugleich, und zwar auf einerley Zweigen trägt. Oft stehen sie sogar beynahe auf Einem Stängel, als welcher sich bloß ein wenig unten in eine Gabel theilt. So stehen nun diese zwey Rosen, wie ein Paar Zwillingsschwestern, in zarter Vereinigung neben einander, als wollten sie sich umarmen. Sie hat

von dieser sonderbaren Eigenschaft auch ihren Nahmen, die *Zwillingrose*, erhalten.

In England, als woher diese Rosenart stammt, nennt man sie auch die *York- und Lancasterrose*, weil diese beyden, aus Englands politischer Geschichte bekannten Häuser, sich durch eine *rothe* und eine *weiße Rose* in ihren Wappen unterscheiden.

Der Strauch dieser schönen Rose wird vier bis fünf Fuß hoch, hat zartes Holz, wenig Dornen, und ziemlich große, dunkelgrüne fünfflapige Blätter. Sie blühet im Junius. Das rothe und weiße Colorit ihrer Blume ist äußerst delicat und angenehm; ihr Geruch aber schwach. Sie ist sehr empfindlich gegen unser kaltes Clima, daher auch der Strauch bey sehr kalten Wintern bis auf die Erde erfriert.

ESPÈCES DE ROSES.

La Rose jumelle.

(Rosa gemella.)

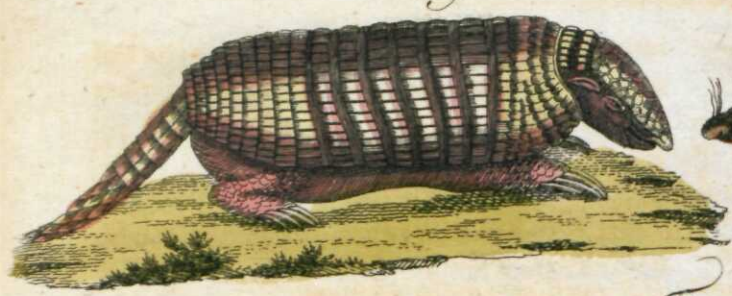
C'est-là une de nos plus belles et plus agréables espèces de roses, tant à cause de son coloris très fin, tant à cause de sa figure et structure singulière. Car ce rosier à la singularité de porter en même tems et sur une même branche des roses rouges et blanches, souvent elles sont placées sur un même pédicule, qui vers le bas le fend seulement, quelque soit peu, en fourche. C'est ainsi que ces deux roses semblables à des soeurs jumelles se tiennent intimement unies l'une à coté de l'autre, comme si elles s'approchaient pour s'embrasser. C'est de là qu'elles ont obtenu le nom

de *Roses jumelles*. En Angleterre, d'où cette espèce tire son origine, elle est nommée *Rose de York* et de *Lancastre*, puisque ces deux maisons célèbres se distinguent par la *Rose rouge* et la *Rose blanche* qu'elles portent en armoiries.

Ce rosier parvient à la hauteur de quatre à cinq pieds; son bois est tendre; il n'a que peu d'épines, et ses feuilles à cinq lobes sont passablement grandes et d'un vert foncé. Ses roses fleurissent au mois de Juin. Leur coloris tant blanc que rouge est très-délicat et agréable à la vue, mais l'odeur est faible. Cette plante est très-sensible au froid, en sorte que le rosier dans un hiver rigoureux périt jusqu'à fleur de terre.

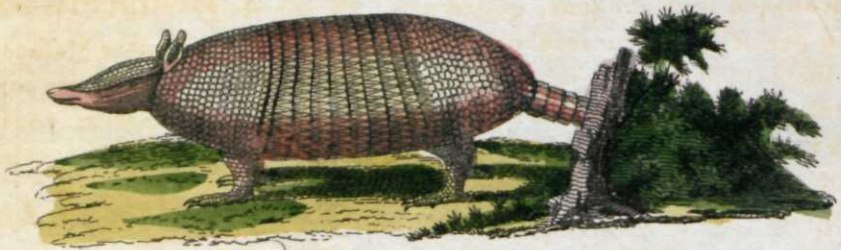
Fig. 3.

Fig. 5.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 4.

ANIMALIA LORICATA ET ACULEATA.

Fig. 1. *Manis pentadactyla.*

Manes jamjam nostro in Orbe picto vidimus. Quae hic depingitur memorabilis species, in pluribus Indiae orientalis insulis habitat, 5 aut 6 pedes longa. Superiores corporis et caudae partes squamis majoribus, duris et flavescens, abdomen autem et cauda subtus pilis teguntur. Pedes unguibus grandioribus acutisque instructi sunt, quibus animal terram perfodit, nutrimenta sua, insecta, quae lingua glutinosa adtrectat, et laceratas quaesiturum. Convoluta corpore pene invulnerabile est, nec nisi clava tunsum interficitur. Cum sit multo adipe et carne sapida, comedentium in deliciis est.

Fig. 2. *Dasypus octocinctus.*

Et *Dasypodum* plures species nobis jam innotuerunt. Hic autem vivit in Brasilia, simul cum cauda duos pedes longus. Totum corpus

lorica ossea praemunitur, non nisi octo cingulis intermediis, ut animal se convertere queat, mobilibus. Caro esui est.

F. 3. *Dasypus octodecimcinctus.*

Hic *Dasypus* in America meridionali vivit, paulo major quam praecedens. Octodecim cinguli medium corpus ambiunt.

Fig. 4. *Erinaceus Malaccensis.*

Hic eres habitat in Malacca, altera Indiae orientalis peninsula, toto corpore aculeis longis acutisque armatus, eodem vivendi more ac reliquae sui generis species.

Fig. 5. *Hystrix fasciculata.*

Hystrix fasciculata, colore ex flavo fusco, in India orientali reperitur, sesquipedem longa. Cauda in pilorum fasciculum abit, unde animalis cognomen; totumque corpus aculei, setis intermixtis, obarmant.

PÁNTZÉLOS ÉS TÖVISES ÁLLATOK.

1. Kép. A' rövidfarkú Tobzoska.

(Manis pentadactyla.)

Már esmerjük a' pikkelyes állatokat a' mi képes könyvünkben is. Az itt lerajzolt nevezetes Fajnak Napkeleti India hazája; 5 's 6 lábnyi hosszúságra nevezedik. Az egész teste, nagy, kemény és sárgás pikkelyekkel borított. A' hasa és farka izorós. Labán lévő nagy körmei élesek, mellyekkel a' földbe váj. Eledele bogarakból és gyíkokból áll, mellyek közzül az elsőbket enyves nyelvvel fogdossa. Ha öszve gombolyítja magát csak nem sérthetetlen, és csak nagy dorongal lehet agyon ütni. Meghíván húsa igen ízes, azért is közönségesen megeszik.

2. Kép. A' nyoltzöves Pántzélós.

(Dasypus octocinctus.)

Már fellyebb a' pántzélós állatoknak is némely fajaival megismerkedtünk. Az itt lerajzolt Brazíliában található; farkát is belé számlálván 2 lábnyi hosszúságú, az egész testét csak egy tsont öv övezi, 's csak a' dere-

kán lévő 8 övei mozoghatók, hogy az állat vízszá fordulhasson. Húsa megehető.

3. Kép. A' tizennyoltzöves Pántzélós.

(Dasypus octodecimcinctus.)

Ennek a' Pántzélósnek hazája Déli Amerika, valamivel nagyobb mint az előbbi. Derekat tizennyoltz övek övedzik.

4. Kép. A' Malakkai Süldifznó.

(Erinaceus Malaccensis.)

Ez a' Süldifznó Napkeleti Indiának Malakka nevű félszigetében található és, mindenfelől hosszú tövisekkel tüzdelt, Életmodja a' hasonfajaiéval mindenekben megegyez.

5. Kép. A' fürtös Süldifznó.

(Hystrix fasciculata.)

Színe ennek a' Süldifznónak sárgabarna, található Napkeleti Indiában, hosszúsága másfél láb. Farka egy pamatszörfűrtön végződik; az egész testét sertvével elegyes tövisek fedik.

GEPANZERTE UND STACHLICHTE THIERE.

Fig. 1. Das kurzgeschwänzte Schuppenthier.

(Manis pentadactyla.)

Wir kennen die Schuppenthier bereits schon aus unserm Bilderbuche. Die hier abgebildete merkwürdige Art bewohnt mehrere Ostindische Inseln, und wird 5 bis 6 Fuß lang. Der ganze Oberkörper ist mit großen, harten, gelblichen Schuppen besetzt. Der Unterleib und Schwanz sind behaart. Die Füße sind mit großen scharfen Klauen besetzt, womit das Thier die Erde aufwühlt. Seine Nahrung besteht aus Insecten und Eidechsen, welche erstere es mit seiner klebrichten Zunge fängt. Rollt sich das Thier zusammen, so ist es beynahe unverwundbar, und kann nur mit Keulen todgeschlagen werden. Da es sehr fett wird, und sein Fleisch wohlschmeckend ist, so wird es häufig gegessen.

Fig. 2. Das Gürtelthier mit acht Gürteln.

(Dasypus octocinctus.)

Auch von den Gürtelthieren lernten wir früher schon mehrere Arten kennen. Dieses hier lebt in Brasilien, und wird, den Schwanz mitgerechnet, nur zwey Fuß lang. Der ganze Körper ist mit einem knöchernen Panzer umgeben, und nur die in der Mitte des Körpers sich befindlichen acht Gürtel sind beweglich,

damit sich das Thier umwenden kann. Sein Fleisch ist essbar.

Fig. 3. Das Gürthelthier mit achtzehn Gürteln.

(Dasypus octodecimcinctus.)

Dieses Gürtelthier bewohnt gleichfalls Südamerika, und wird etwas größer als das vorige. Achtzehn Gürtel umgeben die Mitte des Leibes.

Fig. 4. Der Igel von Malacca.

(Erinaceus Malaccensis.)

Dieser Igel bewohnt die Halbinsel Malacca in Ostindien, und ist über und über mit langen scharfen Stacheln besetzt. In der Lebensweise gleicht er den übrigen Arten seines Geschlechts.

Fig. 5. Das büschelförmige Stachelschwein.

(Hystrix fasciculata.)

Das büschelförmige Stachelschwein ist gelbbraun von Farbe, findet sich in Ostindien und wird anderthalb Fuß lang. Der Schwanz endigt sich in einen Haarbüschel, wovon das Thier den Nahmen hat, den ganzen Körper bedecken Stacheln, die mit Borstenhaaren untermengt sind.

ANIMAUX À CUIRASSES ET À AIGUILLONS.

Fig. 1. Le Pangolin ou lézard écailleux.

(*Manis pentadactyla.*)

Nous avons déjà vu dans notre Recueil de ces animaux écailleux. L'espèce remarquable ci-représentée habite plusieurs îles des Indes orientales, et parvient à la longueur de 5 à 6 pieds. Tout le dessus du corps est recouvert de grandes écailles dures et jaunâtres. Le dessous ou le ventre est garni de poil ainsi que la queue. Ses pieds sont munis de grandes ongles aigues, moyennant lesquelles il fouille la terre pour chercher sa nourriture, qui en partie consiste en insectes et en lézards, dont il prend les premiers avec sa langue gluante. En se roulant cet animal est presque invulnérable et ne peut être tué qu'à coup de massue. Devenant fort gras et ayant la chair très-ragoutante il est fréquemment mangé.

Fig. 2. L'Armadille à huit ceintures.

(*Dasyus octocinctus.*)

De même des *Armadilles* ou *Tatons* nous avons déjà appris à connaître plusieurs espèces, dont voici une qui vit au *B Brésil* et qui parvient à la longueur de deux pieds y compris

la queue. Tout le corps est couvert d'une cuirasse osseuse, mais seulement les huit ceintures du milieu sont mobiles, afin que l'animal puisse se tourner. Sa chair est mangeable.

Fig. 3. L'Armadille à 18 ceintures.

(*Dasyus octodecimcinctus.*)

Cet animal habite pareillement l'Amérique méridionale, mais il devient un peu plus grand que le précédent. Dix-huit ceintures entourent le milieu de son corps.

Fig. 4. Le Hérisson de Malacca.

(*Erinaceus Malaccensis.*)

Cet hérisson habite la presqu'île de *Malacca* aux Indes et est tout couvert d'aiguillons pointus; quant à sa manière de vivre il ressemble aux autres animaux de son genre.

Fig. 5. Le Porc-épic à queue de brosse.

(*Hystrix fasciculata.*)

Ce Porc-épic est de couleur brune jaunâtre, se trouve aux Indes orientales, et parvient à la longueur d'un pied et demi. Sa queue se termine en brosse, d'où le nom de l'animal. Tout son corps est revêtu d'aiguillons entremêlés de soie de cochon,

AVES ELEGANTES EXTRANEAE.

Fig. 1. Cuculus regius.

Elegans haec avis est incola interioris Africae, hucusque visu rarissima. Magnitudine vulgarem cuculum nostrum aequiparat: sed rostrum grandius ex flavo rubrum ipsi aliquam cum vulture similitudinem confert. Occiput et pennae remiges sunt colore coccineo, reliquus amictus colore chalybis caeruleo.

Fig. 2. Ampelis Pompadora.

Ampelis Pompadora amictum habet magnifice purpureum splendore bombycino. Octo pollices longa, variis fructibus vescitur; ad mores quod attinet, Ampeli vulgari similis.

Fig. 3. Ampelis Cotinga.

Cotinga, ut praecedens, in pluribus Americae meridionalis tractibus degit. Octo pollices et dodrantem longa, eleganti amictu insignitur. Caput et dorsum sunt splendide caerulea; pectus et venter colore purpureo, fascia obliqua caerulea.

Fig. 4. Psittacorhynchus.

(*Loxia Carlsonii rubra*.)

Psittacorhynchus pertinet ad Loxiarum propinquam, nomenque suum rostro debet psittacorum rostris simili. Amictus est magnifice coccineus; rostrum autem circumdant plumae nigrore, quem vocant, Sammetico.

Fig. 5. Loxia Islandica.

Haec *Loxia* in remotiori Septentrionis tractu, in Islandia reperitur. Amictus magnificus est colore potissimum coccineo. Pennas remiges nigras obtegunt pennae nigrae margine albo. Tibiae ex rubro albicant.

F. 6. Loxia Dominicana cristata.

(*Loxia Dominicana*.)

Loxia Dominicana, ut reliquae contribules, variis seminibus vescens in Brasilia habitat; capite et pectore coccineis. Ex syncipite surgentes pennae cristam formant. *Tunstellus*, natione Anglus, *Loxiam* Dominicanam quatuordecim annis in cavea inclusam aluit.

KÜLFÖLDI SZÉP MADARAK.

1. Kép. A' Király Kukuk.

(Cuculus regius.)

Ez a' szép Madár belső Afrikának lakosa, 's még eddig igen ritka. Akkora mint a' közönséges Kukuk. Nagy sárga veres orra keselyűi tekintetet ad neki. Fejebubja, kormánytollai karmazsinveresek, a' többi tollai pedig atzélkékek.

2. K. A' Pompadur Selyemfarkú.

(Ampelis Pompadora.)

Ennek a' madárnak igen pompás bársony színe van, selyemmódra tündöklő fényvel. Hofzfasága nyoltzad fél íznyi; mindenféle gyümölcsöket megeszik; az életmódja megegyez többnyire a' közönséges Selyemfarkúéval.

3. Kép. A' veresbegyű Selyemfarkú.

(Ampelis Cotinga.)

E' déli Amérikanak többnyire minden környékeiben lakik 8 3/7 hofzfaságra nevezdik, 's szép tollaira nézve különbözteti meg ma-

gát. A' feje és háta fénylő églzínű, a' begye és hasa bársony színű réz-sut. övvel.

4. K. A' Papagály orrú Magnyító.

(Loxia Carlsonii rubra.)

A' Papagály orrú a' magnyítók között tartozik 's elnevezésének oka a' papagályéhoz hasonló orra. A' tollai szép skárlát veresek, tsupán csak az orrtöve körül lévő tollai fekete bársony feketék.

5. Kép. Az Izlándiai Magnyító.

(Loxia Islandica.)

Ennek a' Madárnak csak a' felső Észak házája ahol Izlándiában található. Föbbszíne gyönyörű tollainak karmazsinveres. Fedeltollai feketék fejér szegével. A' szárjai testszínűek.

6. Kép. A' bóbitás Magnyító.

(Loxia Dominicana.)

A' bóbitás magnyító Brasíliában magokkal él mint a' többi hasonfajai. Feje és begye skárlátveres; Fejetetejéről felálló tollai füsűforma bokrétát formálnak. Egy Tunstell nevű Anglus egy ilyen magnyítót kalitzkában 14 Eftendeig tartogatott.

AUSLÄNDISCHE SCHÖNE VÖGEL.

Fig. 1. Der königliche Kuckuk.

(*Cuculus regius.*)

Dieser schöne Vogel ist ein Bewohner des inneren Africa, und bis jetzt noch sehr selten. An Gröfse gleicht er unserm gemeinen Kuckuk. Der grofse gelbrothe Schnabel gibt ihm eine Ähnlichkeit von einem Geyer. Der Hinterkopf und die Schwungfedern der Flügel sind carmoisinroth, das Gefieder übrigens gänzlich stahlblau.

Fig. 2. Der Pompadur-Seidenschwanz.

(*Ampelis Pompadora.*)

Der *Pompadur-Seidenschwanz* hat ein prächtiges purpurfarbiges Gefieder mit seidenartigem Glanze. Seine Länge beträgt achthalf Zoll; er lebt von allerhand Früchten, und gleicht übrigens in der Lebensart dem gemeinen Seidenschwanz.

Fig. 3. Der rothbrüstige Seidenschwanz.

(*Ampelis Cotinga.*)

Der *Cotinga* bewohnt, wie der vorige, mehrere Gegenden von Südamerica. Er wird $8 \frac{3}{4}$ Zoll lang, und zeichnet sich durch sein schönes Gefieder aus. Der Kopf und Rücken ist glänzend himmelblau. Die Brust und der Bauch sind purpurfarbig mit einer blauen Querbinde.

Fig. 4. Der Papagey-Schnabel.

(*Loxia Carlsonii rubra.*)

Der *Papagei-Schnabel* gehört zum Geschlechte der Kernbeißer, und verdankt seinen Namen der Ähnlichkeit seines Schnabels mit dem eines Papageien. Sein ganzes Gefieder ist prächtig scharlachroth; blofs um den Schnabel herum sind die Federn sammt-schwarz gefärbt.

Fig. 5. Der Isländische Kernbeißer.

(*Loxia Islandica.*)

Dieser Kernbeißer ist im hohen Norden zu Hause, denn er findet sich nur auf der grofsen Insel Island. Die Hauptfarbe seines prächtigen Gefieders ist carmoisinroth. Die Deckfedern der Flügel sind schwarz mit weissen Rändern; die Beine aber fleischfarbig.

Fig. 6. Der Dominikaner-Kernbeißer mit dem Federbusche.

(*Loxia Dominicana.*)

Der *Dominikaner Kernbeißer* lebt wie seine übrigen Geschlechtsverwandten von allerhand Sämereyen und bewohnt Brasilien. Der Kopf und die Brust sind scharlachroth; die auf dem Obertheile des Kopfes aufrechtstehenden Federn bilden einen kammförmigen Busch. Ein Engländer *Tunstall* ernährte 14 Jahre lang einen solchen Kernbeißer im Bauer.

BEAUX OISEAUX ÉTRANGERS.

Fig. 1. Le Coucou royal.

(Cuculus regius.)

Ce bel oiseau est un habitant de l'intérieur de l'Afrique et très rare jusqu'ici. Sa taille est celle de notre Coucou. Son grand bec jaune rougeâtre le fait ressembler au vautour; le derrière de la tête et les penes sont de couleur cramoisie; le reste du plumage est gris de fer.

Fig. 2. Le Pacapac ou le Cotinga pourpre de Cayenne.

(Ampelis Pompadora.)

Cet oiseau a un plumage de pourpre très-brillant et bien reluisant comme de la soie. Sa longueur est de sept pouces et demi, il se nourrit de plusieurs fruits; du reste sa manière de vivre est égale à celle des autres oiseaux de son genre.

Fig. 3. Le Cordon bleu ou Cotinga du Brésil.

(Ampelis Cotinga.)

Ce Cotinga habite comme le précédent plusieurs contrées de l'Amérique méridionale. Il parvient à la longueur de 8 pouces et $\frac{3}{4}$, et se distingue par son beau plumage. La tête et le dos est d'un bleu-célesté brillant; la poitrine et le ventre couleur de pourpre orné d'une bande transversale bleue.

Fig. 4. Le Gros-bec Perroquet.

(Loxia Carlsonii rubra.)

Cet oiseau appartient au genre des verdiers-grosbecs; mais il doit son nom à la ressemblance de son bec avec celui d'un Perroquet. Tout son plumage est très-magnifique de couleur écarlate. Ce n'est qu'à l'entour de la naissance du bec que les plumes sont de couleur noire veloutée.

Fig. 5. Le Verdier d'Islande.

(Loxia Islandica.)

Cet oiseau ne se trouve que dans les pays les plus septentrionaux et habite la grande île d'Islande. La couleur principale de son superbe plumage est le cramoisi. Les couvertures sont noires à bords blancs; les jambes couleur de chair.

Fig. 6. Le Cardinal dominicain.

(Loxia Dominicana.)

Cet oiseau se nourrit de graines de même que les autres oiseaux de son genre. Il habite le Brésil. Sa tête et sa poitrine sont de couleur écarlate. Les plumes dressées sur le dessus de sa tête forment une aigrette en guise de crête. Un Anglais nommé *Tunstall* a conservé cet oiseau dans une cage pendant 14 ans.

Fig. 1.

AROMATA EXTRANEA.

Fig. 1. Laurus Cassia.

Laurus Cassia, quam et *Cinnamum adulterinum* vocant, in India orientali ad littora Malabarica, item in insulis Sumatra et Java nascitur. Ultra 20 pedes excrescens ad genus laurorum pertinet, unde nomen ejus. Ut *Cinnamum* genuinum, est flore minuto, albo (A), sed foliis frondium longioribus magisque acutis. Baccae longiusculae et subnigrae (B) sunt similes baccarum, quas *Laurus vulgaris* profert, sed acinos rubros (C) continent. Frondium adolescentium cortex colore castaneus (D) deglubitur, et *Cinnamo* genuino immixtus frequenti fraude venditur. Sed cortex *Lauri Cassiae* *Cinnamomum* genuinum bonitate nequam aequiparat, quippe qui saporem habeat multo debiliorem, et veri *Cinnami* suavitate careat; porro durior, colore obscuriori, in fragmina minora dilabitur; praeterea con-

tinet mucilaginem, manducanti facile sensibilem. Quapropter cortex *Lauri Cassiae* est pretii multo minoris, atque genuino *Cinnamo* adulterando a fraudulentis aromatisopolis subditur.

Fig. 2. Alpinia Galanga.

Alpinia Galanga, planta perennis, in India orientali atque in Sinis sponte nascitur, attamen et seri consuevit, paludum amans. Flores albi (a) apici frondium fasciculatim insident. Fructus forma oblonga et rotunda, colore coccineo, continet semen ovatum et oblongum. Radix plantae (b), unum digitum lata et subfusca, siccata in Sinis atque in India orientali dapibus condiendis adhibetur. Ars medica utitur illa tanquam medicamento stomachum corroborante. Radix siccata vim aromaticam diutissime retinet, vel soliaquae infusae solubilem.

KÜLFÖLDI FÜSZERSZÁMOK.

1. Kép A' Kafszia Babér.

(Laurus Cassia.)

A' Kafszia Babér Napkeleti Indiában Malabariának partjain Sumátra és Jáva szigeteiben tenyészik. Megnevekedik 20 lábnyi magasságra és a' Babérok Nemébe tartozik, azért neveztetik Kafszia Babérnak is. Virágjai mint az igazi Babérnak fejelek (A) hanem levelei hosszabbak és hegyesebbek. Hozsúzás és fekete bogyói hasonlók a' közönséges Babér bogyóihoz mellyekbe veres magok vannak fészkelve. A' fiatal hajtásoknak gesztenye barna héjját lefejtik és az igazi fahéjjal öszvekevervén azzal együtt eladják; de azért a' Kafszia Babér éppen nem olly jó ízű, mint a' valódi Babér, íze amannak sokkal gyengébb és nem ollyan kellemes, a' héjja, pedig sokkal keményebb és setétebb 's apróbb darabokra töredezik, e' mellett valamelly enyves materiával is elegyes, mellyet a' rágás közben lehet megérezni. A' Kafszia Babér tehát

mind ezen tulajdonságira nézve sokkal oltsóbb mint a' valódi Babér 's nyereség kívánásból ezért elegyítik özve az igazi Babérral a' fűszerzámmal tsalárdúl kereskedők.

2. Kép. A' Galanga Havasika.

(Alpinia Galanga.)

A' Galanga Havasika néhány esztendőig tartó plánta a' melly Déli Indiában és Kínában vadon nő, mindazáltal plántálni is szokták, szereti a' motsáros földet. Fejér virágai szőlőfürt formába állanak az ágaknak végén. Hozsúzás gömbölyű skarlátveres gyümölcsebe tojás gömbölyeg magva van; egy újni vastagságú setétbarna gyökerét megszáraztván, az ételekben fűszerzám gyanánt használják. Az Orvosi szerek közt pedig gyomor erősítő erejéről esmeretes. Megszáradt gyökereiben az erő sokáig megmarad, és tsak tsupa hideg víznek reája való öntözése által lehet belőle kivonni.

AUSLÄNDISCHE GEWÜRZE.

Fig. 1. Der Mutterzimmt.

(*Laurus Cassia*.)

Der Mutterzimmt, oder unechte Zimmtbaum wächst in Ostindien auf der Malabarischen Küste, und auf den Inseln Sumatra und Java. Er wird einige 20 Fuß hoch, und gehört zum Geschlechte der Lorbeerbäume, wesswegen er auch Cassien-Lorbeerbaum genannt wird. Wie der echte Zimmt hat er eine kleine weiße Blüthe (A), nur sind die Blätter des Baums länger und zugespitzter. Die länglichen, schwärzlichen Beeren (B) gleichen denen des gemeinen Lorbeerbaums, und enthalten einen rothen Kern (C). Die kastanienbraune Rinde (D) der jungen Zweige wird abgeschält, und häufig unter die echte Zimmtinde gemischt, und für solche verkauft. Doch hat der Mutterzimmt lange nicht die Güte des echten Zimmts. Der Geschmack des erstern ist viel schwächer, und nicht so lieblich wie der des echten Zimmts. Die Rinde des Mutterzimmts ist härter und dunkler, und bricht in kleinere Stücke. Sie enthalten überdieß einen schlei-

migen Stoff, den man bey dem Kauen bemerkt — Aller dieser Eigenschaften wegen ist der Mutterzimmt viel wohlfeiler als der echte, und wird daher aus Gewinnsucht von betrügerischen Gewürzhändlern häufig unter den echten Zimmt gemischt. —

Fig. 2. Der Galgant.

(*Alpinia Galanga*.)

Der Galgant oder die Galgant-*Alpinia* ist eine mehrjährige Pflanze, die in Ostindien und China wild wächst; doch wird sie auch angebaut und liebt einen sumpfigen Boden. Die weißen Blüthen der Pflanze (a) sitzen traubenförmig am Ende der Zweige. Die länglich runde scharlachrothe Frucht enthält einen eyrunden länglichen Saamen. Die fingerdicke dunkelbraune Wurzel (b) dieser Pflanze wird getrocknet, und in China und Ostindien als Gewürz an die Speisen gethan. Auch wird sie in der Medicin als ein starkes magenstärkendes Mittel gebraucht. Die getrocknete Wurzel behält ihre Kraft sehr lange bey, die man durch einen bloßen Anfuß von Wasser auszieht.

PLANTES AROMATIQUES ÉTRANGÈRES.

Fig. 1. Le Laurier-Casse.

(*Laurus Cassia.*)

Ce Laurier, que l'on nomme aussi le faux Cannelier, croit aux Indes, principalement à la côte de Malabar et aux îles de Sumatra et de Java. Il parvient à la hauteur d'une vingtaine de pieds et appartient aux lauriers, d'où son nom. Ainsi que celle du cannelier sa fleur est petite et blanche (A); mais ses feuilles sont plus longues et plus pointues. Ses baies oblongues et noires (B) ressemblent à celles du laurier ordinaire et renferment un noyau rouge (C). L'on dépouille l'écorce châtaigne (D) de ses jeunes branches pour la mêler à la canelle et la vendre comme telle. Mais cette écorce n'a pas les bonnes qualités de la véritable canelle; son goût est aussi plus faible et de beaucoup moins agréable. En outre cette écorce est plus dure, d'une couleur plus foncée et se rompt en de plus petites pièces; aussi contient-elle une matière pituiteuse que l'on remarque aisément en la

mâchant. Tout ces qualités font que l'écorce du Laurier-Casse est à beaucoup plus meilleur marché que la canelle, et c'est la cause pourquoi des épiciers malhonnêtes la mêlent fréquemment à la véritable canelle.

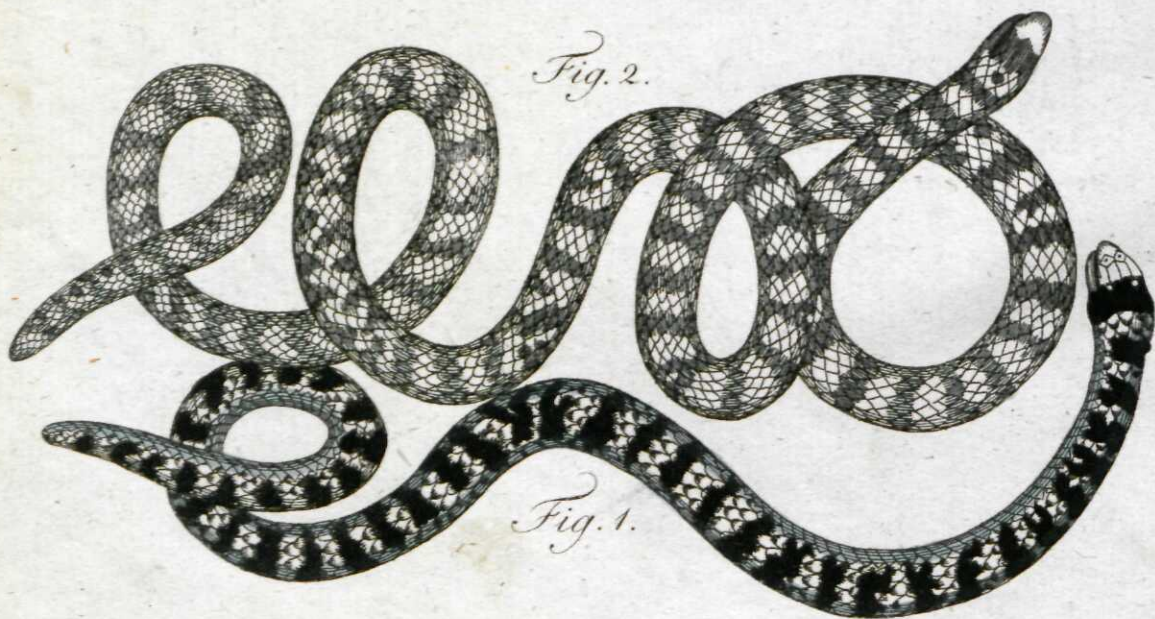
Fig. 2. Le Galanga officinal.

(*Alpinia Galanga.*)

Le Galanga est une plante qui dure plusieurs années et croit naturellement aux Indes et à la Chine; mais elle est aussi cultivée et aime un terrain marécageux. Ses fleurs blanches (a) tiennent en forme de grappes au bout des branches. Le fruit oval de couleur écarlate renferme une graine ovale. La racine brune foncée (b), qui est de la grosseur d'un doigt, est séchée, et sert aux Indes et à la Chine à assaisonner les viandes. Elle est aussi employée dans la médecine comme un stomachal efficace. Cette racine séchée conserve longtems ses vertus, qu'on en extrait par une simple infusion d'eau.

VARIAE SERPENTUM SPECIES.

Fig. 1. *Caecilia nigra*.

(*Anguis ater, v. atra*)

Caecilia nigra, ad 2 pedes longa, habitat in Ceylano, corpore potissimum atro, fasciis obliquis albicantibus, squamis minutis et subrotundis firmiter coarctatis, moribus caeciliae vulgari similibus.

Fig. 2. *Caecilia annulis caeruleis*.

(*Anguis caerulea*.)

Haec caecilia, priori multum similis, cetero qui praecipuo corporis colore albo, fasciis caeruleis, quae huic angui multam elegantiam conferunt, corpore teretiori quam species praecedens, ad duos pedes increscens. Mores hujus animalis sunt parum cogniti.

Fig. 3. *Serpens annulatus fuliginosus*.

(*Amphisbaena fuliginosa*.)

Serpentes annulati, peculiare serpentum ge-

nus, corpore squameis annulis cincto, quo pari habilitate prorsum et retrorsum serpant. Quapropter *Amphisbaenae* seu serpentes duplici incessu dicuntur.

Quae *Fig. 3.* depingitur species, fuit prima, quae observaretur, in insula Ceylano habitans, ad duos pedes longa, corpore potissimum fuliginoso, albis maculis et fasciis obliquis, lumbricis atque insectis victitans, veneno carens.

Fig. 4. *Serpens annulatus albus*.

(*Amphisbaena alba*.)

Animal innocuum, in sylvis Americae meridionalis habitans, praecipue formicis vescens; corpore potissimum ex rubro albicante, ad duos pedes longo, annulis multam agilitatem conciliantibus 139 cincto.

K I G Y Ó F A J O K.

1. Kép. A' fekete pikkelyes Kigyó.

(Anguis ater. v. atra.)

Ez a' kigyó 2 lábnyi hosszúságra megnő, találatik Ceilon szigetében. Színének fala fekete fejr rézsút övekkel. Gömbölyeg pikkelyei sűrűn egymásra tömődtek. Az élete módjára nézve megegyez a' közönséges pikkelyes kigyóval.

2. Kép. A' kék pikkelyes Kigyó.

(Anguis caerulea.)

Nagyon hasonlít az elébbihez, csak hogy színe fekete égszínű övekkel, mellyek igen jelessé tézik. Termete kartsúbb mint az elébbi fajé, és két lábnál hosszabb. Életmódja még kevéssé esmeretes.

3. Kép. A' kormos gyűrűs Kigyó.

(Amphisbaena fuliginosa.)

A' Gyűrűs kigyók különös nemét tézik a'

kigyóknak. Ennek egész testét gyűrűforma pikkelyek fedik, mellyeknél fogva éppen úgy tud előre mint hátra mászni. Ezért neveztetnek *Amphisbaenának* vagy Kétfelé járóknak.

Az itt lerajzolt a' legelőször találtatott faj. Hazája Ceilon szigete; hosszúsága két lábnyi; színe korombarna rézsut gyűrűkkel és foltokkal. El kukatzokkal és férgekkel. Nem mérges.

4. Kép. A' fejr gyűrűs Kigyó.

(Amphisbaena alba.)

A' fejr gyűrűs igen ártatlan kigyó. Déli Amérikanak erdeiben különösen hangyákkal él, testét 139 gyűrűk fedik, mellyek azt igen hajlóvá tézik. Főbb színe verhenyös fejr. — Hosszúsága 2 lábnyi.

VERSCHIEDENE ARTEN VON SCHLANGEN.

Fig. 1. Die schwarze Blindschleiche.

(*Anguis ater, v. atra.*)

Die schwarze Blindschleiche wird gegen 2 Fufs lang, und bewohnt die Insel Ceylon. Die Grundfarbe des Körpers ist schwarz mit weissen ringförmigen Querbinden. Die kleinen rundlichen Schuppen sitzen fest über einander. Sie gleicht in der Lebensweise unserer gewöhnlichen Blindschleiche.

Fig. 2. Die blaugeringelte Blindschleiche.

(*Anguis caerulea.*)

Diese Blindschleiche hat mit den vorigen viele Ähnlichkeit, nur ist die Hauptfarbe des Körpers weifs, über die sich himmelblaue Bänder ziehen, die der Schlange ein sehr schönes Ansehen geben. Sie hat einen schlankern Bau als die vorige Art, und wird über zwey Fufs lang. — Von der Lebensart dieses Thieres wissen wir sehr wenig.

Fig. 3. Der rufsfarbige Ringler.

(*Amphisbaena fuliginosa.*)

Die Ringler sind ein eigenes merkwürdiges

Schlangengeschlecht, deren ganzer Körper mit schuppigen Ringen umgeben ist, wodurch sie fähig werden, fast eben so gut rückwärts als vorwärts zu kriechen. Deshwegen heifsen sie auch *Amphisbänen* oder *Doppelwandler*.

Die hier Fig. 3. abgebildete Art war die erste die man fand. Dieser Ringler bewohnt die Insel Ceylon. Er wird gegen zwey Fufs lang; die Grundfarbe des Körpers ist rufsbraun mit weissen Querbinden und Flecken.

Regenwürmer und Insekten sind seine Nahrung. Er ist nicht giftig.

Fig. 4. Der weifse Ringler.

(*Amphisbaena alba.*)

Der weifse Ringler ist ein harmloses Thier, das in den Wäldern von Südamerika lebt, und sich vorzüglich von Ameisen nährt. Am ganzen Körper hat er 139 Ringel, die ihm viele Gelenkigkeit geben. Die Hauptfarbe des ganzen Ringlers ist röthlich weifs, er wird gegen 2 Fufs lang.

DIFFÉRENTES ESPÈCES DE SERPENS.

Fig. 1. L'Orvet noir.

(Anguis ater, v. atra.)

Ce serpent parvient à la longueur d'environ deux pieds et habite l'île de Ceylon; sa couleur principale est noire, et le corps est entouré de rides ou bandes transversales de couleur blanche. Les écailles arrondies sont placées tout près l'une sur l'autre. La manière de vivre de ce serpent ressemble à celle des orvets communs.

Fig. 2. L'Orvet bleu.

(Anguis caerulea.)

Ce serpent ressemble beaucoup au précédent, excepté que son corps est blanc entouré de bandes transversales couleur bleue-céleste; ce qui lui donne un bel air. L'orvet bleu est d'une taille plus déliée que l'orvet noir, et il parvient à une longueur de plus de deux pieds. Nous ne connaissons presque point du tout la manière de vivre de cet animal.

Fig. 3. L'Amphisbène couleur de suie.

(Amphisbaena fuliginosa.)

Les Amphisbènes forment un genre de ser-

pens particulier et très-remarquable; car ayant le corps entier revêtu d'anneaux écailleux ils peuvent ramper dans les deux sens, en avant et en arrière, de là on les appelle aussi *Doubles Marcheurs*.

L'espèce ci présentée était la première connue; elle habite l'île de Ceylon, parvient à la longueur d'environ deux pieds, et la couleur principale de son corps est brune de suie, garnie de bandes transversales et de taches blanches. Elle se nourrit de vers et d'insectes et n'est point vénimeuse.

Fig. 4. L'Amphisbène blanche.

(Amphisbaena alba.)

Ce serpent est un animal fort innocent qui vit dans les forêts de l'Amérique méridionale en se nourrissant principalement de fourmis. Tout son corps est revêtu de 139 anneaux qui le rendent fort souple. Sa couleur principale est blanche rougeâtre et sa longueur est de deux pieds.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

TAURORUM VENATIONES IN HISPANIA.

Taurorum Venationes vulgus in Hispania quam plurimum amat, multaque spectatorum millia tanquam jucundo spectaculo delectantur, miserum taurum miserime usque ad necem excarnificari videntium. Toties de his spectaculis sermones incidunt, ut eorum iconem et descriptionem his paginis inserere, supervacaneum videri non possit.

Taurorum Venationes Madriti atque in aliis Hispaniae urbibus apparantur in arenis forma ovata ad hos ludos praeparatis. Arenam margine circumdant tabulamenta, extra quae suspensae spectatorum sedes elevantur. Tauri plerumque genere Vandalitiano orti, colore fusco obscuriori, qui infra pedes spectatorum asservantur in stabulis, ibi hastarum punctis, antequam pugnam ineant, in furorem aguntur. Quo facto taurus lacessitus in arenam immittitur, ubi Lancearii equis insidentes eum exspectant. (Fig. 1.) Taurus furibundus in hos incurrit, sed equorum agilium ope dexterime effugientes, illum hastis praelongis convulnerant. Nonnunquam tamen accidit, ut

taurus equum prosternat: tunc autem alii accurrunt pugnatores, pannum rubrum tauri capiti injicientes, ut interea Lancearius dejectus evadat, alium equum conscensurus. — Tum vero Lancearii arenam relinquunt, aliis, quos *Bandilleros* vocant, prodeuntibus (Fig. 2.) Hi velites jacula minuta, uncinis praemunita et fasciis vexillisque chartae diversicoloris ornata, furentis tauri corpori infigunt, impetum ejus aptis saltibus vitantes. Tauro jamjam undique sanguine manante, et pene viribus exhausto, demum *Mactator* prodit. (Fig. 3.) Scita hic manu tauro furoribus occaecato protendit pannum rubrum; in quem cum irruit miserum animal, atque omni spe destitutum: eodem momento *Mactator*, brevi gladio armatus, cervici ejus ictum letalem infligit. Tauro sic demum interfecto introducuntur equi, a quibus mortuum animal, spectatoribus cunctis acclamantibus, ex arena trahitur.

Taurorum Venationes a conductoribus curantur, quibus et pugnatores tam equestres quam pedestres conducere incumbit.

COMBATS DE TAUREAUX EN ESPAGNE.

Les combats de taureaux font encore aujourd'hui partie des fêtes publiques des Espagnols, et mille spectateurs se réjouissent du plaisir de voir tourmenter un pauvre taureau jusqu'à le faire périr de la façon la plus misérable. L'on entend si souvent parler de ces combats, que la description que nous allons en donner ici jointe à une représentation bien figurée, ne pourra pas manquer d'intérêt.

Des cirques de figure ovale uniquement arrangés pour ces fêtes servent d'arènes aux combats de taureaux tant à Madrid que dans d'autres villes d'Espagne. Ces cirques sont entourés d'une enceinte de planches, derrière laquelle s'élèvent des gradins pour les spectateurs. Les taureaux combattans communément de la race Andalouse de couleur brune foncée, sont renfermés dans des cabanes bien fermées audessous des gradins, et avant le combat l'on fait tout son possible pour les irriter à coups de piques. Ensuite le taureau enragé est lâché sur l'arène où il reconte d'abord les *Picadores* (*Piqueurs*) ou combattans à cheval (Fig. 1.) Le taureau fond avec fureur sur eux, mais ils savent éviter ses attaques par l'agilité de leurs chevaux et le blessent avec de longues lances. Quelquefois cependant le taureau renverse le cheval; alors des combat-

tans à pied accourent, lui jettent une pièce de drap rouge sur la tête, et par ce moyen le *Picador* gagne du tems pour se sauver et pour monter un autre cheval. — Alors les *Picadores* cèdent la place aux *Bandilleros* ou combattans à pied qui entrent dans l'arène. (Fig. 2.) Ceux-ci enfoncent dans le cou de l'animal deux par deux des *bandilleros* ou espèces de petites fleches terminées en forme d'hameçon et garnies de petites banderoles de papier coloré; ce n'est que par leur agilité qu'ils évitent les attaques de l'animal furieux en sautant lestement à côté. Lorsque la vigueur du taureau tout couvert de sang paraît à peu près épuisée, le *Matador* (tueur) s'avance seul sur l'arène. (F. 3.) D'une main bien exercée il présente au taureau ébloui par sa fureur un drap rouge, sur lequel ce pauvre animal trompé s'élance, et en même tems le *Matador* lui porte le coup mortel en enfonçant dans sa nuque une courte épée. Sitôt que le taureau est mort, des chevaux paraissent sur l'arène que l'on attèle aux cornes du taureau, qui est ainsi trainé dehors accompagné des applaudissemens des spectateurs.

Ces combats si célèbres sont sous la direction de certains entrepreneurs qui y engagent des combattans à cheval et à pied soudoyés par eux

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 5.

Fig. 3.

Fig. 4.

DIDELPHYES.

Didelphyes, quarum plures species nostris in paginis jam vidimus, quaeque ideo, quia femellae in folliculis abdomini praetextis catulos nutriunt, inprimis observari merentur, recentioribus Oceani australis detectionibus in genus numerosum increverunt. Triginta jam species earum notae sunt, quarum plures et in praesenti tabula depictas invenimus.

Fig. 1. Didelphys Virginiana.

Didelphys Virginiana, quam *Manicou* dicunt, plures Americae septemtrionalistractus inhabitat, magnitudine felem nostram domesticam aequiparans. Totum corpus horret pilis hirsutis, subfuscis et flavescens. Cauda involucris animal adjuvat, ut e ramo in ramum cum facilitate vibretur. Caput acuminatum capiti canino simile est, rictus autem dentibus acris acutisque armatur. Ecce catulos in folliculo habitantes, et cum paululum adoleverunt, pro lubitu exeuntes aut introeuntes. Haec *Didelphys*, ut omnes hujus generis species, est carnivora, variisque vescitur aviculis, attamen et fructibus radicibusque satiatur; cicuratu facilis.

Fig. 2. Didelphys Lemurina.

Nova Hollandia hanc *Didelphyn* generat, magnitudine et forma feli nostrae domesticae haud absimilem. Corpus et cauda pilis tenui-

bus densissime vestiuntur, incano ferri colore, in abdomine autem et circa capitis tempora flavescens. Digiti robustis unguibus praemuniuntur, oculi scintillant. Hoc animal elegans aliquoties vivum in Angliam venit.

Fig. 3. Didelphys viverrina

est corpore viverris sive *Putoriis* haud dispari. Pedes postici longissimi huic animali dati esse videntur, ut saltu polleat. Pili duriusculi sunt maculis nigris albisque. Hujus *Didelphos*, ut praecedentis, patria est Nova Hollandia.

Fig. 4. Didelphys macroura.

Pusilla haec *Didelphys* magnitudine glirem domesticum seu *Rattum* non superat. Caudam, multo longiorem corpore, ramis circumvolvens, arbores cum facilitate conscendit. Novae Hollandiae indigena.

Fig. 5. Cangurus minor.

Cangurus major seu *Didelphys Gigantea* nobis ex his paginis jam innotuit. Qui hic depingitur *Cangurus minor*, paucos ante annos in Nova Hollandia inventus, ad magnitudinem cuniculi increscit, ceteroqui capite, cauda et colore gliri parilis, pedibus autem anticis brevibus et posticis, quibus potenter prosilit, longissimis, *Canguro Giganteo* similis.

FIJAHORDÓK.

A' Fijahordóknak (mellyeket már ezen képeskönyvnek több tsumóiból is esmerünk, és a' mellyek azon módra nézve a' hogy fajzataikat két hátulsó lábaik között levő zatskóikban táplálják, figyelmetességünket megérdemlik) számos rokonjait fedeztek fel a' Déli tengeren tett újjabb utazások alkalmatosságával. Már go fajai esmeretesek, mellyek közzül néhányon e' jelenvaló táblán levagynak rajzolva.

1. Kép. A' Virgíniai Iszákos.

(*Didelphys Virginiana.*)

A' Maniku vagy Virgíniai Iszákos Északi Amérikáának sok Tartományában található; akkora mint a' közönséges házi matska, Teste sárgás és barnás fürtös szőrökkel van bennőve, sima és fogódzó farkával egyik ágról a' másikra lóbbálja által magát; hoszfűkás feje hasonlít a' kutyaéhoz; szája, éles hegyes fogakkal rakodott. Itt világosan lehet látni a' fajzatit zatskójában mellyek tökéletességre menvén abból kiugrándoznak. Ez az iszákos, valamiut a' többi rokon is húsevő, és az apró madarakkal él, mindazáltal néha gyökerekkel és gyümölcsökkel is megelégszik; — könnyen megfzelidül.

2. Kép. A' fakó Iszákos.

(*Didelphys Lemurina.*)

Hazája a' fakó Iszákosnak Uj Hollandia, a'

melly nagyságára 's termetére nézve közel hasonló a' matskához; az egerz teste es farka tömött vékony vaszürke szőrökkel van bennőve mellyek a' hasán 's pofáin sárgásak. Lábújjaihoz erős körmök foglaltattak, izemei tüzzel telyesek. Ezt a' jeles állatot Angliába már egynehányszor elevenen hozták.

3. Kép. A' foltos Iszákos.

(*Didelphys viverrina.*)

Termete majd egélzen olyan mint a' menyété és a' Görényé. Hátulsó lábai szembetünöképpen hoszfűzabbak, mellyek az ágrásra igen alkalmatosoknak lenni láttatnak. Kemény szőre fejjérel 's feketével foltos. Ennek is Uj Hollandia hazája.

4. Kép. A' hoszfűfarkú Iszákos.

(*Didelphys macroura.*)

Ez a' kis Iszákos nem nagyobb a' közönséges patkánynál; az egélz testénél hoszfűzabb farkát az ágakra hurkolván, könnyűséggel jár fel a' fákra. Hazája Uj Hollandia.

5. Kép. Patkányforma Kénguru.

(*Cangurus minor.*)

Ez az állat nem régiben lett esmeretessé Uj Hollandiában, akkora mint a' tengerinyúl, de a' fejére színére 's farkára nézve inkább hasonlít a' Patkányhoz. Rövid első lábai és hafzfű hátulsó lábai, mellyekkel nagyokat szökik, olyanok mint a' nagy Kéngurué.

BEUTELTHIERE.

Die Beutelthiere, deren wir schon mehrere in den früheren Heften unseres Bilderbuchs kennen lernten, und die wegen der Art, wie sie ihre Jungen in dem, zwischen den Hinterfüßen befindlichen Beutel, erziehen, unsere ganze Aufmerksamkeit verdienen, sind durch die neuesten Entdeckungsreisen in der Südsee ein zahlreiches Thier-Geschlecht geworden. Wir kennen bereits 30 Arten davon, von denen wir auf gegenwärtiger Tafel mehrere abgebildet finden.

F. 1. Das Virginische Beutelthier.

(*Didelphys Virginiana.*)

Der *Manicou* oder das Virginische Beutelthier bewohnt mehrere Theile des nördlichen Amerika, und hat die Gröfse einer gewöhnlichen Hauskatze. Der ganze Körper ist mit gelblichen und bräunlichen struppigen Haaren bedeckt, und der glatte Wickelschwanz dient dem Thiere, um sich mit Leichtigkeit von einem Aste zum andern zu schwingen. Der zugespitzte Kopf gleicht dem eines Hundes, und der Rachen ist mit scharfen, spitzen Zähnen besetzt. Wir sehen hier deutlich, wie die Jungen in dem Beutel am Unterleibe sich befinden, und, wenn sie reif sind, nach Belieben aus und ein hüpfen. Unser Beutelthier ist, wie alle seine Geschlechtsverwandten, fleischfressend, und nährt sich von allerhand kleinen Vögeln; doch nimmt es auch mit Früchten und Wurzeln vorlieb, und läßt sich leicht zähmen.

Fig. 2. Das graue Beutelthier.

(*Didelphys L murina.*)

Neuholland ist das Vaterland des grauen Beutelthiers, welches in der Gröfse und Gestalt beynahe einer Katze gleicht. Der ganze

Körper und Schwanz ist mit dichten, feinen Haaren von eisengrauer Farbe besetzt, die am Bauche und an den Seiten des Kopfes gelblich sind. An den Zehen sitzen starke Klauen, und die Augen sind voll Feuer. Man hat dieses artige Thier schon einigemahl lebendig nach England gebracht.

Fig. 3. Das gefleckte Beutelthier.

(*Didelphys viverrina.*)

Es gleicht seinem ganzen Körper nach den Viverren oder Stinkthieren. Die Hinterfüße sind von auffallender Länge, und scheinen das Thier zum Springen sehr geschickt zu machen; das harte Haar ist schwarz und weiß gefleckt. Auch dieses Beutelthier ist, wie das vorige, von Neuholland.

Fig. 4. Das langschwänzige Beutelthier.

(*Didelphys macroura.*)

Dieses kleine Beutelthier ist nicht größer, als eine gemeine Hausratte. Mit dem Schwanz, der viel länger als der Körper ist, schlingt es sich an die Äste, und besteigt so mit Leichtigkeit die Bäume. Neuholland ist sein Vaterland.

Fig. 5. Das rattenähnliche Känguruh.

(*Cangurus minor.*)

Das große Känguruh ist uns bereits bekannt. Das hier abgebildete ist erst vor wenigen Jahren in Neuholland entdeckt worden, und wird so groß als ein Kaninchen, gleicht aber seinem Kopfe, seiner Farbe und seinem Schwanz nach mehr einer Ratte. Die kurzen Vorderfüße und die langen Hinterfüße, womit es große Sprünge macht, hat es wie das große Känguruh.

SARIGUES OU DIDELPHES.

Ces animaux, dont nous connaissons déjà plusieurs espèces représentées dans des cahiers précédens de ce Recueil, et qui attirent sur eux toute notre attention par cette bourse singulière placée entre leurs pieds de derrière, et dans laquelle ils portent et élèvent leurs petits, forment aujourd'hui un genre devenu assez nombreux par les dernières découvertes faites dans la mer australe. L'on en connaît par ce moyen déjà 30 espèces, dont voici quelques-unes représentées sur la planche ci-jointe.

Fig. 1. Le Manicou ou Sarigue à long poil.

(*Didelphys Virginiana.*)

Ce Sarigue habite plusieurs contrées de l'Amérique septentrionale; il à la taille d'un chat commun; tout son corps est couvert d'un poil jaunâtre et brunâtre fort rude: la queue lisse tortillée et prenante, lui sert à s'élancer avec facilité d'une branche sur une autre. La tête pointue ressemble à celle d'un chien et la gueule est munie de dents aigues et pointues. Nous voyons ici les petits qui se trouvent dans la bourse du bas-ventre, et qui étant parvenus à une certaine maturité en sortent et y rentrent en sautillant. Ce Sarigue comme tous les autres est carnassier et se nourrit de petits oiseaux, mais en cas de besoin il se contente aussi de fruits et de racines. Il est aisé à apprivoiser.

Fig. 2. Le Sarigue gris.

(*Didelphys Lemurina*)

La Nouvelle Hollande est la patrie de ce Sarigue, qui ressemble pour la forme et la taille à peu près à un chat. Tout le corps et la queue est couvert d'un poil épais, fin, et

de couleur grise de fer, excepté le ventre et les cotés de la tête, qui sont de couleur jaunâtre. Les doigts ont de forts ongles et les yeux sont pleins de feu. On à déjà quelquefois transporté en Angleterre des individus de l'espèce de ces jolis animaux.

Fig. 3. Le Sarigue tacheté.

(*Didelphys viverrina.*)

Ce Sarigue ressemble quant à la forme de son corps aux putois; ses pieds de derrière sont d'une longueur surprenante et semblent rendre cet animal capable de faire de grands sauts. Le poil est dur et tacheté de noir et blanc. Il habite pareillement la Nouvelle Hollande.

Fig. 4. Le Sarigue à longue queue.

(*Didelphys macroura.*)

Ce petit Sarigue n'est pas plus grand qu'un rat commun. Moyennant sa queue qui est de beaucoup plus longue que le corps, cet animal s'attache et s'élance sur les branches et monte de cette façon sur les arbres avec beaucoup de facilité. Sa patrie est la Nouvelle Hollande.

Fig. 5. Le Kangourou-Rat.

(*Cangurus minor.*)

Le grand Kangourou nous est déjà connu; mais le petit Kangourou nommé Kangourou-Rat n'a été trouvé dans la Nouvelle Hollande que depuis peu d'années. Il atteint la taille d'un lapin, mais sa tête, sa couleur et sa queue ressemblent plus à celles d'un rat, les pieds de devant fort courts, et ceux de derrière très longs, sont comme ceux du grand Kangourou; moyennant les derniers il s'élance à une grande distance.

REPERTORIUM

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

VESTITUS IN HODIERNA AEGYPTO USITATI.

Cum saepius jam memorabilia Aegypti antiquae consideravimus: haud injucundum erit, hodiernos hujus regionis incolas, eorumque mores et vestitus cognoscere. Praeter Copticos, priscorum incolarum propaginem, nunc temporis Aegyptum incolunt Turcae, Arabes et Mameluci, quorum plures hic picturas videmus.

F. 1. Beyus Aegyptius cum servo.

Beyi, utpote auctoritate et opibus plurimum pollentes, toti regioni potentius dominantur, quam ipse Passa seu praefectus, qui magni Sultani nomine Aegyptum gubernat. Non in Aegypto nati, sed e servis emittiis, albo colore, Mameluci facti, fortuna favente ad dignitatem *Beyi* evehuntur. Praecipue illorum opes nituntur in magna copia servorum stirpis Caesariae, qui tamquam satellites latu eorum stipant, quorumque unus, ut in icone vides, continuo comitatur dominum. Vestitus *Beyi* summa splendet magnificentia. Caput operit tiara ampla (quam turbanum vocant) colore aureo. Tunica e gossypio tenuissimo (quod Nostrates Musselinum dicunt) vel ex tela bombycina facta est, argento aurove picta. Huic superinduitur toga (Caetanum nominant), funiculis aureis distincta, et pretiosis praetexta pellibus. Braccae amplae plerumque sunt ex panno subtilissimo coloris coccinei.

Fig. 2. Mulier nobilis Cairensis cum serva.

Uxores Aegyptiorum nobilium plerumque servae sunt emittiae ex Georgia vel Circassia oriundae, pulchritudine celebres, a quibus mariti zelotypi oculos cujusvis extranei prohibent, in gynaeceo inclusis, ubi pulvinario incubantes nihil cordi habent praeter curam cuticulae et ornamenta corporis, vitam iner-

tem degentes. Vestitu utuntur magnificentissimo; tiaram habent compressam, ex tela Indica, adamantibus et margaritis obsitam; indusio subtilissimo acuque picto superinduitur toga bombycina manicis laxis. Ad manum sunt plures servae, nutui dominarum paratae.

Fig. 3. Mamelucus.

Mameluci (quod vocabulum *proselytos* significat) sunt servi Caesariae stirpis, ex Europa atque Asia *Beyis* venundati, qui eos doctrina Mahometana imbui atque ad rem militarem institui curant. Una cum *Beyis*, quorum satellites sunt, in tota Aegypto dominantur, multique eorum succedente tempore ad dignitatem *Beyorum* efferuntur. Assidue ludis militaribus, inprimis, ut icon exhibet, jaculis vibrandis exercentur.

Fig. 4. Familia Fellae seu Rustici Aegyptii.

Fellae seu agricolae Aegyptii sunt ortu Arabes, homines pauperculi, rudes, sub feroci Mamelucorum, quorum agros colunt, dominatu gementes. Vestimenta viri sunt braccae lintae, toga ex gossypio, laxa ad instar pallii. Mulier indusio vestitur erioxylyno sine manicis, facie, quod Aegyptii moris est, ad dimidium occulta.

F. 5. Familia Beduina seu nomas.

Beduini Arabes sunt nomades seu pastores errabundi, qui, sine sedibus fixis una cum gregibus catervatim per deserta Aegypti oberantes, sibi regionis hujus dominium vindicant, omnes peregrinos, quos obvios habent, spoliare soliti. Vestimenta sunt indusium et pallium panni vilis, colore cinerei.

Ut homines ciborum modici, *Beduini* in itinere pro nutrimento habent dactylos et farinam hordeaceam, aqua intritam.

ÉGYPTOMI VISELETEK.

Foglalatoskodván már a' hajdani Egyiptom nevezetes tárgyainak előadásában, nem lesz hafzon nélkül ha ezen nevezetes tartomány máii lakosainak szokásaikról és viseleteikről is értekeziünk. Egyiptomban már ma a' Koptusok, vagy a' hajdani Egyiptomiak maradákaikon kívül laknak még különösen Törökök Arabsok, és Mamelukkok. — Mindnyájokból egy itt le van rajzolva.

1. Kép. Egy Egyiptomi Bey rab-
szolgájától követve.

A' *Beyek* mint leggazdagabbak és legelőkelőbbek ebben a' Tartományban még hatalmasabban uralkodnak mint a' Basák, a' kik a' nagy Sultán nevében igazgatnak. Ezek nem születt egyiptomiak, hanem fejer rabszolgák maradéki, kik Mamelukkokká lévén, Beyi rangra léptek. A' legnagyobb gazdaságok egy sereg fejer rabszolgákból áll, a' kik úgy szólván testörizőik, a' kik között egy mindég késéri, mint itt is lehet látni.) A' Beynek viselete pompás. Viselnek t. i. nagy narantszínű tsalmát, ezüstel 's aranyal hímezett sejem vagy musselin hoszszú dolmányt 's a' felett arany sinórokkal kivarrott, és drága bőrökkel prémezett Kastánt. Bö bugyogójok többnyire finom skárlát.

2. Kép. Egy Kahirai Afzszonyság
rabszolgálójával.

A' főrangú Egyiptomiaknak Afzszonyaik többnyire a' ritka szépségeikről híres Georgiai 's Cirkafsziai vásárlott rabszolgálók, a' kiket a' szerelemföltő férfiak, minden idegenek zemeik elöl a' Harembe rejtenek, ahol vánkosokon heverve, tsupán tsak testekre, 's magok tsinozgatására ügyelvén, egész életeket munkátlanul élük el. Ruházatjuk felette drá-

ga. Indiai materiából lapos turbánt hordoznak, melly gyémántokkal 's gyöngyökkel kirakott; finom kivarrott ingek felett bővűjű selyem szoknyát viselnek. Szolgálatjukra mindég néhány rabszolgálók állanak készen.

3. Kép. Egy Mamelukk.

A' Mamelukkok fejer rabszolgák, a' kik az Európaiaktól 's Asiaiaktól a' Beyeknek eladatván azoktól a' Mahomed Vallásában és katonai gyakorlásokban neveltettek fel. Ezek uralkodnak az egész Egyiptomon a' Beyekkel a' kiknek testörzőik, némellyek azok között még Bey méltóságra is elverekednek. Leginkább a' hadi játékokban különösen a' Lándzsa hajigálásban, gyakorolják magokat, a' mint ezt a' jelenvaló Kép mutatja.

4. Kép. Egy Egyiptomi Fellahs
v. paraszt familia.

A' *Fellahok* vagy Egyiptomi parasztok eredeti arabsok, szegény és durva nép melly a' Mamelukkok Despotismusa alatt sóhajt, a' kiknek számára kötelesek a' földet művelni. A' Férfinak ruházatjagyóltslábravaló, és köpönyegforma pamút kaput. Az Afzszony újjatlan kék inget visel, 's ábrázatja az Egyiptomi szokás szerént félig fátyól alatt van.

5. Kép. Egy Beduin Familia.

Az Arabs Beduinok pálsztori népek, a' kiknek állandó lakhelyek nem lévén tsapatonként tanyáznak Egyiptomnak pusztáiban. Magokat a' Tartomány urainak tartják, a' hozzájuk közelítőket megzsákmányolják. A' barnaveres Beduinok ruhája egy ingből és tsekély fakó posztó köpönyegből áll. Felette mértékletes életűek, pálmazilvával, 's vízzel kevertt árpalisztel élnek.

ÄGYPTISCHE KLEIDERTRACHTEN.

Da wir uns oft mit den Merkwürdigkeiten des alten Ägyptens beschäftigt haben; so wird es jetzt interessant seyn, uns mit den heutigen Bewohnern dieses merkwürdigen Landes, ihren Gebräuchen und Trachten, bekannt zu machen. Außer den Kopten, oder den Abkömmlingen der alten Einwohner, bewohnen jetzt Ägypten vorzüglich Türken, Araber und Mamelucken. — Von allen dreyen finden wir hier mehrere abgebildet. —

Fig. 1. Ein Ägyptischer Bey mit seinem Slaven.

Die *Bey's* sind als die Vornehmsten und Reichsten die Beherrscher des ganzen Landes, mehr noch als der Pascha, der im Nahmen des Groß-Sultans Ägypten gouvernirt. Sie sind keine eingebornen Ägyptier, sondern weiße Slaven, die Mamelucken wurden, und nun durch Glück bis zur Würde eines *Bey's* stiegen. Ihr größter Reichthum besteht in einer Menge weißer Slaven, die so zu sagen ihre Leibwache bilden, und wovon sie stets Einer begleitet, wie wir hier sehen. Die Kleidung der *Bey's* ist sehr prächtig. Sie tragen einen großen orange farbigen Turban, ein Kleid von Mousselin oder Seide mit Silber und Gold gestickt, und darüber einen Kaftan mit goldenen Schnüren besetzt und mit kostbarem Pelzwerk verbrämt. Die weiten Beinkleider sind meistens vom feinsten Scharlach.

Fig. 2. Eine Dame von Cahira mit ihrer Slavinn.

Die Weiber der vornehmen Ägyptier sind meistens gekaufte Slavinnen aus Georgien oder Circassien, die wegen ihrer Schönheit so berühmt sind. Die Eifersucht der Männer verbirgt sie vor den Augen jedes Fremden in dem Harem, wo sie auf ihre Polster gelagert, sich bloß mit der Sorgfalt für ihren Körper und ihren Putz beschäftigen, und ihr Leben übrigen unthätig hinbringen. Ihre Kleidung ist

äußerst kostbar. Sie tragen einen platten Turban von Indianischem Zeug, mit Diamanten und Perlen bedeckt; über das feine gestickte Hemde ziehen sie einen seidenen Rock mit weiten Ärmeln. Zu ihrer Bedienung haben sie stets mehrere Slavinnen.

Fig. 3. Ein Mameluck.

Die Mamelucken sind weiße Slaven, die aus Europa und Asien zum Verkauf an die *Bey's* gebracht, und von diesen im Mahomedanischen Glauben und zu Kriegern erzogen werden. Sie beherrschen mit den *Beys*, welche aus ihnen ihre Leibwache bilden, das ganze Land, und viele von Ihnen schwingen sich selbst zum *Bey* empor. Sie üben sich beständig in kriegerischen Spielen, vorzüglich im Lanzenwerfen, wie unsere Abbildung zeigt.

Fig. 4. Eine Ägyptische Fellahs- oder Bauernfamilie.

Die *Fellahs* oder die Ägyptischen Bauern, sind ursprünglich Araber, ein armes rohes Volk, das unter der Despotie der Mamelucken seufzt, für die sie das Land bauen müssen. Die Kleidung des Mannes besteht aus Beinkleidern von Leinwand, und einem Mantelähnlichen Rock von Baumwolle. Die Frau trägt ein blaues baumwollenes Hemd ohne Ärmel, und hat das Gesicht nach Ägyptischer Sitte halb verhüllt.

Fig. 5. Eine Beduinenfamilie.

Die *Beduinen-Araber* sind ein nomadisches Volk, welche ohne feste Wohnplätze mit ihren Viehheerden Hordenweis in den Wüsten Ägyptens herumziehen, sich als die Herren des Landes betrachten, und alle Reisende, die sich ihnen nähern, plündern. Die Kleidung der braunrothen Beduinen besteht aus einem Hemde und Mantel von schlechtem grauen Tuche. — Sie sind äußerst mäfsig, und nähren sich gewöhnlich nur von einigen Datteln, und in Wasser gerührtem Gerstenmehl.

C O S T U M E S E G Y P T I E N S .

Nous ayant déjà plusieurs fois occupés des curiosités de l'ancienne Egypte, il ne nous sera pas sans intérêt de faire la connaissance de ses habitans d'aujourd'hui, de leurs moeurs et costumes. Outre les *Coptes*, descendans des anciens habitans, l'Egypte moderne est habitée principalement par des Turcs, des Arabes et des Mameloucs; trois peuples que nous voyons figurés sur la table ci-jointe.

Fig. 1. Un Bey Egyptien suivi de son esclave.

Les *Beys* comme les habitans les plus considérés et les plus riches de ce pays, en sont aussi les Régens, plus que le Pacha qui gouverne l'Egypte au nom du Sultan des Turcs. Ce ne sont point des natifs d'Egypte, mais des parvenus qui d'esclaves ont été faits Mameloucs et que la fortune a favorisés au point de les élever à la dignité de Beys. Leur plus grande richesse fait une multitude d'esclaves blancs, qui pour ainsi dire forment leur garde du corps et de l'un desquels il se font suivre partout comme nous voyons ici. Leur habillement est très-magnifique. Ils portent un grand turban couleur d'orange; un long habit de mousseline ou de soie brodée en or ou en argent, et par dessous un caftan garni de cordons d'or et bordé d'une fourrure précieuse de pelletterie. Les larges culottes sont ordinairement du drap écarlate le plus fin.

Fig. 2. Une Dame du Caire avec son esclave.

Les femmes des Egyptiens de qualité sont la plupart des esclaves Géorgiennes et Circassiennes, qu'ils achètent et qui sont renommées pour leur beauté. La jalousie des maris les cache aux yeux des étrangers dans les Harems, où couchant sur des coussins ces malheureuses ne s'occupent que du soin de leur parure, menant une vie entièrement oisive. Leur habillement est extrêmement précieux. Elles portent un turban plat d'étoffe indienne,

couverte de diamans et de perles; pardessus la chemise fine et brodée elles mettent une robe de soie à manches longues. Elles ont toujours beaucoup d'esclaves autour d'elles pour les servir.

Fig. 3. Un Mamelouc.

Les Mameloucs sont des esclaves blancs que l'on amène de l'Europe et de l'Asie, pour les vendre aux Beys qui les font élever dans la croyance de Mahomet et leur donnent une éducation guerrière. Ensemble avec les Beys dont ils forment les gardes, ils dominent sur l'Egypte et beaucoup d'eux parviennent même au rang des Beys. Ils s'exercent continuellement en jeux guerriers et principalement dans l'art de jeter la lance, comme nous le voyons dans la figure ci-représentée.

Fig. 4. Une Famille de Fellahs ou paysans Egyptiens.

Les Fellahs ou paysans de l'Egypte sont originaires des Arabes et forment un pauvre peuple sans culture, qui gémit sous le despotisme des Mameloucs, pour le profit desquels ces misérables sont obligés de cultiver la terre. L'habillement des hommes sont des culottes de linge et une robe en guise de manteau de coton. Les femmes portent des chemises de coton bleu sans manches, et la moitié de leur visage est voilée ou couverte.

Fig. 5. Une Famille de Bédouins.

Les Arabes-Bédouins sont des Nomades qui sans habitation fixe vivent de leurs troupeaux dans les déserts de l'Egypte où ils mènent une vie errante assemblés en hordes; ils se regardent comme les souverains du pays et dévalisent les voyageurs qui s'approchent de leurs tentes. Une chemise et un manteau de drap gris très-grossier fait l'habillement de ces Bédouins, qui de reste sont très-sobres et ne se nourrissent la plupart que d'un peu de dattes et de farine d'orge trempée dans l'eau.

Fig. 2.

MEMORABILIA AEGYPTIACA.

Fig. 1. Vertex Pyramidis altissimae ad Chisen, et prospectus regionis circumjacentis.

Incomparabilis est prospectus ex vertice Pyramidis altissimae, cujus faciem in tomo 2do No. 18. Orbis picti vidimus. Urbs Cairus, Pyramides apud Saccara, multaque alia observatu dignissima hic obtutui se offerunt. Ex hac autem tabula videmus modum, quo Pyramides ex quadratis amplae magnitudinis lapidibus constructae sint, quos vetustas partim jamjam arrosit, adeo ut nemo sine magno labore in verticem evadat. Attamen multos Europaeos illuc enisos fuisse, nomina lapidibus insculpta commonstrant. Vertex constat septem lapidibus, situ inaequali dispositis, qui hominum manibus disjecti videantur. *Pockockius*, qui verticem conscendit, suo in itineralio: *Novem*, ait, *in vertice sunt lapi-*

des, quorum duo in angulis aesunt; supremi autem duo gradus non videntur unquam plenum ad finem perfecti fuisse.

Fig. 2. Transitus interior ex secunda in tertiam partem Pyramidis amplissimae.

Memoratu dignus est modus, quo per interiores maximae Pyramidis recessus obscuros collucentibus facibus ex una parte in aliam scandendum sit. Ductus ab Arabibus, et scallis destitutus, viator ope foraminum, saxeis parietibus magno intervallo incisorum, manibus pedibusque enititur. Faces vaporantes, corruptius angustis in meatibus aër, suffocans hujus coeli aestus, hoc iter quam molestissimum reddunt; cumque nullibi per interiora Pyramidis aliquid Antiquitatis occurrat, quod observatu sit dignum, rarissime a Peregrinis suscipitur.

ÉGYIPTOMI NEVEZETES DOLGOK.

1. Kép. A' Khizéi nagy Pyramis teteje és, a' Piramis környéke.

Hozzá hasonlíthatatlan az a' tekintet, a' mely ezen nagy Piramisnak tetejéről esik, mellynek formájával mér ezen Képeskönyvnek 2 Darabjában a' 18 Szám alatt megismerkedtünk. A' Kahira Városát a' Szakkarai piramisokat és más nevezetes tárgyakat egy tekintettel bé láthatni. Ezen rajzolatból világosan állíthatni hogy mi módon rakattak össze a' nagy Piramisok, temérdek egygyes faragott kövekből, de a' mellyeket az idő annyira megromgált hogy bajjal lehet tetejére felmászni. Mindazáltal sok Európai Utazók felhágtek reá, a' kiknek nevek felyül fel van vésvé. Ennek a' teteje, két sor, rendetlenül egymáson fekvő meztízett kövekből áll, mellyek, úgy látszik, hogy emberi kezek által rakattak össze. Midőn *Pohokke* utazó ott járt, még 9 ködara-

bot talált egymás mellett, kettőt tehát azóta az emberek tsintalanságból tafzítottak le.

2. Kép. A' nagy Piramisnak második emeletéből a' harmadik emeletébe való általmenetel.

Az a' mód is, melly szerént, a' nagy Piramisnak tetejére belőlről fáklya világnál, a' homályos meneteleken felhág az ember megjegyzésre méltó. Az Arabsoktól vezetietve, minden lajtorja nélkül, a' falakon egymástól távol vágott lyukakban kapaszkodván kétfelé terpeszkedve kell fel mászni. A' fáklyák gőze, a' szoros közökön lévő megromlott levegő, az ezen tartománybeli bádgyasztó hévesség ezt az utazást igen alkalmatlanná téfzik. Mivel belőlről igen kevés a' figyelemre méltó régiség, az utazók ritkán adják rá magokat ezen föld alattvaló utazásra.

AEGYPTISCHE MERKWÜRDIGKEITEN.

Fig. 1. Ansicht des Gipfels der großen Pyramide von Chizé und der umliegenden Gegend.

Unvergleichlich ist der Blick, den man von der Spitze der großen Pyramide hat, deren Ansicht wir schon im Bd. 2. No. 18. unseres Bilderbuchs kennen gelernt haben. Die Stadt Cahira, die Pyramiden von Sakkara und viele andere merkwürdige Gegenstände übersieht man von da mit einem einzigen Blicke. — Man kann sich aus unserer Abbildung hier einen deutlichen Begriff machen, wie die Pyramiden aus großen einzelnen Quadersteinen zusammengesetzt sind, die die Zeit zum Theil beschädigte, so daß man nur mit Mühe bis auf den Gipfel klettern kann. Dennoch haben ihn viele Europäische Reisende erstiegen, deren Nahmen man oben angeschrieben findet. Der Gipfel besteht jetzt aus sieben ungleich neben einander liegenden Werkstücken, die durch Menschenhände scheinen verschoben zu seyn.

Da der Reisende *Pockocke*, als er den Gipfel erstieg, noch 9 Steine neben einander fand, so scheinen seitdem zwey aus Muthwillen durch Menschen in die Tiefe hinabgestürzt worden zu seyn.

Fig. 2. Durchgang aus dem zweyten in das dritte Stockwerk der großen Pyramide.

Merkwürdig ist die Art, wie man im Innern der großen Pyramide durch die düstern Gänge bey dem Fackelschein aus einem Stockwerk in das andere steigt. Durch Araber geleitet, muß man ohne Leitern bloß in den in die Mauern weitläufig gehauenen Löchern sich festhalten, und aufwärts steigen. Der Dampf der Fackeln, die in den engen Gängen verdorbene Luft, die drückende Hitze des Landes, machen diese sonderbare Reise höchst beschwerlich; und da man nirgends im Innern der Pyramide interessante Alterthümer findet, so wird sie von Reisenden auch sehr selten unternommen.

CURIOSITÉS ÉGYPTIENNES.

Fig. 1. Vue de la cime de la grande Pyramide de Gizé et de ses environs.

Étant placé sur la cime de la grande Pyramide, que nous avons déjà appris à connaître dans ce Recueil (Vol. II. No. 18.) l'on jouit d'une vue sans pareille. La ville du *Caire*, les Pyramides de *Saccara* et plusieurs autres objets remarquables se présentent ensemble aux yeux, et peuvent être saisis d'un même coup d'oeil. La planche ci-jointe montre très-clairement la construction des Pyramides moyennant d'énormes masses de pierres, que l'on a entassées les unes sur les autres. Ces pierres étant fort endommagées par le tems, il est très-difficile de grimper sur la cime. Cependant plusieurs voyageurs européens ont tenté cette entreprise et y ont réussi; leurs noms sont marqués en haut. Aujourd'hui la cime n'est plus composée que de sept grands blocs de pierre, couchés sans ordre les uns à côté des autres. Ils paraissent avoir été déplacés à force de bras d'hommes. Aussi le célèbre voyageur *Pockocke*, qui avait atteint cette cime, y comptait encore neuf pierres

posées l'une à côté de l'autre, et comme il en manque actuellement deux, il semble que des têtes écervelées se sont donné la peine, de faire tomber par pétulance ces grosses masses dans la plaine.

Fig. 2. Passage du second au troisième étage de la grande Pyramide.

La manière de passer dans l'intérieur de la grande Pyramide d'un étage à l'autre en suivant les allées sombres à la lueur d'un flambeau, est très-remarquable. Conduit par des Arabes l'on monte sur ces masses de pierres sans échelle, seulement moyennant les grands trous pratiqués dans les murs, où l'on pose les pieds et s'attache avec les mains, et de cette façon l'on grimpe et s'élance en haut. Les vapeurs des flambeaux, l'air corrompu de ces étroites allées, la chaleur étouffante du pays, tout ceci rend une pareille entreprise très-pénible; et encore l'on ne trouve dans l'intérieur de la Pyramide aucune antiquité intéressante; c'est pourquoi ce voyage souterrain n'est que rarement entrepris par des curieux.

Fig. 1.

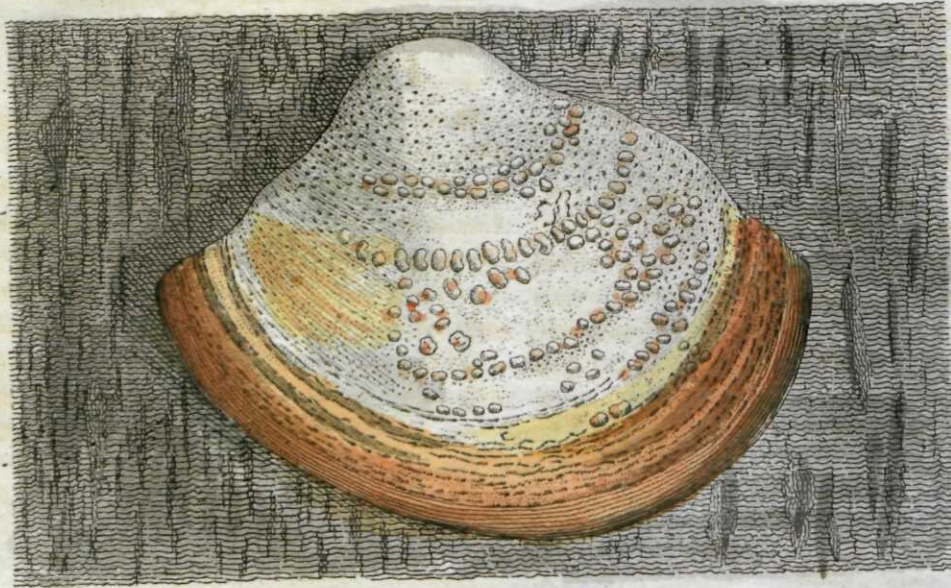
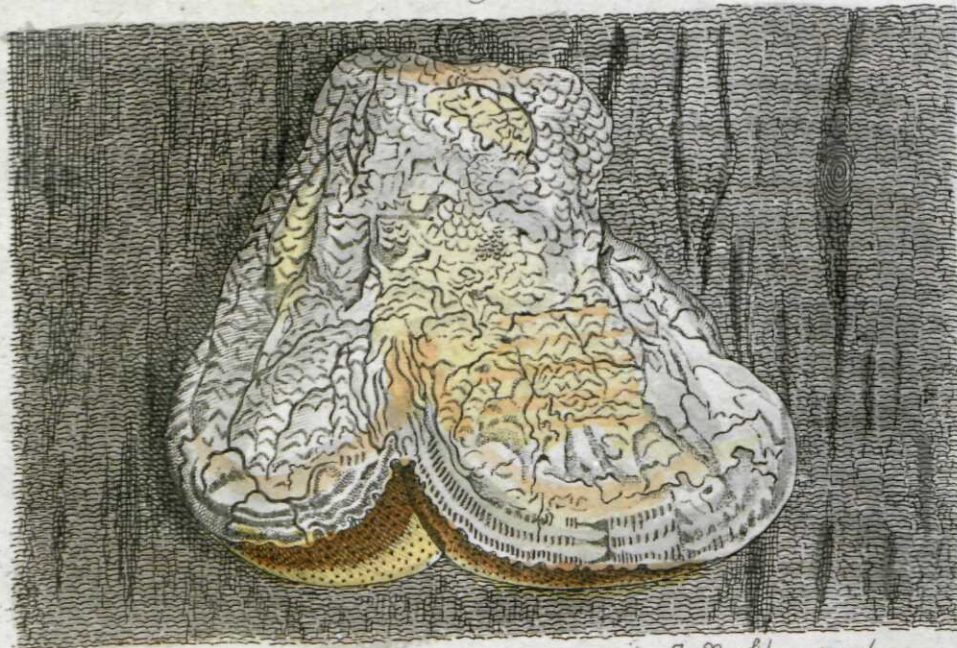

Fig. 2.

J. B. Schimper.

F U N G I M E M O R A B I L E S.

Fig. 1. Boletus igniarius.

Boletus igniarius in Germania propriam quamdam, quamvis parvam, commercii-materiem suppeditat; itaque nobis accuratius innotescere dignus. In boletis numerandus, specie calcis equinae fagis, betulis aliisque arboribus frequenter adnascitur, colore albicante et subfusco. Ut fomes inde praeparetur, boleti macerantur acri cinerum lixiviae: deinde siccati, donec mollescant, contunduntur. Denuo lixiviae ex cineribus, sale et nitro factae immersi, iterum siccantur. Hac praeparatione boletus redditur colore fuscus, tactu mollis, instar corii, et igni, quem e pyrite eliseris, concipiendo idoneus. Ut hujus boleti magna proveniat

copia: fagi-adolescentes in terram depressae cespitibus conteguntur: ita *boletus igniarius* magna ubertate progignitur.

Fig. 2. Boletus Laricis.

Hunc Boletum gignunt sylvae laricibus obsitae in Carinthia, in Pedemontio (ut olim nominabatur), in Gallofrancia meridionali. Laricum truncis adnascitur, inde nomen ejus. Ejus superficies aspera, colore cinereo, multa habet tubera multasque fissuras, sed massa interior subereo cortici similis est. Rustici hos boletos colligunt, decorticant, insolant, cudendo dilatant, et mercatoribus vendunt, quippe cum sint medicamenta sanandis quibusdam morbis idonea, amaro acrique sapore.

NEVEZETES GOMBÁK.

1. Kép. A' Tapló Gomba.

(Boletus ignarius.)

A' Tapló-gomba Német Országban a' kereskedésnek egy ágát téli, azért megérdemli, hogy közelebbről megismerjük. A' rostagombák közé tartozik, és a' bik-nyír- és más fák is lópata formában terem. A' színe fehéres, és félig barnás. Hogy belőle tulajdonképpen való taplót készítsenek, tehát erős lúgba beáztatják, azután megszáraztják és puhára törik, ekkor ismét hamú só és salétrom lúgba mártogatván újra megszáraztják. Így elkészülve, a' tapló barna és lyukatsos és bőr tapintású, és a' tűz könnyen beléésik. Ha sok ilyen tapló gombát akarnak termeszteni, akkor a' fiatal bikfát a' földig lehajtják,

és gyepvel bétakarják. E' fzerént a' tapló gomba bőséggel terem.

2. Kép. Veres fenyő Gomba.

(Boletus Laricis.)

A' Veres fenyő gomba Karinthiának a' hajdani Piemontnak és Déli Frantzia Országban fenyveseiben terem. És mivel egyedül a' Veresfenyők törzsökéin terem, attól vette nevét. Fejérszürke felületén sok domborodások és repedezések vannak, a' belső materiája kéregnemű. A' parasztek ezt a' gombát meggyűjtik, felső héjját lehámozzák, a' napon megfehérítik, meglapítják, és kereskedést üznek vele, eladván a' patikákba. Íze keserű és tsípös.

MERKWÜRDIGE SCHWÄMME.

Fig. 1. Der Feuerschwamm.

(Boletus ignarius.)

Der Feuerschwamm oder Zunderschwamm, macht in Deutschland einen eigenen kleinen Handels-Artikel aus, und verdient daher wohl näher von uns gekannt zu werden. Er gehört zu dem Löcherschwamm, und wächst in Form eines Pferdefusses an Buchen, Birken und andern Bäumen, gar nicht selten. Die Farbe ist weißlich und halb bräunlich. Um aus ihm nun den eigentlichen Zündschwamm zu bereiten, so beizt man diese Schwämme in einer scharfen Aschenlauge. Hierauf werden sie getrocknet und weich geklopft. Nun taucht man sie von neuem in eine Lauge von Asche, Salz und Salpeter, und trocknet sie von neuem. So zubereitet ist der Schwamm ganz braun und locker, und lederartig geworden, und fängt am Stahle leicht Feuer. — Um diese Schwamm-Art in Menge zu gewinnen, so

beugt man die jungen Buchen zur Erde nieder, und bedeckt sie mit Rasen. Auf diese Weise erzeugt sich der Feuerschwamm in Menge.

Fig. 2. Der Lerchenschwamm.

(Boletus Laricis.)

Der Lerchenschwamm wächst in den Lerchenwäldern von Kärnten, dem ehemahligen Piemont und dem südlichen Frankreich. Da er sich hauptsächlich nur an dem Stamme der Lerchenbäume findet, so hat er daher den Namen erhalten. Seine weißgraue Oberfläche hat viele Erhabenheiten und Risse, die innere Masse aber ist korkartig. Die Landleute sammeln diese Schwämme, schälen die obere Rinde ab, bleichen ihn an der Sonne, schlagen ihn breit, und treiben einen kleinen Handel damit, da er als Arzneymittel in einigen Krankheiten gebraucht wird. Von Geschmack ist er bitter und scharf.

DES BOLETS REMARQUABLES.

Fig. 1. Le Bolet-amadou au l'Amadouier.

(Boletus ignarius.)

L'amadouier ou le Bolet-amadou fait en Allemagne un petit article de commerce et mérite pour cela d'être connu de nous. Il appartient au genre des bolets et croît en forme d'un ongle de cheval aux hêtres, bouleaus et autres arbres en assez grande quantité. Sa couleur est blanchâtre et jaune brunâtre. Pour en préparer le véritable amadou l'on met ces bolets dans une lessive de cendres, et puis on les sèche et les rend mous en les battant. On les replonge ensuite dans une seconde lessive de cendres, de sel et de nitre, et puis on les sèche de rechef. Ainsi préparé ce bolet devient brun, léger et ressemble à du cuir; il prend alors très-vite le feu. Pour gagner une quantité suffisante de ces bolets, l'on plie les

jeunes hêtres à terre et les couvre de gazon, et de cette façon l'amadouier s'engendre en quantité.

Fig. 2. Le Bolet du Mélèse.

(Boletus Laricis.)

Ce Bolet croît dans les forêts de mélèses de la Carinthie, du ci-devant Piémont et de la France méridionale. Son nom lui vient de l'arbre, auquel il se trouve presque exclusivement. Sa surface blanche-grisâtre est raboteuse, couverte de petites bosses et crevasses, mais la masse intérieure est subéreuse. Les gens de la campagne recueillent ces bolets, en séparent la croûte supérieure, les blanchissent au soleil, les aplattissent en les battant et les vendent ensuite au droguistes, car ils servent de remède dans quelques maladies. Son goût est amer et âpre.

 ROSARUM SPECIES.

Fig. 1. Rosa millefolia rubra.

Elegans haec rosa amplae magnitudinis, colore carmesino, instar ranunculi conformata, inter omnes rosarum species est petalis ditissima, quam ob causam *Millefolia* dicitur. Frutex non ultra duos aut tres pedes excrescit, floribus abundans, hiemes nostras perbene in propapulo tolerans. Propter nimiam plenitudinem flos fructus non profert.

Fig. 2. Rosa pendulina inermis.

Rosa pendulina nomen inde obtinuit, quod

flores, folia et fructus propter nimiam longiorum petiolorum tenuitatem incurvata deorsum pendent. Plures ob causas memoratu digna, inter omnes rosarum species hac peculiari proprietate insignitur, quod spinis penitus caret; quare proverbium: *Nulla rosa sine spinis*, in illam applicari non potest. Patria ejus Dalmatia et Hungaria. Frutex 4 aut 6 pedes altus, est ligni subtilissimi, teneri, colore cinnamomini. Flos minutus, ad summum e diametro sesqui pollicem latus, colore obscuriori rubro, petalis cordi similibus. Mense Junio florens, fructus longiusculos, vivide rubros, carnosos, sapore suavissimo profert.

R Ó Z S A F A J O K.

---

1. Kép. Százzrétű Rózsa.

(*Rosa millefolia rubra.*)

Ez a' szép Rózsa minden rózsák között leglevesebb és éppen ezért neveztetik Százzrétűnek. A' bokra két 's három lábnyi magasságú kamarsin piros virágja meglehetősen nagyságú, termete olyan mint a' Békavirágé. Gazdagon virágzik, és a' telet nálunk a' szabad levegőn kiállja. Felette tellyes lévén, semmi gyümölsöt sem hoz.

2. Kép. A' függő Rózsa.

(*Rosa pendulina inermis.*)

A' függő Rózsa nevét azon különös tulaj-

donságától vette, hogy virágjai levelei, gyümöltsei, hofzfú vékony szárazon lefelé hajólva függenek. Sok tekintetbe megjegyzésre méltó, de különösen minden rózsák felett az által különbözteti meg magát, hogy egészen *tüskétlen* és így ez a' példa beszéd *egy Rózsa sints tövis nélkül* ebben kivételt szenved. Hazája Dalmátzia és Magyar Ország. Bokra 4 's 6 lábnyi magasságú, fája vékony gyenge fahéjbbarna. Virágja nem nagy, legfőbb másfél iznyi, ha kereftül mérik, színe setétveres, levelei szívformán vannak alkatva. Juniusban virágzik, és hofzfúkás húsos világosveres jó ízű gyümölsöt terem.

ROSEN - ARTEN.

Fig. 1. Die rothe Millefolie.

(*Rosa millefolia rubra.*)

Diese schöne Rose ist unter allen Rosenarten die blätterreichste, und heisst eben deshalb *Millefolie*, die *Tausendblättrige*. Der Stock ist nicht über 2 bis 3 Fufs hoch, die Blume aber von ansehnlicher Gröfse, karmesinroth von Farbe, und ist gebaut wie eine Ranunkel. Sie blüht sehr reichlich, und hält unsere Winter recht gut im freyen Lande aus. Wegen ihrer übermässigen Fülle trägt sie keine Früchte.

Fig. 2. Die Hangerose.

(*Rosa pendulina inermis.*)

Die *Hange-* oder hängende Rose hat ihren

Nahmen von der besondern Eigenschaft erhalten, daß ihre Blumen, Blätter und Früchte, wegen ihrer langen und dünnen Stiele, alle gekrümmt abwärts hängen. Sie ist in mehreren Rücksichten merkwürdig, und zeichnet sich von allen Rosenarten besonders dadurch aus, daß sie durchaus *dornelos* ist, wesswegen das Sprüchwort *keine Rosen ohne Dorne*, auf sie nicht anwendbar ist. Ihr Vaterland ist Dalmatien und Ungern. Der Strauch wird 4 bis 6 Fufs hoch, und hat sehr feines, zartes zimtbraunes Holz. Die Blume ist nicht groß, höchstens anderthalb Zoll im Durchschnitte, dunkelroth von Farbe, und die Blätter sind herzförmig gestaltet. Sie blüht im Junius, und trägt lange, hochrothe, fleischige Früchte, welche sehr wohlschmeckend sind.

ESPÈCES DE ROSES.

Fig. 1. Le Rosier à mille feuilles.

(*Rosa millefolia rubra.*)

Cette belle rose est de toutes les espèces de Roses la plus riche en feuilles, delà son nom: Rose à mille feuilles. Le Rosier n'a pas plus de 2 à 3 pieds de hauteur, mais la fleur est de grandeur considerable, de couleur cramoisie et formée comme une renoncule. Ce rosier porte beaucoup de fleurs, mais point de fruits, à cause de la plénitude démesurée des roses. Il endure chez nous les hivèrs en plein air.

Fig. 2. Le Rosier à fruits pendans.

(*Rosa pendulina inermis.*)

Ce Rosier tient son nom ci-désigné de la qualité singulière de ses fleurs, et fruits, qui,

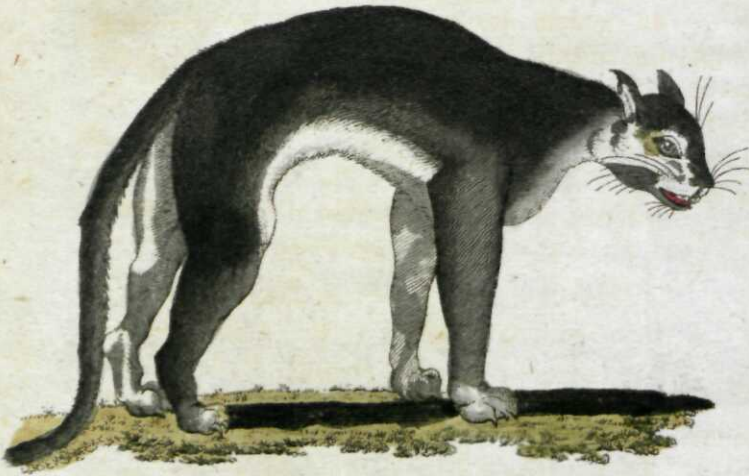
à cause de leurs longs et minces pédicules, pendent tous courbés en bas. Ce rosier est à plusieurs égards digne d'attention; il se distingue principalement de tous les autres rosiers par le manque total d'épines. C'est donc la que le Proverbe: *Point de rose sans épines*, se trouve en défaut. La patrie de ce rosier est la Dalmatie et la Hongrie; il atteint la hauteur de 4 à 6 pieds et son bois est fin, tendre et de couleur de cannelle. La fleur n'est pas grande, n'ayant tout au plus qu'un pouce et demi de diamètre; sa couleur est un rouge foncé et les feuilles sont cordiformes. Ce rosier fleurit au mois de Juin et porte des fruits longs, rouges-clairs et charnus d'un goût agréable.

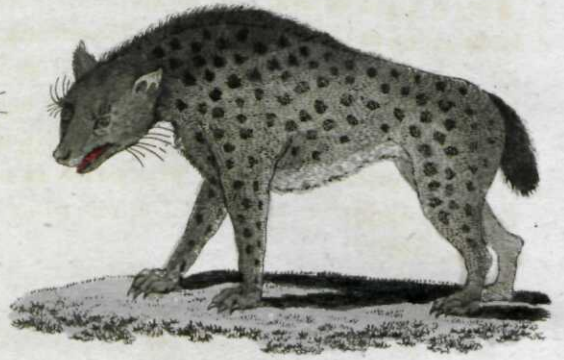

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 5.

Fig. 3.

Fig. 4.

J. F. Schmuken.

S A E V A E B E S T I A E.

Fig. 1. Tigris nigra.

(*Felis discolor.*)

Tigris nigra in America meridionali, nempe in Brasilia et Guiana reperitur. Magnitudinem vituli annui attingit, saeva (ut tigris radiata Bengalica, gentilis ejus) et periculosa bestia, armenta ipsosque homines impetens atque internecans. Praecipuus corporis color ex nigro fuscus, abdomen albidum, aures plurimum acuminatae.

Fig. 2. Hyæna maculata.

(*Canis crocota.*)

Hyæna maculata major et robustior est quam illa radiata, quam ex Tomo 2. No. 13. novimus; utraque autem est generis canini. Haec plures Africae meridionalis tractus inhabitat, in stabula colonorum Capitis bonae spei noctu irruens. Corpus fulvum maculis obscurioribus distinguitur; cauda et juba hirsuta sunt nigra. Interdiu in specubus decumbit, noctu praedatum exitura, ubi rapax bestia saepe duas tresve oves una nocte interficit.

Fig. Schacal ad Caput bonae spei.

(*Canis mesomelas.*)

Schacal seu Lupus aureus Capitis bonae spei,

vulpi et cani similis, ad 4 pedes longus, animal eleganti corporis habitu. A capite usque ad caudam, instar scuti decurrit macula nigra lineamentis albis. Reliqua corporis pars superior est ex rubro fusca, abdomen albidum. Captura aliorum animalium victitat.

Fig. 4. Felis Capitis bonae spei.

(*Felis Capensis.*)

Felis Capensis, ut vocant, animal rapax, in meridionali Africae parte, praecipue versus Caput bonae spei, sicut praecedens Lupus aureus, habitat absque cauda tres pedes longa, colore ferrugineo maculis nigris insignito, auribus longis erectis. Praecipue interceptis antilopis et dorcadibus nutritur.

Fig. 5. Maragua.

(*Felis tigrina.*)

Maragua seu Felis Cayennensis, animal elegans, agile, magnitudine nostrae feli domesticae par, cum velocitate de ramo in ramum transiliens minora animalia avesque venatur, colore gilvo virgis nigris distincto. In America australi, ubi gignitur, instar felis nostrae domesticae cicuratur.

RAGADOZÓ ÁLLATOK.

1. Kép. A' fekete Tigris.

(Felis discolor.)

A' fekete Tigris Déli Amérikában Gujánában és Braziliában találhatók. Egy elzandős bórjúi nagyságra nevezkedik, és valamint az ő rokona a' tsíkos Tigris, kegyetlen és veszedelmes ragadozó állat, a' melly a' barmok nyájját, az embereket megtámodja 's rakásra fojtogatja. Színe feketebarna, testének alsó része mindazáltal fehéres. Fülei igen hegyesek,

2. Kép. A' foltos Hiéna.

(Canis crocota.)

Ez a' Hiéna még nagyobb és erősebb mint a' tsíkos Hiéna, a' mellyet már ezen Képeskönyvnek II. Darabjából esmerünk, mind a' kettő a' kutyafajok közzül való. Déli Afrikának részeiben lakik, és éjtzaka a' Foki Lakosoknak lakhelyeire ráront. Teste verhenyös-sárga setét foltokkal, rövid farka, és fürtös serényne fekete. A' foltos Hiéna nappal lyukakban tartózkodik, tsak éjjel megy ki prédára, a' midőn egy éjtzaka, mint a' vérszopásban telhetetlen állat két 's három Juhot is megfojtogat.

3. Kép. A' Foki Sakál.

(Canis mesomelas.)

A' Foki Sakál a' rókához és kutyához ha-

sonlít, 4 lábnyi hosszúságú; igen szép tarkájú állat. A' fejétől a' farkáig fekete paizsforma folt ereszkedik, a' melly fejjel tarkázott, a' többi része felyülről verhenyös barna, alólról pedig fehéres. A' többi állatok elragadozásából él.

4. Kép. A' Foki Matska.

(Felis Capensis.)

A' Foki matska ragadozó állat, déli Amérikában 's különösen, mint az elébb leirt Foki Sakál a' Foki környékeken lakik. Farkát belénem számlálván 3 lábnyi hosszúságú, rozsdásbarna fekete foltokkal, hosszúfülei egyenesen felállók. Kiváltképpen köviketskéekkel él.

5. Kép. A' Maragva.

(Felis tigrina.)

A' Maragva vagy a' Kajennai Matska jeles és gyors állat, akkora mint a' házi matska. Sebes frissességgel szökös egyik ágról a' másakra, és az apró állatokat 's madarakat elfogja. Színe sárgásbarna fekete tsíkokkal. Déli Amérikában megfzelidítik, 's azt a' halznát vezlik, a' mit nálunk a' házi matskáknak.

REISSENDE THIERE.

Fig. 1. Der schwarze Tieger.

(*Felis discolor.*)

Der schwarze Tieger findet sich in Brasilien und Guiana im südlichen America. Er erreicht die Gröfse eines einjährigen Kalbes, und ist wie sein Geschlechts-Verwandter, der Bengalische gestreifte Tieger, ein grausames, gefährliches Raubthier, das die Viehheerden, und selbst Menschen anfällt und würgt. Die Hauptfarbe des Körpers ist schwarzbraun. Der Unterleib aber weißlich. Die Ohren sind sehr gespitzt.

Fig. 2. Die gefleckte Hyäne.

(*Canis crocota.*)

Diese Hyäne ist noch gröfser und stärker als die gestreifte, die wir im Bd. 2. No. 13. bereits kennen lernten, und die beyde zum Hunde-Geschlechte gehören. Sie bewohnt mehrere Theile Süd-Africa's, und bricht oft des Nachts als Raubthier in die Wohnungen der Cap-Colonisten ein. Der röthlichgelbe Körper ist mit dunkeln Flecken besetzt, der kurze Schwanz, so wie die struppige Mähne sind schwarz. Die gefleckte Hyäne hält sich den Tag über in Höhlen auf, und geht blofs des Nachts nach Raub aus, wo sie als ein raubgieriges Thier oft 2 bis 3 Schafe in einer einzigen Nacht würgt.

Fig. 3. Der Capsche Schakal.

(*Canis mesomelas.*)

Der Capsche Schakal gleicht dem Fuchse

und dem Hunde, und wird gegen 4 Fufs lang. Er ist ein schön gezeichnetes Thier. Von dem Kopfe bis zum Schwanze läuft ein schwarzer schildförmiger Fleck mit weissen Zeichnungen. Der übrige Oberkörper ist röthlichbraun gefärbt, der Unterleib aber weißlich. Er nährt sich von der Jagd anderer Thiere.

Fig. 4. Die Capkatze.

(*Felis Capensis.*)

Die sogenannte Capkatze ist ein reisendes Thier, welches die südlichen Theile von Africa, vorzüglich die Gegend des Caps, so wie der eben beschriebene Schakal bewohnt. Sie wird ohne den Schwanz 3 Fufs lang, ist rostbraun mit schwarzen Flecken gezeichnet, und hat lange aufrechtstehende Ohren. Ihre vorzüglichste Nahrung sind Antilopen und Gazellen.

Fig. 5. Der Maragua.

(*Felis tigrina.*)

Der Maragua oder die Cayennische Katze ist ein artiges behendes Thier, von der Gröfse unserer Hauskatze. Mit Schnelligkeit springt sie von Ast zu Ast und fängt kleine Thiere und Vögel. Sie ist gelblichbraun von Farbe mit schwarzen Streifen. In Süd-America, wo sie sich findet, zählt man sie wie unsere Deutsche Hauskatze.

BÊTES SAUVAGES CARNASSIÈRES.

F. 1. Le Jaguarète ou Tigre noir.

(*Felis discolor.*)

Ce Tigre se trouve au Brésil et à la Guyane dans l'Amérique méridionale; il atteint la longueur d'un veau d'un an et c'est comme son parent le Tigre de la race du Bengale, un animal féroce et sanguinaire, qui attaque les bestiaux et les hommes et les étrangle. La couleur principale de son corps est un noir brunâtre. Mais le dessous est blanchâtre; les oreilles sont pointues.

Fig. 2. La Hyène tachetée.

(*Canis crocota.*)

Cette Hyène est plus grande et plus forte que la Hyène rayée que nous avons déjà appris à connaître dans ce recueil. Ces Hyènes appartiennent au genre des chiens. Celle dont il s'agit, habite plusieurs parties de l'Afrique méridionale et fait souvent des irruptions nocturnes dans les habitations des Colons du Cap. Son corps jaune roussâtre est couvert de taches foncées; la queue courte est noire, ainsi que la crinière rebroussée. Cette hyène se tient pendant le jour dans des cavernes et ne sort que la nuit pour chercher sa proie, et souvent comme animal très-sanguinaire elle égorge deux à trois moutons dans une même nuit.

Fig. 3. Le Chacal du Cap ou le Tenlie.

(*Canis mesomelas.*)

Ce Chacal ressemble beaucoup au renard

et au chien; il parvient à la longueur de 4 pieds; c'est vraiment un animal bien dessiné. Une tache noire entremêlée de marques blanches s'étend sur son dos en forme de bouclier depuis la tête jusqu'à la queue; le reste du dessus du corps est brun rougeâtre; le ventre est blanchâtre. Il se nourrit de la chasse d'autres animaux.

Fig. 4. Le Chat du Cap.

(*Felis Capensis.*)

Le chat du Cap est un animal féroce qui habite les parties méridionales de l'Afrique, principalement la contrée du Cap, ainsi que le Chacal sus-décrit. Ce chat atteint la longueur de 3 pieds, non compris la queue; sa couleur est brune ferrugineuse parsemée de taches noires; ses oreilles longues sont dressées debout. Il se nourrit principalement d'Antilopes et de Gazelles.

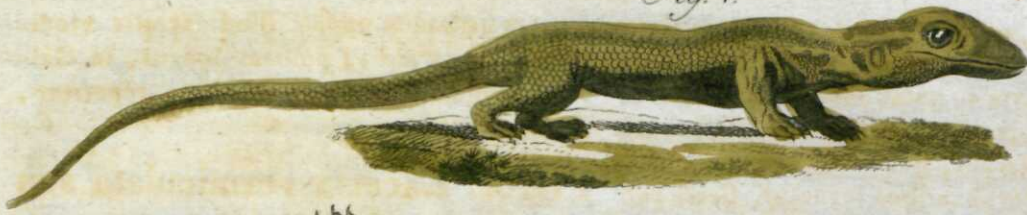
Fig. 5. Le Chat-Tigre ou le Maragua.

(*Felis tigrina.*)

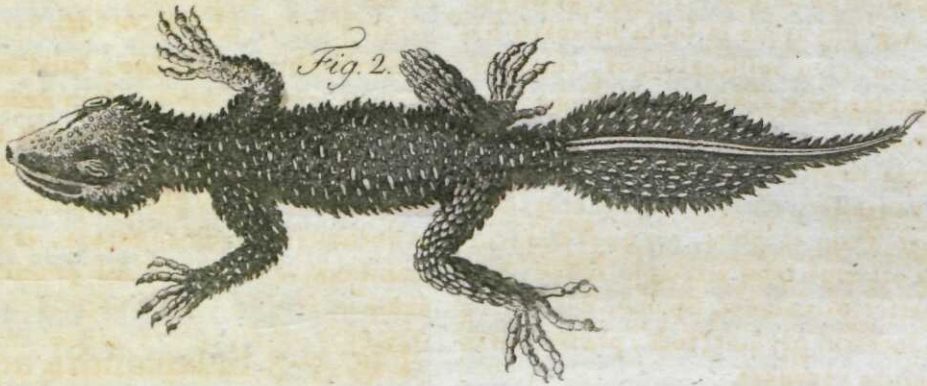
Le Maragua ou le chat de Cayenne est un joli animal très-alerte de la taille du chat commun domestique. Il saute avec vitesse de branche en branche, pour prendre de petits animaux et les oiseaux. Sa couleur est un brun jaunâtre rayé de noir. Dans l'Amérique méridionale où il se trouve, on l'apprivoise comme nos chats domestiques d'Allemagne.

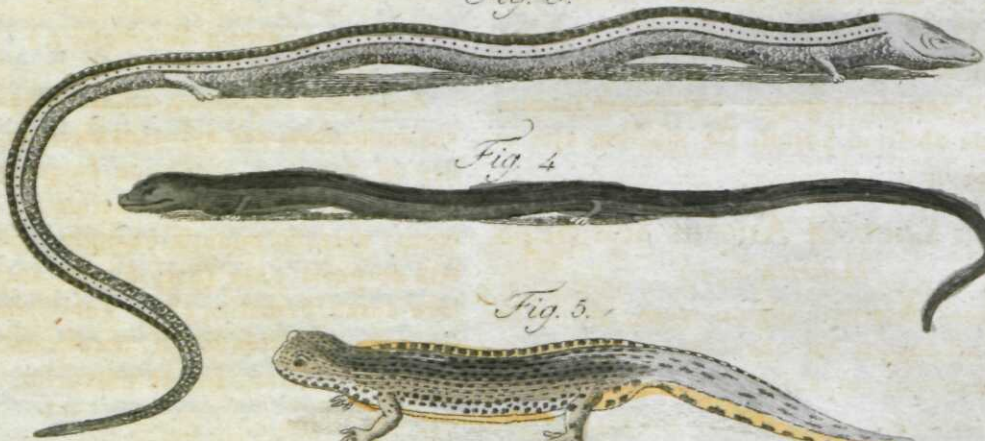
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

VARIAE LACERTARUM SPECIES.

Fig. 1. Lacerta Gecco vulgaris.

Gecco (a voce, quam ranarum more emittunt, cognominati) a reliquis lacertis praecipue in eo differunt, quod digiti squamis majusculis sibi incubantibus teguntur. *Gecco vulgaris* in Aegypto atque in India orientali habitat, sex aut octo pollices longus, colore viridis, punctis rubris distinctus. Ostia acris acutis armatur dentibus, ut et ferro morsus vestigia imprimant. *Gecco vulgaris* est maxime venenifer, ejusque morsus brevi tempore necat. Quin et cibos, per quos transcurrit, solus attactus tabo virulento inficit; hinc animal periculosissimum. Spuma, quae ex ore animalis lacessiti profluit, Indi, praesertim in Java, sagittas venenant.

Fig. 2. Lacerta Gecco platurus.

Hic *Gecco* Novam Hollandiam inhabitat, aspectu foedissimus. Caput et cauda compressa sunt, totumque corpus, ex cinereo fuscum, verrucis obsitum horret. De moribus ejus nihil innotuit.

Fig. 3. Lacerta Anguis seu Seps.

(*Lacerta Seps.*)

Animal observatu dignissimum, quod a lacertis ad angues naturae transitum monstrat. Totum corpus serpentem refert, sed foramina

aurium pedesque minuti illud lacertis vindicant. *Seps* 12 aut 14 pollices longus, in Gallia meridionali atque in Sardinia reperitur, veneni expertus.

Fig. 4. Lacerta vermiculata seu Chalcoides.

Chalcoides vermiculata, calidissimarum regionum incola. Corpus colore aeneo (unde nomen *Chalcoides*, i. e. speciem et colorem aëris referens) annulis squameis, sed minutis obsitum est. Pedes habens quam brevissimos, et aurium foraminibus carens, et haec lacerta transitum ad serpentes aut potius ad vermes exhibet.

Fig. 5--8. Salamandra aquatica.

Masculus et Femella.

(*Lacerta Salamandra.*)

Salamandra aquatica, animal elegans, prorsus innocuum, per sylvas Germaniae regiones in fontibus puteisque frequens. Corpus masculi, (Fig. 5.) supra caeruleum et subfuscum, verrucis minutis obsitum, inferior autem corporis pars (Fig. 6.) est laevis et colore aureo. Femella, (Fig. 7 et 8.) major masculo et 4 pollices longa, corpus habet inconcinnius, crassius, colore obscurius.

G Y Í K F A J O K.

1. Kék. Gekko Gyík.

(*Lacerta Gecco.*)

A' Gekkok (így neveztetnek a' hangjaikról) az által külömböztetik meg magokat a' többi gyíkoktól hogy lábujjaik nagy és egymáson fekvő pikkelyekkel borítottak. A' közönséges Gekko Napkeleti Indiában és Égyiptomban találta; hosszúsága 6 's 8 íznyi; színe zöld, veressel pettegetve. Szájja olyan éles fogakkal rakott hogy harapásának jelei még a' vason is meglátíznak. A' közönséges Gekko felette mérges, a' sebzése rövid idő alatt halált okoz. Még az eledeleket is a' mellyeken keresztül fut a' tsupa hozzávaló érés által megmérgesíti, mellyre nézve igen veszedelmes állat. Az Indusok nyilaikat ennek a' tájkjával mérgesítik meg, a' mellyet száján akkor folyat midőn ingerkednek vele.

2. Kép. A' lapos farkú Gekko.

(*Lacerta Gecco platus.*)

Ennek a' Gekkonak hazája Uj-Hollandia, tekintete különös és undok. Feje és farka lapítottak, és az egész szürkebarna teste szömlötsőforma bibirtókkal rakva van. Életmódja még nem esmeretes.

3. Kép. A' Kígyógyík.

(*Lacerta Seps.*)

Különös állat, a' melly mint egy közbenjá-

ró a' gyíkok és a' kígyók közt az egész termete hasonlít a' kígyóéhoz 's csak orlyukai és apró lábainál fogva lehet a' gyíkok közzé számlálni, 12 's 14 íznyi hosszúságú; találta Frantzia 's Olasz Országoknak déli részein — nem mérges.

4. Kép. A' Gilisztagyík.

(*Lacerta Chalcoides.*)

Ez a' giliszta forma gyík a' meleg Tartományokban találta. Az egész teste gyűrűforma pikkelyekkel fedezett. Ez is közben járó a' kígyók és a' gyíkok között.

5--6 Kép. A' Szalamandra vagy tüzgyík.

A' Hím és nőstény.

(*Lacerta Salamandra.*)

A' Szalamandra igen ártatlan jeles kis állat a' melly nálunk az erdős környékeken a' forrásokban 's kútakban bőven van. A' Hímnek 5 Kép. színe felyülről kékes és barnás 's apró bibirtókkal borított, alólról pedig (6 Kép.) narantszínű és sima. A' nőstény nagyobb mint a' hím, és 4 íznyi hosszúságú. Az egész teste otrombább pohosabb és setétebb színű.

VERSCHIEDENE GATTUNGEN VON EIDECHSEN.

Fig. 1. Der gemeine Gecko.

(*Lacerta Gecco.*)

Die *Geckonen* (von ihrem Geschrey so genannt) unterscheiden sich vorzüglich dadurch von den übrigen Eidechsen, daß ihre Zehen unten mit großen übereinander liegenden Schuppen bedeckt sind. Der gemeine *Gecko* lebt in Ägypten, und Ostindien. Er wird 6 bis 8 Zoll lang, und ist grün von Farbe mit rothen Puncten besetzt. Sein Mund ist mit scharfen spitzigen Zähnen bewaffnet, die selbst im Eisen Spuren des Bisses zurücklassen. Der gemeine Gecko ist äußerst giftig, und sein Biss tödtet in kurzer Zeit. Sogar die Speisen, über die er läuft, vergiftet er schon durch seine Berührung, wesswegen er ein äußerst gefährliches Thier ist. Mit dem Schaume, der ihm, wenn er gereizt wird, aus dem Munde fließt, vergiften die Indianer ihre Pfeile.

F. 2. Der plattschwänzige Gecko.

(*Lacerta Gecco platurus.*)

Dieser Gecko bewohnt Neuholland, und hat ein seltsames häßliches Ansehen. Der Kopf und der Schwanz sind breit gedrückt, und der ganze graubraune Körper ist mit warzenförmigen Knötchen bedeckt. Von seiner Lebensweise ist noch nichts bekannt.

Fig. 3. Die Schlangeneidechse oder der Seps.

(*Lacerta Seps.*)

Ein sonderbares Thier, das den Übergang

der Eidechsen zu den Schlangen macht. Der ganze Körper gleicht dem einer Schlange, nur die Ohröffnungen und die kleinen Füße setzen es unter die Eidechsen. Der *Seps* wird 12 bis 14 Zoll lang, findet sich in dem mitäglichen Frankreich und in Sardinien, und ist nicht giftig.

Fig. 4. Der Chalcoide.

(*Lacerta Chalcoides.*)

Der warmförmige Chalcoide ist ein Bewohner warmer Länder. Sein bronzefarbener Körper ist ganz mit kleinen ringelförmigen Schuppen bedeckt. Er macht gleichfalls den Übergang zu den Schlangen.

Fig. 5-8. Der Wassersalamander.

Männchen und Weibchen.

(*Lacerta Salamandra.*)

Der Wasser-Salamander ist ein völlig unschädliches artiges Thierchen, das sich in Deutschland in waldigen Gegenden in Quellen und Brunnen häufig findet. Der Körper des Männchens Fig. 5. ist von oben bläulich und bräunlich mit kleinen Wärzchen bedeckt; der untere Körper Fig. 6. ist orangefarbig und glatt. Das Weibchen Fig. 7. und 8. ist größer als das Männchen, und wird 4 Zoll lang. Der ganze Körper ist plumper, dicker und dunkler von Farbe.

DIFFÉRENTES ESPÈCES DE LÉZARDS.

Fig. 1. Le Gecko.

(Lacerta Gecco.)

Les lézards de l'espèce que l'on nomme *Gecko* à cause d'un cri semblable qu'ils poussent, se distinguent des autres lézards par les grandes écailles couchées les unes sur les autres qui couvrent leurs doigts. Le *Gecko* ordinaire habite l'Égypte et les Indes orientales; il parvient à la longueur de 6 à 8 pouces et est de couleur verte tachetée de rouge. Sa bouche est munie de dents aiguës et pointues, en sorte que sa morsure laisse même des traces sur le fer. Ce lézard est extrêmement vénimeux, et sa morsure entraîne la mort en fort peu de tems; même les alimens sur lesquels il passe, en sont empoisonnés; ce qui rend cet animal très-dangereux. Les Indiens se servent de la bave qui lui sort de la bouche lorsqu'il est irrité, pour en empoisonner leurs dards.

Fig. 2. Le Lézard ou Gecko à queue plate.

(Lacerta Gecco platurus.)

Cette espèce de lézard habite la Nouvelle-Hollande et est d'une figure singulièrement hideuse. La tête et la queue sont applaties, et tout le corps de couleur grise brunâtre est couvert de petits boutons comme d'autant de verrues. La manière de vivre de cet animal n'est pas encore connue.

Fig. 3. Le Seps.

(Lacerta Seps.)

Animal singulier qui nous présente la nu-

ance de passage des lézards aux serpens; car tout le corps ressemble à celui d'un serpent, excepté les trous des ouïes et les petits pieds qui le font appartenir aux lézards. Le *Seps* parvient à la longueur de 12 à 14 pouces, se trouve dans la France méridionale et dans la Sardaigne et n'est point vénimeux.

Fig. 4. Le Chalcoïde.

(Lacerta Chalcoïdes.)

Le Chalcoïde de forme vermiculaire habite les pays chauds; son corps couleur de bronze est tout couvert de petites écailles annulaires. Il présente également le passage de lézards aux serpens.

Fig. 5-8. Le Lézard d'eau ou la Salamandre.

Le Mâle et la Femelle.

(Lacerta Salamandra.)

Cette Salamandre d'eau est un joli petit animal tout à fait innocent que l'on trouve en Allemagne dans des puits et sources des contrées boisées. Le corps du mâle (Fig. 5.) est bleuâtre et brunâtre par dessus, couvert de petites verrues; le dessous (Fig. 6.) est de couleur d'orange et lisse; la femelle (Fig. 7 et 8.) est plus grande que le mâle et parvient à la longueur de 4 pouces; son corps est aussi plus lourd, plus gros et de couleur plus foncée.

Fig. 1.

Fig. 2.

a

c

b

PLANTAE VENENIFERAE EX GERMANIA.

Fig. 1. *Arum maculatum*.

Arum maculatum seu Zingiber Germanicum in pluribus Germaniae regionibus sponte procrecit. Verno tempore primum tuberosa ex radice (*b*) flos emittitur, folio convoluto similis. Pistillo primum flavo, deinde fusco, adnascuntur baccae rubrae, (*c*) semina floris. Post florem e radice surgunt quatuor aut quinque folia hastae similia (*a*), quae, ut et radix, succum acrem et causticum continent, pustulas in cute, et cum recentia manducantur, periculosa in corpore symptomata efficientem. Attamen, ut multae aliae plantae venenatae, ita et haec parvis portionibus data, variis morbis medetur. Sic radix arefacta adhibetur pituitae e pectore ejiciendae. Item in Gallia e radice sapo paratur.

Fig. 2. *Colchicum auctumnale*.

Colchicum auctumnale, quod et *Crocum pratense* vocant, auctumnali tempore e bulbo emittit florem pallido et diluto violarum colore, tanquam ultimum pratorum ornamentum, visu haud injucundum; sed propter venenum, quod habet, aegre toleratur; radix enim, semina et folia sunt manducantibus periculosa, quin et mortifera. Haec planta per montosas Germaniae regiones in pratis depressioribus et humidis nascitur.

Pharmacopolae e radice faciunt *Acetum Colchici*, podagrae aliisque morbis sanandis olim adhiberi solitum.

NÉMET ORSZÁGI MÉRGES PLÁNTÁK.

1. Kép. A' motskos Kontyvirág.

(Arum maculatum.)

A' motskos Kontyvirág, vagy a' Német gyömbér Német Országban sok vidékein tenyészik. Tsomós gyökere, melly néhány esztendőig tart, tavaszszal öfzvegyürt levélforma virágot hoz. Barna színű Anyaszálán veres bogyók függenek, a' mellyek magokat foglalnak magokban. Ezek a' levelek valamint a' gyökere is tellyesek valamely marós nedvességgel, melly a' bőrön hójagokat tamázt, ha pedig frissibe beveszi az ember veszedelmes következet von maga után. Mindazáltal, valamint a' többi mérges plánták is némely nyavalyákban kis mértékkel véve használatos. Megszárazott gyökerei t. i. a' mejjelnyálasodásban

használtatik. Frantzia Országban szappant is főznek belőle.

2. Kép. Az Öfzike.

(Colchicum autumnale.)

Az Öfzike hagyma gyökeréről öfzfzel halvány lila virágot hajt, melly, a' rétnék utolsó ékésége lévén, igen kiteszö. Mindazáltal mérges tulajdonságára nézve meg nem szenvedik mivel, mind gyökerei mind levelei mind pedig a' magva veszedelmes, 's gyakran halálos is. Az Öfzike találatik nálunk a' lapos és vizenyös réteken 's a' hegyes környéken.

A' Patikában ezelött etzetet főztek az öfzikéből, a' mellyet a' gutaütésben és más nyavalyákban használtak.

DEUTSCHE GIFTPFLANZEN.

Fig. 1. Der gefleckte Aron.

(Aron maculatum)

Der gefleckte Aron oder der Deutsche Ingwer wächst in mehrern Gegenden Deutschlands wild. Aus der knolligen Wurzel (B) die mehrere Jahre dauert, schießt im Frühjahr die Blüthe, die einem zusammengerollten Blatte gleicht, zuerst hervor. An dem braunen Kolben setzen sich die rothen Beeren (C) an, welches der Saame ist. — Nach der Blüthe schießen aus der Wurzel vier bis fünf spon- donförmige Blätter (A) hervor. Diese Blätter sowohl als die Wurzel des gefleckten Aron, enthalten einen scharfen ätzenden Saft, der auf der Haut Blasen macht, und frisch eingenommen, gefährliche Zufälle erregt. Doch wie viele giftige Pflanzen, ist auch diese in kleinen Gaben gebraucht, in manchen Krankheiten heilsam. Man trocknet nämlich die Wurzel, und braucht sie in Brustverschlei-

mungen. Auch bereitet man aus der Wurzel in Frankreich eine Art Seife.

Fig. 2. Die Zeitlose.

(Colchium autumnale.)

Die Zeitlose, die auch *Wiesensafran* genannt wird, treibt aus der Zwiebelartigen Wurzel im Herbste eine blaß lilafarbige Blüthe, die sich als die letzte Zierde der Wiesen recht gut ausnimmt; doch duldet man sie ihrer giftigen Eigenschaften wegen nicht gern, denn der Genuß der Wurzel, des Saamens und auch der Blätter ist gefährlich, und verursacht in manchen Fällen sogar den Tod. Die Zeitlose findet sich vorzüglich auf niedrigen feuchten Wiesen in etwas gebirgigten Gegenden in mehreren Theilen Deutschlands.

Als Medicin bereitet man [aus [der Wurzel den Zeitlosen-Essig, der bey Podagra und in einigen andern Krankheiten sonst gebraucht wurde.]

PLANTES VENENEUSES D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. Le Gouet commun, ou le pied de veau.

(*Arum maculatum*.)

Le Gouet commun qu'en Allemagne on nomme aussi la *Gingembre allemand*, croît sauvage en plusieurs contrées de l'Allemagne. En printemps la fleur, ressemblante à une feuille roulée, pousse la première de la racine tubéreuse (B) qui dure plusieurs années. Les baies rouges (C) sortent du pistil brun et sont les graines de la plante. Après la fleur 4 à 5 feuilles, lancéiformes (A) en poussent, et ces feuilles aussi bien que la racine, renferment un suc acre et mordant, qui fait naître des ampoules sur la peau et qui pris frais cause des accidens dangereux. Mais, comme plusieurs autres poisons du regne végétal il peut devenir salutaire dans plusieurs maladies, pris en petites doses. A ce fin l'on sèche la racine et on s'en sert

dans des maladies pituiteuses de la poitrine. En France l'on en prépare aussi du savon.

Fig. 2. Le Colchique.

(*Colchicum auctumnale*.)

Le Colchique pousse en automne de la racine bulbeuse une fleur couleur de lila pâle, qui se présente très-bien comme le dernier ornement des prairies. Mais on ne souffre guères cette plante à cause de ses qualités vénéneuses; car il est dangereux d'en manger la racine, la graine ou même les feuilles, qui souvent amènent même la mort. Le Colchique se trouve principalement dans des prairies basses et humides des contrées montagneuses d'Allemagne. Dans la Pharmacie on prépare de la racine du Colchique un vinaigre que l'on employait autrefois contre la goutte et quelques autres maladies.

PETREFACTA MEMORATU DIGNA.

Quae fuerit origo orbis terrarum, qui orienti progressus, nondum sufficienter animus humanus inquirendo explicuit, neque unquam satis expliciturus videtur. Cortex *) terrae interior e saxis Granitis constat, quos *montes primordios* seu *primarios* vocant. In his, sicut in *montibus secundariis* post illos formatis, quorum fissuras, quae venae dicuntur, ex parte metalla implent, reliquiae animalium et plantarum non inveniuntur. Unde patet, animalia plantasque, cum illi formarentur, nondum existisse. Postea his alluvione instrati sunt *montes tertiarii*, qui orbis terrarum superficiem formantes, terram illo tempore, cum aquis allueretur, jamjam plantas et animalia fovisse, demonstrant; ubique enim in omnibus orbis terrarum partibus, in summis atque in infimis horum montium fodinis plantae, animalia aquatica et terrestria aut mineris impressa aut in lapides conversa reperiuntur. Haec recentiori vocabulo *Petrefacta* dicuntur, suntque tanquam antiquissima monumenta, quae de successiva terrarum formatione testantur, maximo opere aestimanda. Petrefacta animalia *Zoolithi*, plantae autem lapidibus impressae aut in lapides conversae *Phytolithi* dicuntur. Inter Zoolithos reliquiae

animalium mammalium, (quin et elephantorum in regionibus, ubi nunc vivere non solent), porro avium et amphibiorum inventae fuerunt; pisces autem lapidibus impressi frequenter occurrunt. Tabula 4 pisces exhibet, lapidi Schisto Solenhofensi impressum, Ex vermium Classe Fig. 2. cernuntur Polypodes; praeterea innumerabilis conchyliorum marinorum copia in summis montibus detegitur. Quod autem memoratu dignissimum est, maxima pars Conchyliorum petrefactorum in viva rerum natura haud amplius invenitur. Sic *Cornua Ammonis* frequentissima, olim domicilia peculiaris cujusdam speciei animalium marinorum, non nunquam unum vel duos pedes e diametro lata, e rerum natura penitus sublata fuisse videntur. Inter Phytolithos imprimis magna ligni in lapidem conversi reperitur copia, in quo plantae structura distincte cernitur. Rariores autem sunt plantarum impressae lapidibus figurae; frequentius tamen inter illas occurrunt variae arundinum, scirporum et filicum species, et posteriorum quidem in Schisto carbonario. Fig. 1. videmus filicem impressam foliato nigro, ex monte apud *Kammerbergam* in Thuringia effosso.

*) Textus Germanicus de nucleo terrae loquitur, quamvis vel profundissimae fodinae nondum 1/6000 ejus semidiametri partem attigerint.

NEVEZETES KÖVÉVÁLT TESTEK.

A' föld eredeti szármozásának 's a' maga formálásának megfejtése azok közzé a' kérdések közzé tartozik még ma is, mellyekre az emberi ész még eddig meg nem felelt, 's talám soha se is felel meg. A' földnek belső része vagy béle erős gránit kösziklákából áll, mellyek törzsbőkfákhoz nevezetnek, ezekben valami az úgy nevezett másodrendű szirtokban is a' mellyeknek hasadásaik 's rétegeik értzettel telyesek, az állatok és plánták Országának jelei egyátallában nem találhatnak. Ezeknek formáltatása idejében tehát még az élőmozgó világ nem lételet. Azután következnek a' későbbben formált szérü-vagy harmadrendbeli hegyek. Ezek formállyák a' földgolyóbisának mostani felületét, és elegendé megbizonyítják azt, hogy minekelötte még a' vízekből előállattak volna már plántákkal és állatokkal rakva voltak, mivel a' Világnak minden részeiben a' hegyeknek mélyeiben 's magossáiban a' plántáknak a' tengeri és szárazai állatoknak kövévált testeik találhatnak. A' kövéválások nagy tekintetben tartatnak, ezek lévén a' földformlátatásának legrégibb próbáló bizonyysági. Az állatok Országából kövévált testeket Zoolitha-knak a' plánták Országából válókat pedig Phytolitha-knak nevezik. A' Zoo-

lithák között emlős állatoknak (p. o. még az Eláfántoknak is, még pedig olly helyeken a' hól ma nem élnek) madaraknak és úszómászóknak maradéklarabjai találhatnak. Halkövéválások felette bőven vagynak. Egy illy a kövévált halat szemlélünk a' 4. Kép alatt Solennon foziokobe. A' terek rendéből a' Habarnitzáknak kinyomottképeik (2. Kép) és természetlen sokaságú tengeri tsigaházok találhatnak még pedig a' legmagosabb hegyeken is. A' különös, hogy ezek a' kövévált tsigaházok közzül tsak igen kevés tálatatik az élőtermészetbe, p. o. az úgy nevezett Ammonszarvai (3. Kép) mellyek valami tengeri tsigaházok voltak, az élőtermészetbe ma éppen nintsenek. Ezek között 1 's 2 lábnyi átmérőjüekre is akadnak a' természet vizsgálók.

A' Phytolithak közt különösen felette sok kövévált fákra akadhatni, mellyeken még a' falzerkezet is világosan kitettfő. Ritkábbak a' tulajdonképpen való plánta kövéválások. Ezek közzül tsak a' nádoknak több nemeit és páfrányokat találhatni, ezt az utóbbit legbövebben palaköben, és a' torfoshegyekben. Az 1. Kép alatt, egy páfránynak világosan kitettfő kinyomását lehet látni palaköbe melly a' Turingiai erdőben találhatott.

MERKWÜRDIGE VERSTEINERUNGEN.

Die Erklärung der Entstehung und Bildung unsers Erdkörpers gehört noch immer zu den Aufgaben, die der menschliche Geist nicht löst, und vielleicht nie lösen wird. Der Kern unserer Erde besteht aus festen granitischen Felsenmassen, die man *Ur- oder Grundgebirge* nennt. In ihnen, so wie in den darauf folgenden Ganggebirgen, deren Risse oder Spalten (Gänge genannt) zum Theil die Erze füllen, findet man durchaus keine Überreste von Thieren oder Pflanzen. Die ganze organische Welt existirte damahls also auf unserm Erdkörper noch nicht. Nun kommen die später gebildeten Flöz- und aufgeschwemmten Gebirge. Sie bilden die jetzige Oberfläche unseres Erdkörpers, und beweisen, daß bey ihrer Entstehung aus dem Wasser die Erde mit Pflanzen und Thieren schon besetzt war, denn alenthalben in allen Welttheilen, auf den höchsten so wie in den tiefsten Punkten dieser Gebirge finden sich Abdrücke und Versteinerungen von Pflanzen, von See- und Landthieren. Dieses sind die *Petrefacten*, die als älteste Urkunden der Bildungsgeschichte unserer Erdoberfläche den größten Werth haben. Die Versteinerungen aus dem Thierreiche nennt man *Zoolithen*, die aus dem Pflanzenreiche *Phytolithen*. Unter den Zoolithen trifft man

Überreste von Säugthieren (selbst von Elephanten an Orten, wo sie jetzt nicht mehr leben), Vögeln und Amphibien an. Die Fischversteinerungen sind sehr häufig. Wir sehen auf unserer Tafel Fig. 4. einen solchen Fischabdruck in Solenhofer Schiefer. Aus der Classe der Würmer finden wir Abdrücke von Polypen Fig. 2. und eine ungeheure Menge von See-Schneckenhäusern, selbst auf den höchsten Gebirgen. Merkwürdig ist es, daß sich die meisten dieser versteinerten Conchylien in der lebenden Natur nicht mehr finden. So z. B. die so häufigen *Ammonshörner* Fig. 3. welches die Gehäuse einer besondern Art von See-schnecken sind, die nicht mehr existiren. Man findet welche, die 1 bis 2 Fuß im Durchmesser haben.

Unter den *Phytolithen* findet man vorzüglich eine Menge versteinerten Holzes, woran man zum Theil noch deutlich die Holzstructur bemerken kann. Seltener sind die eigentlichen Pflanzenabdrücke. Unter ihnen finden sich noch am häufigsten mehrere Arten von Schilf und Farrenkraut; letzteres vorzüglich im Schieferthon der Steinkohlegebirge. So sehen wir bey Fig. 1. einen schwarzen Schiefer von Kammerberg im Thüringer Walde mit einem deutlichen Abdruck von Farrenkraut.

PETRIFICATIONS REMARQUABLES.

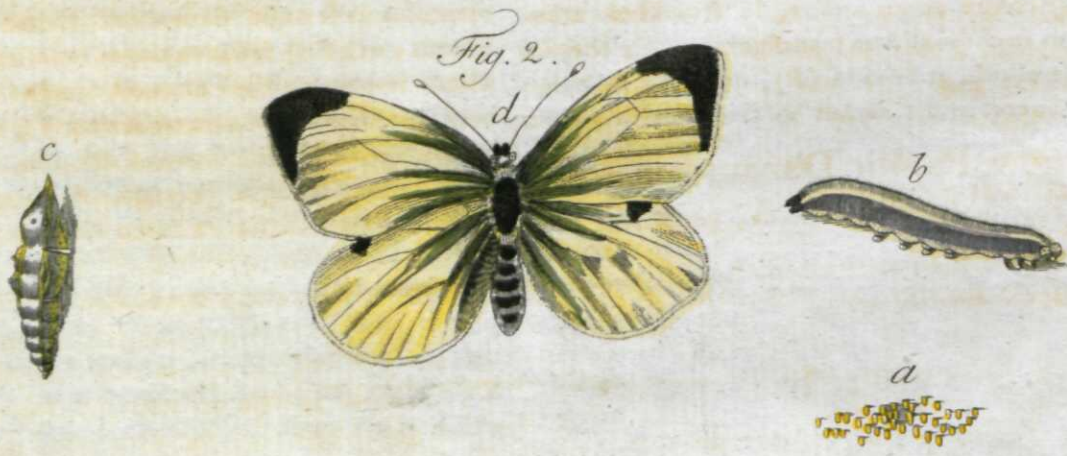
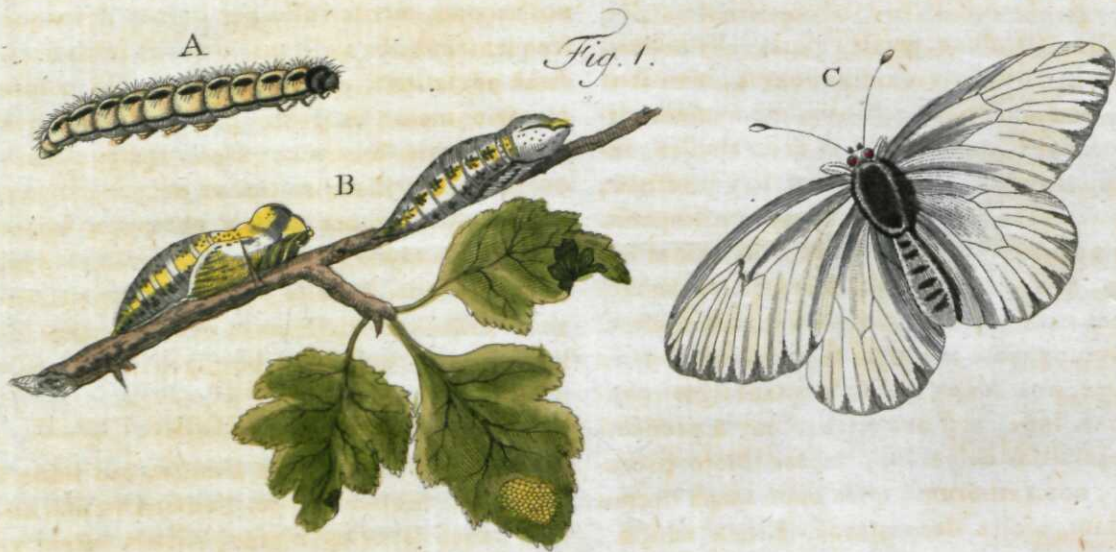
L'explication de l'origine et de la formation de notre globe terrestre appartient encore aux problèmes que l'esprit humain ne savait résoudre jusqu'ici et ne résoudra peut-être jamais. Le noyau de notre terre est composé de masses compactes de roches [granitiques, que l'on nomme *montagnes primitives*. Dans ces montagnes ainsi que dans celles que l'on appelle *secondaires*, et dont les fissures et fentes (nommées *filons*) sont en partie remplies de métaux, l'on ne trouve absolument point de restes d'animaux ou de plantes. Il s'en suit que tout le monde organisé n'existait pas encore dans ces tems reculés. Suivent après les *Couches* ou *montagnes tertiaires* formées plus tard, qui composent la surface de notre globe, et prouvent que lors de leur origine en sortant des eaux, la terre était déjà peuplée d'animaux et de plantes, car partout et dans toutes les parties du monde sur les sommités et dans les plus grandes profondeurs de ces montagnes l'on trouve des empreintes et des pétrifications de plantes ainsi que d'animaux de terre et de mer. Les *pétrifications* sont les preuves les plus anciennes de la formation de notre globe, et méritent pour cela une attention particulière. Les pétrifications du règne animal sont nommées *Zoolithes*, et celles du règne végétal *Phytolithes*. Parmi les Zoolithes

l'on trouve des restes de mammifères, et même d'Eléphants dans des contrées où ils ne vivent plus, d'oiseaux et d'amphibies. Les poissons pétrifiés se rencontrent très-fréquemment. Nous voyons sur la planche ci jointe *Fig. a.* l'empreinte d'un poisson pétrifié dans de l'ardoise de Solenhof. De la classe des vers nous trouvons des Polypes, *Fig. 2.* et une extrême quantité de coquilles de mer, même sur les cimes des montagnes les plus élevées. Il est remarquable que les originaux de la plupart de ces coquilles ne se trouvent plus dans toute la nature en vie, comme par exemple les *cornes d'Ammon* *Fig. 3.* coquilles d'une espèce d'escargot de mer, qui n'existe plus. On en trouve d'un à deux pieds de diamètre.

Parmi les *Phytolithes* l'on trouve principalement une grande quantité de bois pétrifié auquel l'on distingue encore en partie très-bien sa structure. Les empreintes de plantes mêmes sont plus rares. Parmi elles se trouvent encore le plus fréquemment plusieurs espèces de joncs et de fougères, et ces dernières principalement dans le schiste argileux des couches de houille. La *Fig. 1.* nous présente de cette façon l'empreinte bien exprimée d'une fougère dans de l'ardoise noire de la forêt de Thuringue.

PAPILIONES NOXII.

F. 1. Papilio Heliconius crataegi.

Papilio (C) albus, venis nigris distinctus, arboribus pomiferis maxime noxius, mensibus Junio et Julio saepe copiosissimo numero circumvolitans, ova minuta et cono similia, foliis pruni spinosae et crataegi oxyacanthae, libentius vero malorum et pyrorum imponit. Ovis post aliquot septimanas solis calore exclusis, erucæ sensim adolescentes teneris foliorum carnibus usque in auctumnum aluntur. Appropinquante hieme in teneris frondibus se textura circumdant, sicque hiemant rigore constrictæ. Inde, nisi aut frigore aut a prudenti patrefamilias deleantur, mense Majo prorepunt, nova arborum, quas omni saepe decore spoliant, folia despasturæ. Erucæ adulta, (A) colore aureo nitens, in frondibus arborum in chrysalidem transfiguratur. Ex chrysalide albida et flavida (B), quæ ope fili ramo adhaeret, post 16 aut 20 dies papilio prodit.

Fig. 2. Papilio Danaus brassicae.

Papilio Danaus brassicae, quem hic natu-

rali magnitudine vedemus, hortis olitoriiis damnosissimus, mense Julio per hortos agrosque frequenti numero volitans, ova (a) foliis brassicae adglutinat, ex quibus erucæ (b) colore olivario mense Augusto prorepat, totasque non nunquam brassicae areas depopulatur; quare sedulo illam colligi et necari oportet. Autumnali tempore ubique obrepens, etiam in domibus obvia, tandem albidam in chrysalidem (c) abit, filo situ perpendiculari suspensam. Transacta sic hieme, demum mense Julio extricatur papilio albo nigroque colore.

Fig. 3. Papilio Danaus rapae.

Papilio (D) priori fere similis, sed minori corpore et albiore colore. Femella in alis anticis habet maculas nigras, subtus autem et masculus et femella flavescunt. Mense Julio volitat, ova (A) foliis rapae et lepidii cardamines imponens. Post aliquod tempus apparet erucæ (B) viridis instar malorum vel brassicae, igitur in plantis dignosci difficilis. Plurimum nocet, ideoque delenda. Auctumno in chrysalidem mutatur ex fusco viridem (C).

ÁRTALMAS PILLANGÓK.

1. Kép. A' Galagonya Pillangó.

(*Papilio Heliconius crataegi.*)

Ez a' pillangó a' gyümölcstűkora nézve felet-
te ártalmas a' mellynek hernyója tavaszszal
azokat egészen lekoppasztja. Fejér feketével
eres pillangója nyáron Julius és Juniusban se-
regenként repdes ide 's tova, 's tekeforma to-
jásival a' kökény- alma- és körtvély fűknek
leveleit megrakja, mellyek a' nap melege ál-
tal egynehány hét alatt kiköltetvén késő őszig
a' leveknek gyengébb részeiken elősködnek.
A' Tél kezdetével a' fűknek gyenge hajtásait
bészövik, 's megmerevedett állapotban vefz-
tegelnek, mellyeket ha vagy a' hideg el nem
öl, vagy az okos gazda el nem pusztit tavasz-
szal ismét előjövén a' gyenge leveleket a' fűk-
ról lerágnák. A' tökéletességre ment hernyó-
ja az ágon béköti magát. A' fejér és sárgás
báb (B) magát az ágra fonálnál fogva kötö-
te, mellyből 16 's 20 Nap múlva pillangó jön
elő.

2. Kép. A' Káposzta Pillangó.

(*Papilio Danaus brassicae.*)

A' káposzta Pillangó melly ezen a' Táblán

természeti nagyságába van lerajzolva a' ká-
posztás kerteknek veszedelmes ellensége, Ju-
liusban repked a' kertekben 's földeken ide
's tova és a' káposzta plántának leveleire rak-
ja tojásait. Augusztusba kél ki az olajöld
hernyója (b) 's az egész káposztás kerteket el-
pusztítja, mellyre nézve igen gondosan őszve
kell szedni 's megöldösni. Ez a' hernyó ősz-
szel mindenütt még a' házok körül is mászkál.
Fejérellő bábbá változik el, és egy fonálnál
fogva vertikális helyhezetben erősen, tartöz-
kodik. Így vefztegel egész télen által és a' pil-
lango Juliusnál nem elébb búvik ki belöle.

3. Kép. A' répa. Pillangó.

(*Papilio Danaus rapae.*)

Ez a' Pillangó hasonlít az elébbihez, tsak
hogy kissebb. A' nőstényének szárnyai fekete
föltosok, és mind a' hímnek mind a' nőstény-
nek alsó szárnyai sárgák. Juliusban repked
ide 's tova és tojásait a' fejér répa és rézsuka
leveleire rakja. Kevéssel azután az almazöld
hernyó kikél, mellyet a' növényektől szí-
nére nézve igen nehéz megkülömböztetni. Ez
is sok kárt tesz, azért is gondosan el kel puszt-
títani. Őszszel barnazöld bábbá változik el. (C).

SCHÄDLICHE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. Der Baumweißling.

(*Papilio Heliconius crataegi*)

Dieser Schmetterling ist für die Obstbäume sehr schädlich, und seine Raupe frisst sie im Frühjahr oft ganz kahl ab. Der weiße schwarzgeäderte Schmetterling (C), der im Junius und Julius oft in ganzen Schaaren herumfliegt, legt seine kleinen kegelförmigen Eyer oben auf die Blätter des Schwarz- und Weißdorns, der Apfel- und Birnbäume. Nach einigen Wochen brütet die Sonnenhitze die Eyer aus, und die kleinen Räumchen nähren sich bis zum späten Herbst von den weichen Theilen der Blätter. Im Anfange des Winters spinnen sie sich in die jungen Triebe der Zweige ein, bringen denselben in erstarrtem Zustande zu; und wenn sie die Kälte nicht tödtet, oder kluge Hauswirthe vertilgen: so kommen sie im May wieder zum Vorschein, und fressen die jungen Blätter ganz weg. Die ausgewachsene orangefarbene Raupe (A) verpuppt sich an den Zweigen der Bäume. Die weiße und gelbliche Puppe (B) ist mit einem Faden an den Ast geheftet, und nach 16 bis 20 Tagen erscheint der Schmetterling.

Fig. 2. Der große Kohlweißling.

(*Papilio Danaus brassicae*.)

Der große Kohlweißling, den wir hier in

natürlicher Größe abgebildet sehen, ist für die Kohlgärten ein verderblicher Vogel. Er fliegt im Julius häufig in den Gärten und auf den Feldern herum, und legt seine Eyer (a) auf die Blätter der Kohlpflanzen. Im August schlüpft die olivengrüne Raupe (b) aus, und verheert oft ganze Kohlfelder, wesswegen man sie fleißig ablesen und tödten muß. Im Herbst kriecht diese Raupe allenthalben hin, selbst bis in die Häuser. Sie verwandelt sich endlich in die weißliche Puppe (c), die sich mit einem Faden in vertikaler Richtung fest hängt. So bleibt sie den ganzen Winter über, und erst im Julius schlüpft der weiße und schwarze Schmetterling aus.

Fig. 3. Der kleine Kohlweißling.

(*Papilio Danaus rapae*.)

Dieser Schmetterling (D) ähnelt dem vorigen, nur ist er kleiner; das Weibchen hat auf den Oberflügeln schwarze Flecke, und die untere Seite bey Männchen und Weibchen ist gelb gefärbt. Er fliegt gleichfalls im Julius herum, und legt seine Eyer (A) auf die Blätter der weißen Rüben und der Spanischen Kresse. Nach einer Zeit kömmt die apfelgrüne Raupe zum Vorschein, die wegen der Farbe von den Gewächsen schwer zu unterscheiden ist. Sie thut gleichfalls viel Schaden, und muß vertilgt werden. Im Herbst verwandelt sie sich in eine braungrüne Puppe (C).

PAPILLONS NUISIBLES.

Fig. 1. Le Papillon Héliconien
de l'Alisier.*(Papilio Heliconius crataegi.)*

Ce Papillon est très-nuisible aux arbres fruitiers, et sa chenille les ronge souvent tous nus en printems. Le Papillon blanc à veines noires (C), qui aux mois de Juin et de Juillet voltige souvent en très-grand nombre, pose ses oeufs coniques sur le dessus des feuilles de l'épine noire et de l'épine blanche, des pommiers et des poiriers. Dans l'espace de peu de semaines la chaleur du soleil couve ces oeufs et les petites chenilles se nourrissent jusqu'à la fin de l'automne des parties molles des feuilles. Au commencement de l'hivèr elles s'em-maillottent en filant leur coque dans les jeunes pousses; elles passent l'hivèr dans l'engourdissement, et à moins que le froid ne les tue ou que des économes soigneux ne les enlèvent, elles en sortent au mois de Mai et commencent par dévorer sans exception toutes les jeunes feuilles. La chenille couleur d'orange (A) se métamorphose en chrysalide aux branches des arbres. Cette chrysalide blanche et jaunâtre (B) est attachée à la branche d'un arbre moyennant un fil et au bout de 16 à 20 jours le papillon en éclot.

Fig. 2. Le Papillon Danaïde des
choux.*(Papilio Danaus brassicae.)*

Ce grand Papillon, que nous voyons repré-

senté ici en grandeur naturelle, est très-nuisible aux plantations de choux. Il voltige en été très-fréquemment dans les jardins et aux champs, et dépose ses oeufs (a) sur les plantes des choux. En Août la chenille de couleur d'olive (b) sort de l'oeuf et dévaste souvent des champs entiers plantés de choux; pour cette raison il faut l'enlever avec soin et la tuer. En automne cette chenille rampe partout et se glisse même dans les maisons. Enfin elle se métamorphose en chrysalide blanchâtre (c) attachée verticalement moyennant un fil. De cette façon elle passe l'hivèr, et ce n'est qu'au mois de Juillet que le papillon blanc et noir en sort.

Fig. 3. Le Papillon Danaïde des
raves.*(Papilio Danaus rapae.)*

Ce papillon (D) a de la ressemblance avec le précédent, mais il est plus petit. La femelle a des taches noires sur les ailes supérieures, et le dessous est jaune tant chez les mâles que chez les femelles. Ces Papillons voltigent pareillement en Juillet et déposent leurs oeufs sur les feuilles des raves blanches et du cresson d'Espagne. Peu de tems après parait la chenille verte-de-pomme, laquelle couleur la rend difficile à distinguer des plantes. Elle fait pareillement beaucoup de dommage et doit être exterminée. En automne elle se métamorphose en chrysalide verte brunâtre.

2. RÉSZLET A BUDAPESTI KÖNYVTÁR RÓL

Fig. 2.

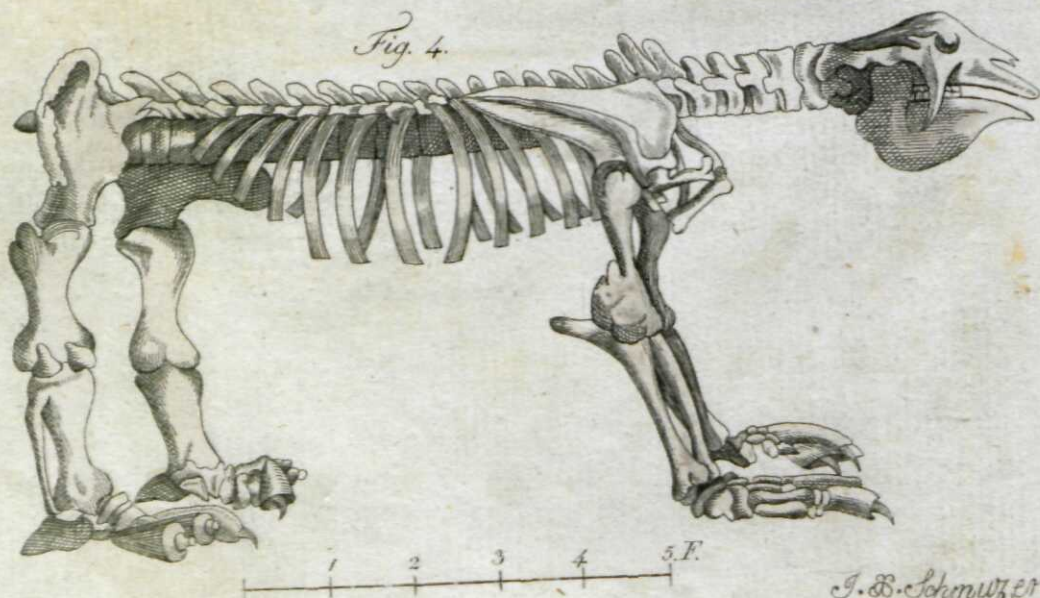
Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 4.

M A M M A L I A R A R I O R A.

Fig. 1. Myrmecophaga Capensis.

Myrmecophagae non solum in America, ut hucusque creditum est, sed et in Africa vivunt, quod ex *Myrmecophaga Capensi* videre licet. Animal, tres pedes et quinque pollices longum, in cavernis subterraneis degit, quas rostro effodit. Corpus pilis brevibus, ex rubicundo cinereis dense vestitur. Formicis alitur, quas ope linguae viscosae et longae attrahit. Africam meridionalem incolit, cumque obeso pinguescat corpore, ab indigenis comeditur.

Fig. 2. Myrmecophaga aculeata.

Singulare hoc animal, quod hystricem credideris, est myrmecophaga, haud longum antea tempus in Nova Hollandia reperta, unius pedis longitudine. Totum corpus tegitur spinis subfuscis, iisque parum robustis. Ex rostro, instar tubi promisso, ejusque brevi orificio exseritur lingua vermiculata, quatuor pollices longa, viscosa, qua formicas attrahit. Pedes postici habent quinque digitos extrorsum versos.

Fig. 3. Bradypus ursinus.

Hic Bradypus, urso simillimus, primum

1790 in Angliam invectus, nomine *Monstri leonini* ibidem ostendebatur. Magnitudine ursum parvum aequiparat, corporisque pars superior tegitur pilis nigris, hirsutis, duodecim digitos longis. Pedes robusti quinque muniuntur unguibus, et antici quidem quam longissimis, nimirum ut animali ad fodendum inserviant. Dentes habet similes Bradypodum, iisque adnumeratur. Hoc animal mite, iners, neutiquam mordax, nec minime ferum, Bengalia generat.

F. 4. Megatherium Americanum.

Megatherium Americanum, 12 pedes longum, 6 pedes altum, solummodo ex aliquot sceletis notum, quorum ossa ex arenis centum pedes profundis ad Fluvium Platae in America meridionali effossa, in regia rerum naturalium collectione Mantuae Carpetanorum adservantur. Immanis bellua dentibus incisoriis caret, tantum molaribus instructa. Inde et pariter ex unguum forma conjicere licet, Megatherium ex prosapia Dasypodum aut Bradypodum fuisse, et absque dubio foliis frondibusque victitasse. Haec animalium species, quae hucusque nullibi viva occurrit, e terrarum orbe penitus sublata videtur.

RITKA EMLŐSÁLLATOK.

1. Kép. A' Foki Hangyász.

(Myrmecophaga Capensis.)

A' Hangyász nem egyedül csak Amérikában, a' mint eddig vélekedtek, hanem még Afrikában is találhatik, mint ezt a' Foki Hangyász bizonyítja. Ez az állat 3 lábnyi és 5 íznyi hosszúságú, a' föld alatt való üregekben él, a' mellyeket orrával ás. Teste verhenyösfürke, apró tömött szőrökkel van bémöve. Él hangyákkal, mellyeket enyves nyelvvel fogdos. Lakik Afrikának déli szélein, felette meghízik 's az oda való lakosok megezik.

2. Kép. A' Tüskés Hangyász.

(Myrmecophaga aculeata.)

Ez a' különös állat, mellyet Süldifőzónak tartottak valóságos hangyász 's csak nem régeben lett ismeretessé Új Hollandiában. Egy lábnyi hosszúságú, 's teste barnás de nem erős tövisekkel van bémöve. Ornyos orrából négy íznyi hosszúságú kukacforma nyelv nyúlik ki, mellyel a' hangyákat fogdossa. Hátsó lábán 5 kifelé görbedt újjai vagynak.

3. Kép. A' Medve Lajhár.

(Bradypus ursinus.)

Ez a' medvéhez egészen hasonló Lajhár,

legelőször 1790. dikién hozatott Angliában, és *Oroszlán tsuda* név alatt mutogattatott. Termete akkora mint egy kitsiny medvéé. Teste felyülől 12 íznyi hosszúságú, boglyas fekete szőökkel nött bé; Lábai 5 körmei, az elsőbeken hosszabbak, mellyekkel az állat a' földben vájni szokott; fogai olyanok mint a' Lajháré, 's azért számláltatik azok közé Tsendes és tunya állat, 's egyátallában nem vad. Hazája Bengala.

4. Kép. Az Amérikai Megatértsontvázza.

(Megatherium Americanum.)

A' Megatér, melly 12 lábnyi hosszúságú, és 6 lábnyi magasságú, már ma csak tsontvázából ismeretes, melly Deli Amérikában *Plata* fojózivénél a' homokföldbe 100 lábnyi mélységen találtatott, és most a' Madridi ritkaságok házában tartatik. Ennek a' rendkívül való állatnak fogai előről éppen nintsenek 's csak zápfogai vagynak. Ebből 's körmeinek alkatásáról itélvén a' Megatér a' Pántzélólok vagy pedig a' Lajhárak közzé tartóztatott, 's kétségkívül levelekkel 's faágokkal éldegelt. Ugy látszik hogy ez az állatnem a' földizínéről egészen elveszett, mivel még eddig elevenen nem találtatott.

S E L T E N E S Ä U G E T H I E R E.

Fig. 1. Der Capsche Ameisenfresser.

(Myrmecophaga Capensis.)

Die Ameisenfresser leben nicht bloß in America, wie man bisher glaubte, sondern es finden sich auch welche in Africa, wie wir aus dem Capschen Ameisenfresser sehen. Dieses Thier wird 3 Fuß 5 Zoll lang, und lebt meistens in Höhlen unter der Erde, die es sich mit seiner Schnauze gräbt. Der Körper ist mit kurzen röthlichgrauen Haaren dicht besetzt. Seine Nahrung besteht in Ameisen, die er mit seiner langen klebrigen Zunge fängt. Er bewohnt die Südspitze von Africa, wird sehr fett, und von den Eingebornen gegessen.

Fig. 2. Der stachelichte Ameisenfresser.

(Myrmecophaga aculeata.)

Dieses sonderbare Thier, welches man für ein Stachelschwein halten sollte, ist ein wirklicher Ameisenfresser, der erst vor 10 Jahren in Neuholland entdeckt wurde. Er wird 1 Fuß lang, und der ganze Körper ist mit bräunlichen, nicht sehr starken Stacheln bedeckt. Aus der rüsselartigen Schnauze geht die vier Zoll lange wurmförmige Zunge heraus, womit er die Ameisen fängt. Die Hinterfüße haben 5 Zehen, und sind ganz nach außen zu gedreht.

Fig. 3. Das Bärenartige Faulthier.

(Bradypus ursinus.)

Dieses Faulthier, welches vollkommen ei-

nem Bären gleicht, wurde im Jahre 1790 zuerst nach England gebracht, und unter dem Nahmen *Löwen Ungeheuer* (*Lion monstre*) gezeigt. Es hat die Größe eines kleinen Bären, und ist am Oberkörper mit struppigen 12 Zoll langen schwarzen Haaren bedeckt. Die starken Füße haben 5 Klauen, woran die an den Vorderfüßen sehr lang sind, und dem Thiere zum Graben dienen. Das Gebiß hat es wie die Faulthiere, und wird daher zu ihnen gerechnet. Es ist ein gutmüthiges träges Thier, welches nicht beißt, und durchaus nicht wild ist. Bengalen ist sein Vaterland.

Fig. 4. Das Americanische Großthier im Skelet.

(Megatherium Americanum.)

Das *Amerikanische Großthier*, welches 12 Fuß lang, und 6 Fuß hoch war, kennen wir bis jetzt nur aus einigen Skeleten, die sich hundert Fuß tief im Sandboden am Plata-Strom in Südamerika gefunden haben, und jetzt im königlichen Naturalienkabinete in Madrid aufbewahrt werden. Dieses außerordentlich große Thier hat vorn gar keine Zähne, sondern nur Backenzähne. Hiernach und nach der Bildung seiner Klauen zu schliessen, hat das *Megatherium* wahrscheinlich zu den Gürtelthieren (Armadillen) oder Faulthieren gehört, und nährte sich ohne Zweifel von Bäumen und Baumzweigen. Diese Thierart scheint auf dem Erdboden gänzlich ausgestorben zu seyn, denn bis jetzt hat man sie noch nicht lebend gefunden.

MAMMIFERES RARES.

Fig. 1. Le Fourmillier du Cap.

(*Myrmecophaga Capensis.*)

Les fourmilliers ne vivent pas exclusivement en Amérique comme on l'avait cru jusqu'ici, il y en a aussi en Afrique comme nous prouve le *Fourmillier du Cap*. Cet animal parvient à la longueur de 3 pieds 5 pouces et vit ordinairement dans des terriers, qu'il creuse avec son museau. Le corps est tout couvert d'un poil gris roussâtre court et épais. Il se nourrit de fourmis qu'il ramasse avec sa langue longue et gluante. Il habite la pointe méridionale de l'Afrique, devient très-gras et les gens du pays le mangent.

Fig. 2. L'Echidnè ou le Fourmillier épineux.

(*Myrmecophaga aculeata.*)

Ce singulier animal que l'on prendrait pour un porc-épic, est véritablement un fourmillier, que l'on a trouvé dans la Nouvelle-Hollande il n'y a pas plus de dix ans. Il atteint la longueur d'un pied, et tout son corps est couvert d'épines brunâtres pas trop fortes. De son museau en forme de tube s'avance la langue vermiculaire, longue de 4 pouces, avec laquelle il attrape les fourmis. Les pattes postérieures ont chacune cinq doigts recourbés dehors.

Fig. 3. Le Paresseux-Ours.

(*Bradypus ursinus.*)

Cette espèce de paresseux ressemble par-

faitement à l'ours; cet animal fut pour la première fois amené en Angleterre en 1790 et montré publiquement sous le nom de *Lion-monstre*. Il a la taille d'un petit ours. Le dessus de son corps est couvert d'un poil noir, rude, dur, long de 2 pouces. Ses pieds bien forts ont chacun 5 ongles; ceux des pattes antérieures sont très-longs, et servent à l'animal pour fouiller la terre. Les dents sont comme celles des paresseux; c'est la raison pour laquelle on l'a rangé parmi eux. C'est un animal doux et paresseux; il ne mord point et n'est absolument pas sauvage. Le Bengale est sa patrie.

Fig. 4. Le Mégathère américain en Squelette.

(*Megatherium Americanum.*)

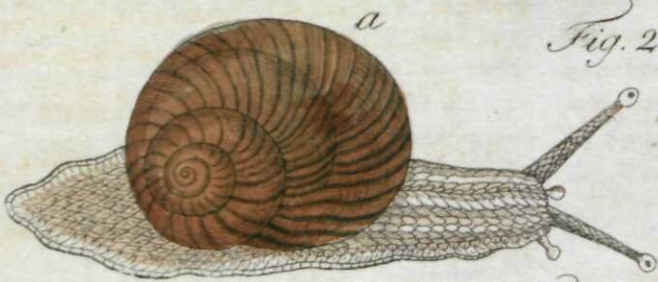
Cet animal nommé *Mégathère* qui doit avoir eu 12 pieds de long, sur 6 de haut, n'est connu jusqu'ici que par des squelettes, que l'on a trouvés à cent pieds de profondeur dans un fond sablonneux proche la rivière de *la Plata* dans l'Amérique méridionale, et que l'on garde aujourd'hui dans le cabinet royal d'histoire naturelle à Madrid. Ce grand animal extraordinaire n'a point de dents incisives, mais seulement des dents molaires. D'après ce caractère et la forme de ses ongles il a vraisemblablement appartenu aux armadilles ou aux paresseux et s'est apparemment nourri de feuilles et de rameaux. Il semble que cette espèce d'animaux à été entièrement éteinte sur la terre, puisque jusqu'ici on n'en a trouvé pas un seul individu en vie.

Fig. 1.

Fig. 2.

b.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 3.

Fig. 7.

Fig. 4.

MOLLUSCA ET TESTACEA GERMANIAE.

Fig. 1. *Limax ater*.

Limaces, ut et cochleae, vermium Classi adnumerantur, corpore oblongo supra rotundo, subtus plano peculiariter insigniti, porro tentaculis duobus aut quatuor, quorum duo majora, ut animal serpens e longinquo cernat, non nunquam veris oculis instructa sunt. *Limax ater*, ut ceterae species, naturali magnitudine depictus, in humidis sylvarum locis frequens, plantis minutis nutritur. Cutis granulata e glandulis numerosis viscum albidum emittit, quo, ubicunque serpit, viam oblinere solet, ne tenera cutis terendo laedatur.

Fig. 2. *Helix pomatia*.

Haec et species sequentes sunt animalia testacea; corpus enim insertum est cochleae calcariae, e corporis visco condensatae. *Helix pomatia* obvia est in Germaniae vinetis, hortis, frequentissima autem in sylvis humidis, fluminum littora cingentibus. Plurimum pinguescens, multis in regionibus numeratur in mensarum deliciis. Igitur in vivariis educatur saginaturque, atque in commercium abit. Post coitum ova ponit calore solis excludenda.

Fig. 3. *Helix arbustorum*.

Helix arbustorum, multo minor quam spe-

cies praecedens, colore baedio, fasciis maculatis insignitur, in fruticetis vivisque sepibus obvia. Plantis plurimum nocet, ut *Helix pomatia*, sed avibus in nutrimentum cedit.

Fig. 4. *Limax agrestis*.

Limax agrestis est cochlea destitutus, ut *Limax ater*, colore cinereus et tentaculis obscurioribus. Vesperi pabulatum exit, ubi frequentissimo numero victitat, plantis plurimum nocens.

Fig. 5. *Mytilus anatinus*.

Reperitur in dulcibus Germaniae aquis, anatinibus nutrimenta suppeditans. Concha circulis obscurioribus, e centro prodeuntibus, insignitur.

Fig. 6. *Buccinum stagnale*.

Haec cochlea Buccinis accensetur, in formam spirae contorta, dulcibus in aquis victitans, oculis munita et duobus tentaculis pistillo similibus.

Fig. 7. *Buccinum auriculatum*.

Buccinum auriculatum marmoratam inhabitat cochleam, cujus primus anfractus amplus est et sinuosus, reliqui autem acrem in cuspidem acuminantur. Pariter dulcibus in aquis victitat.

NÉMET ORSZÁGI TSIGÁK.

1. Kép. A' fekete házatlan Tsiga.

(Limax ater.)

A' Tsigák a' férgek rendébe tartoznak, és hofzlúkas felyülről gömbölyű, alólról pedig lapos testek által különböztetik meg magukat. Ezeket a' természet sok tapogatókkal készítette fel 's gyakran két erő pontokkal a' nagyobb topogatók végén, mellyek szem gyanánt szolgálnak. A' fekete házatlan tsiga melly itt, valamint a' többiek is, természeti nagyságában van lerajzolva, a' zöldlevelű fák között bőven találtatik, és az apró növényeken éldegel. Bibirtsós bőrén keresztül sok mirigyetskéből fejező nyálka szívárog, mellyel hogy gyenge bőre meg ne sértődjön a' tárgyakat bevonja.

2. Kép. A' Kerti Tsigabiga.

(Helix pomatia.)

Ez, és meg néhány következő fajok tulajdonképpen való tsigák, mivel testeket mélnemű héjba vonják bé, melly nyálkájokból tapad össze. A' kerti tsigabiga nálunk a' kertekben és szőlőhegyekben találtatik. Igen meghízik és sok helyeken mint jó ízű tsemegét a' kertekben nevelik 's hízlalják. A' párzás után tojnak, 's tojásaik a' napmeleg által költetnek ki.

3. Kép. A' Tserje Tsigabiga.

(Helix arbustorum.)

Sokkal kisebb mint az elébbi faj, színe vi-

lágos barna fekete tsikos pántlikával; találtatik a' bokrok között; a' növényekben nagy kárt tesz; a' madaraknak eledelül szolgál.

4. Kép. A' Parlagi Házatlantsiga.

(Limax agrestis.)

Ez a' tsiga mezítelen és házatlan mint az 1. Kép. nél lévő; színe szürkés, tapogatói setétek; estve mázskál eledele után, és számosan öszvegyülvén a' plántákat nagyon rongálják.

5. Kép. A' Gotza Tsiga.

(Mytilus anatinus.)

Nálunk az édes vizekben találtatik 's a' kacsáknak eledelül szolgál, és setét kaskaringos tsikkokkal tárkazott.

6. Kép. A' nagy Kürttsiga.

(Buccinum stagnale.)

Ennek a' kürttsiga fajnak a' héjja orsóformán tekertt, találtatik az álló édes vizekben. Két szeme 's két bunkos tapogatója van.

7. Kép. Az öblös Kürttsiga.

(Buccinum auriculatum.)

Ennek a' háza márványformán rajzolt, mellynek első tekerése nagy és öblös, a' többiek pedig hegyesen végződnek. Ez a' tsiga faj az édes vizekben is egyaránt megél.

DEUTSCHE SCHNECKEN.

Fig. 1. Die schwarze Wegschnecke.

(Limax ater.)

Die Schnecken gehören zur Classe der Würmer, und zeichnen sich durch ihren länglichen oben runden, unten aber platten Körper aus. Die Natur gab ihnen mehrere Fühlfäden, oft mit zwey Fühlpunten an den beyden größern, die ihnen statt der Augen dienen. — Die schwarze Wegschnecke, die hier, so wie die übrigen Arten in natürlicher Gröfse abgebildet ist, findet sich häufig in feuchten Laubhölzern, und nährt sich von kleinen Pflanzen. Aus der gekörnten Haut des Körpers dringt aus vielen Drüsen ein weißlicher Schleim heraus, mit dem sie die Gegenstände, über die sie kriecht, überzieht, und so ihre zarte Haut nicht verletzt.

Fig. 2. Die Weinbergsschnecke.

(Helix pomatia.)

Diese und einige der folgenden Arten sind eigentliche Schnecken, denn ihr Körper steckt in einer kalkigen Schale oder Schneckengehäuse, das sich aus dem Schleim des Körpers absetzt. Die Weinbergsschnecke findet sich allenthalben in Deutschland in Weinbergen und Gärten. Sie wird sehr fett, wird an vielen Orten als Leckerbissen gespeist, und deswegen in eigenen Schneckengärten oder Schneckenbergen gezogen und gemästet. Nach der Begattung legen sie Eyer, die von der Sonne ausgebrüet werden.

Fig. 3. Die Baumschnecke.

(Helix arbustorum.)

Die Baumschnecke ist viel kleiner, als die vorhergehende Art, ist hellbraun mit einem

gesprenkelten Bande gefärbt, und findet sich in Gebüsch und Hecken. Sie thut wie die Weinbergsschnecke den Pflanzen vielen Schaden, und dient den Vögeln zur Nahrung.

Fig. 4. Die graue Ackerschnecke.

(Limax agrestis.)

Diese Schnecke ist nackt und ohne Gehäuse wie Fig. 1., graulich von Farbe, und hat dunkle Fühlfäden. Sie geht am Abend erst ihrer Nahrung nach, und thut in Menge den Pflanzen vielen Schaden.

Fig. 5. Die Entenmiesmuschel

(Mytilus anatinus.)

findet sich in den süßen Gewässern Deutschlands, und dient den Enten zur Nahrung. Die Schale ist durch dunkle concentrische Streifen ausgezeichnet.

Fig. 6. Das große Spitzhorn.

(Buccinum stagnale.)

Diese Schnecke gehört zu den Trompetenschnecken, ist spindelförmig gewunden, und findet sich in stehenden Gewässern. Das Thier hat zwey kolbenförmige Fühlhörner, und Augen.

Fig. 7. Das bauchige Spitzhorn.

(Buccinum auriculatum)

Das bauchige Spitzhorn hat ein marmorartig gezeichnetes Gehäuse, wovon die erste Windung groß und bauchig ist, und die übrigen sich in eine scharfe Spitze endigen. Diese Schneckenart lebt gleichfalls in süßen Gewässern.

LIMAÇONS D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. La Limace noire.

(Limax ater.)

Les limaçons appartiennent à la classe des vers et se distinguent par leur corps oblong demi-cylindrique, arrondi en dessus et aplati en dessous. La nature leur a donné plusieurs tentacules, dont les deux plus grands sont souvent garnis de deux points qui leur servent d'yeux. La *limace noire* que l'on voit représentée ici en grandeur naturelle de même que les autres, se trouve fréquemment dans les bois humides, et se nourrit de petites plantes. Elle laisse transsuder par plusieurs glandes de la peau grenelée ou tuberculeuse du corps une matière visqueuse blanchâtre, avec laquelle elle enduit les objets sur lesquels elle rampe pour ne pas blesser sa peau délicate.

Fig. 2. L'Hélice vigneronne ou le Vigneron.

(Helix pomatia.)

L'espèce présente et quelques unes des suivantes sont de véritables escargots, car leur corps est renfermé dans une coquille calcaire produite par la bave du corps. Ces escargots se trouvent par toute l'Allemagne dans les vignes et jardins; ils deviennent très-gras et on les mange en plusieurs pays comme une délicatesse. A cet effet on les enferme dans des enclos y destinés et les engraisse. Après l'accouplement ils pondent leurs œufs que la chaleur du soleil fait éclore.

Fig. 3. L'Hélice des jardins.

(Helix arbustorum.)

Cet escargot est plus petit que l'espèce

précédente, sa couleur est un brun clair ornée d'une bande tachetée. Il se trouve dans les broussailles, fait beaucoup de dommage aux plantes et sert de nourriture aux oiseaux.

Fig. 4. La Limace agreste.

(Limax agrestis.)

C'est un limaçonn nu et sans coquille comme Fig. 1. de couleur grisâtre, avec des tentacules de couleur foncée; la nuit il va chercher sa nourriture, et rassemblé en nombre il fait beaucoup de ravage dans les champs et jardins.

Fig. 5. La Moule de rivière.

(Mytilus anatinus.)

Cette moule se trouve dans les rivières d'eau douce de l'Allemagne et sert de nourriture aux canards. La coquille se distingue par des cercles concentriques de couleur foncée.

Fig. 6. Le Buccin des étangs.

(Buccinum stagnale.)

Cette espèce de buccin a la coquille tordue en spirale et se trouve dans des eaux stagnantes; l'animal a deux tentacules filiformes.

Fig. 7. Le Buccin renflé.

(Buccinum auriculatum.)

Ce buccin a une coquille marbrée dont le premier tour est large et renflé et les autres se terminent en pointe aigüe. Cette espèce se trouve pareillement dans l'eau douce.

Fig. 1.

Fig. 2.

PLANTAE MEMORABILES.

Fig. 1. *Nymphaea caerulea*.

Nymphaea caerulea, famosae Loti floribus perquam similis, in Aegypto ad Nili littora, item in acuminato Africae meridionalis processu nascitur, haud diu nota. E radice emittit petiolos longos, quibus folia in aquarum superficie nantia adhaerent, ampla, membranacea, formam cordis referentia, colore fusco viridi splendente. Peculiari petiolo insidet flos caeruleus elegans, tres aut quatuor dies florens, oblongis compositus petalis, lanceolae similibus, quae, interdum aperta, noctu clauduntur.

Fig. 2. *Eupatorium Aya-Pana*.

Aya-Pana, salutaris et observatu digna, ad

littora Fluvii Amazonum in America meridionali gignitur. Experimenta recentissima eam tanquam remedium optimum et praesentissimum contra morsus insectorum venenatorum, forsitan et serpentum comprobant. Hunc ad finem planta contrita una cum succo imponitur vulnere, statimque lenimen doloris inde consequitur. *Aya-Pana* species Eupatorii, ad duos pedes alta, pluribus annis perennat. Folia, lanceolis similia, trunco et ramusculis rubicundis inhaerent sibi opposita, flores autem purpurei in fasciculis consistunt. *Aya-Pana* et in reliquos tractus australes transplantari meretur; in Galliam invecta in hibernaculis durat.

NEVEZETES NÖVEVÉNYEK.

1. Kép. A' kék Vízitök.

(Nymphaea caerulea)

A' szép kék vízitök, melly igen hasonlít a' pompás Nelumbóhoz Egyiptomban a' Nilusban és Afrikának déli szélein terem; nem régiben lett ismeretessé. Gyökeréről hosszú nyelet hajt, mellyeken a' vízszínen nagy széles szívforma pergamen nemű és sétetzöld színű levelek lebegnek. Virágjai külön nyeleken állanak, három és négy napig virágoznak, és hosszú lándzsasorma szirmokból állanak öszve. Nappal a' Virágbokrétája kiterjeszkedik éjjelre pedig öszvevonul

2. Kép. Az Ellyapána Pakotza.

(Eupatorium Aya-Pana)

Ez a' Pakotza faj igen nevezetes 's hasznos

plánta, melly az Amazon folyóvíznek partjain Déli Amérikában tenyészik. Az újjabb tapasztalások szerént a' mérges Bogarak 's még szinte a' kígyók harapása ellen is leghathatósabb erejű orvosság, mellyre nézve megérdemlené ha minden déli Tartományokban plántáltatna. A' vélevaló éléskor, a' plántát meg kell zuzni 's azon levesen a' megsebzett helyre tenni, mellyre nem sokára enyhülést érez az ember. — Az Ellyapana havasi plánta, két lábnyi magasságú, és néhány elztendőig tartó. Látsaforma levelei verhenyős nyelén egymással által ellenben állanak. Bársony veres virági bokrétát formálnak. Az ellyapana mostanába hozatott a' növevények házába Frantzia Országba.

MERKWÜRDIGE PFLANZEN.

Fig. 1. Die blaue Seerose.

(Nymphaea caerulea.)

Die schöne *blaue Seerose*, die viel Ähnlichkeit mit der berühmten Lotusblume hat, wächst in Ägypten am Nil, und an der Südspitze von Afrika, und ist seit kurzem erst bekannt. Sie treibt aus der Wurzel lange Blattstiele, an denen auf der Oberfläche des Wassers die großen breiten herzförmigen pergamentartigen Blätter schwimmen, die glänzend dunkelgrün von Farbe sind. An eigenen Blütenstielen sitzt die schöne himmelblaue Blume, die drey bis vier Tage blüht, und aus langen lanzetförmigen Blättchen besteht. Den Tag über ist die Blume geöffnet, des Nachts verschließt sie sich aber.

Fig. 2. Die Aya-Pana.

(Eupatorium Aya-Pana)

Die *Aya-Pana* ist eine merkwürdige wohl-

thätige Pflanze, die sich an den Ufern des Amazonenflusses in Südamerika findet. Nach den neuesten Erfahrungen ist sie nämlich das beste, schnell wirkendste Mittel gegen den Biss giftiger Insekten und vielleicht auch Schlangen, und verdient deswegen in alle südliche Gegenden verpflanzt zu werden. Bey dem Gebrauche zerquetscht man die Pflanze, und legt sie mit dem Saft auf die verwundete Stelle, wo man bald Linderung verspürt. — Die *Aya-Pana* ist eine Art von Alpkraut, wird gegen 2 Fufs hoch, und dauert mehrere Jahre lang. Die lanzetförmigen Blätter stehen an den röthlichen Stängeln einander gegenüber. Die purpurrothen Blüten sitzen straußförmig bey einander. Nach Frankreich ist die *Aya-Pana* für die Gewächshäuser bereits gebracht worden. —

PLANTES REMARQUABLES.

Fig. 1. Le Nénufar bleu.

(Nymphaea caerulea.)

Le beau *Nénufar bleu* qui a de grands rapports avec le *Lotier d'Egypte* si renommé, croît aussi en Egypte sur les bords du Nil et sur la pointe méridionale de l'Afrique. Cette plante n'est connue que depuis peu. La racine pousse de longs pétioles, auxquels les grandes et larges feuilles cordiformes et membraneuses de couleur verte foncée et luisante tiennent et flottent sur la surface de l'eau. A quelques pédoncules se trouve la belle fleur d'un bleu tendre, qui fleurit pendant trois ou quatre jours et est formée de pétales longues et lancéolées. Cette fleur s'ouvre le jour et se ferme la nuit.

Fig. 2. L'Eupatoire Aya-Pana.

(Eupatorium Aya-Pana.)

L'*Aya-Pana* est une plante remarquable et

bienfaisante, qui se trouve sur les bords de la rivière des Amazones dans l'Amérique méridionale. D'après les expériences les plus récentes elle est le meilleur des remèdes promptement efficaces contre la morsure d'insectes venimeux et peut être même contre la morsure des serpens. Pour s'en servir on la triture et l'applique avec son suc sur la plaie et de suite l'on se sent soulagé. Cette plante mériterait d'être cultivée dans toutes les contrées méridionales. Elle parvient à la hauteur de deux pieds et vit plusieurs années. Les feuilles lancéolées se trouvent placées à la tige rougeâtre l'une vis-à-vis de l'autre. Les fleurs couleur de pourpre sont placées ensemble en forme de bouquets. On l'a déjà transplantée en France, où elle vient dans les serres.

Fig. 1.

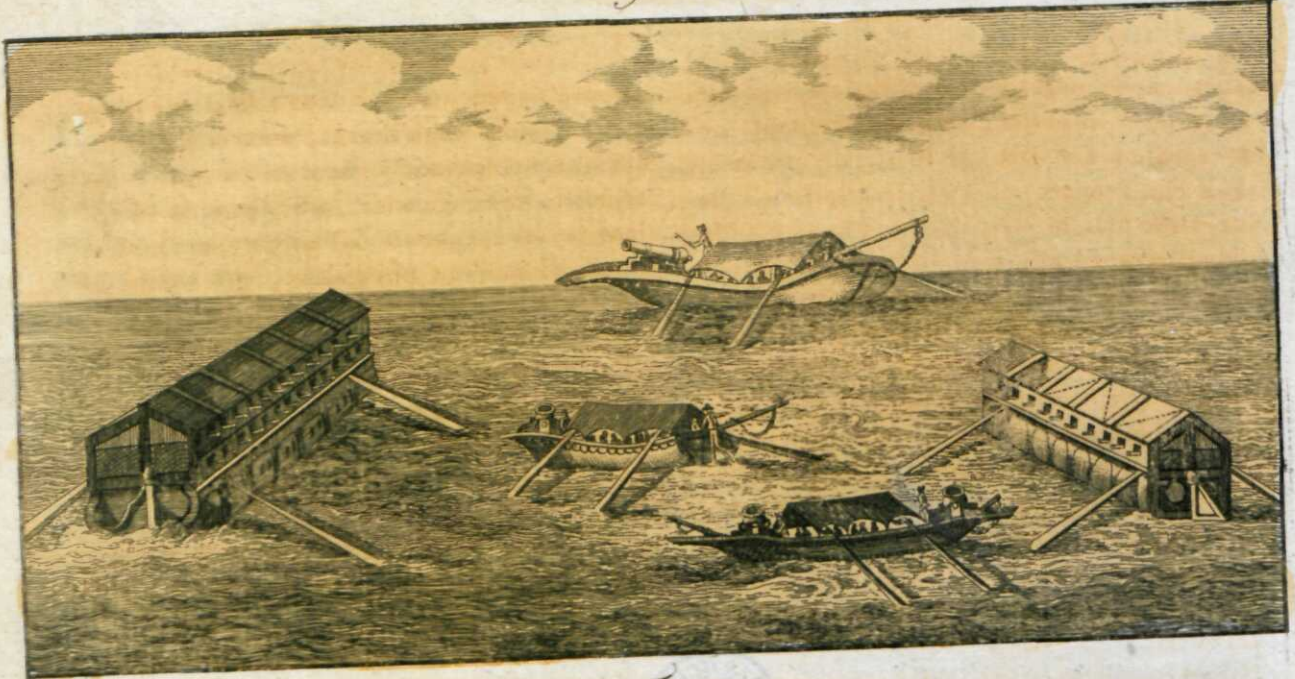
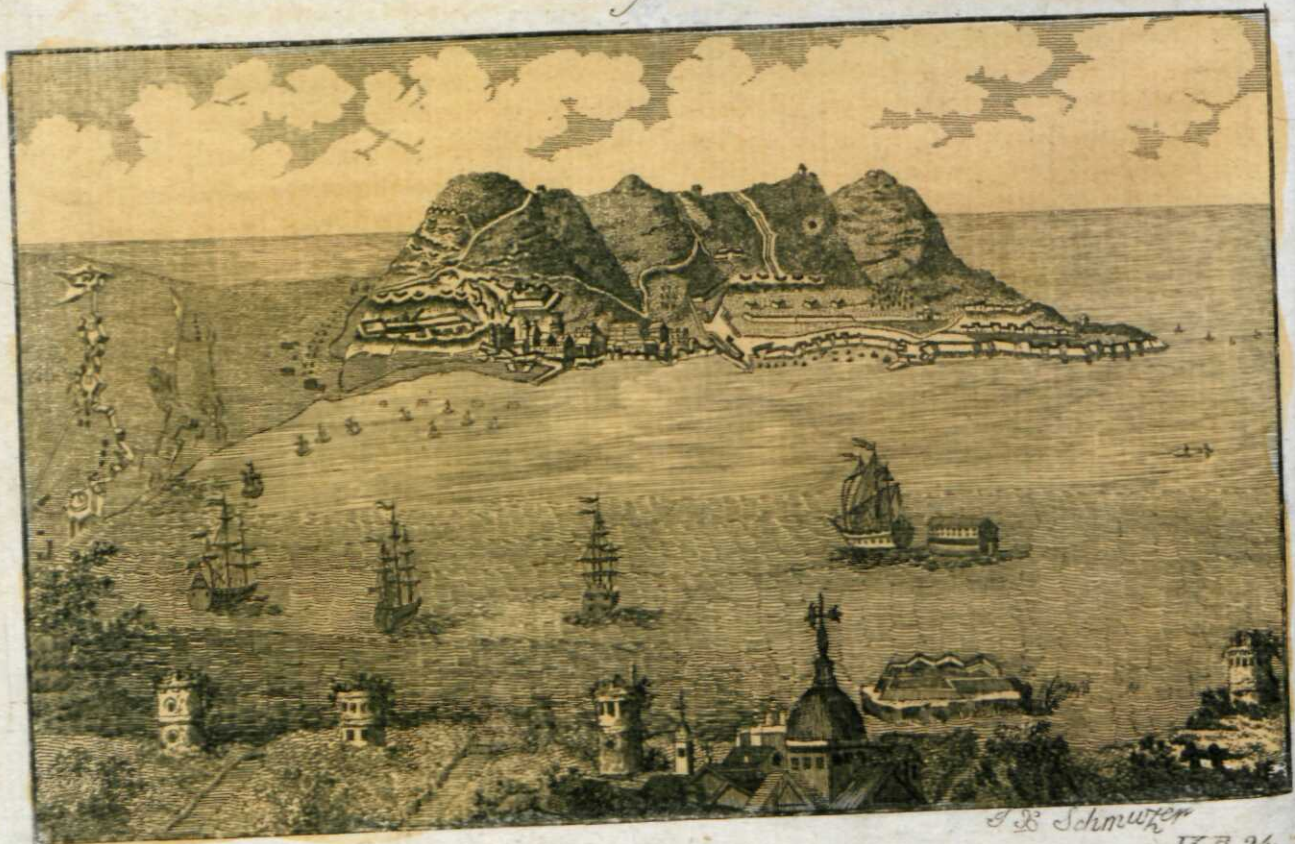

Fig. 2.

J. B. Schmutzer
K. B. 24.

GIBRALTARIA, ET AGGERES TORMENTARII NATANTES.

Cum saepe numero de Gibraltaria ejusque arce, scopulis imposita, sermones incidant: nobis ingratum non erit, si in tabula praesentis fidam ejus iconem una cum descriptione videamus. Urbs munita *Gibraltaria* (Fig. 2. 2) Mari mediterraneo alluitur, in angusto regionis Hispalensis versus meridiem prokursu sita, ad radices praealti scopuli, 5200 orgyias longi et 1500 lati. Ipsum oppidum parvum incolas habet ad tria circiter millia, eosque Anglos, Irlandos, Hispanos, Iudaeos mercatores. Aer vehementi fervet calore; cumque scopuli prae-rupti agriculturam non admittant: res frumentaria omnisque commeatus incolis est a mari petendus. Ante Gibraltariam Mare mediterraneum terram amplo sinu penetrat, ad quem Hispanorum urbs Algezira ex adverso Gibraltariae scopulis imminet. Mare mediterraneum hic angusto coarctatur freto, (cui *Gaditanum* apud Antiquos, apud Hodiernos autem *Gibraltariense* nomen est), et quatuor tantum aut quinque horarum spatio Europam ab Africa dirimit. Quare hic scopulus, quem Veteres Calpen et alteram Herculis columnam dixerunt, maris ostii dominatur, tuendo commercio quam maxime accommodatus. Ante annum 1704 Hispani has arces possederunt: ex hoc autem

tempore expugnatas a Rooco, Anglicae classis Praefecto, Angli tenent, omnem Hispanorum in eis recuperandis conatum frustrati, aggeribus et propugnaculis, ab acumine meridiem versus protento (4) usque ad frontem scopuli Hispaniae obversam, (3) auctis ac multiplicatis. Contra Hispani isthmum, qui Gibraltariam Hispaniae jungit, validis operibus munimentisque ex obliquo firmarunt (5), in quibus perpetua praesidia tenent, ne Angli tempore belli ab hac parte in Hispaniam irruant. Vehementissimus quidem, sed aequae frustraneus in Gibraltariam impetus factus est anno 1782, ubi neque, ex aggeribus natantibus, quos *Arcionius*, Architectus militaris natione Gallus, invenerat, bombis et tormentis vastata et combusta, in cineres concidit.

Aggeres natantes (Fig. 1.) constiterunt I. in ratibus majoribus, 210 tormenta duplici ordine disposita habentibus, in quibus milites lecto adversus bombas hostiles muniebantur; II. in ratibus minoribus uno tormentorum ordine. Utraque species quatuor remis praegrandibus impellebatur. Praeterea ad urbem oppugnandam adhibitae fuerunt lintres tormentariae uno tormento (3), et cymbae pyrobolariae uno vel duobus mortariis instructae (4 et 5).

Fig. 1.

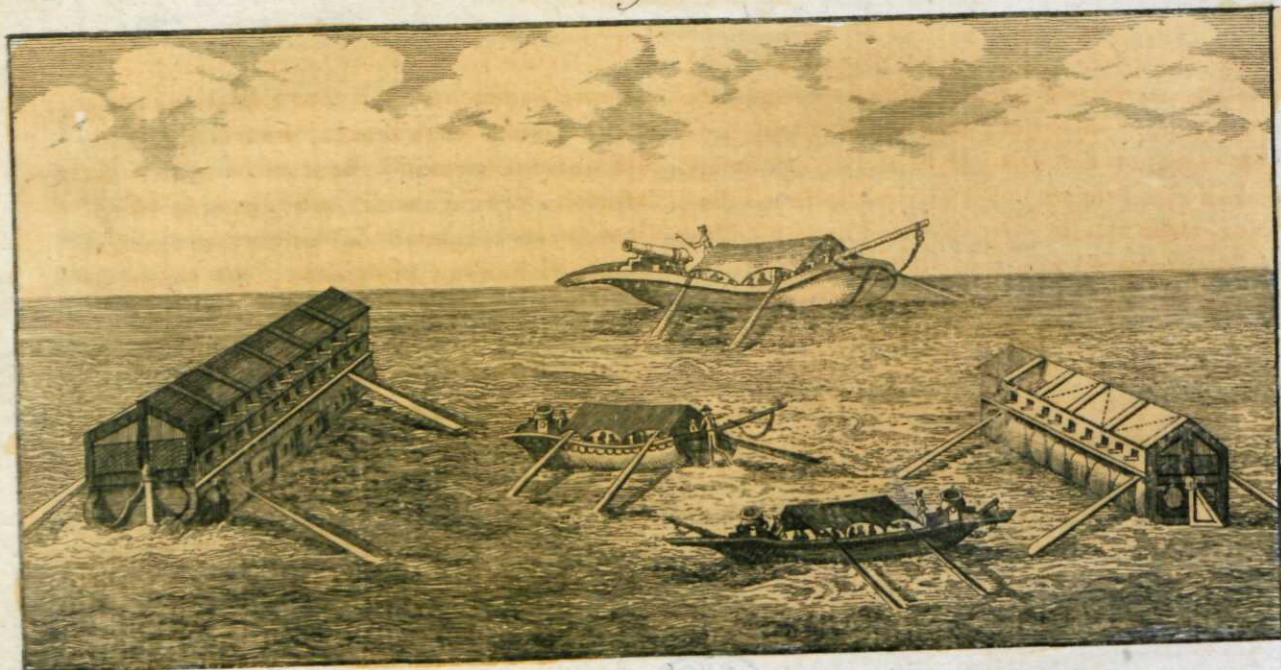
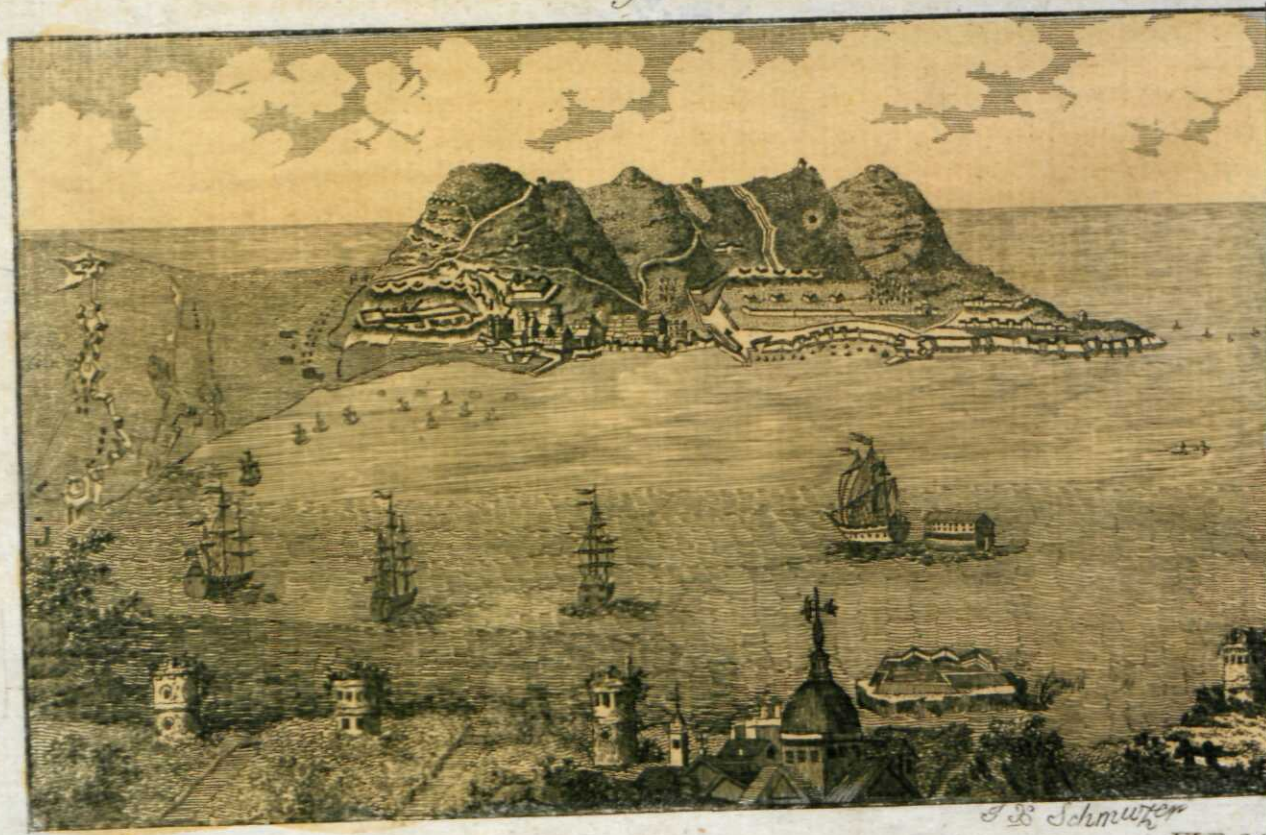

Fig. 2.

J. B. Schmutzer
IX. B. 21.

GIBRALTARIA, ET AGGERES TORMENTARII NATANTES.

Cum saepe numero de Gibraltaria ejusque arce, scopulis imposita, sermones incidant: nobis ingratum non erit, si in tabula praesentis fidam ejus iconem una cum descriptione videamus. Urbs munita *Gibraltaria* (Fig. 2. 2) Mari mediterraneo alluitur, in angusto regionis Hispalensis versus meridiem prokursu sita, ad radices praealti scopuli, 5200 orgyias longi et 1500 lati. Ipsum oppidum parvum incolas habet ad tria circiter millia, eosque Anglos, Irlandos, Hispanos, Iudaeos mercatores. Aer vehementi fervet calore; cumque scopuli prae-rupti agriculturam non admittant: res frumentaria omnisque commeatus incolis est a mari petendus. Ante Gibraltariam Mare mediterraneum terram amplo sinu penetrat, ad quem Hispanorum urbs Algezira ex adverso Gibraltariae scopulis imminet. Mare mediterraneum hic angusto coarctatur freto, (cui *Gaditanum* apud Antiquos, apud Hodiernos autem *Gibraltariense* nomen est), et quatuor tantum aut quinque horarum spatio Europam ab Africa dirimit. Quare hic scopulus, quem Veteres Calpen et alteram Herculis columnam dixerunt, maris ostii dominatur, tuendo commercio quam maxime accommodatus. Ante annum 1704 Hispani has arces possederunt: ex hoc autem

tempore expugnatas a Rooco, Anglicae classis Praefecto, Angli tenent, omnem Hispanorum in eis recuperandis conatum frustrati, aggeribus et propugnaculis, ab acumine meridiem versus protento (4) usque ad frontem scopuli Hispaniae obversam, (3) auctis ac multiplicatis. Contra Hispani isthmum, qui Gibraltariam Hispaniae jungit, validis operibus munimentisque ex obliquo firmarunt (5), in quibus perpetua praesidia tenent, ne Angli tempore belli ab hac parte in Hispaniam iruant. Vehementissimus quidem, sed aequae frustraneus in Gibraltariam impetus factus est anno 1782, ubi urbs, ex aggeribus natantibus, quos *Arcionius*, Architectus militaris natione Gallus, invenerat, bombis et tormentis vastata et combusta, in cineres concidit.

Aggeres natantes (Fig. 1.) constiterunt I. in ratibus majoribus, 210 tormenta duplici ordine disposita habentibus, in quibus milites tecto adversus bombas hostiles muniebantur; II. in ratibus minoribus uno tormentorum ordine. Utraque species quatuor remis praegrandibus impellebatur. Praeterea ad urbem oppugnandam adhibitae fuerunt lintres tormentariae uno tormento (3), et cymbae pyrobolariae uno vel duobus mortariis instructae (4 et 5).

GIBRÁLTÁR ÉS AZ ÚSZÓ BATTÉRIÁK.

Gibráltárról erről a' közziklán épült híres erősségről olly gyakran beszélnek az emberek, hogy nem lesz hazfontalan ezen a' Táblán azzal, annak hűséges lerajzolása és leírása által megismerkedni. — A' Gibráltár Városa és erőssége Spanyol-Ország Tartományának Szevillának déli tsutstván a Középtengerre 5200 ölnyi hosszúságú és 1500 ölnyi szélességű nagy közzirten fekszik. Gibráltár kis városának 3000 lakosi vagynak a' kik részént Anglusok részént pedig Irlandusok és Spanyolok. Az égallya hév; és a' kopár közzirten semmi sem teremvén az élelmet a' Tengeren szállítják a' lakosoknak. Gibráltárnál a' tenger nagy öblöt formál, a' melly mellett a' közzirtnek által ellenébe *Algeriras* Spanyol város fekszik. A' Középtenger Gibráltárnál legkeskenyebb, mert csak 4 's 5 órányi szélességű az átellenben lévő Afrikai partokig. E' szerént Gibráltár uralkodik mintegy a' tengerre való bémenetelen, 's így a' kereskedeésre nézve felette nagy tekintetben lévő erősség. 1704-dik Elztendeig a' Spanyolok birták, a' midőn egy anglus hajós sereg *Rook* Admirális alatt elfoglalta 's azóltától fogva, a' Spanyoloknak minden vízszavenni töreke-

dő iparkodásaik ellenére is az Anglusok bírják. Az Anglusok a' déli tsútson Spanyol-Ország felé az erősségeket nagyobbították; a' Spanyolok is ellenben a' föld bényúláson részut Gibráltárt Spanyol-Orzággal öfzve kaptsolták, jó erősségeket állítottak, mellyeket örízettel megraktak, a' végett hogy a' háborús időkben az Anglusok erről a' részről Spanyol-Országba bé ne ronthassanak. Gibráltár 1782-dik Elztendőben volt a' legkeményebbde egyfersmind minden hazzon nélkül végződött ostrom alatt, a' midőn Arçon Frantzia Inzsenér által talált *úfzó Batteriák*-nak ágyúzása által egéfzen hamú alá temettetett.

Az Úfzó Batteriák (1. Kép.) állottak I. 210 ágyús tutájokból, mellyekben az ágyúk egymás felett két sorral voltak elhelyeztetve és a' hajóssereget a' fedel védelmezte; II. ezekhez hasonló de csak egy sor ágyúkkal kélzített tutájokból. Mindenik négy nagy evezőkkel kormányoztatott. Még ezeken kívül a' viváskor hazználtak ágyúderegjéket egy ágyúval, és bombaderegjéket, egy vagy két mozsarakkal. (4 és 5)

GIBRALTAR UND DIE SCHWIMMENDEN BATTERIEN.

Wir hören so oft von der berühmten Bergfestung Gibraltar sprechen, daß es nicht ohne Interesse seyn wird, auf gegenwärtiger Tafel eine getreue Abbildung davon, nebst Beschreibung kennen zu lernen. — Die Stadt und Festung Gibraltar (Fig. 2. 2.) liegt am mittelländischen Meere auf der Südspitze der Spanischen Provinz Sevilla auf einem großen Felsenberge, der 5200 Klaftern lang und 1500 Klaftern breit ist. Die kleine Stadt Gibraltar hat ungefähr 3000 Einwohner, die aus Engländern, Irländern und Spaniern bestehen. Das Clima ist sehr heiß, und fast alle Zufuhr, da auf den steilen Felsen nichts wächst, erhalten die Einwohner von der Seeseite. Vor Gibraltar macht das mittelländische Meer eine große Bucht, wo dem Felsen gegenüber die Spanische Stadt Algeziras liegt. Das mittelländische Meer ist bey Gibraltar am schmälisten, denn seine Breite bis zur gegenüberliegenden Afrikanischen Küste beträgt nur 4 bis 5 Stunden. Deshwegen beherrscht dieser Felsen so zu sagen den Eingang des Meeres, und wird für den Seehandel von der größten Wichtigkeit. Bis zum Jahre 1704 besaßen die Spanier diese wichtige Festung. Da wurde sie aber von der Englischen Flotte des Admirals *Rook* erobert, und seitdem sind die Engländer, trotz

allen Versuchen der Wiedereroberung von Seiten der Spanier im Besitz geblieben. Die Engländer haben die Festungswerke von der Südspitze (4) bis zur Seite nach Spanien zu (3) vergrößert und vermehrt. Dagegen haben die Spanier quer über die Erdzunge, die Gibraltar mit dem übrigen Spanien verbindet, starke Befestigungswerke (5) gezogen, worinnen sie beständig Besatzung halten, damit die Engländer in Kriegszeiten nicht so leicht in Spanien eindringen können. — Der heftigste, aber gleichfalls fruchtlose Angriff auf Gibraltar war im Jahr 1782. — Da wurde die Stadt Gibraltar durch die von dem Französischen Ingenieur Arçon erfundenen *schwimmenden Batterien* bombardirt, und ganz eingeäschert.

Die *schwimmenden Batterien* (Fig. 1.) bestanden I. aus Flossschiffen von 210 Kanonen in doppelter Reihe übereinander, wo die Mannschaft durch das Dach geschützt wurde, II. aus ähnlichen Flossschiffen mit einer Reihe Kanonen. Beyde Arten wurden durch vier große Ruder dirigirt. — Außerdem brauchte man zur Beschießung Kanonenbarquen mit einer Kanone (3) und Bombardirbarquen mit Einem und zwey Mörsern (4 und 5.).

GIBRALTAR ET LES BATTERIES FLOTTANTES.

L'on entend si souvent parler de *Gibraltar*, cette place forte renommée, bâtie sur les rochers, que sans doute il ne sera pas sans intérêt de la voir fidèlement représentée sur la planche ci-jointe et d'en lire une description abrégée.

La ville et place forte de *Gibraltar* (Fig. 2. 2.) est située sur la Méditerranée et sur la pointe méridionale de la province espagnole de Séville, sur une montagne rocailleuse qui a 5200 toises de long, sur 1500 de large. La petite ville de Gibraltar n'a qu'environ 3000 habitans, tant Anglais, qu'Irlandais et Espagnols. Le Climat est très-chaud. Le rocher escarpé étant tout stérile, et du côté de l'Espagne ne pouvant rien obtenir, il faut y faire passer toutes les denrées par mer. Devant Gibraltar la mer forme une baie, où vis-à-vis du rocher de Gibraltar se trouve la ville espagnole d'*Algéziras*. La Méditerranée est ici dans sa partie la plus étroite, car sa largeur de là jusqu'à la côte opposée de l'Afrique n'est que de 4 à 5 lieues. De cette façon pour ainsi dire la place de Gibraltar domine en quelque sorte l'entrée de cette mer et est de la plus haute importance pour le commerce.

Jusqu'en 1704 les Espagnols étaient maîtres de cette place importante; mais à cette

époque elle fut prise par la flotte anglaise sous les ordres de l'Amiral *Rook* et depuis se tems les Anglais se sont maintenus dans sa possession malgré les efforts réitérés des Espagnols pour la reconquérir. Les Anglais ont augmenté la fortification de cette place depuis la pointe méridionale (4) jusqu'au côté de l'Espagne (3). De leur part les Espagnols ont tiré des lignes de fortification (5) sur toute la langue de terre par laquelle *Gibraltar* tient à l'Espagne, et y entretiennent garnison, afin qu'en tems de guerre les Anglais ne puissent pas si facilement entrer en Espagne — L'attaque la plus formidable, mais pourtant infructueuse, a été faite contre *Gibraltar* en 1782. A cete époque la Ville fut bombardée et mise en cendres par les batteries flottantes de l'invention de l'Ingénieur français d'*Arçon*.

Ces batteries flottantes étaient composées I. de flûtes de 210 Canons en rangs doubles d'un au-dessus de l'autre, l'équipage étant à l'abri sous un toit, II. de flûtes semblables à un seul rang de canons. Toutes deux espèces gouvernées chacune par quatre grandes rames. En outre l'on se servait pour battre la place de canonnières à une seule pièce (3) et de bombardières à 1 ou à 2 mortiers (4 et 5.).

ROSA RUM SPECIES.

Fig. 1. Rosa Majalis.

Rosa Majalis, quae et *Rosa cinnamomina* dicitur propter lignum, in surculis annuis et biennibus eleganter lucido cinnamomi colore tinctum, omnium rosarum prima mense Majo florescit; hinc nomen ejus. Flos plenus, non ultra duos pollices e diametro latus, variegatur colore carmesino, ab obscuriori non nunquam in albidum paulatim abeunte. Frutex 5 aut 6 pedes altus frequenter in arbusculas surgit 7 aut 8 pedum altitudine, Germaniae indigena passim sponte procrevit in sepibus atque agrorum limitibus, hiemes nostras fortiter tolerans.

Fig. 2. Rosa umbellata, flore carneo.

Una pulcherrimarum, quae dentur, rosarum. Flos frequenter 4 pollices et amplius latus, largiter impletus petalis, nullo ordine prorumpentibus, colore carneo suavissimo. Flores ad tres aut quatuor frequentes fasciatim eidem petiolo insident, quare et *Rosa fascicularia* dicitur. Sed flos non nisi eodem, quo effloruit, die superbit, brevi pallescens diffususque. Frutex, non ultra quatuor pedes exsurgens, ligno viridiet tenero, hiemes nostras egregie perfert.

R Ó Z S A F A J O K.

1. Kép. A' Pünkösti Rózsa.

(Rosa Majalis.)

A' Pünkösti Rózsát a' Németek *fahéj rózsá-*
nak is nevezik, mivel egy 's két esztendő
 hajtásainak színe éppen olyan mint a' világos
 fahéjjé. Májusban legelőször virágozik, ezért
 nevezik Májusi Rózsának is. Bokrétája tellyes,
 két íznyi átmérőjű szép setétkarmazsin színe
 fejérrel lassan lassan elegyül fel. Bokra 5 's
 6 lábnyi magasságú, könnyen fel sudárzik,
 's 7—8 lábnyi magasságú fátskát formál. Ná-
 lunk hazai; az eleyen kerítésekben 's a' szántó-
 földek szélein vadon tenyészik, és a' telet jól
 kiállja.

2. Kép. A' testszín bokréta Rózsa.

(Rosa umbellata, flore carneo.)

Ez egy a' legszebb rózsák közül. Virágja
 közönségesen 4 íznyi átmérőjű, de gyakran
 sokkal nagyobb, felette tömött, rendetlen al-
 kotású, színe a' leggyönyörűbb gyenge testfín.
 Egy nyélen 5 's 6 is nevededik bokréta for-
 mába, innen vette nevét is. Díszében egészen
 kinyílván, csak egy nap ragyog, mellyre ha-
 mar elhervad 's elhúll. Bokra 4 's 5 lábnyi ma-
 gasságú, zöld fája gyenge, de azért nem fe-
 llette érzékeny a' mi teleinkre nézve.

ROSEN - ARTEN.

Fig. 1. Die May-Rose.

(Rosa Majalis.)

Die *May-Rose* heisst auch sonst noch die *Zimmt-Rose*, wegen ihres schönen zimmtbraunen Holzes, welches am ein- und zweyjährigen Triebe wie die lichte Zimtrinde aussieht. Sie blüht vor allen andern Rosen zuerst im May, davon sie auch die *May-Rose* heisst. Ihre Blume ist gefüllt, nicht über 2 Zoll im Durchmesser groß, dunkel carmesinroth getuscht, so daß es sich oft auf den Blättern bis ins Weisse verläuft. Ihr Strauch ist 5 bis 6 Fuß hoch, steigt gern in die Höhe, und bildet kleine Bäumchen von 7 bis 8 Fuß hoch. Sie ist einheimisch in Deutschland, wächst häufig wild in den Zäunen und auf Ackerrainen, und dauert unsere Winter sehr gut aus.

Fig. 2. Die fleischfarbige Büschelrose.

(Rosa umbellata, flore carneo.)

Dies ist eine der schönsten Rosen, die man nur sehen kann. Ihre Blume ist gewöhnlich 4 Zoll im Durchmesser, oft noch weit größer, stark gefüllt, aber unregelmäßig gebaut, und von der höchst delikaten reizenden Fleischfarbe. Sie wächst büschelweise zu drey bis vier Blumen auf einem Stängel, daher sie auch die *Büschelrose* heisst. Ihre Schönheit zeigt sich nur Einen Tag, gleich nach dem Aufblühen, und sie verbleicht und zerflattert sehr bald. Ihr Strauch wird nicht über 4 Fuß hoch, hat zartes grünes Holz, und ist nicht sehr zärtlich in unsern Wintern.

E S P E C E S D E R O S E S.

Fig. 1. La rose de Canelle.

(Rosa Majalis.)

La Rose de Canelle tient son nom de la belle couleur de canelle de son bois à l'âge d'un ou de deux ans. Elle fleurit au mois de Mai avant les autres roses. La fleur est double, n'a pas plus de deux pouces de diamètre, nuancée de cramoisi foncé qui sur les pétales se perd souvent peu à-peu jusque dans le blanc. Le rosier est haut de 5 à 6 pieds, il aime à monter en haut et forme quelquefois des arbrisseaux de 8 à 9 pieds de hauteur. Il est indigène en Allemagne et croît fréquemment sauvage dans des haies et sur les bords des champs. Il endure très-bien les hivèrs.

Fig. 2. Le Rosier multiflore.

(Rosa umbellata, fiore carneo.)

C'est-là une des plus belles roses que l'on puisse voir. La fleur a ordinairement 2 pouces de diamètre, souvent encore plus, elle est plus que double, formée irrégulièrement et d'une couleur incarnate très-belle et très-délicate. Elle croît en bouquets de trois à quatre fleurs sur la même pétiole. Mais sa beauté ne brille après son épanouissement qu'un seul jour; bientôt elle pâlit, se fane et se dissout. Le rosier ne parvient qu'à 4 pieds de hauteur; son bois est tendre et vert. Il n'est pas très-sensible aux rigueurs de nos hivèrs.

Alterthümer. XIV.

Fig. 1.

Fig. 4.

Fig. 6.

Antiquitates. XIV.

Fig. 3.

Fig. 8.

Antiquites XIV.

Fig. 2.

Fig. 5.

Fig. 7.

J. B. Schmutzer

DII AEGYPTII.

Adspectus corporum coelestium, inprimisque solis et lunae in hanc terram influxus antiquissimos Asiae et Africae populos in id compulisse videntur, ut Entia superiora hunc mundum universum et creasse et gubernare crediderint. Sic apud priscos Aegyptios Isis et Osiris diique alii orti fuerunt.

Fig. 1. Isis.

Isis, Aegyptiorum dea, lunam vel benignam et fructiferam rerum naturam repraesentavit. Antiqua fabula ei Osirin maritum junxerat, qui conjuges Aegyptum feliciter regnasse et meliorem cultum victumque docuisse dicebantur. Muliebri forma pingitur, fascia caput circumdante, cujus laciniae in pectus defluunt, lumbis licio cinctis. Sacra Isidis ex Aegypto et in Graeciam Romamque venerunt. Animalia huic deae dicata fuerunt vacca et antilope Oryx.

Fig. 2. et 3. Isis et Horus.

Orus vel *Horus* Isidis et Osiris filius, figura seu symbolus solis tempore solstitii aestivi. Puerili forma pingi solitus, hic in sinu matris Isidis apparet. In Fig. 3. eum videmus forma Termini, vel potius Hermae, cum disco in vertice.

Fig. 4. et 5. Osiris.

Osiris maritus Isidis et Hori pater. Sub eo Aegyptii solem, deinde Genitorem et naturae

patrem adoraverunt. Eadem Allegoria et Nili increscentis et decrescentis inundationem, unde Aegypti fertilitas pendebat, significavit. Secundum alios fuit rex, qui cum uxore Iside in Aegypto feliciter regnavit. Osiris (Principium Boni) perpetua bella habuit cum Typhone (Principio Mali). Pictura Osiridis usitatissima est Fig. 4., in qua eum vides capite aquilino seu vulturio, cornibus bovillis, e quibus discus intermedius cum figura solis eminet. In Fig. 5. habet caput nisi, cucullo tectum.

Fig. 6. Serapis.

Serapis, primum Aegyptiorum Numen, primum fuit Nilometrum, mox symbolus Nili fructificantis. Alii eum existimant solis esse figuram, certo quodam situ positi. Serapis in Aegypto non ubique, sed in quibusdam solum regionibus adoratus fuisse dicitur. Statua ejus, instar Jovis vestita cernitur, modio capiti imposito.

Fig. 7. et 8. Harpocrates.

Harpocrates solem repraesentat solstitio hiemali. Cum hiberno tempore omnes naturae vires quiescere seu silere videntur: Harpocrates forma juvenili, digito ori admoto, pingi consuevit: hinc *Deus silentii*. Tanquam symbolus solis fructificantis saepe habet Cornu copiae, ut Fig. 7. Reperitur et Loti floribus circumdatus (Fig. 8), Loti enim flores verno tempore ibi omnium primi nascuntur.

ÉGYIPTOMI ISTENSÉGEK.

Az olyan felséges Valóknak hívése, a' kiest az egész mindenséget teremtette és megtartja, kétségkívül, Asiának és Afrikanak legrégibb Népeiben az égi testeknek szemlélése és a' Napnak 's hóldnak a' földbevaló befolyásának meggondolása által gerjesztetett fel. Így van a' dolog a' régi Egyiptomiakra nézve, 's így származtak az ő Isis, Osiris és több Isteneik.

I. Kép. Isis.

Isis az Egyiptomiaknál Afzszony-Isten volt mellyel a' holdat, vagy az áldományokkal telyes gyümölsöző természetet ábrázalták. A' régi regék szerént valóságos Afzszonnyá is változott, és férjül vette Osirist, a' kik Egyiptomban a' megvilágosodást terjesztvén szerentsésen uralkodtak. Közönségesen ábrázaltatott afzszonyi formában, fejpántlikával, mellynek szárnyai kétfelől mejjére nyultak le, ezenkívül rövid köténnyel. Tisztelete Görög-Országban és Romában is elterjedt. A' neki szenteltetett álatok voltak a' tehén és a' zerna Zerge (*Antilope oryx.*)

2. és 3. Kép. Isis és Horus.

Horus vagy Orus Isisnek és Osirisnek fia a' nyári napfordulat személyesítője volt. Ábrázoltatott gyermek formában, itt pedig az Annyának Isisnek kebelében, a' 3 Kép. alatt pedig megyekő formában a' fején egy tányérral vagy karikával szemléltetik.

4. Kép. és 5. Osiris.

Osiris Isisnek férje és Horusnak Apja. Ő ben-

ne tisztelték az Egyiptomiak a' napot, azután pedig a' *Termékenyítőt*, a' *Természetnek Attyát*. Mind ezeket alkalmaztatták a' Nilusi áradásra és apadásra, mellyektől függött Egyiptomnak termékenysége. — Mások szerént pedig Egyiptomnak szerentsésen uralkodó Királya volt. *Osiris* (mint a' jónak feje.) örökös ellenkezésbe volt Typhonnal (a' rosznak fejével.) Legközségesebb ábrázolása Osirisnek a' 4. Kép. a' hol is sas-vagy keselyű fejjel ökörfzarvakkal 's azok között a' napnak egy tányéron lévő képével ábrázoltatik. Az 5 Képnél ölyvfeje van, sipkával fedve.

6. Kép. Serapis.

Serapis Egyiptomnak legrégibb Istene, először *Nilusmérő*, azután pedig a' termékenyítő Nilusnak példázolója volt. Némelylek bizonyos helyhezettalatt a' napnak a' személyesítőjének tartották. Tisztelete Egyiptomnak tsak némelyle környékeire szorított. Közönségesen mint Jupiternek kötösös Ofzlopképe, a' fején egy vékával ábrázaltatott.

7 és 8. Kép. A' Harpokrates

A' téli Napfordulat személyesítője volt. Mivel télen a' természet munkás ereje mint egy nyugodni és halgatni láttatott, ifjú formában újját ajjakaira téve ábrázaltatott. Innen lett a' *Halgatásistenévé is*. Mint a' napnak termékenyítő Képe gyakran *dúszaruval* is festetett (7. Kép.); néha pedig Lótulz virággal, mint legelső tavaszi virággal körül véve szemléltetett.

ÄGYPTISCHE GOTTHEITEN.

Der Glaube an höhere Wesen, als Schöpfer und Erhalter des Weltalls wurde wohl bey den frühesten Völkern in Asien und Afrika zuerst durch die Betrachtung der himmlischen Körper, und vorzüglich durch den Einfluß der Sonne und des Mondes auf die Erde veranlaßt. So war es auch bey den alten Ägyptern, und hieraus entstanden Isis, Osiris, und so fort mehrere davon abgeleitete Gottheiten.

Fig. 1. Isis.

Die Isis war eine weibliche Gottheit der Ägypter, unter der sie sich den Mond oder die *segensreiche fruchtbringende Natur* überhaupt dachten. — Die alte Fabel verwandelte sie auch in ein wirkliches Weib, gab ihr zum Gemahl den Osiris, welche beyde Ägypten glücklich beherrschten und aufklärten. Man bildete sie gewöhnlich als eine weibliche Figur ab, mit einer Binde auf dem Kopfe, deren Zipfel bis auf die Brust herabhängen. Dazu trägt sie einen kurzen Schurz. — Der Isisdienst verbreitete sich aus Ägypten nach Griechenland und Rom. Die ihr geheiligten Thiere waren die Kuh und die Pasan-Antilope (*Antilope Oryx*).

Fig. 2. u. 3. Isis und Horus.

Orus oder Horus war der Sohn der Isis und des Osiris, und stellte das Symbol der Sonne zur Zeit der Sommerwende vor. Er wurde immer als Knabe vorgestellt, und erscheint hier auf dem Schooße seiner Mutter Isis. Fig. 3. sehen wir ihn mit einem Discus oder einer Wurfscheibe auf dem Kopfe als Terme.

Fig. 4. und 5. Osiris.

Osiris, der Gemahl der Isis, und Vater

des Horus. In ihm verehrten die Ägypter die Sonne, und nachher den *Befruchter, den Vater der Natur*. Dieses alles wurde auch auf das Steigen und Fallen des Nils, wovon Ägypten seine Fruchtbarkeit erhält, angewendet. — Nach andern war er ein König, der mit der Isis Ägypten glücklich beherrschte. Osiris (als Princip des Guten) war im ewigen Kampf mit dem Typhon (Princip des Bösen). — Die gewöhnlichste Abbildung vom Osiris ist Fig. 4. Hier erscheint er mit einem Adler- oder Habichtskopfe, Ochsenhörnern, und dazwischen auf einer Scheibe das Bild der Sonne. Bey Fig. 5. hat er einen Sperberkopf mit der Kappe bedeckt.

Fig. 6. Serapis.

Serapis, einer der ersten Ägyptischen Götter, war zuerst der Nilmesser, und dann das Symbol des fruchtbringenden Nils. Andere nehmen ihn für das Zeichen der Sonne unter einer gewissen Stellung. Der Serapisdienst war in Ägypten nur auf gewisse Gegenden eingeschränkt. Gewöhnlich wird er als eine bekleidete Jupiters-Statue mit dem Modius oder Scheffel auf dem Kopfe dargestellt.

Fig. 7. und 8. Harpokrates.

Harpokrates war gleichfalls ein Symbol der Sonne in dem Winter-Solstitium. Weil im Winter alle Kräfte der Natur zu ruhen oder zu schweigen scheinen, so bildete man ihn als Jüngling ab, mit dem Finger am Mund, hieraus entstand der *Gott des Stillschweigens*. Als Bild der fruchtbringenden Sonne hatte er oft das Füllhorn Fig. 7. Auch sah man ihn mit Lotusblumen umgeben (Fig. 8.), der ersten Blume, die nach dem Winter im Frühjahr sich zeigt.

DIVINITÉS EGYPTIENNES.

Sans doute la croyance d'êtres supérieurs, créateurs et conservateurs de l'univers prit d'abord son origine chez les premiers peuples de l'Asie et de l'Afrique de la contemplation des astres et de la considération de l'influence du soleil et de la lune sur la terre. C'est ce que nous trouvons chez les anciens Egyptiens, et tel est l'origine d'Isis, d'Osiris, et d'autres de leurs divinités.

Fig. 1. Isis.

Isis était une divinité féminine des Egyptiens sous laquelle ils se représentaient la lune ou la *Nature bienfaisante et fructifiante*. L'ancienne fable la métamorphosait aussi en véritable femme et lui donnait *Osiris* pour époux, et ces deux régnaient heureusement sur l'Egypte qu'ils éclaircissaient. On la représentait ordinairement sous la figure d'une femme, une bande autour de la tête, dont les bouts lui tombent sur la poitrine, et revêtue d'un petit tablier. Le culte d'Isis passa aussi en Grèce et à Rome. Les animaux sacrés à elle étaient la vache et le Pasan (*Antilope Oryx*).

Fig. 2. et 3. Isis et Horus.

Orus ou *Horus* était le fils d'*Isis* et d'*Osiris*, et présentait le Symbole du soleil du tems du solstice d'été. Il fut toujours représenté comme petit garçon; nous le voyons ici dans le giron de sa mère *Isis*, et fig. 3. nous le voyons comme terme portant un disque sur la tête.

Fig. 4. et 5. Osiris.

Osiris est l'époux d'*Isis* et le Père d'*Horus*. C'est sous son nom que les Egyptiens adoraient

le soleil et puis le *fructifiant*, le *Père de la Nature*. Tout ceci fut aussi appliqué à la crue et chute du Nil, d'où dépend la fertilité de l'Egypte. Selon d'autres ç'avait été un roi qui conjointement avec *Isis* avait gouverné l'Egypte très-heureusement. *Osiris* (comme principe du bien) était en combat perpétuel contre *Typhon* (le Principe du mal). La représentation la plus ordinaire est celle donnée sous fig. 4. Ici il se montre avec une tête d'aigle ou de vautour, munie de cors de boeuf et entouré d'un disque, symbole du soleil. Sous fig. 5. il a la tête d'un épervier couverte d'une cape.

Fig. 6. Sérapis.

Sérapis, l'un des premiers Dieux des Egyptiens était d'abord le Nilomètre et puis le symbole du Nil fructificateur. D'autres le prennent pour le symbole du soleil sous une certaine constellation. Le culte de *Sérapis* était borné en Egypte à de certaines contrées. Communément il est représenté comme un Jupiter habillé, portant le *Modius* ou boisseau sur la tête.

Fig. 8. et 9. Harpocrates.

Harpocrates était pareillement un symbole du soleil au solstice d'hiver. Puisqu'en hiver toutes les forces de la nature semblent reposer ou pour ainsi dire se taire, il fut représenté comme un adolescent tenant le doigt sur la bouche; delà vint le *Dieu du silence*. Comme symbole du soleil fructificateur il était souvent accompagné de la corne d'abondance (fig. 7.). Aussi le vit on entouré de fleurs du nénuphar, premières fleurs qui, l'hiver passé, paraissent au printems.

Fig. 1.

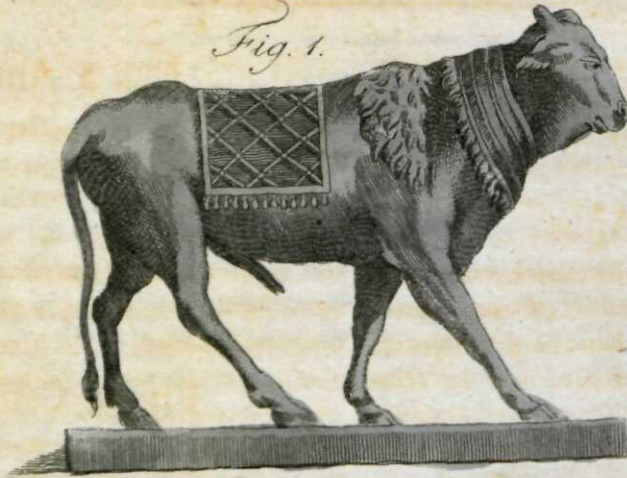

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

D I I A E G Y P T I I.

Aegyptiorum idololatria eo usque processit, ut varia animalia pro diis colerentur, templis honorata, quorum exempla hac in tabula videmus.

Fig. 1. Apis.

Apis, bos sacer, Nili fructiferi symbolus, sub forma tauri viventis cultus, Memphi templum magnificentum habuit. Huic corpus nigrum, albis quibusdam maculis distinctum. In templo duo incoluit sacella, ubi pretiosis incubans tapetibus optimo gaudebat nutrimento. Proprios habuit sacerdotes, populo oracula edere solitus. Api mortuo in tota Aegypto omnis lucebat populus, donec successor iisdem notis insignitus inveniretur, qui primum Heliopolin, deinde aurata in cavea Memphin fuit deductus.

Fig. 2. et 3. Bubastis.

Bubastis seu felis sacra Bubasti templum habuit. Erat, ut Isis, symbolum lunae, quare et filia Isidis dicta. Hinc omne felium genus Aegyptiis sacrum. Bubastis autem pro dea culta fuit sub specie felis (Fig. 2.), vel muliebri forma capite felino picta (Fig. 3.).

Fig. 4. Anubis.

Anubis, Osiridis et Nephthys filius, fuit symbolum solis, eique canum genus sacrum existimabatur; quare virili corporis habitu et capite canino fuit pictus. Anubis apud Aegyptios et planetam Mercurium significavit; hinc apud Romanos, qui ejus sacra receperunt, caduceum obtinuit.

Fig. 5. Canopus.

Canopi vel *Canobi*, quae fuit urbs Aegyptia ad Nili ostium, coluerunt numen forma urcei ventriosi et purgandae Nili aquae destinati, humanis capite et manibus, absque dubio Nili fructiferi symbolum.

Fig. 6. Ibis.

Ibis, Grallarum genere, quae apud Aegyptios pariter divinos obtinuit honores, in monumentis apparet alis expansis. Post mortem sacrae aves unctae in conditoriis reponi consueverunt, quare recentiori tempore multa ejusmodi ibium cadavera in Aegypto reperta fuerunt.

ÉGYIPTOMI ISTENSÉGEK.

A' bálványimádás az Egyiptomiaknál annyira ment, hogy még némely állatokat is Isten gyanánt tiszteltek 's azoknak templomokat építettek. Mellynek példáit láthatjuk ezen a Táblán.

1. Kép. Ápis.

Ápis, szentelt bika, a' termékenyítő Nilusnak személysítője. Eleven bika alatt tiszteltetett, mellynek Memfisben pompás temploma volt. Ennek a' bikának egészen feketének kellett lenni, néhány fejr foltokkal. Templomában két kápolna volt, a' hól drága szőnyegen nyugodott, és a' legjobb eledellel élt. Különös papjai voltak a' kik által a' köznépek Orakuluma volt. Ha az *Ápis* bika meghalálozott, az egész tartomány gyászolt mind addig míg ahoz hasonló bika nem találkozott. Ez először Heliopolisban 's onnan arany kalizkában Memfisben vitetett.

2. és 3. Kép. Bubastis.

Bubastisnak vagy a' szentelt matskának Bubastusban különös temploma volt. A' hólának példázolója lévén Isis leányának tartatott. Minden matskákat úgy néztek az Egyiptomiak mint szenteket. Bubastis mint afzfony Isten nőstény matska alatt tisztelte-

tett (*Kép.*) vagy pedig afzfonyiformában matska fővel ábrázaltatott. (3. *Kép.*)

4. Kép. Anubis.

Anubis Osiris és Nephthis gyermeke, a' napnak személysített képe. Minden kutya faj neki szenteltetett, mellyért is kutya fejű szép emberi termettel ábrázaltatott. Az Anubis alatt Mercurius bujdosó tsillagát is képzelték a' Rómaiak 's ellévén kötelezve szolgálatjára, Mercuriusi páltzával festették.

5. Kép. Kanopus.

Kanopus vagy Kanobusba egy a' Nilus torkalatjánál fekvő városban egy Istenséget imádtak az Egyiptomiak, a' melly öblös korsó formájában, mellyel a' Nilus vizét szűrték meg, emberi kezekkel és fejjel ábrázaltatott. Hihetőképpen a' termékenyítő Nilusnak példázolója volt.

6. Kép. Az Ibis.

Az Ibis a' mótáni madarak rendéből hasonlóképpen Isteni tiszteletre lépett az Egyiptomiaknál. A' régi oszlopokon kiterjesztett szárnyakkal ábrázaltatott. Halálok után ezek a' madarak bébalzsamoztattak és kriptába tettek. Az újjabb időkben is találtak Egyiptomban Ibismumiákat.

EGYPTISCHE GOTTHEITEN.

Der Götzendienst der Ägyptier ging so weit, daß man verschiedene Thierarten als Götter verehrte, und ihnen Tempel erbauete. Beyspiele davon sehen wir auf gegenwärtiger Tafel.

Fig. 1. Apis.

Apis, der geheiligte Stier, war das Bild des fruchtbringenden Nils. Man verehrte ihn unter einem lebendigen Stiere, der zu Memphis einen prächtigen Tempel hatte. Dieser Stier mußte ganz schwarz mit einigen weißen Flecken seyn. In seinem Tempel hatte er zwey Kapellen, wo er auf köstlichen Decken ruhte, und das beste Futter bekam. Er hatte seine eigenen Priester, und diente dem Volke als Orakel. Starb der *Apis*, so legte das ganze Land Trauer an, bis ein anderer gleichgezeichneter Stier sich fand. Dieser wurde zuerst nach Heliopolis, und von da in einem vergoldeten Käfig nach Memphis gebracht.

Fig. 2. und 3. Bubastis.

Bubastis oder die heilige Katze hatte zu *Bubastus* ihren Tempel. Sie war wie die *Isis* ein Symbol des Mondes, und man gab sie daher für eine Tochter der *Isis* an. Das ganze Katzensgeschlecht war daher den Ägyptiern heilig. Man verehrte die *Bubastis* als Göttinn unter der Gestalt einer Katze (Fig. 2.), oder sie war als eine weibliche Figur mit einem Katzenkopfe abgebildet.

Fig. 4. Anubis.

Anubis soll ein Sohn des *Osiris* und der *Nephthys* gewesen seyn, und galt für ein Sinnbild der Sonne. Ihm war das Hundegeschlecht geheiligt, wesswegen er gewöhnlich als ein stattlicher Mann mit einem Hundskopfe abgebildet wurde. Durch den *Anubis* bezeichneten die Ägyptier auch den Planeten *Merkur*, und er erhielt bey den Römern, die seinen Dienst auch annahmen, oft den *Merkurstab*.

Fig. 5. Canopus.

Zu *Canopus* oder *Canobus*, einer Ägyptischen Stadt am Ausflusse des Nils, verehrte man eine Gottheit, die als ein bauchiger Krug zum Filtriren des Nilwassers, mit einem menschlichen Kopf und Händen abgebildet wurde. Wahrscheinlich war das Ganze ein Symbol des fruchtbringenden Nils.

Fig. 6. Der Ibis.

Der *Ibis*, aus dem Geschlechte der Sumpfvögel, genoss bey den Ägyptiern auch göttliche Ehre, und erscheint mit ausgebreiteten Flügeln auf Denkmählern abgebildet. Nach dem Tode balsamirte man diese heiligen Vögel ein, und setzte sie in den Grabgewölben bey. In neuern Zeiten hat man viele solcher *Ibis-Mumien* in Ägypten gefunden.

DIVINITÉS EGYPTIENNES.

L'Idolâtrie des Egyptiens alla si loin qu'enfin l'on déifia et adora plusieurs espèces d'animaux auxquels on éleva des temples. Nous en voyons des exemples sur la planche ci-jointe.

Fig. 1. Apis.

Apis, le taureau sacré, était le symbole du Nil fructificateur. On l'adorait sous la figure d'un taureau vivant, qui avait un temple magnifique à *Memphis*. Il fallait que ce taureau fut tout noir n'ayant que quelque peu de taches blanches. Il avait deux chapelles dans son temple, où il reposait sur des tapis précieux, recevait la meilleure nourriture, était servi par des prêtres à lui, et servait d'oracle au peuple. Quand il venait à mourir le deuil fut universel jusqu'à ce qu'on avait trouvé un pareil taureau; lequel fut mené d'abord à *Héliopolis* et puis transporté dans une cage dorée à *Memphis*.

Fig. 2. et 3. Bubastis.

Bubastis ou la Chatte sacrée avait son temple à *Bubastus*. Elle était comme *Isis* le symbole de la Lune, et pour cela on la disait fille d'*Isis*. Tous les chats étaient sacrés chez les Egyptiens. *Bubastis* fut réverée comme Déesse sous la figure d'une Chatte (*fig. 2.*), ou représentée comme femme avec une tête de chat (*fig. 3.*).

Fig. 4. Anubis.

Anubis est dit fils d'*Osiris* et de *Nephtys* et passait pour symbole du soleil. Les chiens lui étaient consacrés; pour cela on le représentait ordinairement sous la figure d'un bel homme avec une tête de chien. Ce même *Anubis* désignait aussi chez les Egyptiens la Planète *Mercur*e et delà les romains, qui avaient adopté son culte, lui donnaient souvent le bâton de *Mercur*e.

Fig. 5. Canopus.

A *Canopus* ou *Canobus*, ville d'Egypte située sur les bouches du Nil, l'on adorait une divinité représentée sous la figure d'une cruche ventrue servant à filtrer l'eau du Nil et ornée d'une tête humaine et de mains. Vraisemblablement tout ceci n'était que le symbole du Nil fructificateur.

Fig. 6. L'IBis.

L'*Ibis*, du genre des oiseaux de marais, jouissait chez les Egyptiens pareillement des honneurs de la divinité. On le trouve représenté sur d'anciens monumens à ailes déployées. Après leur mort ces oiseaux sacrés furent embaumés et déposés dans des caveaux. De nos tems l'on a trouvé plusieurs de ces momies.

Fig. 1.

Fig. 2.

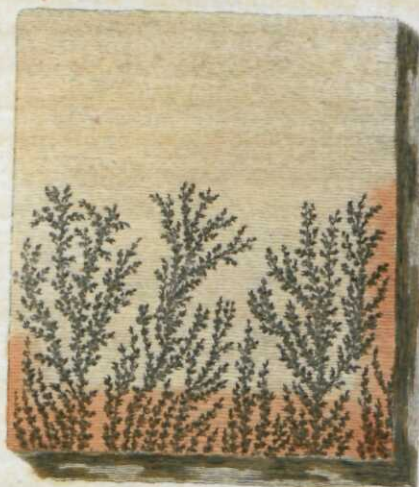

Fig. 3.

NATURAE LUSUS.

Naturae lusus, cave, ne cum corporibus in lapides conversis confundas. Haec enim, ab origine regno minerali aliena, violentis orbis primaevi commutationibus in materiem lapideam tunc temporis mollem venerunt, ideoque, nunc vel lapidibus inclusa vel iis penetrata inveniuntur. Contra autem naturae lusus genuinae sunt minerae, quae fortuite casu formas aut corporum organicorum aut operum arte factorum imitantur. His accensenda sunt dendritae, stalactitae, marmora figurata Florentina etc. etc.

Configurationum tofinarum seu stalactitarum exemplum memorabile in sequenti tabula No. 29. videbimus: in hac autem alios naturae lusus spectatum eamus.

Fig. 1. et 2. Dendritae.

Dendritae dicuntur lineamenta, pluribus in mineris arbusculas aliasque plantas elegantissime simulantia. Frequentius occurrunt in Marga foliata, quae calce, argilla et arena mixtis composita, in stratis invenitur, in Schista seu folia scissa dilabens. In his haud raro cernere licet picturas plantarum arborescentium (ut Fig. 1. et 2.) colore rubicundo, aut fusco, aut nigro expressas. Quae vis naturae has imagines delineet, nondum satis est exploratum; verisimilior tamen explicatio se-

quens videtur: Sub terra dantur metallorum solutorum atque inprimis ferri moleculae, quae in rimas foliati lapidis penetrant, ingenua naturae suae proprietate, quemadmodum et in *Dianae arbore* videmus, hanc picturae elegantiam componentes.

Fig. 3. Marmor figuratum Florentinum.

Marmor figuratum, quod in Italia prope urbem Florentiam eruitur, lusibus naturae maxime miris adnumerandum est; quippe quod lineamentis relicta ex antiquissimo tempore rudera turrium castellorum et urbium imitentur, tanta varietate, ut haec naturae opera hominum artibus facta videantur. Hic elegans ejus specimen politum videmus. Marmor figuratum est genere Margae, ex argilla et calce compositum, quae mixtura peculiarem ejus indolem progenuit. Cum enim haec massa lapidea ex aquis desedisset, ac postea, in sicco relicta, multiplicibus foliis rimisque indurens dissilisset: tum demum fuscae ferri soluti moleculae illuc penetrarunt, junctis expletisque rimis haec lineamenta pingentes. Hoc marmor non in saxis, sed in tabulatis tenuibus inter calces densas et colore cinereas reperitur.

TERMÉSZET JÁTÉKI.

Az úgy nevezett Természet játékit nem kell fel tserélni a' kövénválásokkal. — Az utóbbiak az ásványok Országába egészen idegen testek és csak a' régi földnekrevoluziói által keveredtek a' még éretben kövek közzé, a' mellyekkel azok már ma, vagy befoglalva, vagy pedig azoktól általjárva találtatnak. — A' Természet játéki ellenben valódi ásványok, mellyek az orgánikus természetnek némelly tárgyait, 's az emberi mesterségnek míveit csak történet szerént képezik; ide tartoznak az ásványtsemetek a' tsepegőkőbarlangok és a' Florentzianai Márvány-omladékok.

A' Tsepegőkő formáltatásának egy nevezetes példáját fogjuk látni a' következő 29-dik Táblán, a' jelenvalón pedig némelly terméke játékiival esmerkedünk meg.

1. és 2. Kép. A' Dendriták.

A' Dendriták olyan rajzolatok, mellyek igen szép fa és növény formában némelly ásványokon találtatnak; de legbövebben lehet látni a' márga pálában melly méz, agyag és homok vegyület, a' földbé területeket formál, és fozlókőforma táblakra hasadoz. Ezen lehet szemlélni az 1. és 2. Képbe lerajzolt Dendritákat, mellyek majd verhenyösök, majd pedig barnák vagy feketék. Ezen rajzolatoknak származása még igen homályos, a' leghihe-

több megvilágosítása e' következendő; Értzifelolvadások támodnak t. i. a' föld alatt (Legkiváltkép a' vasba) ezek a' palanemű köveknek repedései közzé szürekednek és önnön erejek 's tulajdonságok által állitják elő a' szép dendrita rajzolatokat; a' mílyent az úgy nevezett *Diánna-fájában* is szemlélhetünk.

3. Kép. A' Florentzianai márvány düledékek.

A' márvány düledékek mellyeknek bányája Florenz Városa vidékén van, a' Természetnek nagy figyelmetességet érdemlő Játéki közzül való, mivel rajzolatiba a' régi Vároknak palotáknak 's Városoknak omladékait olly elevenen ábrázolja, hogy mesterséggel készülteknek vélné az ember, a' midön pedig éppen nem azok. Ezen a' táblán azok közzül egy szép kipallérozott darabot látunk. Az Omladék márvány márganemű mivel agyagból és mézsből áll, 's ez az oka formáltatásának; a' midön t. i. ez a' köves matéria a' vízben leülledett és megkeményedett, sok táblákba 's rétegekbe hasadozott, a' mellyen kereftül értzfelolvadás szivárogván, omladékokhoz hasonló rajzolatokat formált. — Az omladék márvány csak a' szürketömött mézskőnek vékony területeiben találtatik, a' közálóokban pedig éppen nem.

N A T U R S P I E L E.

Die sogenannten *Naturspiele* dürfen nicht mit den Versteinerungen verwechselt werden. Letztere sind ursprünglich im Mineralreiche fremdartige Körper, die durch frühere Erdrevolutionen in die damahls noch weiche Steinmasse kamen, und in ihr jetzt von dem Steinkörper umschlossen oder auch durchdrungen gefunden werden. — Die *Naturspiele* hingegen sind wahre Mineralien, die nur durch mancherley Zufälle Formen aus den zwey organisirten Naturreichen nachahmen, oder wohl gar menschlichen Kunstwerken gleichen. Dahin gehören die Dendriten, die Tropfsteinhöhlen, der Florentiner Ruinen-Marmor u. a. m.

Von den Tröpfsteinbildungen sehen wir auf folgender Tafel No. 29. ein merkwürdiges Beyspiel, auf gegenwärtiger wollen wir einige andere *Naturspiele* kennen lernen.

Fig. 1. und 2. Dendriten.

Die *Dendriten* sind Zeichnungen, die sich in Form von kleinen zierlichen Bäumchen und Pflanzen auf mehreren Mineralien finden. Am häufigsten sieht man sie aber auf dem sogenannten Mergelschiefer, einer Mischung von Kalk, Thon und Sand, der Flöze in der Erde bildet, und sich in schieferige Platten spaltet. Auf diesen bemerkt man häufig die bey Fig. 1. und 2. angegebenen dendritischen Zeichnungen, die bald röthlich, braun oder schwarz aussehen. — Die Entstehung dieser Zeichnun-

gen ist noch sehr räthselhaft; die wahrscheinlichste Erklärung ist folgende: Es sind metallische (meistens Eisen) Auflösungen, die sich in der Erde bilden, und in die Klüfte des schieferartigen Steins dringen, wo sie aus eigenthümlicher Kraft und Eigenschaft jene zierlichen Zeichnungen bilden, wie wir dieses auch am *Silber-* oder *Dianenbaum* sehen.

F. 3. Florentiner Ruinen-Marmor.

Der *Ruinen-Marmor*, der in der Gegend der Stadt Florenz in Italien gebrochen wird, gehört zu den interessantesten *Naturspielen*, denn er ahmt in seinen Zeichnungen die Ruinen alter Burgen, Schlösser und Städte so nach, daß man ihn für ein Kunstproduct halten sollte, was er nicht ist. Wir sehen hier ein schönes angeschliffenes Stück davon. Der *Ruinen-Marmor* ist mergelartig, denn er besteht aus Thon und Kalk, und dieses gab zu seiner Bildung Anlaß. Da sich nämlich diese Steinmasse aus dem Wasser absetzte, und verhärtete, so zerspaltete sie sich in viele Blätter und Risse. Durch diese zog nachher eine bräunliche Eisenauflösung, verband sie mit einander, und bildete so diese ruinenähnlichen Zeichnungen. — Der *Ruinen Marmor* bildet keine Felsenmassen, sondern findet sich bloß in dünnen Schichten zwischen grauem dichten Kalkstein.

JEUX DE LA NATURE.

Ce qu'on appelle *Jeux de la Nature* ne doit pas être confondu avec les pétrifications, qui originellement sont des corps étrangers au règne minéral et passés du tems des premières révolutions de la terre dans les masses de pierres pas encore durcies dans lesquelles on les trouve aujourd'hui renfermés, ou par lesquelles ils ont été pénétrés. Les *Jeux de la Nature* au contraire sont de véritables minéraux qui seulement par quelque hazard imitent des formes des deux règnes organiques de la nature, ou bien ressemblent à des ouvrages de l'art. Tels sont les *Dendrites*, les *stalactites*, le *marbre figuré de Florence* etc. — La planche suivante No. 29. nous présente un exemple remarquable de la forme des stalactites; ici nous allons connaître quelques autres Jeux de la Nature.

Fig. 1. et 2. Dendrites.

L'on nomme *Dendrites* des dessins de jolis petits arbres ou plantes que l'on trouve tracés sur plusieurs minéraux. On les rencontre le plus fréquemment dans le schiste marneux, qui est un mélange de chaux, d'argile et de sable, forme des couches dans le sein de la terre et se fend en planches comme l'ardoise. L'on y voit souvent les dessins dendritiques présentés sous fig. 1. et 2., tantôt rougeâtres tantôt bruns ou noirs. L'origine de ces dessins est

encore douteux. L'explication la plus palpable que l'on en donne, est celle-ci: Des solutions métalliques (le plus souvent martiales) se forment sous la terre et pénètrent dans les fissures de cette espèce de pierre, où par leur propre force et qualité elles produisent ces jolis dessins; comme nous voyons aussi dans l'*arbre de Diane*.

Fig. 3. Le Marbre figuré de Florence.

Ce marbre, que l'on exploite dans les environs de la ville de Florence en Italie, est un des jeux de la nature les plus intéressans, car il imite dans ses dessins la représentation de ruines d'anciens châteaux, bourgs et villes, ensorte qu'on le prendrait pour une production de l'art, ce qu'il n'est pas. Nous en voyons ici une belle planche polie. Ce marbre figuré est marneux, car il est composé de chaux et d'argile, et c'est ce qui occasionna sa formation. Lorsque cette masse pierreuse se déposait dans l'eau et durcissait, elle se fendit en plusieurs feuilles et fissures, par laquelle passa ensuite une solution martiale brunâtre, les remplit et les réunit, et de cette sorte provinrent ces dessins de ruines. Ce marbre figuré ne se trouve point en blocs de rochers, mais seulement en couches entre des pierres de chaux grise et compacte.

Fig. 1.

Fig. 2.

SPECUS MEMORABILES.

Fig. 1. Pars specus Rosenmulleri
prope Muggendorffium.

In montibus Muggendorffii, qui est vicus ditionis Bambergensis in Franconia, plures dantur specus visu dignae, in quibus stalactites, seu tofus ex aquarum guttis residuus, ut in priori pagina commemoratum est, varios naturae lusus peculiari specie format. Maxima et pulcherrima harum specuum, a quodam Muggendorffii incola ante 12 annos inventa, nomen ab illo peregrino obtinuit, qui extraneorum primus eam intravit, nempe a Rosenmullero juniore, professore Lipsiensi. Per angustum saxei parietis ostium scalis ligneis in specum descenditur. Inde proclivi adscensu 150 passuum ad alterum specus parietem venit. Ubique stalactites columnas ac pyramides format, et conos e fornice pendulos, qui du-

dine implent. Inde spectator per ostium adeo humile atque angustum, ut ventre prorepere necesse sit, in aliam antri partem ducitur, quam *cameram cereae* (Fig. 2.) vocitant. In hac fornice, quae 18 pedum longitudine, 8 latitudine patet, e tofo flavido (inde speluncae nomen) pulcherrimas stalactitarum figuras natura finxit. Hic ingens columnarum sibi impositarum numerus offertur oculis. Coni tofini innumeri e lacunari pendent, qui instar nubium minitantium in spectatorem irruere videntur. A dextra descendens columna humum attingit; in medio autem moles praegrans et rotunda, destillantibus guttis madida, ad facis lumen instar crystalli splendet. Mirabilem hujus loci naturam augent soni musici, quibus guttae in tofum resonantem cadentes concinunt. Haec omnia animum spectantis tam novis variisque affectibus implent, ut certe sui perpetuo memorem reddant.

NEVEZETES BARLANGOK.

Frankoniában *Muggendorfnak* környéken többnevezetes barlangok vannak, a' mellyekben a' vízzel letsepegő mélykő különös természetjüket formál, a' mint már az elébbeni táblán is előadtuk. Ezek között a' legnagyobb és legszebbét a' Muggendorfi lakosok ez előtt 12 Elztendővel fedezték fel. Es nevét az először ott utazó Lipsiai Professor ifjabb *Rosenmüller* Urtól vette. Ebbe a' barlangba egy köszikla oldalon lévő keskeny nyíláson lajtorján kell lefázhani. Míg a' végére ér az ember 150 lépést kell lefelé meghaladni. Minden felőlről tsepegőkő oszlopok piramisok és felyülről lefüggő jégtsapok láttatnak, mellyek a' Vezetőnek Lámpása által homályosan átvilágítva némű némű borzadást szereznek a' vizsgálódókba. Tovább vezetetvén egy szoros lyukon hason kell átmászni, az úgy nevezett

Viaszkabinétba (2. Kép.). Ebbe a' 18 lábnyi hosszúságú és 8 lábnyi szélességű boltozatban a' Természet sárga tsepegőkőből (innen van viazkabinéti nevezete) a' legszebb tsepegőkői ábrázalatokat rajzolt. A' bamuló szemek majd egymásra tornyozott egész darab Oszlopokon akadnak meg, majd pedig a' tetőről lefüggő számtalan tsapokon, mellyek mint az egymásra tolakodott felhők a' nézőket reájok való lerohanással fenyegetni láttatnak. Jobbfelől a' bőltről az allyig egy oszlop ereszkedik le, a' középben egy temerdek gömbölyű darab függ, melly nyirkos lévén a' letsepegő víztől, a' fáklyánál tündöklik mint a' Kristály; ide járúl még a' muzikai hangzat mellyet a' pengő tsepegőkőre letsepegő víztsepppek okoznak. Mindezek az idegenekben az érzéseket meglepő sokáigtartó bényomást szereznek.

MERKWÜRDIGE HÖHLEN.

Fig. 1. Eine Parthie der Rosenmüllers-Höhle bey Muggendorf.

In der Nähe des Ortes Muggendorf im Bambergischen in Franken finden sich mehrere merkwürdige Höhlen, in welchen der Tropfstein, ein durch das Wasser abgesetzter Kalksinter, viele sonderbare Naturspiele bildet, wie wir in der vorhergehenden Nummer sagten. Die größte und schönste dieser Höhlen wurde erst vor 12 Jahren von einem Einwohner von Muggendorf entdeckt, und nach dem ersten Reisenden, der sie besuchte, dem Hrn. Professor Rosenmüller dem jüngern aus Leipzig, benannt. Durch eine enge Öffnung an einer Felsenwand steigt man auf einer Leiter in die Höhle hinab. Man wandert nun bergan 150 Schritt bis an das Ende der Höhle. Alenthalben bildet der Tropfstein Säulen, Pyramiden und Zapfen, die von oben herab hängen, und durch das Licht des Führers schauerlich beleuchtet, einen sonderbaren grauenvol-

len Anblick gewähren. — Allein der Führer führt den Reisenden noch weiter durch eine Schlucht, die so eng ist, daß man auf dem Bauche hindurchschlüpfen muß, in die *Wachskammer* (Fig. 2.). In diesem 18 Fufs langen und 8 Fufs breiten Gewölbe hat nun die Natur in gelblichen Tropfstein (daher der Name Wachskammer) die schönsten Stalaktiten-Figuren gebildet. Dem erstaunten Blicke zeigen sich ganze Massen übereinander gethürmter Säulen. Von der Decke hängen zahllose Tropfstein-Zapfen herab, die verbunden wie drohende Wolken auf den Zuschauer herabzustürzen scheinen. Rechts hat sich eine Tropfsteinsäule der Decke mit dem Boden vereinigt, und in der Mitte glänzt eine große runde Masse, vom heruntertropfenden Wasser benetzt, bey dem Fackelscheine wie Crystall. Hierzu kömmt noch das musikalische Getöse, welches die auf den klingenden Tropfstein herabfallenden Wassertropfen hervorbringen. Alles dieses macht auf den Fremden einen überraschenden bleibenden Eindruck.

GROTTES REMARQUABLES.

Fig. 1. Une Partie de la Grotte
des Rosenmüller près Muggendorf.

Dans le voisinage de *Muggendorf*, principauté de Bamberg en Franconie, se trouvent plusieurs grottes remarquables où les stalactites, de la chaux concrétionnée par l'eau, forment beaucoup de jeux de la nature très-singuliers, comme nous en avons vu dans le No. précédent. La plus spacieuse et la plus belle de ces grottes a été découverte, il y a une douzaine d'années, par un habitant dudit *Muggendorf*, et tient son nom du premier voyageur qui la visita et qui fut Mr. *Rosenmüller* le jeune, Professeur à Leipzig. Par une ouverture étroite dans une paroi de rochers l'on descend dans la grotte par le moyen d'une échelle; puis l'on va en montant environ 150 pas jusqu'au fond de la grotte. Partout les stalactites forment des colonnes, des pyramides, des bouchons qui pendent d'en-haut et

qui éclairés lugubrement par la lampe du conducteur présentent un aspect qui fait frissonner. — Mais le guide conduit le voyageur encore plus loin par une crevasse si étroite, qu'il faut la passer en se traînant sur le ventre, et l'on arrive dans une grotte dite *Chambre de cire*, voûte naturelle de 18 pieds de long sur 8 de large, où de stalactites jaunes (delà le nom de cette grotte) forment les plus jolies figures; l'on y voit des masses entières de colonnes entassées; des bouchons presque innombrables pendant du plafond, semblant menacer d'écraser les curieux par leur chute. A droite une colonne de stalactite descendant du plafond s'est jointe à la partie inférieure, et au milieu une grande masse ronde qui lavée par l'eau qui dégoutte, brille à la lueur du flambeau comme du crystal; en outre les gouttes d'eau en tombant sur les stalactites resonantes forment des sons assez mélodieux. Tout ceci fait une impression frappante et durable sur l'étranger.

ROSARUM SPECIES.

F. 1. Rosa Damascena communis.

Rosa Damascena, cujus plures dantur varietates, dicitur et *Rosa menstrua*, non quia singulis mensibus, sed quia diversis florescit, etiam hieme vi caloris maturari solita. Frutex parvus, tener, ligno viridi, foliis haud parvis, ex fusco viridibus, laciniosis. Flos fere tres digitos e diametro latus, petalis nullo ordine constructis, rubore pallido, sed inter omnes rosarum species suavissimo odore, hinc

ubique in deliciis est. Plures imposterum elegantis hujus rosae varietates videbimus.

Fig. 2. Rosa versicolor.

Rosa versicolor rosis semiplenis accensetur, flos pulchritudine conspicuus, 4 aut 5 pollices e diametro latus, radiatus colore coccineo et albo, hinc nomen ejus. Frutex non ultra tres pedes altus, ligno viridi, foliis satis magnis, ex fusco viridibus, laciniosis, ob teneram structuram vehementiori hiemis nostrae rigore facile emoritur.

R Ó Z S A F A J O K.

1. Kép. A' közönséges hónapos
Rózsa.*(Rosa Damascena communis.)*

Ezt a' rózsát hónapos Rózsának is nevezik nem azért mintha minden hódnapha nyilna, hanem azért mivel külömbféle hónapokban, sőt még télen is nyilik. Bokra kitsiny, gyenge, fája zöld, setétzöld tollas levelei alkalmas nagyok Bokrétája mintegy 3 íznyi átmérőjű, lobogó alkotású és halavány piros. Illatja minden rózsáké felett való, mellyre nézve felette kedves. Ezen rózsának még több fajairól is értekezünk.

2. Kép. A' Tsikos Rózsa.

(Rosa versicolor.)

Ez a' félig tellyes rózsák neméhez tartozik; díszes virágja 4's 5 íznyi átmérőjű, karmazsinpiros, és fejjel tsikolt, a' melly talajdonságától vette nevét is. Bokra 3 lábnyinál nem magasabb, fája zöld, setétzöld tollas levelei meglehetősen nagyok. Valamennyire megérzi a' mi teleinket, és könnyen megfagy a' nagy hidegben.

ROSEN - ARTEN.

Fig. 1. Die gemeine Monatsrose.

(*Rosa Damascena communis.*)

Die *Damascener-Rose*, davon wir mehrere Sorten haben, heisst auch gewöhnlich die *Monatsrose*, nicht etwan weil sie *alle* Monate blüht, sondern weil sie oft in *verschiedenen* Monaten blüht, und sich auch im Winter sehr gut treiben lässt. Sie hat einen kleinen zarten Strauch, grünes Holz, und ziemlich grosse dunkelgrüne gefiederte Blätter. Ihre Blume hält ungefähr 3 Zoll im Durchmesser, ist flatterig gebaut, und blafsroth von Farbe. Sie ist die wohlriechendste unter allen Rosenarten, und detswegen sehr beliebt. Wir werden

noch mehrere Sorten von dieser schönen Rose kennen lernen.

Fig. 2. Die gestreifte Bandrose.

(*Rosa versicolor.*)

Die *gestreifte Bandrose* gehört zu den halbgefüllten Rosen, und ist eine schöne sehr ansehnliche Blume, 4 bis 5 Zoll im Durchmesser gross, und ist karmesinroth und weiss gestreift; daher sie auch ihren Nahmen, die *Bandrose*, erhalten hat. Ihr Strauch ist nicht über 3 Fußhoch, hat grünes Holz, und ziemlich grosse dunkelgrüne gefiederte Blätter. Sie ist etwas zärtlich für unsere Winter, und erfriert leicht bey starkem Froste.

ESPÈCES DE ROSES.

Fig. 1. Le Rosier de Damas.

(*Rosa Damascena communis.*)

La *Rose de Damas* dont nous avons plusieurs variétés fleurit dans plusieurs mois différens et peut même en hiver être poussée à la fleuraison, c'est pourquoi on l'a aussi nommée en Allemand *Rose des Mois*. Le rosier est petit et tendre, le bois est vert, les feuilles assez grandes sont allées et d'un vert-foncé. La fleur a à peu-près 3 pouces de diamètre, est de forme irrégulière à pétales volages et d'un rouge-pâle. Elle est la plus odoriférante de toutes les roses et pour cela fort estimée. Nous

apprendrons à connaître encore plusieurs variétés de cette espèce de roses.

Fig. 2. La Rose rayée.

(*Rosa versicolor.*)

La *Rose rayée* appartient aux roses demi-doubles, c'est une belle fleur très-brillante; elle a 4 à 5 pouces de diamètre et est rayée de cramoisi et de blanc, delà son nom. Le rosier n'a pas plus de 3 pieds de haut; son bois est vert, et les feuilles assez grandes sont allées et d'un vert-foncé. Cette plante est un peu délicate et périt facilement par le grand froid de nos hivers.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 3.

Fig. 6.

Fig. 5.

Fig. 7.

J. S. Schmutzer

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Veteres Graeci et Romani suis in templis duo Entium superiorum coluerunt genera, nempe Deos, quos humana excogitavit imaginatio, et Semideos seu Heroas, qui fuerant homines divinitate donati. Utriusque generis magnus fuit numerus; quisque autem deorum propriam habuit formam et attributa propria, quibus ab aliis distingueretur, ut ex iconum sequentium adspectu videbimus.

Fig. 1. Cronus et Rhea.

Cronus et Rhea secundum Graecorum et Romanorum Mythologiam sunt parentes Deorum; Cronus enim, quem Romani et Saturnum dixerunt, uxorem habuit Rheam sororem, ex qua Deos majores Vestam, Cererem, Junonem, Plutonium, Neptunum et Jovem genuit. Cumque, mundum universum regnans, timeret, ne suis a liberis regno pelleretur: unamquamque prolem statim a partu devoravit. Rhea autem mariti crudelitatem aegre ferens, cum Jovem peperisset, recens natum remota in specu abdidit, et Crono lapidem fasciis involutum prae-buit, quem ille pro Jove deglutivit. Haec sunt allegorica; nam Cronus (tempus) est symbolus temporis et Rhea symbolum naturae aut potius cursus temporis. Tempus vero (Cronus) annos, menses, dies, omnesque res et gignit et devorat.

Fig. 2. Rhea.

Rhea deorum mater, tanquam Dea telluris, solio insidet, dextra sceptrum tenens, sinistra vero discum, cui terram similem esse Veteres putarunt. Juxta illam sedent duo leones, sacra ei animalia; in capite autem gestat coronam, quae muri ambitum cum turribus refert, haec enim Dea homines prima domos et urbes aedificare docuit.

Fig. 3. 4. 5. Jupiter.

Jovem, qui Zeus apud Graecos vocitatur, maximum Deorum, et summum mundi rectorem Veteres existimarunt et coluerunt. Secundum Mythologiam fuit Croni et Rheae filius. Tanquam mundi rector varia habet attributa. Hic sedet in solio, sacra eidem aquila, quae alias et Jovis fulgura unguibus gestat, ad pedes adsidente. Sinistra sceptrum tenet, dextra vero iconculam coronantis Victoriae.

In Fig. 4. Jupiter exhibetur pugnans cum Gigantibus, coelum impetu capere volentibus, curru incedens, tonans et fulminans. Jupiter Ammon in Lybia et Aegypto fuit cultus tanquam tutelaris agrorum et pecorum deus; ejusque attributa sunt (Fig. 5.) modius in capite, cornua arietina in utroque tempore, et corona radiata.

Fig. 6 et 7. Juno.

Juno Jovis uxor, Deorum regina habita et culta fuit, ac variis cum attributis repraesentata. Hic apparet stans, opulenter vestita, ornata diademate, dextra sceptrum tenens, sinistra Nectaris phialam. Ceteroquin ex avibus pavo inprimis ei fuit sacratus.

Prout Junoni varia tribuebantur patrocina, ita et variis formis statuæ ejus in templis apparuerunt. Sic tanquam Juno Sospita aliam prae se tulit speciem, ut Fig. 3. ostendit. Hic conspicitur habitu bellico, dextra manu hastam vibrans, sinistro brachio scutum tenens; caput et dorsum teguntur pelle caprina, in pectore et circa renes vinculis firmata. Quibus attributis Junonis Sospitæ officia significantur.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

A' régi Görögök és Rómaiak templomaikban kétféle Valókat tiszteltek, t. i. tulajdonképpenn való Isteneket, a' kik tsupa Ideálos valók, és félisteneket vagy Herosokat, a' kik istenített emberek voltak. Mindenik rend Izámos volt, a' kik közül mindegyiknek meghatározott formája és tulajdonsága, melly azt tizemerezte és a' többitől megkülönböztette, a' mint ezt a' következő rajzolatokból megláthatjuk.

1. Kép. Kronos és Rhea.

Kronos és Rhea a' regetudomány szerént a' régi Görög és Római főfő Isteneknek ősei. Kronos a' melly nevezet időt téfzen, az időnek, Rea pedig a' természet fzemélyesített képe. Kronos (a' ki a' Rómaiaknál Saturnus) feleségül vette a' hugát Rheát, a' kiktől a' főfő Isteneket t. i. Vestat, Cerest, Jupiteret, Plutot, Neptunust és Junot nemzette. Kronos az egész mindenségen uralkodott 's mivel tartott attól hogy gyermekei királyifzékétől megfosztják, mindjárt születésekkor azokat elnyelte. Elfzomrodván Rhea férjének ezen kegyetlenségén, a' midőn Jupiteret szülte, azt egy távól lévő barlangban rejtette, 's helyette Kronosnak pólyába gyöngyölgetett darab követ nyújtott, mellyet az le is nyele. Példázolt jelentése annak, hogy az idő (Kronos) az ezten-döket, napokat, holdnapokat megemészti, azokat vízfzfazfzéli és ismét előállítja.

2. Kép. Rhea.

Rhea az Istenek anyja, mint a' földnek afzfzonyistene tronuson ül, jobbkezeben istenipáltzát balkezeben pedig kerek tanyért tartván, a' millyennek vélték t. i. a' régiek a' földet. Mellette két orofzlán, mint neki szenteltt állatok, fején tornyos gömbölyeg falat ábrázoló korona, mivel ő tanította meg az embereknak a' házak 's városok építéseknak módját.

3. 4. 5. Kép. Jupiter.

Jupiteret vagy Zevst a' régiek úgy nézték 's tisztelték mint legfőbb Istent, és az egész világnak urát 's igazgatóját. A' regetudomány szerént Kronos és Rheának fia. Mint a' világ urának sokféle tulajdonságai voltak. Itt tronuson ül, lábainál a' neki szenteltt sas, a' melly körmei között a' menykövek villámaim is hordozza. Jobbkezeben igazgató páltza, balkezeben a' kofzorúzó Victoriának egy kis képét tartja.

A' 4. kép Jupiternek az egeket megtámadni mérészlett Gigásokkal vagy Oriásokkal való hadát terjeszti elő, a' mint t. i. ő azokat villám szekerén nyargalva, menyköveivel szétt veri. — Libiában 's Egyiptomban Jupiter-Ammon név alatt mint a' gabonának és a' juhoknak oltalma tiszteltelett, mellyre nézve adattak neki ezen tulajdonságok is t. i. a' mint az 5. kép mutatja, a' fején egy mértze (Modius) két halántékján koszfzarvak, és sugáros korona.

6. és 7. Kép. Juno.

Juno Jupiternek felesége, mint az Istenek királynéja úgy tiszteltetett. Sokféle tulajdonságokkal ábrázaltatott. Itt gazdagon felöltözve terjesztetik elő, a' fején gyémánt korona, jobb kezeben uralkodó páltza, bal kezeben nehtártszézt tartva. A' madarak közül különösen a' páva volt neki szentelve.

A' millyen sokféle foglalatosságokat tulajdonítottak Junonak, éppen olly sokfeleképpen ábrázaltatott a' templombeli ofzlopkon. Így p. o. mint Megtartó Afzfzonyisten (Juno Sospita) egészen másként ábrázaltatott. Öltözete hadi, jobb kezeben lántsa, bal karján pedig paizs, fejét és hátát ketskebőr fedí, melly a' mejjén 's tsipeinél szorosán öfzvekaptsoltatott. Ezek a' Juno Sospitának tulajdonsági.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Die alten Griechen und Römer verehrten in ihren Tempeln zweyerley Wesen; erstens, eigentliche Götter, welche bloß idealische Wesen, und Halbgötter oder Heroen, welche vergötterte Menschen waren. Von beyden hatten sie eine beträchtliche Anzahl, und jede ihrer Gottheiten hatte ihre bestimmte Gestalt und Attribute, die sie characterisirten, und von allen andern auszeichneten, wie wir aus folgenden Abbildungen sehen werden.

Fig. 1. Kronos und Rhea.

Kronos und Rhea sind nach der Fabellehre die Urältern der Griechischen und Römischen höheren Götter. Kronos heißt und ist ein Sinnbild der Zeit, und Rhea der Natur. Kronos, (der bey den Römern auch Saturnus hieß) vermählte sich mit seiner eigenen Schwester, der Rhea, und erzeugte mit ihr die Hauptgottheiten, Vesta, Ceres, Juno, Pluto, Neptun und Jupiter. Kronos beherrschte die ganze Welt; weil er aber befürchtete von seinen Kindern entthronet zu werden, so verschlang er selbst jedes seiner neugebornen Kinder. Rhea betrübt sich über diese Grausamkeit ihres Gemahls, und als sie den Jupiter geboren hatte, versteckte sie ihn in eine ferne Höhle, und reichte dem Kronos einen in Windeln gewickelten Stein, den er statt des Jupiters verschlang. Eine symbolische Andeutung, daß die Zeit (Kronos), Jahre, Monate und Tage etc. verschlingt und wieder erzeugt und gebiert.

Fig. 2. Rhea.

Rhea, die Götter-Mutter, sitzt hier als Göttin der Erde auf dem Throne, hat in der rechten Hand den Götterstab, und in der linken eine runde Scheibe, wie sich die Alten die Form der Erde dachten. Neben ihr sitzen zwey Löwen, als ihr geheiligte Thiere, und auf dem Kopfe hat sie eine Krone, in Form einer runden Mauer mit Thürmen, weil sie die Menschen zuerst lehrte Häuser zu bauen, und Städte anzulegen.

Fig. 3. 4. 5. Jupiter.

Die Alten dachten sich, und verehrten den Jupiter — oder Zeus der Griechen — als den höchsten Gott, und obersten Herrscher der ganzen Welt. Er war nach der Mythologie ein Sohn des Kronos und der Rhea. Als Herrscher der Welt hat er auch mancherley Attribute. Hier sitzt er auf dem Throne, zu seinen Füßen der ihm geheiligte Adler, der auch sonst Jupiters Blitze in seinen Klauen trägt; in der linken hält er den Herrscherstab, und auf der rechten das kleine Bild einer krönenden Victoria.

In Fig. 4, ist Jupiter im Kampfe mit den Giganten oder Riesen, welche den Himmel stürmen wollten, abgebildet; wie er sie, auf seinem Donnerwagen fahrend, mit seinen Blitzen zerschmettert. — Als Jupiter-Ammon wurde er in Lybien und Ägypten als Beschützer des Getraidebaues und der Schaafzucht verehrt, und ihm die Attribute davon gegeben; nämlich auf dem Kopfe ein Getraide-Maafs, (Modius) und an beyden Schläfen Widderhörner, und eine Strahlenkrone, wie Fig. 5. zeigt.

Fig. 7. 8. Juno.

Juno, die Gemahlinn Jupiters, wurde als die Götter-Königinn betrachtet und verehrt, und mit mancherley Attributen abgebildet. Hier erscheint sie stehend, reich bekleidet, mit dem Diademe auf dem Haupte, in der rechten Hand den Herrscherstab, und in der linken eine Nectarschale. Unter den Vögeln war ihr vorzüglich der Pfau geheiliget.

So wie man der Juno verschiedene Geschäfte und Bestimmungen zuschrieb, unter so vielerley Gestalten erscheinen auch ihre Bildsäulen in ihren Tempeln. So hatte sie als Göttin Erhalterinn (Juno Sospita) eine ganz andere Gestalt, wie Fig. 7. zeigt. Ihre Kleidung ist kriegerisch, in der rechten Hand eine Lanze, am linken Arme einen Schild, und über den Kopf und Rücken ist ein Ziegenfell geschlagen, welches auf der Brust und um die Hüften fest gebunden ist. Lauter Attribute ihrer Bestimmung als Juno Sospita.

DIVINITES DES GRECS ET DES ROMAINS.

Les anciens Grecs et Romains révéraient dans leurs temples deux espèces de divinités dont la première comprenait les Dieux proprement dits, êtres de fantaisie, et l'autre les Héros ou hommes déifiés. Il y avait un nombre considérable des deux espèces et chacune de ces divinités avait sa forme et ses attributs à lui propres, qui la caractérisaient et la distinguaient des autres, comme nous allons voir dans les figures suivantes.

Fig. 1. Chronos et Rhéa.

D'après la mythologie Chronos et Rhéa sont les ayeux des Dieux supérieurs des Grecs et des Romains. Chronos signifie le tems et en est le symbole, et Rhéa est la Nature. Chronos (qui chez les Romains portait aussi le nom de Saturne) épousa sa propre soeur Rhéa et engendra avec elle les principales divinités, savoir Vesta, Cérès, Junon, Pluton, Neptune et Jupiter. Chronos gouvernait l'univers, mais craignant que ses enfans ne le détronassent, il dévorait les nouveaux nés l'un après l'autre. Rhéa s'affligeait de cette cruauté, et étant enfin accouchée de Jupiter, elle le cacha dans une caverne et présenta à sa place à Chronos une pierre emmaillottée, que celui-ci avala au lieu de Jupiter. Cette allégorie signifie que le tems (Chronos) dévore les ans, les mois, les jours etc. et les réengendre et remet au monde.

Fig. 2. Rhéa.

Rhéa, la mère des Dieux, est assise ici sur le trône comme Déesse de la Terre, elle tient de la main droite le bâton des Dieux et de la gauche un disque, figure, sous laquelle les anciens se représentaient la terre. A ses cotés se trouvent deux lions, animaux consacrés à elle, et sur la tête elle porte une couronne en forme d'une muraille ronde avec des donjons, puisque c'était elle qui la première apprit aux hommes à ériger des maisons et à bâtir des villes.

Fig. 3. 4. et 5. Jupiter.

Les anciens représentaient et adoraient Jupiter, ou le Zeus des Grecs, comme le Dieu suprême et le souverain dominateur de l'univers. Suivant la mythologie il était fils de Chronos et de Rhéa. Comme dominateur du monde il avait plusieurs attributs. Ici nous le voyons placé sur le trône, l'aigle, oiseau consacré à lui et qui ordinairement portait aussi la foudre dans ses griffes, est à ses pieds; de la main gauche il tient le sceptre et sur la droite il porte la petite effigie d'une Victoire couronnante.

Sous Fig. 4. Jupiter est représenté en combat avec les géans, qui voulaient assaillir le ciel et qu'il écrase avec la foudre en allant dans son char, tonnant et fulminant. — Comme Jupiter. Ammon il fut révéré en Lybie et en Egypte en sa qualité de protecteur de la culture du bled et de l'éducation des bêtes à laine, dont il porte les attributs, savoir le boisseau (Modius) sur la tête, des cornes de bélier aux temples, et une couronne radieuse, comme le présente Fig. 5.

Fig. 6. et 7. Junon.

Junon, l'Épouse de Jupiter était regardée et révérée comme la reine des Dieux. Elle fut représentée avec plusieurs attributs. Nous la voyons ici debout, richement habillée, portant le diadème sur la tête, le sceptre dans la main droite et une tasse de nectar dans la gauche. Parmi les oiseaux le paon lui était spécialement consacré.

Suivant les fonctions que l'on attribuait à Junon, on représentait aussi différemment ses statues dans les temples. Ainsi comme Déesse conservatrice (Juno Sospita) sa figure est toute autre, comme la Fig. 7. le montre. Elle porte un habillement militaire, une lance dans la main droite, un bouclier au bras gauche et une peau de chèvre, qui lui passe sur la tête, tombe sur le dos et est attachée sur la poitrine et autour des reins. Ce sont-là les attributs de Juno Sospita.

Fig. 5.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

J. B. Schmutz

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Fig. 1. Neptunus.

Neptunus, quem Graeci *Posidona* vocant, Deus maris, fuit Croni et Rheae filius et Jovis frater. Pro sceptro gestat longum tridentem; saepe numero pingitur conchae insistent, nudo corpore, super mare vectus ab equis, quorum corpora in piscium caudas desinunt. Equus, quem creavit, est animal huic Deo dicatum.

Fig. 2. Ceres.

Ceres (apud Graecos *Demeter*), tutelaris agriculturae Dea, pariter fuit Croni et Rheae filia. Tanquam satorum et messium custos ubique fuit culta; Forma matronali, vestitu divite, dextra fasciculum aristarum, sinistra sceptrum tenens, pingi solet.

Fig. 3. 4. 5. Apollo.

Apollo, Jovis et Latonae filius, varia habuit officia, inde et varietatem nominum, fi-

gurarum, et attributorum. Fuit inventor Lyrae et Musicae, Artis Poëticae et Musarum Praeses, Vector solis currus, item arcus et sagittarum inventor. Mythologia de illo magnam elegantium fabularum et fictionum allegoricarum copiam refert.

Fig. 3. pingitur tanquam *Apollo Pythius*, arcum sinistra manu tenens, cum *Pythone*, dracone immani pugnans, eamque sagittis conficiens.

In Fig. 4. apparet habitu opulento, ut Deus artium et scientiarum, Lyra Graeca ludens, capite laurea cincto. Huic ex arboribus laurus, inter animalia corvus peculiariter dicata fuerunt.

Fig. 5. tanquam *Sol* (*Phoebus*, *Apollo*, *Titan*, *Helius*) seu vector solis currus, seminudus, capite corona radiata cincto, sinistra manu globum, dextra Cornu copiae tenens, penes se habens duo capita equorum, currum solis vehentium, repraesentatur.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

1. Kép. Neptunus.

Neptunus, a' Görögöknél *Posaidon*, a' tengernek Istene Kronos és Rheának fia, Jupiternek testvére. Hatalmának jeléül háromágú villát hordoz, gyakran pedig tsigakötsijában mezítelen állva halfarkú lovakkal a' tengeren nyargalódzva ábrázoltatik. Ő teremtette a' lovat, mellyért is ez az állat neki szenteltetett.

2. Kép. Ceres.

Ceres, a' Görögöknél *Demeter*, Istennéje vólt a' földmivetésnek, hasonlókép Kronosnak és Rheának leánya. Mint a' vetéseknek és aratásnak védelmezője mindenütt tiszteltetett. Közönségesen gazdagon öltözködött Matrona formában ábrázoltatott, jobb karján egy tsemó kalászt, a' bal kezében királyipáltzát tartva.

3. 4. 5. Kép. Apolló.

Apolló, Jupiternek és Latonának fia; a' Regetudomány szerént sok foglalatossági vól-

tak, mellyekhez vóltak intézve kiábrázolásai és tulajdonsági is. Ő vólt kitalálója a' Lantnak 's muzsikának, Istene a' költésnek és a' Muzsáknak a' napnak kotsisa, a' kézívnek és a' nyílnak feltalálója. A' Regetudomány tellyes az ő róla való tzelező mesékel és költeményekkel.

A' 3. kép azt mutatja, a' mint a' Pythiusi Apolló mezítelen, bal kezében kézivet tartván, az irtóztató Python kígyóval küzködik, 's nyiláival agyon lövöldözi.

A' 4. képpel, pompáson öltözve, mint a' mesterségeknak és tudományoknak Istene, a' Görög lanton jádszva, fejét babérral koszorúzva ábrázoltatik. A' Növények közül a' babér, az állatok közül a' holló neki vólt szentelve.

Az 5. képen úgy terjesztetik elő mint *Nap* (*Sol*, *Phébus*, *Apollo*, *Titan*, *Helios*) vagy mint a' nap kotsisa, félig öltözve, fején sugárkoronával, bal kezében golyóbist, jobb karján pedig dúzszarút tartván, mellette két lófő, melly a' napnak szekerét vonja.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Fig. 1. Neptunus.

Neptun, welchen die Griechen *Poseidon* nannten, war der *Gott des Meeres*, ein Sohn des *Kronos* und der *Rhea*, und Bruder des *Jupiter*. Er führt als Herrscherstab einen langen *Dreyszack*, und wird oft abgebildet, wie er nackt in einem *Muschelwagen* stehend, von *Pferden* mit *Fischschwänzen* gezogen, auf dem *Meere* hinfährt. Er schuf das *Ross*, welches ihm auch als *Thier* geheiligt ist.

Fig. 2. Ceres.

Ceres — bey den Griechen *Demeter* — war die *Göttinn* des *Acker- und Getreidebaues*, und gleichfalls eine *Tochter* des *Kronos* und der *Rhea*. Sie wurde als *Beschützerinn* der *Saat* und *Ärndte* allenthalben verehrt, und gewöhnlich als eine *reichgekleidete Matrone*, in der rechten Hand einen *Büschel Kornähren*, in der linken aber einen *Herrscherstab* haltend, abgebildet.

Fig. 3. 4. 5. Apollo.

Apollo war der Sohn des *Jupiter* und der *Latona*, und hatte nach der *Mythologie* man-

cherley *Verrichtungen*, von welchen er auch verschiedene *Nahmen*, *Abbildungen* und *Attribute* erhielt. Er war der *Erfinder* der *Leyer* und *Musik*, der *Gott* der *Dichtkunst* und der *Musen*, der *Führer* des *Sonnenwagens*, und der *Erfinder* des *Bogens* und der *Pfeile*. Die *Mythologie* hat von ihm eine Menge schöner *allegorischer Fabeln* und *Dichtungen*.

Fig. 3. zeigt ihn als *Apollo Pythius* nackt, wie er, einen *Bogen* in der linken Hand haltend, mit dem ungeheuern *Drachen Python* kämpft, und ihn mit seinen *Pfeilen* erlegt.

In *Fig. 4.* ist er reich bekleidet, als *Gott* der *Künste* und *Wissenschaften*, auf einer *Griechischen Leyer* spielend, mit einem *Lorbeerkranze* auf dem *Haupte*, abgebildet. Als solcher war ihm unter den *Bäumen* der *Lorbeerbaum*, und unter den *Thieren* der *Rabe* besonders geheiligt.

In *Fig. 5.* erscheint er als *Sonne* (*Sol*, *Phöbus*, *Apollo*, *Titan*, *Helios*) oder *Führer* des *Sonnenwagens*, halbbekleidet, mit einer *Strahlenkrone* um das *Haupt*, in der linken Hand eine *Kugel*, und in der rechten ein *Füllhorn* haltend, neben ihm aber *zwey Köpfe* der *Pferde*, welche den *Sonnenwagen* zogen, abgebildet.

DIVINITES DES GRECS ET DES ROMAINS.

Fig. 1. Neptune.

Neptune, que les Grecs nommaient *Poseidon*, était le Dieu de la mer, fils de *Chronos*, et de *Rhèa*, frère de *Jupiter*. Pour sceptre il porte un long trident, et est souvent représenté se tenant debout et nu dans un char de coquilles, trainé par des chevaux à queues de poisson, allant sur la mer. Il créa le cheval et pour cela cet animal lui est consacré.

Fig. 2. Cérès.

Cérès, chez les Grecs *Demeter*, était la déesse de l'agriculture et pareillement fille de *Chronos* et de *Rhèa*. Elle était révérée partout comme protectrice des semailles et de la récolte, et figurée ordinairement comme une matrone richement vêtue, portant dans la main droite un bouquet d'épis et dans la gauche un sceptre.

Fig. 3. 4. 5. Apollon.

Apollon était fils de *Jupiter* et de *Latone* et selon la mythologie il avait plusieurs fonctions, sur lesquelles se réglaient ses différens

noms, attributs et représentations. Il était l'inventeur de la Lyre et de la Musique, le Dieu de la Poésie et des Muses, le conducteur de char du soleil et l'inventeur de l'arc et des flèches. Dans la mythologie l'on trouve de lui une quantité de belles fables et fictions allégoriques.

La fig. 3. le présente comme *Apollo Pythius*, nu, tenant un arc de la main gauche, combattant et tuant avec ses flèches le dragon monstrueux *Python*.

Sous fig. 4. il est représenté, richement vêtu, comme Dieu des arts et des sciences, touchant la lyre grecque, et portant sur la tête une couronne de laurier. Comme tel le laurier parmi les arbres, et le corbeau parmi les animaux, lui étaient spécialement consacrés.

Sous fig. 5. il se présente comme *Soleil* (*Sol*, *Phoebus*, *Apollo*, *Titan*, *Helios*) ou conducteur du char du Soleil, à demi vêtu, portant une couronne radieuse sur la tête, un globe dans la main gauche et la corne d'abondance dans la droite; à côté de lui l'on voit les têtes des deux chevaux du char du soleil.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

J. B. Schweizer

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Fig. 1. 2. 3. Diana.

Diana, apud Graecos *Artemis*, Jovis et Latonae filia, gemella Apollinis soror, varia habuit et munera et nomina. Nam 1) *venatui* praefuit, *Diana* nominata; pingiturque (Fig. 1.) cursim procedens, tunica altius cincta, pharetra sagittis plena ex humeris pendente, saepe hastam vel arcum manu tenens, cervo juxta currente. 2) Tanquam currus lunaris vectrix vel ipsa luna, *Luna* dicitur, apud Graecos *Selene*, pingiturque (Fig. 2.) tunica ad pedes defluente, figura lunae quadrantis capiti insidente, stans in curru, cujus equi mare subeunt. 3) *Diana Ephesia* (Fig. 3.) eadem cum Rhea, Aegyptiae originis, et naturae fructiferae symbolum esse videtur, multa habens ubera tanquam rerum omnium nutrix, instar Hermae truncata, ornata Hieroglyphis, cum modio in vertice, unaquaque manu scipionem tenens, cervo utrinque adstante.

Fig. 4. Vulcanus.

Vulcanus, apud Graecos *Hephaestos*, Deus

ignis, fabris et operibus metallariis, ignis opudendendis, praefuit, Jovis et Junonis filius, sed omnium deorum formaturpissimus. Pingi solet habitu fabrili, nudis pedibus, tunica altius cincta, cum pileolo in capite, cum malleo et forcipe in manibus. Quamvis deorum deformissimus et claudus, tamen Venerem, dearum pulcherrimam, conjugem habuit.

Fig. 5. Minerva.

Minerva, Graecis *Pallas* et *Athena*, Jove genita fuit, partu mirabili. Namque cum Jupiter, vehementi capitis dolore laborans, a Vulcano caput aperiri jussisset: inde puella casside, thorace et hasta armata prosiluit, quae deinceps scientiarum et severae doctrinae, item bellicae artis praeses, perpetua virginitate gaudebat. Pingitur opulenter vestita et armata casside, thorace, scuto atque hasta. Inter animalia ei noctua fuit dicata, doctorum vigiliarum symbolum.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

1. 2. 3. Kép. Diana.

A' Görögöknél *Artemis*, Jupiternek és Latónának leánya, Apollonak egyhazi testvére. A' regetudomány szerént sokféle foglalatossági 's nevei voltak; ugyan is 1) tiszteltetett mint a' vadászatnak Istennéje, a' mikor mindég *Dianának* hívatik, és gyors lépésekkel, rövid felövedzett ruhába, hátán nyilakkal teljes patronrással, gyakran lándzsát vagy kézívet kezében tartva, és egy mellette szökdő szarvassal ábrázaltatott; 2) mint a' *hóld* maga vagy a' *hóldkotsijának vezetője* a' midőn *Lunanak* neveztetik, és a' fején lévő félhóldal a' kotsiban állva, és a' tengerben elbukó lovakkal ábrázaltatik; (2. kép) 3) mint *Efesusi Diana*, mint személyesítője a' természetnek úgy látszik mintha Rheával egyet tenne, és Egyiptomi származású volna. Ezt mutatja a' 3. képben való leábrázolása is, melly szerént mejjét igen sok emlök borítják, mint dajkáját; oszlopképének allya pedig képesírással ékesítetett, mindenik kezében egy egy páltza, fején egy mértze (*Modius*) két oldalról pedig mellette egy egy szarvas áll.

4. Kép. Vulkanus.

A' Görögöknél *Hephaestos* a' tűznek és

minden a' tsak tűz által készíthető értz munkáknak Istene, Jupiternek és Junonak fia, 's a' legéktelenebb minden Istenek között. Közönségesen kováts formában, mezítláb, rövid és felövedzett ruhával sapkás fejjel, kalapátsot 's fogót kezeiben tartva ábrázaltatik. Jóllehet, minden istenek között a' legdísztelenebb volt, mindazáltal a' legszebb Afiszonyistent *Venust* nyerte magának feleségül.

5. Kép. Minerva.

A' Görögöknél *Pallas* vagy *Athene* Jupiternek tsudálatosan születt leánya. Jupiter t. i. egyfzer vad fájdalmat érezvén agyában, megnyittatta azt Vulkanussal, melly meg lévén egy sisakban és pántzélban öltözött leányka lándzsával ugrott ki belőle. Istene volt ez a' valódi böltsességnek és a' főhadi tudományoknak, és mindég szüzességi állapotban maradt. Mindég pompás öltözetben sisakkal pántzélal, paizszsal, és lándzsával ábrázaltatik. Az állatok közül különösen a' bagoly mint a' tudós éjzszakázásnak képe, neki szenteltetett.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Fig. 1. 2. 3. Diana.

Diana, bey den Griechen *Artemis*, war die Tochter Jupiters und Latonens, und Zwillingsschwester des Apollo. Sie hatte nach der Mythologie, verschiedene Bestimmungen und Nahmen; denn 1) verehrte man sie als *Göttinn der Jagd*. Als solche heist sie immer *Diana*, und erscheint als im Laufe fortschreitend, mit einem aufgeschürzten kurzen Kleide, auf dem Rücken einen Köcher voll Pfeile, oft eine Lanze oder Bogen in der Hand, und neben ihr ein springender Hirsch, wie Fig. 1. hierzeigt. 2) Als Führerin des Mondswagens, oder als *Mond selbst*, heist sie *Luna*, und wird bekleidet, mit einem halben Monde auf dem Kopfe, auf einem Wagen stehend, dessen Pferde sich ins Meer stürzen, abgebildet Fig. 2. 3) Als *Diana von Ephesus* scheint sie mit der Rhea einerley, ein Sinbild der fruchtbringenden Natur, und Ägyptischen Ursprungs zu seyn. Dieß zeigt auch Fig. 3. ihre Abbildung; denn sie erscheint hier mit einer Menge Brüsten, als Ernährerin, unten als ein Bildstock, mit Hieroglyphen verziert, auf dem Kopfe das Getreide-Maafs, den *Modius*, in beyden Händen Stäbe, und an jeder Seite steht ein Hirsch.

Fig. 4. Vulcanus.

Vulcan, der bey den Griechen *Hephaestos*

hieft, war der Gott des Feuers, und aller Schmiede und Metallarbeiten, welche durch das Feuer gemacht werden. Er war der Sohn Jupiters und der Juno, und der häßlichste unter den Göttern. Er wird gewöhnlich abgebildet als ein gemeiner Grobschmied, baarfuß; mit einem kurzen aufgeschürzten Gewande, einer Mütze auf dem Kopfe, und mit einem Schmiedehammer und Zange in den Händen. Obgleich er so häßlich und hinkend war, so war er doch der Gemahl der Venus, der schönsten unter den Göttinnen.

Fig. 5. Minerva.

Minerva, bey den Griechen *Pallas* oder *Athene*, war das Kind Jupiters, und hatte eine wundervolle Geburt. Jupiter fühlte einen heftigen Schmerz im Gehirne, lieft sich daher vom Vulkan den Kopf öffnen, und da sprang ein völlig mit Helm, Panzer und Lanze gerüstetes Mädchen heraus. Sie war die Göttinn der Wissenschaften und eigentlichen Gelehrsamkeit, und der höhern Kriegskunst; und blieb ewig eine reine Jungfrau. Sie wird stets reich bekleidet, und mit Helm, Harnisch, Schild und Lanze abgebildet. Unter den Thieren war ihr besonders die Eule, als ein Bild der gelehrten Nachtwachen, geheiligt.

DIVINITÉS DES GRECS ET DES ROMAINS.

Diane, chez les Grecs *Artemis*, fille de *Jupiter* et de *Latone* et soeur jumelle d'*Apollon*, avait d'après la mythologie plusieurs fonctions et plusieurs noms: 1) on la révérait comme *Déesse de la chasse*, et comme telle elle porte toujours le nom de *Diane*, se présente marchante à pas précipités, vêtue d'un habillement court retroussé, portant sur le dos un carquois rempli de flèches et tenant souvent une lance ou un arc dans la main, à son côté l'on voit un cerf sautant, comme dans *fig. 1.* — 2) Comme conductrice du char de la lune ou comme la lune même, elle est appelée *Lune* et représentée habillée, un croissant sur la tête et se tenant debout dans un char, dont les chevaux se précipitent dans la mer *fig. 2.* 3) Comme *Diane d'Ephèse* elle semble être la même que *Rhea*, le symbole de la nature fructifiante, d'origine Egyptienne. C'est ce qu'on voit sous *fig. 3.* où elle est représentée munie d'une quantité de mammelles, comme mère-nourricière, et terminée en pied de statue orné de hieroglyphes; elle porte le boisseau (*Modius*) sur la tête, un bâton dans chaque main et à chaque côté se tient un cerf.

Fig. 4. Vulcain.

Vulcain, chez les Grecs *Hephaestos*, était le

Dieu du feu et de tous les ouvrages en métaux fabriqués par le moyen du feu. Il était le fils de *Jupiter* et de *Junon* et le plus laid des Dieux. Ordinairement il est représenté sous la figure d'un simple maréchal-ferrant, nupied, l'habit court retroussé, un bonnet sur la tête et tenant un marteau de forgeron et des tenailles aux mains. Quoique si laid et boiteux, il était pourtant le mari de *Vénus*, la plus belle des Déeses.

Fig. 5. Minerve.

Minerve, chez les Grecs *Pallas* ou *Athènes*, fille de *Jupiter* née très extraordinairement. *Jupiter* sentant une douleur aiguë au cerveau se fit ouvrir la tête par *Vulcain*, et voilà qu'il en sortit en sautant une petite fille toute armée de casque, de cuirasse et de lance. C'était la Déesse des sciences et de l'érudition et encore de l'art de la guerre; elle demeurait perpétuellement vierge. Elle est toujours représentée richement vêtue, avec casque, plastron, bouclier et lance. Parmi les animaux le hibou lui était consacré, comme symbole des veilles des savans.

Alterthümer. XIX.
Fig. 1.

Antiquitates. XIX.

Antiquités. XIX.
Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 5.

Fig. 4.

J. B. Schmuizer

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Fig. 1. Mars.

Mars, qui Romanis et *Mavors*, Graecis autem *Ares* dicitur, Deus belli, gaudens ferocitate et praeliis, inprimis a Romanis fuit cultus, quia eo se ortos crediderunt. Pingitur plerumque nudus, vel sago brevi indutus, casside caput tegente, altera manu hastam, altera tropaeum in humeris portans. Fuit Jovis et Junonis filius, sed animi in iram proclivis; ideo apud poëtas multis litigiis et pugnis intentus. Inter animalia huic gallus gallinaceus fuit dicatus.

Fig. 2. et 3. Venus.

Venus, Graecis *Aphrodite*, Dea muliebris pulchritudinis et amoris, inprimis in Graecia culta, in insulis Cnido, Cythera et Cypro celeberrima habuit templa. Secundum Mythologiam non parentibus, sed spuma maris orta est; cumque ex fluctibus surgeret: Tritones aliique Dii marini, pulchritudine delectati, eam exceperunt, et conchae insidentem, pulchrasque siccantem comas, (Fig. 3.) in litoribus Cnidi exposuerunt. Cum sit symbolum muliebris pulchritudinis et amoenitatis, plerumque nuda pingitur, vario corporis habitu; inde nominum varietas, *Figura 2* exhibet *Ve-*

nerem pudicam, quae et *Medicea* dicitur, quia Florentiae Medicorum Familia elegantem celebremque hanc statuam ex antiquitate relictam possedit. Juxta illam frequenter conspicitur par turturum vel delphinus, animalia eidem sacra. Ex filiis *Amor*, perpetuo puer et deus innocui amoris, maximam nactus est nominis celebritatem.

Fig. 4. Amor.

Amor, Graecis *Eros*, filius comesque Veneris, Deus amoris, pingi solet puerili forma, alatus, arcu et pharetra sagittis plena armatus. Apud Mythologos in deos ac homines dominatur, quo omnia amore perdomari significarunt. Icon nostra desumpta est ab antiqua Amoris statua, in qua puer adultior arcum tendit.

Fig. 5. Mercurius.

Mercurius, Graecis *Hermes*, Jove et Maja genitus, ob eximiam animi calliditatem fuit praeses commercii et mercatorum, et deorum nuntius. In statu repraesentari solet seminudus, indutus petaso et calceis alatis, caduceum alatum, et duobus circumvolutum serpentibus, altera manu tenens, altera vero marsupium. Gallus gallinaceus et aries sunt animalia eidem sacra.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

1. Kép. Mars.

Mavors a' Görögöknél *Ares*, a' hadnak és a' tüzes hadi bátorságnak Istene, 's különösen Rómában tiszteltetett, mivel a' Rómaiak őtől származottaknak lenni tartották magokat. Többnyire mezítelen vagy rövid hadifzoknyában, sisakos fejjel, egyik kezében lándzsát, az egyik vállán pedig győzdelmi tzi mert vive ábrázaltatik. Jupiternek és Junonak fia; dühös hirtelen haragja sok tzivakodásokra 's küzködésekre adott alkalmatosságot. Az állatok közül különösen a' kakas neki volt szentelve.

2 és 3. Kép. Venus.

A' Görögöknél *Aphrodite*, az afzsonyi szépségnek és szerelemnek Istenafzsonya; különösen Görögországban tiszteltetett Knidosban Cythereben és Cyprusban hires templomai voltak. A' regetudomány szerént nem szülők-től hanem a' tenger tajtékjából származott. Mihelyt ugyan is a' habokra felemelkedett, a' Tritonak és más tengeri Istenek, szépségétől megbájoltatva felfogták, 's nagy tsigateknön ülve szép hofszú hajait szaragatva Knidos partjaira kitétték (3. kép). Mint Istennéje 's Ideálja a' legfőbb afzsonyi szépségnek 's ingernek, többnyire mezítelen, és küömbkülömbféle állásokban ábrázaltatik. A' 2. kép

a' szemérmes vagy az úgy nevezett *Mediceai Venust* mutatja, a' melly a' Medicis Familiának tulajdona volt Florentziában. Közönségesen körülé egy pár gerlitze és egy delfin szemléltetik, mint neki szentelt állatok. A' gyermekei között, a' tizta szeretnek Istene *Amor* leghíresebb.

4. Kép. Amor.

A' Görögöknél *Eros* fia és társa *Venus*nak a' szerelem Istenkéje, többnyire szárnyas gyermek formában, kézívvél és nyilakkal tele patronással ábrázaltatott. A' regetudomány szerént hatalma volt minden Isteneken 's emberekben, mellyek a' szeretnek mindenekre kiterjedő erőszakját akarták jelenteni. A' jelenvaló ábrázalása egy régi oszlopképről vétetett, a' mellyen nagyotska gyermek formában ívét feszíti.

5. Kép. Mercurius.

A' Görögöknél *Hermes* Jupiternek és *Majának* fia, rendfelett ravasz lévén, a' kereskedésnek és kalmároknak Istenévé, 's az Isteneknek postájává tétetett. Oszlopképei félig mezítelenen, szárnyas kalappal, bokaszárnyakkal, 's szárnyas békefzerző páltzával, mellyre két kigyó tekergődött, és egy kezében lévő pénzes erfénnyel terjesztik elő. A' neki szentelt állatok a' kakas és kos,

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Fig. 1. Mars.

Mars, welcher sonst auch bey den Römern *Mavors*, und bey den Griechen *Ares* hieß, ist der Gott des Krieges, des wilden kriegerischen Muthes und der Schlachten; und wurde vorzüglich in Rom verehrt, weil die Römer von ihm abzustammen glaubten. Er wird meistens nackend, oder doch nur im kurzen Kriegsrocke, mit dem Helme auf dem Kopfe, und einer Lanze in der einen Hand, in der andern aber eine Trophäe auf der Schulter tragend, vorgestellt. Er war Jupiters und der Juno Sohn, und hatte wegen seines heftigen, wilden Jähzornes immer eine Menge Händel und Kämpfe. Von den Thieren war ihm besonders der Hahn geheiligt.

Fig. 2. und 3. Venus.

Venus, die Göttinn der weiblichen Schönheit und der Liebe, hieß bey den Griechen *Aphrodite*, wurde vorzüglich in Griechenland hoch verehrt, und hatte besonders auf den Griechischen Inseln Knidos, Cythere und Cypem berühmte Tempel. Nach der Mythologie hatte sie keine Eltern, sondern ward aus dem Schaume des Meeres geboren. Tritonen und andere Meergötter empfingen sie, entzückt von ihrer Schönheit, sogleich, als sie den Fluten entsieg, und trugen sie, auf einer grossen Muschel sitzend, und ihre schönen langen Haare trocknend, an das Ufer von Knidos, wie dies die Abbildung Fig. 3. zeigt. Als Göttinn und Ideal der weiblichen Schönheit und Reize wird Venus fast immer nackend, und

in verschiedenen Stellungen abgebildet, und darnach benennt. Fig. 2. zeigt sie als die *schamhafte*, oder sogenannte *Mediceische Venus*, weil die Familie Medicis in Florenz diese schöne und berühmte Statue von ihr besaß. Gewöhnlich sieht man neben ihr ein Paar Turteltauben, oder einen Delphin, als die ihr gewidmeten Thiere. Von allen ihren Kindern ist *Amor* als Knabe, der Gott der unschuldigen Liebe, am berühmtesten.

Fig. 4. Amor.

Amor, bey den Griechen *Eros*, der Sohn und Begleiter der Venus, war der Gott der Liebe, und wurde stets als ein geflügelter Knabe mit Bogen und einem Köcher voll Pfeile abgebildet. Nach der Mythologie beherrschte er alle Götter und Menschen, um die Allgewalt der Liebe dadurch anzuzeigen. Die gegenwärtige Abbildung ist von einer antiken Statue Amors genommen, wo er als ein größerer Knabe seinen Bogen spannt.

Fig. 5. Mercurius.

Mercur, den die Griechen *Hermes* nannten, war Jupiters und der Maja Sohn, und wurde wegen seiner außerordentlichen Schlaueit als der Gott des Handels und der Kaufleute, auch als der Götterbothe verehrt. Seine Bildsäulen zeigen ihn gewöhnlich halbnackt, mit einem Flügelhute auf dem Kopfe und Flügelschuhen an den Füßen, einem geflügelten Heroldsstabe, mit 2 Schlangen umschlungen, in der einen, und einem Geldbeutel in der andern Hand. Der Hahn und Widder sind die ihm geheiligten Thiere.

DIVINITÉS DES GRECS ET DES ROMAINS.

Fig. 1. Mars.

Mars, nommé aussi chez les Romains *Mavors* et chez les Grecs *Ares*, est le Dieu de la guerre, du courage fougueux des guerriers et des batailles; il était principalement en vénération à Rome, puisque les Romains se croyaient ses descendans. Ordinairement il est représentée nu ou revêtu seulement de l'habit court des guerriers, le casque sur la tête, une lance à la main, et de l'autre tenant un trophée qu'il porte sur l'épaule. Il était le fils de *Jupiter* et de *Junon*, et se trouvait toujours engagé dans des querelles et des combats à cause de son humeur colérique et brutale. Parmi les animaux le coq lui était spécialement consacré.

Fig. 2. et 3. Vénus.

Vénus, la Déesse de la beauté des femmes et de l'amour, portait chez les Grecs le nom d'*Aphrodite* et était en haute vénération, principalement en Grèce; elle avait des temples fameux aux îles de la Grèce, à *Cnide*, à *Cythère*, et en *Chypre*. Suivant la mythologie elle n'avait pas de parens, mais était née de l'écume de la mer. Les *Tritons* et autres Dieux marins, ravis de sa beauté, la reçurent au moment où elle sortit des flots, et la portèrent assise sur une grande conque et occupée à secher sa belle chevelure longue aux bords de l'île de *Cnide*, comme le présente fig. 3. — Comme Déesse et modèle idéal de la beauté et des charmes du sexe, *Vénus* est presque toujours représentée nue, et en diffé-

rentes attitudes, desquelles elle porte aussi divers noms. Sous fig. 2. nous voyons *Vénus la pudique*, dite *Vénus de Médicis*, puisque la famille de *Médicis* à Florence possédait cette belle et fameuse statue de la Déesse. Ordinairement l'on voit à côté d'elle un couple de tourterelles ou un dauphin, animaux consacrés à elle. Parmi tous ses enfans *L'Amour*, comme garçon Dieu de l'Amour innocent, était le plus célèbre.

Fig. 4. L'amour.

L'Amour, chez les Grecs *Eros*, fils et compagnon de *Vénus* était le Dieu de l'amour et toujours représenté comme garçon ailé, muni d'un arc et d'un carquois rempli de flèches. Selon la Mythologie il dominait tous les Dieux et les hommes, pour indiquer par là, la toute-puissance de l'amour. La figure ci-jointe est copiée d'après une statue antique qui représente l'amour comme garçon un peu grand tendant l'arc.

Fig. 5. Mercure.

Mercury, que les Grecs nommaient *Hermes*, était le fils de *Jupiter* et de *Maja*, et révééré comme Dieu du commerce et des commerçans et aussi comme messenger des Dieux, à cause de son extraordinaire adresse rusée. Les statues le représentent ordinairement à demi nu, un chapeau à ailes sur la tête, des sandales à ailes aux pieds, portant d'une main le caducée entortillé de deux serpens, et de l'autre une bourse d'argent. Le coq et le bélier sont des animaux consacrés à lui.

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 5.

J. B. Schnitzer

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Fig. 1. et 2. Pluto.

Pluto, Graecis et Romanis Deus inferorum, manium, opulentiae et divitiarum, Saturni et Rheae filius, Jovis frater, habuit in Erebo seu tenebrarum regno palatium ingens, ante quod *Cerberus*, canis triceps, vigilias egit, et quod praeterfluebant nigri fluvii inferni, *Styx* et *Acheron*, quibus *Charon*, nauta infernus, animas seu umbras trajecit. Uxor ejus fuit *Proserpina*, Cereris filia, quam rapuit, ut reginam Tartari faceret. Mercurius ei animas mortuorum ex mundo superiore adduxit, quod Fig. 2. icon antiqui operis caelati commonstrat, ubi cum Proserpina in solio sedens animas excipit. Pingitur fere Jovi similis, vultu severo, solio insidens, sceptrum laeva tenens, Cerbero, qui serpente cingitur, juxta illum sedente.

Fig. 3. Vesta.

Vesta, Graecis *Hestia*, Saturni et Rheae filia, perpetuam virginitatem castitatemque vo-

verat; hinc Dea ignis sacri, qui perpetuo a virginibus sacerdotibus (*Vestales* dicebantur) in altaribus templorum ejus custoditus fuit. Pingitur stans, opulento vestitu, sinistra sceptrum, dextra lampadem tenens, ignis perpetui symbolum.

Fig. 4. et 5. Bacchus.

Veteribus duo fuerunt *Bacchi*, alter *Graeca*, alter origine *Indica*. Graecorum *Bacchus*, Jovis filius, Deus vini ejusque culturae, pingitur ut juvenis formosus, nudo corpore, capite pampinis coronato, pelle caprina ex humeris pendente, surgente juxta illum vinea. *Bacchus* vero *Indicus*; sapiens legum lator et regnator populorum, pingi solet forma virili provectoris aetatis, magna dignitate, barba promissa, capillis diademate cinctis, volumen manu tenens; Indis enim leges et mores cultiores dedisse dicitur. Fauni et Bacchae, item *Silenus* senex, fuerunt ejus comites, ut et pantherae et tigrides, sacra ei animalia.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

1 és 2. Kép. Pluto.

Pluto az alvilágnak, árnyék lelkeknek a' pénznek és a' gazdagságnak Istene. Saturnusnak és Rheának fia, Jupiternek testvére. Ir-tóztató lakhelye Erebusban vagy az árnyékok országában volt, a' melly előtt *Cerberus* a' háromfejű eb állott őrt. Ez előtt folytak el a' pokolbeli folyóvizek *Styx* és *Acheron*, mellyeken *Charon* révész vitte által az árnyék lelkeket. Felesége *Proserpina* *Ceres*-nek leánya, mellyet úgy ragadott el 's azután tette az alvilágnak Királynéjává. A' meghóltaknak lelkeit, a' mint ez a' 2. képnél lévő féligdomború antik-en látjuk a' felvilágról *Merkurius* vezette le, mellyeket *Proserpina*-val *Pluto* a' tronuson ülve elfogad. Mint *Jupiter* tronuson ülve komor ábrázattal, bal kezében királyi páltzát tartva, mellette pedig a' *Cerberus* kigyóval körül övezve ábrázaltatott.

3. Kép. Vesta.

A' Görögöknél *Hestia*, Saturnusnak és Rheának leánya, örökös szüzességre 's fedhetlenségre esküdött, és a' halhatatlan tűznek

Istenasszonya, a' melly tüzet templomában lévő oltárán az ő *Papnéi* a' szeplőtelen szüz *Vestaliák* őriztek ábrázoltatik állva, pompásan öltözködve, jobb kezében lámpást, mint az örök tűznek példázalóját, bal kezében pedig királyi páltzát tartva.

4 és 5. Kép. Bacchus.

Bacchus a' régieknél a' bornak és szőlő termeszésnek Istene, *Jupiter*nek fia. Két *Bacchus* volt hajdan a' Görög t. i. és az *Indiai*. A' bornak Istene tulajdonképpen a' *Görög*, mivel az *Indiai* inkább bölts törvényadó és uralkodó. Amaz szép, mezíten ifjú formában, szőlőlevelekkel koszorúzott fejjel, vállát körülveve ketske bőrrel, és mellette álló szőlőtővel ábrázaltatott; emez pedig éltes ember formájában, tiszteletes tekintettel, hosszú szakállal, hajazatja diadémával, egyik kezében hengert tartva, — mivel hihetőképpen ő hozott a' *Kínaiaknak* legelőször törvényeket. Amanak követői a' *Faunusok* a' *Bacchansok* és *Silenus*, valamint a' tigris és a' párdutz, mint neki szenteltetett állatok.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Fig. 1. und 2. Pluto.

Pluto war bey den Griechen und Römern der Gott der Unterwelt, der abgeschiedenen Seelen, und des Geldes und Reichthums. Er war Saturns und der Rhea Sohn, und Jupiters Bruder. Sein ungeheurer Pallast stand im Erebus oder im Schattenreiche, vor welchem der dreyköpfige Höllenhund *Cerberus* Wache hielt. Vor demselben flossen die schwarzen Höllenflüsse, der *Styx* und *Acheron* vorbey, über welche der Höllenschiffer *Charon* die Verstorbenen übersetzte. Seine Gemahlinn war die *Proserpina*, eine Tochter der *Ceres*, welche er raubte, und sie zur Königin der Unterwelt machte. Merkur führte ihm die Seelen der Abgeschiedenen aus der Oberwelt zu, wie das antike Basrelief *Fig. 2.* zeigt, wo er mit *Proserpina* auf dem Throne sitzt, und die Seelen empfängt. Man bildet ihn fast wie den Jupiter, mit eraster Miene auf dem Throne sitzend, mit dem Herrscherstabe in der Linken; und neben ihm *Cerberus* mit einer Schlange umgürtet, ab.

Fig. 3. Vesta.

Vesta, welche bey den Griechen *Hestia* hieß, war Saturns und der Rhea Tochter, hatte eine ewige Jungfrauschaft und Keuschheit gelobt, und war die Göttinn des ewigen

heiligen Feuers, welches daher auch stets von reinen Jungfrauen, ihren Priesterinnen, (welche daher *Vestalinnen* hießen) auf dem Altare in ihren Tempeln erhalten wurde. Sie wird daher stehend, reich bekleidet, in der linken Hand den Herrscherstab, und in der rechten eine Lampe, als Sinnbild des heiligen Feuers, haltend, abgebildet.

Fig. 4. und 5. Bacchus.

Bacchus war bey den Alten der Gott des Weins und Weinbaues, und nach der Fabellehre ein Sohn Jupiters. Man hatte aber einen doppelten Bacchus, nämlich den *Griechischen* und den *Indischen*. Der Griechische Bacchus war eigentlich der Gott des Weins, und der Indische mehr ein weiser Gesetzgeber und Regent. Jener wurde als ein schöner nackter Jüngling, das Haupt mit Weinlaube bekränzt, um die Schultern ein Ziegenfell hängend, und neben ihm ein Weinstock stehend abgebildet; letzterer aber als ein älterer Mann, von hoher Würde, mit langem Barte, einem Diademe in den Haaren, und einer Rolle in der Hand, weil er den Indiern zuerst Gesetze und Cultur gegeben haben soll. Die Faunen und Bacchantinnen, so wie auch der alte *Silenus* waren seine Begleiter, so wie auch die Panther und Tieger, die ihm geheiligten Thiere.

DIVINITES DES GRECS ET DES ROMAINS.

Fig. 1. et 2. Pluton.

Pluton était chez les Grecs et les Romains le Dieu des enfers, des manes, de l'argent et des richesses. Il était fils de *Saturne* et de *Rhée*, et frère de *Jupiter*. Son vaste palais se trouvait dans l'*Erebus*, où le regne des ombres, et près de lui le Chien de l'enfer *Cerbere* à trois têtes faisait la garde. Sur son devant coulaient les noirs fleuves de l'enfer le *Styx* et l'*Achéron*, sur lesquels le nautonnier de l'enfer *Charon* passait les trépassés. L'épouse de *Pluton* était *Proserpine*, fille de *Cérès*, qu'il avait ravie et élevée au rang de Reine des enfers. *Mercuré* lui amenait les âmes des trépassés du monde supérieur, comme le montre le bas-relief antique sous *fig. 2.* où siégeant sur le trône avec *Proserpine* il reçoit les âmes. On le représente presque comme *Jupiter* sur le trône avec une mine sévère, le sceptre à la main et à son côté *Cerbere* ceint d'un serpent.

Fig. 3. Vesta.

Vesta, nommée chez les Grecs *Hestia*, fille de *Saturne* et de *Rhea*, s'était vouée à la virginité et chasteté perpétuelle et était la Déesse du feu immortel, qui pour cela était toujours entretenu sur les autels de ses temples, par

ses prêtresses, des vierges intactes, que l'on nommait pour cela *Vestales*. Elle est représentée debout, richement vêtue, tenant le sceptre de la main gauche et portant dans la droite une lampe, comme symbole du feu immortel.

Fig. 3. et 4. Bacchus.

Bacchus était chez les anciens le Dieu du vin et de sa culture; suivant la mythologie fils de *Jupiter*. Mais il y avait deux *Bacchus* différents, l'un *Grec*, l'autre *Indien*. Le *Bacchus grec* était proprement le Dieu du vin; mais le *Bacchus indien* était plutôt un sage législateur et régent. Le premier était représenté comme un bel adolescent nu, la tête couronnée de pampres, portant une peau de chèvre par-dessus l'épaule et à côté de lui est un cep de vigne. Le dernier se présente sous la figure d'un homme mûr, de haute dignité, à longue barbe, portant un diadème par-dessus les cheveux, et un rouleau dans la main, puisqu'il doit avoir donné aux Indiens les premières loix et les avoir conduit à la culture. Les faunes et les bacchantes, ainsi que le vieux *Silène*, étaient les compagnons de *Bacchus*, ainsi que des panthères et des tigres, animaux qui lui étaient consacrés.

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 4.

Fig. 5.

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Fig. 1. Hercules.

Primus et celeberrimus *Semideorum* seu *Heroum* apud Romanos fuit *Hercules*, idem apud Graecos *Heracles*. Jove et Alcmena muliere mortali genitus, Veteribus, qui magnum fortium factorum numerum ei tribuerunt, fuit symbolum roboris virilis et fortitudinis. Quare pingitur ut vir robustus, fere nudus, leonis exuvias indutus, clavam robustam et nodosam, roboris symbolum, dextera manu gerens, sinistra nonnunquam infantem portans.

Fig. 2. Aesculapius.

Aesculapius, Apollinis et Coronidis, feminae mortalis, filius, igitur Heroibus accensus, fuit Veteribus Deus artis medicae et medicorum. Huic serpens, symbolum restituti vigoris et valetudinis, fuit dicatus. Pingitur forma senili, barba promissa, vestitu opulento, baculum vel clavam, cui serpens circumvolvitur, manu tenens.

Fig. 3. Hygiea.

Hygiea, Dea valetudinis, Aesculapii filia et

comes fere perpetua, pingitur ut virgo egregiae formae, vestitu divite, capillis diademate cinctis, serpentem, quem brachio sinistro circumvolutum gerit, e patella cibans; namque et hujus symbolus fuit serpens, et altaria fuerunt serpentibus insignita, ipsa autem et sub hoc symbolo culta.

Fig. 4. Vertumnus.

Vertumnus succedentibus anni temporibus, inprimis autem auctumno apud Romanos praefuit. Pingitur ut vir barbatus, fere nudus, capite corona arundinea circumdato, pecuina pelle, qua poma matura gestat, ex humeris pendente, dextra falcem vinitoriam, sinistra pedum tenens. Uxor ejus *Pomona*, pomorum Dea.

Fig. 5. Flora.

Flora, veris et florum Dea apud Romanos, pingitur ut virgo excellenti pulchritudine, opulenter vestita, manu coronam floridam tenens. Romae peculiare templum habuit, ejusque dies festi, qui *Floralia* dicebantur, verno tempore celebrari solebant.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

1. Kép. Hercules.

A' Görögöknél *Herakles*, a' legelső 's leghíresebb minden Görög és Római félistenek vagy Herosok felet. Jupiter és Alkmenének egy halandónak gyermeke. A' régiség sok tettekkel hirasítt, különösen pedig a' legnagyobb emberi erőnek, testbeli izmosságnak és a' retenthetetlen bátorságnak a' személyesített képe volt. Azért is orflopképein erős izmos ember formában, tsak nem mezítelenen, vállairól lefüggő orofzlánbőrrel, kezében nagy börtökös dorongal mint közönséges tziimerével ábrázalták. Néha bal karján gyermeket is tart.

2. Kép. Eskulapius.

Eskulapius Apollonak és Coronisnak egy halandónak gyermeke, hajdan az orvosi tudománynak és az Orvosoknak Istene. A' kigyó mint a' meggyógyulásnak 's egészségnek példázalója neki szenteltetett, azért is mindig egy kigyó körül övedzte bottal rajzoltatik. Öreg, erős 's szaká'los ember formában, szép bő köntösben öltözködve ábrázaltatik.

3. Kép. Hygiea.

Hygiea az egészség Istennéje, Eskulápnak

leánya, 's annak mindenkori követője. Gazdagon öltözködött szűz leány formában. Hajait diadémával szorítva, és kigyó körül tekerődzte karral, és a' kigyót tsészéből etette (mert az ő példázalója is kigyó volt) ábrázoltatott. Gyakran oltárait tsak egy kigyóval tziimereszték, és ezen személyesí ője alatt tisztelték.

4. Kép. Vertumnus.

Vertumnus a' Rómaiaknál az esztendő viszontagságainak különösen pedig az ősznek Istene. Azért is szaká'los ember formában mezítelenen, kákával kofzorúzott fővel vállait körül vévő állat bőrrrel, mellyekben érett gyümölcsöket tartott, jobb kezében metszőkést, bal kezében pedig juhászbotot tartva ábrázoltatott. Felesége *Pomona* a' gyümölcsöknek Istenafszonya.

5. Kép. Flora.

Flora a' virágoknak és a' tavafznak Istenafszonya, a' Rómaiaknál szép, gazdagon öltözködött Nimfa formában; kezében virágkofzorút tartva ábrázaltatott. Rómában különös Temploma, 's a' különösen neki szenteltetett Innepei, az úgy nevezett *Floralia*k voltak.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Fig. 1. Hercules.

Der Erste und berühmteste der Römischen und Griechischen *Halbgötter* oder *Heroen*, ist *Hercules*, der bey den Griechen *Herakles* hieß. Er war der Sohn Jupiters und der Alkmene, einer Sterblichen, und bey den Alten, die ihm eine Menge großer Thaten zuschrieben, eigentlich das Symbol der größten männlichen Kraft, körperlichen Stärke, und des höchsten Muthes. Er wird daher in seinen Bildsäulen als ein großer starker Mann, fast nackend, um die Schultern eine Löwenhaut hängend, und in der einen Hand eine starke knotige Keule, sein beständiges Zeichen, führend vorgestellt. Oft trägt er auch ein Kind auf dem linken Arme.

Fig. 2. Äsculapius.

Aesculap, Apolls und der Sterblichen Coronis Sohn, gehörte gleichfalls zu den Halbgöttern, und war bey den Alten der Gott der Heilkunde und Ärzte. Die Schlange, als das Symbol der Genesung oder Gesundheit, war ihm geheiligt; daher man auch den Äsculap nie anders als mit einem Stabe, oder einer Keule, von einer Schlange umschlungen, abgebildet findet. Übrigens stellte man ihn als einen alten, stark bärtigen Mann, mit einem schönen weiten Gewande bekleidet, aber immer mit dem Schlangensstabe in der Hand, vor.

Fig. 3. Hygiea.

Hygiea, die Göttinn der Gesundheit, war Äsculaps Tochter, und fast immer seine Gefährtinn. Sie wird als eine schöne reichbekleidete Jungfrau, mit einem Diademe in den Haaren, und einer Schlange um den linken Arm gewunden, welche sie aus einer Schaafe füttert (denn auch ihr Symbol war die Schlange) abgebildet. Oft wurden auch ihre Altäre bloß mit einer Schlange bezeichnet, und sie selbst unter diesem Sinnbilde verehrt.

Fig. 4. Vertumnus.

Vertumnus war bey den Römern der Gott der wechselnden Jahreszeiten, besonders aber des Herbstes. Man stellte ihn daher auch als einen bärtigen Mann, fast ganz nackend, mit einem Schilfkranze um den Kopf, einem Thierfelle um die Schultern, in welchem er reife Obstfrüchte trug, in der rechten Hand ein Winzermesser, und in der linken einen Hirtenstock haltend, vor. *Pomona*, die Göttinn des Obstes, war seine Gemahlinn.

Fig. 5. Flora.

Flora, die Göttinn der Blumen, und des Frühlings bey den Römern, wurde als eine schöne, reichbekleidete Nymphe, mit einem Blumenkranze in der einen Hand, vorgestellt. Sie hatte in Rom einen eigenen Tempel, und im Frühjahr besondere ihr geweihte Feste, welche die *Floralien* hießen.

DIVINITES DES GRECS ET DES ROMAINS.

Fig. 1. Hercule.

Hercule, chez les Grecs *Heracles*, est le premier et le plus célèbre des Demi-Dieux ou Héros des Grecs et des Romains. Il était fils de Jupiter et d'Alcmène, femme mortelle, et proprement chez les Anciens, qui lui attribuaient un grand nombre de hauts faits, le symbole de la plus grande énergie de l'homme, de la force corporelle et du courage le plus exalté. En statue il est pour cela représenté comme un homme grand et robuste, presque tout nu, portant une peau de lion par-dessus l'épaule et tenant une forte massue noueuse en main, ce qui est toujours l'attribut qui le caractérise. Souvent il porte aussi un enfant sur le bras gauche.

Fig. 2. Esculape.

Esculape, fils d'*Apollon* et de la mortelle *Coronis*, faisait aussi partie des Demi-Dieux, et était chez les anciens le Dieu de la médecine et des médecins; le serpent lui était consacré comme symbole de la convalescence et de la santé. Pour cette raison l'on ne voit jamais une figure d'*Esculape* sans un bâton ou une massue entortillée d'un serpent. Du reste on le représentait comme un robuste vieillard barbu, habillé d'un beau vêtement large, toujours le bâton à serpent à la main.

Fig. 3. Hygiée.

Hygiée, la Déesse de la santé, fille d'*Esculape* et qui l'accompagne presque toujours. Elle est représentée comme une belle vierge richement vêtue, portant un diadème sur la chevelure et un serpent qui lui entortille le bras gauche; elle lui donne à manger d'une tasse; le serpent était pareillement son symbole. Souvent ses autels ne furent désignés que par un serpent, et elle-même était révérée sous cette figure allégorique.

Fig. 4. Vertunne.

Vertunne était chez les Romains le Dieu du changement des saisons et principalement de l'Automne. On le représentait pour cela comme un homme barbu, presque tout nu, une couronne de roseaux sur la tête, une peau de bête sur les épaules, dans laquelle il portait des fruits murs, un couteau de vigneron dans la main droite et une houlette dans la gauche. *Pomone* la Déesse des fruits était son épouse.

Fig. 5. Flore.

Flore, la Déesse des fleurs et du printemps chez les Romains, fut représentée comme une belle nymphe richement vêtue, portant une couronne de fleurs à la main. Elle avait à Rome son propre temple et au printemps l'on célébrait en son honneur des fêtes nommées *jeux floraux*.

Alterthümer. XXII.

Fig. 1.

Antiquitates. XXII.

Fig. 2.

Antiquités. XXII.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 8.

Fig. 7.

Fig. 9.

DII GRAECORUM ET ROMANORUM.

Novem Musae.

Musae fuerunt filiae *Jovis* et *Mnemosynes*, i. e. memoriae, Deae scientiarum artiumque elegantiorum, perpetuae Apollinis praesulis comites. Pingi solebant ut virgines eximia pulchritudine et opulento vestitu, quarum quaevis peculiari arti praefuit, ejus attributa gestans.

Fig. 1. Clio.

Praeses *Historiae*, saxo insidet, pro attributo librum ad mediam partem evolutum manibus tenens.

Fig. 2. Euterpe.

Praeses *Musicae*, pariter sedens, vestitu divite et amplo, manu fistulam gestans.

Fig. 3. Thalia.

Praeses *Comediae*, opulenter vestita saxo insidet, in quo juxta illam jacet persona comica, dextera pedum, sinistra tympanum tenens, tanquam signum rusticae comoediarum originis.

Fig. 4. Melpomene.

Praeses *Tragoediae*, stans, tunica longiore et palla vestita, nobili corporis habitu, personam tragicam manu gestat.

Fig. 5. Terpsichore.

Praeses *Choreae*, sedens, ut reliquae Musae opulenter vestita, choreis lyra antiqua accinit.

Fig. 6. Erato.

Praeses *Poëticae* generatim, inprimisque carminum amatoriorum, stans cantum cithara comitatur.

Fig. 7. Polyhymnia.

Praeses *Poëseos dramatico-lyricae*, Veteribus pingi solet sine peculiari sigao et attributo, sed induta vestem longam et amplam, quam dextera erecta sublevat, capite laurea cincto.

Fig. 8. Urania.

Praeses *Astronomiae*, sedens, superne leviter vestita, in vertice gestans duas pennas capillis insertas, sinistra manu sphaeram coelestem tenet, dextera autem virgulam, quam monstrando in sphaeram dirigit.

Fig. 9. Calliope.

Praeses *carminis epici* aut *Epopoeiae*, Veteribus prima Musarum. pingi solebat sedens, innixo brachio, pro attributo altera manu tubam tenens, vel librum ita, ut illum legere videatur.

GÖRÖG ÉS RÓMAI ISTENSÉGEK.

A' kilentz Muzsák.

A' Muzsák Jupiternek és Mnemosyne-nek leányi, a' tudományoknak és a' szép mesterségeknek Istennéi, és Apollonak mint vezéreknek mindenkori követői. Szép gazdag öltözetű szüz formában festettek, mellyek közül mind egyik egy egy mesterségnek előjárója vólt, mellynek tzimereit hordozta.

1. Kép. Klio.

A' históriának Muzsája, itt egy köszikla darabon ül, 's félig leforgatott hengerre tekint könyvet tart kezében.

2. Kép. Euterpre.

A' muzsikának Muzsája, itt, ülve, pompás öltözetben 's kezében flótát tartva festetik.

3. Kép. Thalia.

A' vígjátékok Muzsája, egy kösziklán ül pompás öltözetben, mellette egy nézőhelyi nevetséges állortza. Jobb kezében páztorbot bal kezében pedig tsengetyűs dob, mint a' vígjáték mezei származásának jelei.

4. Kép. Melpomene.

A' szomorújáték Muzsája, áll hofzfú dolmányban 's palástban öltözködve, nemes testszabással, és kezében szomorú játéki állortzát tart.

5. Kép. Terpsichore.

A' tántznak Muzsája, itt ül, mint a' többi Muzsák pompásan öltözködve, régi lantton a' tántzhoz muzsikálva.

6. Kép. Erato.

Atallyában a' költésmesterségnek Muzsája, különösen pedig a' szerelmes daloknak. All, és énekét Gitárral követi.

7. Kép. Polyhymnia

Muzsája a' nézőjátéki lantoskölteménynek; a' régiek minden külső tziper nélkül tsupán tsak hofzfú gazdag öltözetben, mellyet felemelt kezével felfog, és babérral koszorúzott fejfel ábrázolták.

8. Kép. Urania

a' tsillagvizsgálásnak Muzsája, itt ül, felyülről félig könnyű öltözetben, hajában két toll tűzve, jobb kezében ég golyóbis, bal kezében pedig egy páltzátska, mellyel a' golyóbison mutogat.

9. Kép. Calliope.

A' vitézi költeménynek vagy Epopeának Muzsája. A' régiek ezt a' muzsák közt legelsőnek tartották, és ábrázolták ülve könyökölven, és egyik kezében trombitát, vagy pedig könyvet úgy fogva, mintha olvasna. Ezek a' közönséges tulajdonsági.

GOTTHEITEN DER GRIECHEN UND RÖMER.

Die neun Musen.

Die *Musen* waren Töchter des Jupiter und der *Mnemosyne*, die Göttinnen der Wissenschaften und schönen Künste, und beständige Begleiterinnen des Apollo, als ihres Führers. Sie wurden als schöne reichbekleidete Jungfrauen vorgestellt, deren jede die Vorsteherin einer eigenen Kunst war, davon sie ihr Kennzeichen trug,

Fig. 1. Clio.

Die Muse der *Geschichte* sitzt hier auf einem Felsenstücke, und hat eine halbgeöffnete Bücherrolle, als ihr Attribut, in den Händen.

Fig. 2. Euterpe.

Die Muse der *Musik*, gleichfallsitzend, mit einem reichen weiten Gewande bekleidet, trägt eine Flöte in der einen Hand.

Fig. 3. Thalia.

Die Muse des *Lustspiels*, sitzt, reichbekleidet, auf einem Felsen, auf welchem neben ihr eine komische Theater-Maske liegt. In der Rechten hat sie einen Hirtenstock, und in der Linken eine kleine Schellentrommel, als Zeichen des ländlichen Ursprungs des Lustspiels.

Fig. 4. Melpomene.

Die Muse des *Trauerspiels*, steht, mit einer langen Tunika, und einem Mantel bekleidet, in einer edlen Stellung, und trägt eine tragische Maske in der einen Hand.

Fig. 5. Terpsichore.

Die Muse des *Tanzes*, sitzt hier, und ist wie die übrigen Musen bekleidet; macht aber auf einer antiken Lyra die Musik zum Tanze.

Fig. 6. Erato.

Die Muse der *Poesie* überhaupt, besonders aber der *Liebeslieder*. Sie steht, und spielt zu ihrem Gesange auf einer Cithara.

Fig. 7. Polyhymnia.

Die Muse der dramatisch-lyrischen *Poesie*, wird von den Alten, ohne äußeres Kennzeichen und Attribut, bloß in ein langes reiches Gewand gekleidet, welches die rechte aufgehobene Hand trägt, und mit einem Lorbeerkränze um den Kopf, abgebildet.

Fig. 8. Urania.

Die Muse der *Sternkunde*, ist sitzend, oberhalb sehr leicht bekleidet, hat auf dem Kopfe ein Paar Federn in die Haare gesteckt, und trägt in der linken Hand eine Himmelskugel, in der rechten aber ein Stäbchen, mit welchem sie auf die Kugel zeigt.

Fig. 9. Calliope.

Die Muse des *Heldengedichts* oder der *Epoee*. Die Alten hielten sie für die Vornehmste der Musen, und bildeten sie sitzend ab, mit aufgestütztem Arme, und in der andern Hand eine Tuba, oder ein Buch so haltend, als läse sie darinne. Diefs sind ihre gewöhnlichen Attribute.

DIVINITÉS DES GRECS ET DES ROMAINS.

Les neuf Muses.

Les Muses étaient filles de Jupiter et de Mnemosyne, Déesses des sciences et beaux-arts qui accompagnaient toujours Apollon, comme leur conducteur. Elles étaient représentées comme de belles vierges richement vêtues; chacune d'elles présidait à un art particulier, dont elle portait le symbole caractéristique.

Fig. 1. Clio.

La Muse de l'Histoire, assise ici sur un bloc de rocher et tenant dans les mains un rouleau d'écrits ou un livre, ce qui est son attribut.

Fig. 2. Euterpe.

La Muse de la Musique pareillement assise, habillée d'un large et riche vêtement, tient une flûte à la main.

Fig. 3. Thalia.

La Muse de la Comédie richement vêtue, assise sur un rocher, sur lequel à son côté l'on voit un masque théâtral comique. De la main droite elle tient une houlette et de la gauche un tambour de basque, ce qui indique l'origine champêtre de la comédie.

Fig. 4. Melpomène.

La Muse de la Tragedie debout, vêtue d'une longue tunique et d'un manteau, dans une attitude noble; elle porte un masque tragique dans la main.

Fig. 5. Terpsichore.

La Muse de la Danse, assise, vêtue comme les autres Muses, accompagne la danse de sa Lyre.

Fig. 6. Erato.

La Muse de la Poésie en général et des chansons érotiques en particulier. Elle est debout et accompagne son chant de la guitarre.

Fig. 7. Polyhymnie.

La Muse de la Poésie dramatico lyrique représentée des anciens sans attribut ou caractère extérieur, seulement vêtue d'une longue robe précieuse qu'elle tient soulevée de la main droite, et couronnée de laurier.

Fig. 8. Uranie.

La Muse de l'Astronomie, assise, la partie supérieure du corps légèrement vêtue; quelques plumes sont arrangées dans sa chevelure, elle porte un globe céleste dans la main gauche et tient un petit bâton dans la droite, avec lequel elle montre sur le globe.

Fig. 9. Calliope.

La Muse de la Poésie héroïque ou de l'Epopée. Les anciens la regardaient comme la première des Muses et la représentaient assise, le bras appuyé, tenant de l'autre main une Tuba (trompette) ou un livre, de façon qu'elle semble y lire. Ce sont-là ses attributs ordinaires.

J. B. Schmuizer

 PLANTAE VENENATAE GERMANICAE.

Fig. 1. Anemone pulsatilla.

Anemone pulsatilla est planta venenata, et, quamvis in re medica pro medicamento serviat, usu incauto maxime periculosa. In tota Germania, pariter in Europa septentrionali, in aridis apricisque sylvarum locis fera crescit, annisque pluribus perennat. Verno tempore primum flores proveniunt, deinde folia. Flos colore fusco violaceo, fere tulipae similis, intus habet magnum staminum aureorum fasciculum, quo plurimum ornatur. Stirps et calyx coactili lanugine, tenui et coloris argentei, vestiuntur. Auctumnali tempore plan-

ta oculis penitus subducitur, radix autem, subter terram vicens, primo vere denuo progerminat.

Fig. 2. Lactuca virosa.

Lactuca virosa, lactucae speciebus adnumeranda, in Germania ad sepes et fossarum margines sponte nascitur. Mensibus Julio et Augusto flavum emittit florem instar lactucae hortensis. Ex folio, si discideris, promanat virus acre, colore lacteo, sapore acerbo, et odore stupefaciente. Ab hac igitur planta sedulo cavendum.

NÉMETORSZÁGI MÉRGES PLÁNTÁK.

1. Kép. A' leány Kökörtsin.

(Anemone pulsatilla.)

Ez a' kökörtsin faj egyátallyában mérges plánta, a' melly jóllehet az Orvos kezében orvosság, mindazáltal a' vigyázatlanul való vele élés felette veszedelmes. Nálunk sőt egész éjszakon a' száraz és kopár helyeken vadon nő, és sok éftendőkig tart. Tavaszszal először virágot azután leveleket hajt. Virágja szép viola színű, tsaknem olyan termetű mint a' kis tulipán. Belőlről egy egész pamat aranyárga anyafálai vannak mellyek nem kevéssé ékesítik. Szára és kelyhe vékony ezüst-

szürke kotztzal van benöve. Őszfel az egész plánta elenyészik, és tsak a' gyökere marad épen, a' melly tavaszszal ismét kihajt.

2. Kép. A' mérges Saláta.

(Lactuca virosa.)

Ez a' saláta faj nálunk a' sövények és temetők körül vadon nő. Sárgán virágzik Juniusban és Augusztusban, mint a' kerti saláta. Fejér és tsipős téjnedvel tellyes, a' melly kitódúl belőle, ha levelét leszakasztja az ember, ennek íze keserű, a' szaga pedig felette kábító. Azért is ezen plántától igen kell őrizkedni.

DEUTSCHE GIFTPFLANZEN.

Fig. 1. Die Violette Anemone.

(Anemone pulsatilla.)

Die violette Anemone ist allerdings eine Giftpflanze, die, obgleich sie auch den Ärzten als eine Arzeney dient, bey unvorsichtigem Gebrauche sehr gefährlich werden kann. Sie wächst in ganz Deutschland, so wie im nördlichen Europa, wild, auf dürrer sonnigen Plätzen in Wäldern, und dauert mehrere Jahre hindurch. Im Frühjahre kommen zuerst die Blumen, und hernach die Blätter hervor. Die Blume ist schön dunkelviolet, und hat fast die Gestalt einer kleinen Tulpe, innerhalb aber hat sie einen großen Büschel goldgelber Staubgefäße, welches ihr ein schönes Ansehen

gibt. Stengel und Blumenkelch sind mit einem feinen silbergrauen Filze überzogen. Im Herbste verschwindet die ganze Pflanze über der Erde, und bloß die Wurzel bleibt gut, und schlägt im Frühjahre wieder aus.

Fig. 2. Der Gift-Lattich.

(Lactuca virosa.)

Der Giftlattich gehört zum Geschlechte der Sallate, und wächst wild in Deutschland an den Zäunen und Gräben. Er blühet im Julius und August gelb, wie der Garten Sallat, und hat einen weissen scharfen Milchsafft, welcher hervor dringt, wenn man ein Blatt zerreisst, bitter schmeckt, und einen starken betäubenden Geruch hat. Man muß sich daher vor dieser Pflanze sehr hüten.

PLANTES VÉNÉNEUSES D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. L'Anémone violette.

(Anemone pulsatilla.)

L'Anémone violette est une plante vénéneuse, quoiqu'elle serve de médecine dans l'art de guérir; mais prise inconsidérément elle devient très-dangereuse. Elle vient d'elle-même par toute l'Allemagne et les pays orientaux de l'Europe dans des terrains secs et sablonneux des forêts. Elle vit plusieurs années. Au printemps les fleurs paraissent premièrement et puis les feuilles. La fleur est d'un beau violet foncé et a presque la forme d'une petite tulipe; mais dans l'intérieur elle a un gros bouquet d'étamines jaunes dorées, ce qui lui donne un bel air. La tige et le calice sont gris d'argent

et velouté. En automne la plante entière disparaît de dessus la terre, et il n'en reste en vie que la racine qui au printemps commence à repousser.

Fig. 2. La Laitue vénéneuse.

(Lactuca virosa.)

La Laitue vénéneuse est une espèce de salade et croît sauvage aux haies et fossés de l'Allemagne. Elle fleurit aux mois de juillet et d'août comme la salade et a un suc chyleux blanc et âpre, qui en sort, quand même on n'en déchire qu'une feuille, son goût est amer et son odeur forte et assoupissante. Il faut donc se bien garder de cette plante.

Insecten. XXXIII.

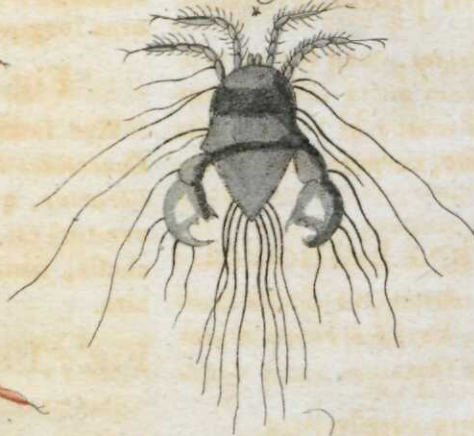
Insecta. XXXIII.

Insectes. XXXIII.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

J. B. Schumacher

INSECTA MIRABILIA.

F. 1. Trombidium phalangioides.

Trombidium phalangioides, quod hic ut reliqua, tam naturali quam aucta magnitudine pingitur, in sylvis sub musco et foliis aridis victitat, octonis pedibus, corpore piloso, rubro et nigro.

Fig. 2. Hydrachna histrionica.

Hoc animal adeo minutum, ut oculis inermibus vix cerni queat, corpore rubro nigroque, aestate in limosis fossarum aquis degit.

Fig. 3. Acarus chelopus.

Hoc insectum minutissima parvitate, colore cinereo et nigro, in pedibus posterioribus chelas habet, quibus se sustentet, super cute minorum avium habitans.

Fig. 4. Rhynchoprion columbae.

Corpus grandiusculum colore fusco violaceo eleganter pingitur. Hoc animal super cute columbarum, praesertimpullorum, tanto saepe numero victitat, ut inde moriantur.

Fig. 5. Phalangium rufum.

Minutum hoc insectum in sylvis vivit ad stirpes vetularum arborum, corpore ex rubro

fusco, pedibus octonis longis et tenuibus, araneae longipedi fere similis.

Fig. 6. Chelifer parasita.

Hoc insectum, scorpioni simillimum, (et *Cancroides* dicitur, ac lingua vulgari *scorpio librarius*, quia frequens in libris veteratis invenitur) est corpore rubro fusco, ovato, binis chelis, instar scorpionis, longissimis praemunito.

Fig. 7. Phthiridium biarticulatum.

Hic acarus in cute vespertilionum vitam parasiticam degit, senos habens pedes binis uncis armatos, animal forma singulari.

Fig. 8. Dichelesthium Sturionis.

Hoc animal parasiticum inprimis cutem sturionis inhabitat, colore flavo rubicundo, pedibus et capite vix non visibilibus; nihilominus fertur motu vegeto et alacri.

Fig. 9. Argulus Delphini.

Et hoc animal in aqua vivit praecipue in cute piscium fluviatilium sedem figens, octonispedibus duplicatis, corpore orbiculato, viridi, punctis nigris; expedite natans facile piscibus affigitur.

TSUDÁLATOS BOGARAK.

1. Kép. A' szunyoglábú Mohmász.

(*Trombidium phalangioides.*)

Ez itt természetij nagyságában és nagyítva is le van rajzolva, éldegel az erdőkben a' mohok és száraz levelek alatt, nyoltz lábai, és fekete teste bojhos.

2. Kép. A' pitziny Vízpók.

(*Hydrachne histrionica.*)

A' természetben olly kitsiny, hogy pufzta fzemmel alig lehet észre venni. Veres és fehér színű; nyáron az ifzapos vízárkokban éldegel.

3. Kép. A' barna Atka.

(*Acarus chelopus.*)

Ez a' bogár is felette pitziny, színe barna és hamuszürke. Két hátúlsó lábain lévő ollóival erősen fogódzik. Az apró madarak bőrén éldegel.

4. Kép. A' Galambász Furkály.

(*Rhynchoprion columbae.*)

Meglehetős nagyságú, violabarna és szép tarkájú; találhatik a' galambokban, különösen a' fiatalokban, olly számosan béveszik magokat, hogy azok miattak elhalnak.

5. Kép. A' röt Kalfás.

(*Phalangium rufum.*)

Ez a' bogár a' vén fáknak törzsökein él-

degel, teste rötsárga, 8 lábai vékonyak, és ollyan tsak nem mint egy hozszú szárú pók.

6. Kép. Az elődi Ollóska.

(*Chelifer parasa.*)

Ezt a' bogarat melly a' Skorpióhoz nagyon hasonlít könyvskorpiónak is hívják, mivel a' régi könyvekben böven találhatik. Röt-barna, 8 szárai, hozszúkás gömbölyű teste és mint a' skorpiónak előlről egy pár hozszú ollója van.

7. Kép. A' kétüzü Balhamoj.

(*Phthritidium biarticulatum.*)

Kiváltképpen a' denevéreken éldegel, 8 lábain kettős kampói vannak. Igen különös alkotású.

8. Kép. A' ketsege Börmász.

(*Dichelesthium Sturionis.*)

Ez az elődi bogár különösen a' ketsegének bőrén éldegel, sárga verhenyös, fejét és szárait nem lehet látni. Mindazáltal könnyen és elevenen mozog.

9. Kép. A' delfin Laproska.

(*Argulus Delphinus.*)

Ez a' bogár is a' vizekben, különösen a' folyóvízi halak bőrén élösködik. Nyoltz szárai kettősök, teste karikás, zöldes és feketével pettegetett. Könnyen úszik, azért is a' halakra hamar rá nyommafzkodik.

WUNDERBARE INSECTEN.

Fig. 1. Die schnackenförmige
Rüsselmilbe.*(Trombidium phalangioides.)*

Diese Rüsselmilbe, welche hier in ihrer natürlichen Gröfse, und sehr vergrößert abgebildet ist, lebt im Walde unter dem Moose und trocknen Laube; hat 8 Beine und einen roth und schwarzen haarigen Leib.

Fig. 2. Die Gaukler - Wasser-
spinne*(Hydrachne histrionica.)*

Ist in der Natur so klein, dass man sie kaum mit blofsen Augen erkennen kann. Sie sieht roth und schwarz aus, und lebt im Sommer in schlammigen Wassergräben.

Fig. 3. Die scheerenfüßige Milbe.

(Acarus chelopus.)

Dieses Insect ist ebenfalls unendlich klein, aschgrau und schwarz von Farbe, und hat an seinen beyden Hinterfüfsen Scheeren, mit welchen es sich fest hält. Es lebt auf der Haut kleiner Vögel.

Fig. 4. Die Tauben-Sägemilbe.

(Rhynchoprion columbae.)

Die Tauben-Sägemilbe ist ziemlich groß, violettbraun und schön gezeichnet. Sie findet sich auf den Haustauben, und besonders auf den Jungen derselben, oft in so großer Menge, dass diese davon sterben.

Fig. 5. Der rothgelbe Schna-
kenfuß.*(Phalangium rufum.)*

Dieses kleine Insect lebt in Wäldern an den

Stämmen alter Bäume, hat einen rothgelben Leib, und 8 sehr lange dünne Beine, und sieht fast aus wie eine langbeinige Spinne.

Fig. 6. Der Schmarotzer - Schee-
renträger.*(Chelifer parasita.)*

Dieses Insect, welches viele Ähnlichkeit mit dem Scorpione hat, heisst auch sonst der Bücher-Scorpion, weil man es häufig in alten Büchern findet. Es sieht rothbraun aus, hat 8 Beine, einen länglich runden Leib, und vorn ein Paar lange Scheeren, wie der Scorpion.

Fig. 7. Die zweygliederige Floh-
milbe.*(Phthiridium biarticulatum.)*

Diese Milbe lebt als ein Schmarotzerthier vorzüglich auf den Fledermäusen, hat 6 Beine, und an diesen doppelte scharfe Haaken, und ist sehr sonderbar gestaltet.

Fig. 8. Das Stohr-Scheermaul.

(Dichelesthium Sturionis.)

Dieses Schmarotzerinsect lebt vorzüglich auf der Haut des Stohrs, sieht gelb röthlich aus, und hat fast gar keine sichtbaren Beine und Kopf. Demungeachtet bewegt es sich sehr lebhaft und leicht.

Fig. 9. Der Delphin-Schiffer.

(Argulus Delphinus.)

Auch dieses Insect lebt im Wasser und auf der Haut, besonders der Flussfische. Es hat 8 Doppelbeine, einen runden scheibenförmigen Körper, welcher grünlich aussieht, und schwarz punctirt ist. Es schwimmt gut, und setzt sich daher sehr leicht an alle Fische an.

DES INSECTES SINGULIERS.

Fig. 1. La Mitte satinée terrestre.
(*Trombidium phalangioides.*)

Cet insecte figuré ici en grandeur naturelle, et aussi très-aggrandi, vit dans les forêts sous la mousse et le feuillage sec; il a 8 jambes et son corps velu est rouge et noir.

Fig. 2. La Mitte aquatique rouge.
(*Hydrachne histrionica.*)

Cette mitte est si petite de sa taille naturelle, qu'à peine on peut la reconnaître avec les yeux seuls. Elle est rouge et noire, et vit en été dans des fossés d'eau bourbeuse.

Fig. 3. La Mitte des moineaux.
(*Acarus chelopus.*)

Cet insecte est de même infiniment petit, de couleur de cendre et noire, et a des pincettes aux deux pieds de derrière, moyennant lesquelles il s'accroche. Il vit sur la peau de petits oiseaux.

Fig. 4. La Tique des pigeons.
(*Rhynchoprion columbae.*)

Cette tique est assez grande, de couleur brune-violette et bien dessinée. Elle se trouve sur les pigeons et souvent en si grand nombre sur les pigeonneaux, que ceux-ci en meurent.

Fig. 5. Le Fauqueur rouge.
(*Phalangium rufum.*)

Ce petit insecte vit dans les forêts, sur les troncs de vieux arbres; son corps est d'un jaune-rouge; il a 8 jambes minces, très-lon-

gues et ressemble beaucoup au faucheur ordinaire.

Fig. 6. Le faux Scorpion.
(*Chelifer parasita.*)

Cet insecte qui ressemble en quelque sorte au scorpion, est aussi appelé le *Scorpion des livres*. Il est de couleur brune-rouge, a 8 jambes, un corps rond et oblong et des pinces comme le scorpion.

F. 7. La Tique de la Chauvesouris.
(*Phthiridium biarticulatum.*)

Cette tique vit en parasite principalement sur les chauve-souris, elle a 6 jambes avec des crochets aigus doubles et est très-singulièrement formée.

Fig. 8. La Mitte de l'acipe.
(*Dichelesthium Sturionis.*)

Cet insecte parasite vit principalement sur la peau de l'esturgeon; il est de couleur jaune rougeâtre, et ses jambes et sa tête sont à peine visibles; néanmoins il se remue très-vivement et très-légerement.

Fig. 9. Le Monocle à coquille.
(*Argulus Delphinus.*)

Encore cet insecte vit dans l'eau et sur la peau des poissons, principalement de ceux d'eau douce. Il a 8 jambes doubles, et un corps rond en forme de disque, verdâtre et ponctué de noir. Il sait bien nager, et ainsi il s'attache facilement à tous les poissons.

Main body of faint, mirrored text, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

Bottom section of faint, mirrored text, continuing the bleed-through from the reverse side of the page.

Fig. 1.

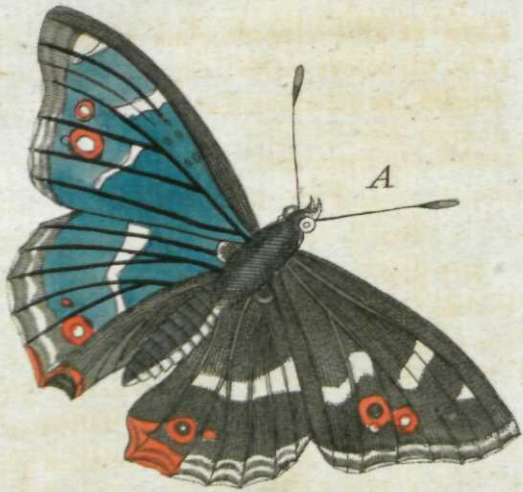
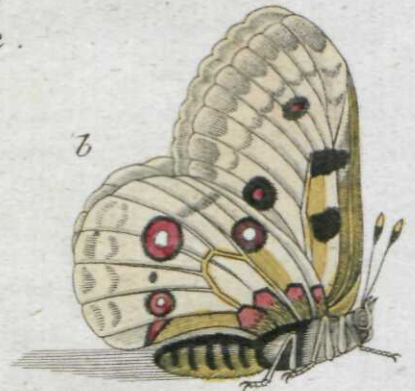

Fig. 2.

J. B. Schwärzer.

PAPILIONES ELEGANTES.

Fig. 1. Papilio ex caeruleo varians.

(Papilio Nymphalis gemmatus, Iris.)

Papilio Germaniae indigena, pulcherrimis nostratum adnumerandus, alis expansis 4 pollices latus. Fig. A. partem superiorem, Fig. B. inferiorem refert. In parte superiore color ferrugineus est praecipuus, altera autem ala, ex obliquo inspecta, variat colore eleganter caeruleo. Hoc efficitur singulari structura squamarum seu plumarum, quae tulipae petalis similes (Fig. D.) instar flabelli ita plicatae sunt, (Fig. E.) ut alterum plicae latus colore ferrugineo, alterum caeruleo variet. Inferior autem pars alarum non variat, sed colore ferrugineo,

flavo et albo elegantissime pingitur. Eruca (Fig. C.) colore viridi, capite duobus apicibus armato, in salicibus habitat. Hic papilio alio nomine Iris dicitur.

Fig. 2. Apollo.

(Papilio eques Heliconius, Apollo.)

Hic papilio et Apollo Germanicus vocatur, eadem fere, qua Iris, magnitudine. Elegantissime pingitur, praecipuo alarum colore flavo albicante, et nigris rubrisque maculis. Altorum montium amans, imprimis in Helvetiae alpi- bus invenitur. Eruca nigra, plurimum pilosa, punctis aureis insignita, (Fig. e.) succidis plantarum saxifragarum foliis nutritur.

SZÉP PILLANGÓK.

1. Kép. A' kék szivárvány
Pillangó.*(Papilio Nymphalis gemmatus, Iris.)*

Ez egy a' legszebb Németországi pillangók közül. Kiterjesztett szárnyaival 4 iznyi szélességű. Az *A kép* felyülről a' *B* pedig alólról mutatja. Felyülről a' színének fala barna, és ha rézsút nézi az ember az egyik szárnya szép égzinnel tündöklök. Ezt okozzák különös alkotású színtollatskái, vagy pikkelyetskái, mellyek közel olyanok mint a' tulipány szirmai (*D kép*), és úgy gyüremlemek öszve mint a' legyező, a' melly gyüremleteknek az egyik oldala barna a' másik pedig kék (*E*

kép). Alólról ugyan nem habzik, hanem azért barnával, sárgával és fejjérel szépen tarkázott. Zöld hernyójának (*C kép*) fején két szarvatskája van; éldegel a' ketske-fűzeken.

2. Kép. Az Apollo Pillangó.

(Papilio eques Heliconius, Apollo.)

Mintegy akkora mint az elébbi. Szép tarkájú, szárnyainak fala t. i. halaványsárga, fekete és veres foltokkal. Közönségesen a' magas bértzeken 's különösen az alpeseken találhatók. Hernyója fekete, igen szörös narantszín pontotskákkal (*e kép*), a' köröntófú kövér levelein élösködik.

SCHÖNE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. Der blaue Schillervogel.

(*Papilio Nymphalis gemmatus, Iris.*)

Dieser Schmetterling lebt in Deutschland, und ist einer unserer schönsten Tagfalter. Er ist mit ausgebreiteten Flügeln 4 Zoll breit. *Fig. A* zeigt ihn auf der Ober- und *B* auf der Unterseite. Auf der Oberseite ist die Grundfarbe der Flügel braun, und der eine Flügel schillert, wenn man den Schmetterling etwas schief betrachtet, immer sehr schön himmelblau. Dies kommt von dem sonderbaren Bau seiner kleinen Farbenfedern oder Schüppchen her, welche beynahe wie Tulpenblätter aussehen, (*Fig. D*) wie ein Fächer gefaltet, und so gestaltet sind, daß die eine Seite der Fältchen braun, und die andere blau aussieht, wie *Fig. E* zeigt. Die Unterseite der Flügel schillert

nicht, sondern ist braun, gelb und weiß sehr schön gezeichnet. Die Raupe (*Fig. C*) sieht grün aus, hat am Kopfe ein Paar Spitzen, und lebt auf den Sahlweiden. Dieser Schmetterling heist auch die *Iris*.

Fig. 2. Der Apollo.

(*Papilio eques Heliconius, Apollo.*)

Dieser Tagfalter heist der *Deutsche Apollo*, und ist beynahe eben so groß, als die *Iris*. Er ist sehr schön gezeichnet, die Grundfarbe der Flügel blasfgelb, mit schwarzen und rothen Flecken. Man findet ihn gewöhnlich auf hohen Bergen, und daher vorzüglich in der Schweiz auf den Alpen. Seine Raupe ist schwarz, stark behaart, mit orangefarbigen Punkten (*Fig. e.*), und nährt sich von den fetten Blättern der Steinbrechs-Arten.

DES DE BEAUX PAPILLONS.

Fig. 1. Le Changeant.

(Papilio Nymphalis gemmatus, Iris.)

Ce Papillon vit en Allemagne et est un de nos plus beaux papillons de jour. Son envergure est large de 4 pouces. Fig. A. en présente la partie supérieure, et B. la partie inférieure. Le dessus des ailes est de couleur brune et l'une des ailes change toujours en un très-beau bleu-céleste, quand on regarde le papillon de travers. Cela vient de la construction singulière de ses petites plumes colorées ou de ses petites écailles, qui ont presque la forme des pétales des tulipes (fig. D.) pliées comme un éventail et formées en sorte que l'un coté des plis paraît brun et l'autre bleu, comme fig. E. le montre. — La partie inférieure

n'est pas changeante, mais elle est de couleur brune-jaunâtre et blanche très bien dessinée. La chenille (fig. C.) est verte, a deux pointes sur la tête et vit sur les saules. Ce papillon est aussi appelé *Iris*.

Fig. 2. L'Apollon.

(Papilio eques Heliconius, Apollo.)

Ce papillon de jour, nommé l'*Apollon allemand*, est presque aussi grand que l'*Iris*. Il est très-joliment dessiné; la couleur du fond des ailes est d'un jaune pâle tacheté de noir et de rouge. On le trouve ordinairement sur de hautes montagnes et principalement sur les alpes de la Suisse. Sa chenille est noire, très-velue, ponctuée de couleur d'orange (fig. e.) et se nourrit des feuilles grasses de différentes espèces de saxifrage.

ADRIANUS PAPILLIUS

The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a list or a series of entries, possibly related to the title 'ADRIANUS PAPILLIUS'. The text is arranged in two columns.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 3.

Fig. 5.

Fig. 6.

Jacob L. Schmutzer

A V E S A F R I C A N A E.

Fig. 1. Aquila Gryphus.

Grandis haec aquila, alis expansis 8 usque ad 9 pedes implens, in pluribus Africae meridionalis regionibus habitat, vescens antilopis, leporibus, aliisque animalibus, quae robustis unguibus corripit. Amictum habet albo fuscoque varium, ab occipite autem crista penarum longiorum pendet.

Fig. 2. Aquila galerita.

Aquila galerita Caffreriam incolit, mas cum femella separatim habitans, magnitudine haliætum aequiparans, major tamen animi robore et temeritate. Nomen a fasciculo pennarum longiorum obtinuit, quae galero similes ab occipite pendent. Anatibus, perdicibus, aliisque volucris vescitur. Corporis color praecipuus ferrugineus.

Fig. 3. Falco albus.

Elegans hic falco a primo statim obtutu commendatur amictu molli et albo, flavis fulvisque flammis distincto. In sylvis Hutniquanorum reperitur, in arboribus altis nidificans. Maxima celeritate columbas feras aliasque vo-

lucres persequitur, quae raro ejus ungues effugiunt.

Fig. 4. Aquila Oscen.

Haec aquila, quam *Valens (Le Vaillant)* a sua per Africam meridionalem peregrinatione retulit, peculiari inter aves rapaces proprietate excellit, quippe quae sonos musicos modulari sciat. Cum *Ossifrago* eadem est magnitudine, piscibus vescens, quos ex aëre devolans captat. Ab hominibus plurimum cavet, ideo raro a venatoribus interficitur.

Fig. 5. Aquila aquatica.

Aquila aquatica, pariter piscibus vescens, ad littora fluminum piscibus abundantium prope mare habitat, piscatui intenta. Amictus densus et firmus colore fulvo alboque pingitur.

Fig. 6. Aquilla Caffrorum.

Haec aquila, in Caffris habitans, eadem ac *Chrysaëtus* noster magnitudine, morticinis vescitur, atque in hoc, item quoad rostrum et pedes planiores, vulturi similis. Totum corpus contegitur amictu nigro, et longiores alarum pennae ultra caudam excurrunt.

ÁFRIKAI MADARAK.

1. Kép. A' Keselyű Sas.

Ez a' nagy sas, melly kiterjesztett szárnyai-
val egybe 8—9 lábnyi szélességű; déli Amé-
rikának tartományaiiban köviketskékkal, ayú-
lakkal és más állatokkal él, a' mellyeket csak
erős körmeivel ragadhat el. Tollai fejjel és
barnával pettegettek, és a' fejének hátúljáról
hosszú bokréta függ le.

2. Kép. A' kontyos Sas.

Ez a' sas Káfrériában páronként él, nagy-
ságára nézve akkora mint nálunk az ölyv, de
sokkal mérészebb 's bátrabb annál. A' fején
lévő kontyforma bokrétájától vette nevét. Él
katsákkal, fogoly madarakkal és más szár-
nyasállatokkal. Főbb színe setét barna.

3. Kép. A' fejer Sólyom.

Ez a' jeles sólyom azonnal szembetűnik
szép fejer tollaira nézve mellyek sárga és bar-
na színnel habzanak. Találtatik a' Hutnika
környékén lévő erdőkben, a' hol magas fákra
fészkel. Lázzadt sebességgel üzi a' vad ga-
lambokat 's más erdei madarokat, mellyek
ritkán menekedhetnek ki körmei közül.

4. Kép. Az éneklő Sas.

Ez a' sas, mellyet valamint az elébbie-
ket is Afrikai utazásaiból *Vaillant* hozott hoz-
zánk, igen ritka jelenség a' sasok között,
mivel némelly éneki hangokat kiáltoz. Akko-
ra mint a' tengerisas, és halakkal él, mellye-
ket fog letsapván a' levegőből. Felette fé-
lénk lévén, az utánna leselkedők ritkán te-
hetnek rá szert.

5. Kép. A' vízi Sas.

Hasonlóképpen halakkal él, és közel a'
tengerekhez a' hallal bővölködő folyóvizek-
nek partjain múlat leselkedvén prédájára. Tö-
mött és erős tollai barna és fejer tarkájuk.

6. Kép. A' Káfrerii Sas.

Ez a' Káfrériában találtató sas akkora
mint nálunk a' havasi sas. Döggel él, ebben
orrára 's lapos lábaira nézve megegyez a' ke-
selyűvel. Teste egészen fekete tollakkal fede-
zett; hosszú szárnyai a' farkát jóval is meg-
haladják.

AFRIKANISCHE VÖGEL.

Fig. 1. Der Greifadler.

Dieser große Adler, der mit ausgebreiteten Flügeln 8 bis 9 Fuß misst, lebt in mehreren Theilen von Süd Afrika, und nährt sich von Antilopen, Hasen und anderen Thieren, die er mit seinen starken Klauen fängt. Er hat ein weiß und braun gesprengtes Gefieder, und am Hinterkopfe einen lang herabhängenden Federbüschel.

Fig. 2. Der Haubenadler.

Der *Hauben-Adler* bewohnt paarweise das Kafferland, gleicht an Größe unserm deutschen Bussard, übertrifft ihn aber sehr an Kühnheit und Muth. Von dem langen haubenähnlichen Federbüschel am Kopfe erhielt er den Namen *Hauben-Adler*. Seine Nahrung besteht in Enten, Rebhühnern und anderem Flügelwerke. Die Hauptfarbe seines Körpers ist dunkelbraun.

Fig. 3. Der Weifsling.

Dieser zierliche Falke gefällt uns sogleich durch sein sanftes weißes Gefieder, welches mit Gelb und Braun geflammt ist. Er findet sich in den Wäldern des Hutniqua-Landes, wo er auf hohen Bäumen nistet. Mit größter Behendigkeit und Schnelligkeit verfolgt er die wilden Tauben und andere Waldvögel, die selten seinen Klauen entkommen.

Fig. 4. Der Singadler.

Dieser Adler, den uns *le Vaillant*, so wie die vorigen von seiner Reise durch Afrika mitbrachte, ist eine seltene Erscheinung unter den Raubvögeln, da er mehrere gesangvolle Töne von sich gibt. Er hat die Größe von unserem See-Adler, und nährt sich gewöhnlich von Fischen, die er, aus der Luft herabschießend, fängt. Da er sehr scheu ist, so wird er selten von denen, die ihm nachstellen, erlegt.

Fig. 5. Der Wasseraar.

Der Wasser-Aar, der gleichfalls von Fischen lebt, hält sich am Ufer fischreicher Flüsse nahe am Meere auf, und lauert da auf seinen Fang. Sein Gefieder ist dicht und stark, und braun und weißgefärbt.

Fig. 6. Der Kaffervogel.

Dieser im Kaffer-Lande sich findende Adler wird so groß als unser Gold-Adler, nährt sich vom Aase, und gleicht hierinn, und durch den Schnabel und die platteren Füße mehr dem Geyer. Der ganze Körper ist mit schwarzen Federn überdeckt, und die langen Flügel ragen noch über den Schwanz hinaus.

OISEAUX AFRICAINS.

Fig. 1. Le Griffard.

Cette grande espèce d'aigle, dont l'envergure est large de 8 à 9 pieds, habite plusieurs contrées de l'Afrique méridionale, où cet oiseau se nourrit d'antilopes, de lièvres et d'autres animaux, qu'il prend avec ses fortes griffes. Son plumage est tacheté de blanc et de brun, et sur le derrière de sa tête il y a une longue touffe de plumes pendantes.

Fig. 2. Le Huppart.

Le *Huppart* se trouve dans la Caffrérie, où il habite deux à deux. Pour la taille il ressemble à notre *Balbusard* d'Allemagne, mais il le surpasse de beaucoup en audace et en courage. Il porte le nom de *Huppart* à cause de la huppe de plumes qui orne sa tête. Il se nourrit de canards, de perdrix et d'autre volaille. La couleur principale de son corps est un brun foncé.

Fig. 3. Le Blanchard.

Ce joli Faucon se recommande au premier aspect par la blancheur agréable de son plumage, orné de flammes jaunes et brunes. Il se trouve dans les forêts du pays des *Hutni-quas*, où il se niche sur les arbres de haute futaie. Il poursuit les ramiers et autres oiseaux forestiers avec une adresse surprennante et rarement ils échappent à ses griffes.

Fig. 4. Le Vocifère.

Cette espèce d'aigle que *le Vaillant* a rapporté de son voyage en Afrique, ainsi que les précédens, est vraiment une apparition très-rare parmi les oiseaux de proie, car il profère plusieurs sons mélodieux. Ce *Vocifère* est de la taille de notre aigle de mer, et se nourrit de poissons, qu'il prend en fondant sur eux du haut des airs. Etant très-farouche, il n'est tué que fort rarement par ceux qui le poursuivent.

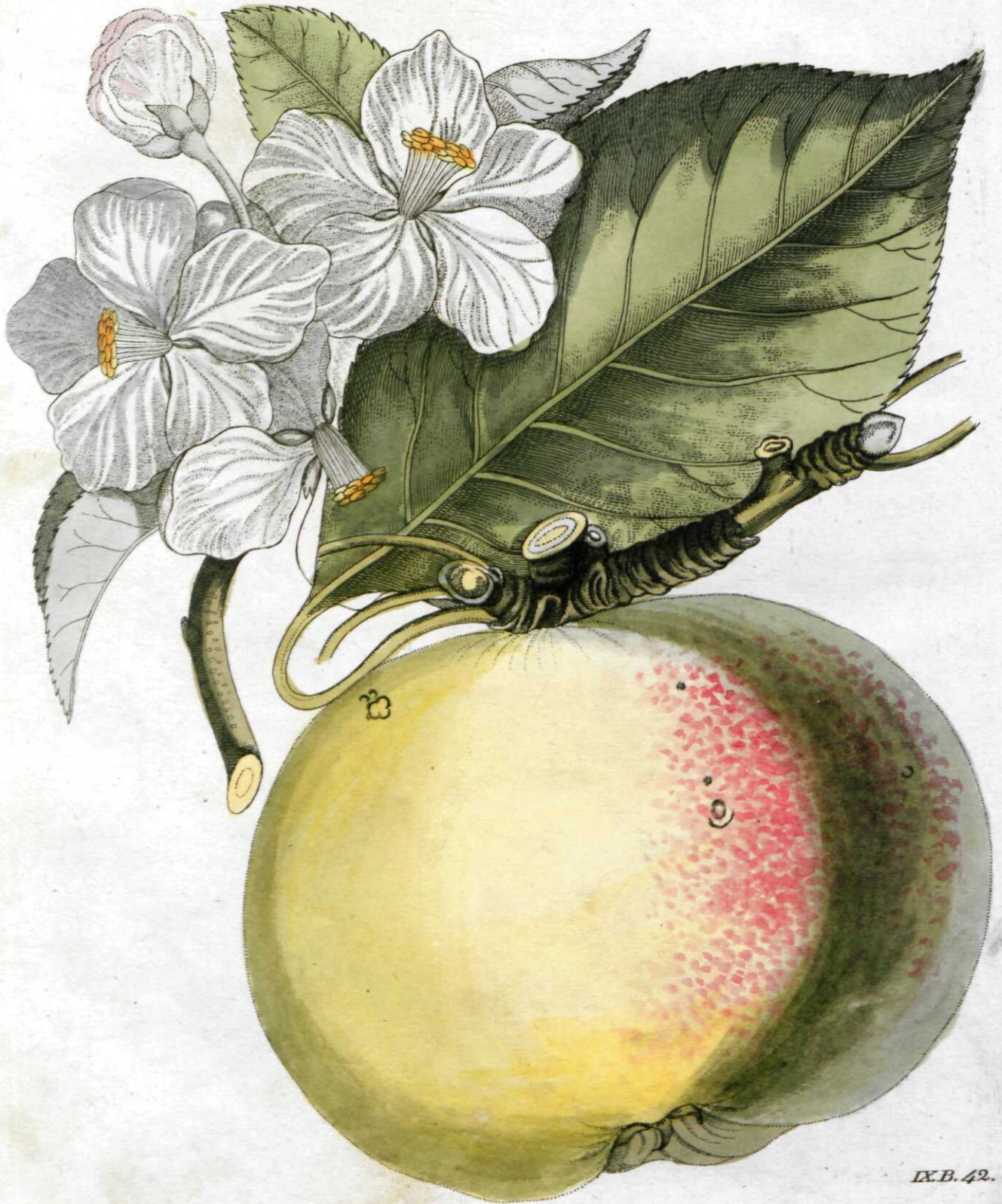
Fig. 5. Le Blagré.

Cet oiseau de l'espèce des aigles vit pareillement de poissons, et pour cela il habite les rivages des rivières poissonneuses et les bords de la mer où il attend sa proie. Son plumage est épais et fort, et de couleur blanche et brune.

Fig. 6. Le Caffre.

Cet aigle qui se trouve dans la Caffrérie, acquiert la hauteur de notre aigle d'or; il se nourrit de charogne et pour cela, ainsi qu'à cause de la forme de son bec et de ses pieds plats il ressemble plutôt aux vautours. Tout son corps est couvert de plumes noires, et ses longues ailes passent par dessus sa queue.

INSIGNES ARBORUM FRUCTUS.

Malum gigas.

Hoc malum, maximus forsitan arborum fructus, qui nostris in pomariis nascatur, nomen suum merito obtinuit, quoniam omnia, quae consuetam et naturalem magnitudinem excedunt, gigantea vocamus. Quod igitur inter homines gigas, hoc inter mala est *malum giganteum*; omnia enim, quae ad ipsum pertinent, sunt magna et robusta, arbor, lignum, folia, flores, atque imprimis fructus, pollices 5 et dimidium latus, et 4 altus.

Arbor florens pomariis maximo est ornamento, auctumno autem, ubi fructus gigantei maturescunt, ferendo oneri vix sufficit; itaque rami, ne frangantur, fulciendi sunt.

Malum ipsum, si maturuit, est colore lucido flavo virescente, in parte autem soli opposita rubro, quae colorum mixtura magnam huic pomo elegantiam conciliant. Ceteroqui est jucundi saporis, quamvis non illis arborum fructibus, qui crudi inter bellaria mensae comeduntur, sed qui in operibus pistoriis variisque dapibus adhiberi solent, sit adnumerandum.

NEVEZETES GYÜMÖLTSÖK.

Az Oriás-alma.

Ez az alma talám legnagyobb a' nálunk lévő kertekben nevedő gyümölcsök között, mellyre nézve azt jusson nevezik *Oriás-almának*, mivel mi mind azt a' mi a' többi dolgokhoz képest rendkívül való a' természetben, oriásinak nevezzük. A' mi az emberek között az oriás az ez az alma a' többek között, mivel mindene nagy, vastag; a' fája, törzsöke, levelei, virágai mind arányosságban vannak a' gyümölcstével, a' melly hatodfél íznyi szélességű és 4 íznyi magasságú.

Ez az almafa virágzásakor a' gyümölcsösöknek egy a' legjelesebb ékességei közül, és öfzfél, a' midőn megérnek rendkívül való gyümölcsei, alig birja meg terhét, mellyre nézve ágait támogatni kell hogy le ne töredezzenek.

A' ízine ezen almának ha megérik világos zöldsárga, a' napsütötte artzája pedig piros, a' melly igen díszessé téfzi. Jó ízű, jól lehet nem a' nyers asztali gyümölcsök közül, hanem azok közül a' konyhai gyümölcsök közül való a' mellyekkel a' süteményeket készítik.

MERKWÜRDIGE FRÜCHTE.

Der Riesen-Apfel.

Dieser Apfel ist vielleicht die größte Baumfrucht, welche in unseren Gärten wächst, und verdient daher seinen Namen, der *Riesenapfel* mit Recht; weil wir Alles, was verhältnismäßig in der Natur außerordentlich groß ist, riesenhaft nennen. Was also der Riese unter den Menschen ist, das ist dieser Apfel unter den Äpfeln; denn Alles ist an ihm groß und dick; Baum, Holz, Blätter, Blüten und Frucht, welche $5 \frac{1}{2}$ Zoll breit und 4 Zoll hoch ist.

Dieser Baum ist in seiner Blüthe eine der

schönsten Zierden unserer Obstgärten; und im Herbste, wenn seine ungeheuern Früchte reifen, ist er kaum fähig seine Last zu tragen; so daß man auch seine Äste unterstützen muß, damit sie nicht brechen.

Der Apfel selbst, wenn er reif ist, sieht hell grüngelb aus, und hat an der Sonnenseite einen rothen Backen, welches ihm ein sehr schönes Ansehen gibt. Er ist wohlschmeckend, obgleich er nicht zum Tafelobste, welches man roh isst, sondern vielmehr zum Wirthschaftsobste, welches zu Backwerken und anderen Küchenspeisen gebraucht wird, zu rechnen ist.

FRUITS REMARQUABLES.

La Pomme géante.

Cette Pomme est peut-être le plus grand des fruits, qui croissent dans nos jardins, et mérite pour cela le nom de pomme géante ou gigantesque qu'elle porte, vu que nous sommes accoutumés à nommer gigantesque tout ce que la nature produit d'une grandeur proportionnellement extraordinaire. Ce qu'est ainsi le géant parmi les hommes, cette pomme l'est parmi les autres pommes; car tout est grand et gros dans elle, et l'arbre, le bois, les feuilles et les fleurs sont de grandeur proportionnée à celle du fruit, qui a 5 pouces et $\frac{1}{2}$ de large, sur 4 de haut.

Cet arbre étant en fleurs fait un des plus beaux ornemens de nos vergers, et en automne, quand ses fruits énormes mûrissent, il est presque incapable de porter sa charge, de façon que l'on est obligé d'étayer ses branches pour empêcher qu'elles ne se rompent.

La couleur de cette pomme, quand elle est mûre, est d'un vert jaunâtre à joue rouge du côté du soleil, ce qui lui donne un bel air. Elle est ragoûtante, quoiqu'elle ne soit pas servie avec les fruits de dessert que l'on mange crus; mais comme fruit économique et servant dans la cuisine à différens mets; elle est recommandable.

ELŐSZÓ

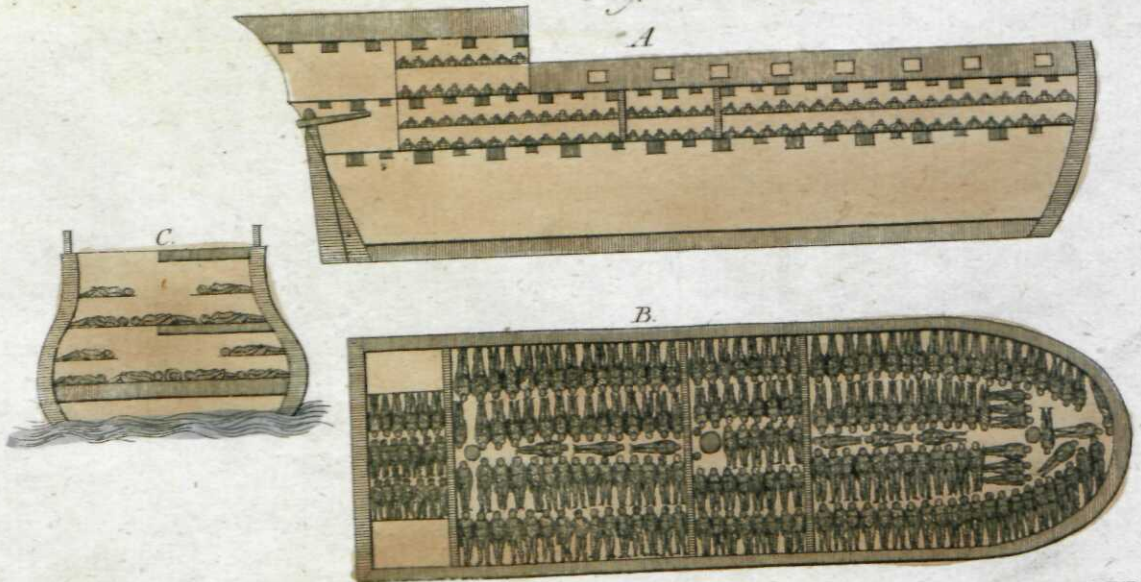

Fig. 1.

Fig. 2.

HOMINUM RAPTUS ET NEGOTIATIO VENALICIARIA.

Unum maximorum scelerum, in homines ab hominibus commissorum, profecto illud est, alios in servitutem redigere, iisque, quasi pecudibus, venaliciariam exercere. Nihilominus hac adhuc die in Africa de Nigritis infelicibus hoc fieri solet. Europæis, qui Americae terra continenti et Indiae occidentalis Insulis magna ex parte potiti sunt, his in regionibus ad curandas plantationes et fodinas operae deficiunt; indigenae enim sunt corpore imbecilliori et numero pauciores, Europæi autem hos labores serviles non subeunt. Itaque ad Africae occidentalis, imprimis ad Guineae oras quotannis magna navium copia mittitur, quae illic a mangonibus in foris venaliciariis pauperculos Nigritas instar pecudum altitium coëmunt, qui miselli aut astu interioribus in Africae regionibus capti aut vi a suis abrepti, vinculis bini junguntur et gregatim ad fora venaliciaria adiguntur. In Fig. 1. horribile spectaculum videmus, ubi mangones Nigritae patrem a filiis suis abreptum, ad naves onerarias, quae ex longinquo cernuntur, abstrahunt. Ejusmodi navis (Fig. 2.) est foedissimus mancipio-

rum miserabilium carcer, ideo quia Praefectus navis prae nimia lucrandi cupiditate ex quovis spatio, quantum potest, lucrum petit. Itaque mancipia in cellis angustis et pedes duos ac dimidium altis, bina vinculis constricta, tam dense coarctantur, ut membra remove nequeant (Fig. 2. A. B. C.). Raro in stegam ducuntur aëris hauriendi gratia, eorumque nutrimentum est puls coquendo densata. Quare multi desperantes fame mori praeoptant, quo ingentibus his miseriis se liberent. Plurimi autem morbis contagiosis, qui torrido sub coelo ex corrupto angustis in cellis aëre oriuntur, intereunt. Ubi navis, quo tendit, appellitur: navarchus, promulgato adventu, confluentibus undique colonis eorumque institoribus mancipia vendit. Pretium mancipii masculi et bene valentis plerumque sunt 300 Thaleri: mulieres autem paulo viliori veneunt. Tum demum mancipia coëmpta a colonis in agros suos propelluntur, ubi sors eorum vel boaa vel mala a novorum dominorum arbitrio pendet.

EMBERRAGADOZÁS ÉS RABSZOLGÁKKAL VALÓ KERESKEDÉS.

A' legpártütöbbsz igazságtalanság a' melyet csak az ember elkövethet az, a' midőn embertársát alacsony rabszolgájává tévzi, 's mint az állattal azzal kereskedik. Pedig még ma is így van a' dolog Afrikában a' szerentsétlen szeretsenekkel. Az Európaiak t. i. a' kik már a' száraz Amérikanak 's a' nyugoti Indiai szigeteknek uraivá lettek, szükiben vannak azoknak a' munkásoknak a' kik bányáikban 's plántaföldjeiken dolgoznának, mivel az odavalók a' mellett hogy kevesen vannak erőtelenek, az Európaiak pedig illy alacsony rabszolgaságra éppen nem adják magokat: tehát esztendőnként napnyugoti Afrikának 's különösen Gvineának partjaira sok hajókat küldenek, a' melyeket az odavaló emberrel kereskedőktől vett szegény szeretsenekkel, mint meg annyi mézfárfákra vitetendő barmokkal megraknak. Ezek a' szerentsétlenek belső Afrikában tsalárdság és erőszak által elfogdosztanak, familiájoktól elragadtatnak 's páronként öszvefűzve az embervásárra seregenként elhajtattak. Az 1. képen az az irtóztató néző hely van lerajzolva, a' mellyen az atya gyermekei karjai közül a' fekete emberárulóktól

kiragadtatik, és a' szállító hajóra a' melly távolag láttatik elhurtzoltatik. Az illyen hajó (2. kép.) valóságos tömlőt a' nyomorúlt rabokra nézve, mellyben a' helye a' nagy nyességkivánás miatt a' hajóskapitány kémélve bánik. A' rabok szoros harmadféllábnyi magasságú rekeszekben páronként öszveköltözve fekszenek olly közel egymáshoz, hogy még csak meg se mozdúlhatnak. (2. kép. A. B. C.) Tsak igen ritkán éreztetnek fel a' tetőre hogy fris levegőt szívhassanak. Eledelek kemény pép. Sokan közülök kétségben esvén éhel halnak meg, hogy ezen határtalan nyomorúságból kiszabadúljanak, sokat pedig a' ragadó nyavalya öl meg, a' melly a' szoros rekeszekbe lévő megromlott levegőből származik. Ha elérkezik a' hajó feltett helyére a' kapitány érkezését közönségessé tévzi, 's a' rabokat az oda tóduló kertészeknek vagy azoknak vásárlóinak eladja. A' közönséges ára egy egészes férjfi rabszolgának 300 tallér, az afzfonyok valamivel oltsóbbak. A' megvásárlott rabszolgák a' plánta földekre hajtattak, 's jó vagy rossz sorsok az uroknak szabad akaratján áll.

MENSCHENRAUB UND SCLAVENHANDEL.

Das empörendste Unrecht, welches der Mensch begehen kann, ist, seinen Mitmenschen zu seinem niedrigen Sklaven zu machen, und gleich einem Thiere Handel damit zu treiben. Und doch geschieht dieses heutigen Tages noch immer mit den unglücklichen Negern in Afrika. Den Europäern, die sich zum Theil zu Herren des festen Landes von Amerika und von den westindischen Inseln gemacht haben, fehlt es in den dortigen Gegenden an Arbeitern zu ihren Plantagen und Bergwerken; denn die Eingebornen sind zu schwächlich und auch in zu geringer Anzahl, und Europäer lassen sich zu solchen niedrigen Sklavendiensten nicht brauchen. Sie schicken daher eine Menge von Schiffen nach der Westküste von Afrika, vorzüglich nach der Küste von Guinea ab, die von den dortigen Sklavenhändlern auf Menschenmärkten, die armen Neger wie Schlachtvieh kaufen. Diese unglücklichen Geschöpfe werden durch List oder mit Gewalt in dem Inneren von Afrika weggefangen, oder von ihren Familien weggerissen, Paarweise zusammengekuppelt, und so Schaarenweise nach den Sklavenmärkten getrieben. Wir sehen auf Fig. 1, solch' ein schreckliches Schauspiel, wo die schwarzen Sklavenhändler einen Vater von seinen Kindern losreißen, und nach den Trans-

portschiffen, die man in der Ferne sieht, schleppen. Ein solches Schiff (Fig. 2.) ist ein wahrer Kerker für die armen Gefangenen, da der Capitain aus Gewinnsucht den Raum möglichst zu benutzen sucht. Die Sklaven liegen dafswegen in engen drittehalb Fuß hohen Behältnissen Paarweise zusammen gefesselt, so enge nebeneinander, (Fig. 2. A. B. C.) daß sie sich nicht rühren können. Nur selten werden sie auf das Verdeck an die Luft geführt, und ihre Nahrung besteht in einem dickgekochten Brei. Viele sterben daher aus Verzweiflung lieber Hungers, um sich nur von ihrem grenzenlosen Elende zu befreien. Die meisten werden aber durch ansteckende Krankheiten, die bey dem heißen Klima aus der verdorbenen Luft in den engen Behältnissen entstehen, dahin gerafft. Kömmt das Sklavenschiff an Ort und Stelle, so macht der Capitain öffentlich seine Ankunft bekannt, und verkauft nun den herzuströmenden Pflanzern oder ihren Mäklern seine Sklaven. Der Preis eines gesunden männlichen Sklaven in Westindien ist gewöhnlich 300 Thaler; die Weiber kosten etwas weniger. Die gekauften Sklaven werden von dem Pflanze nun auf seine Plantagen getrieben, und da hängt ihr gutes oder schlechtes Loos von der Willkühr ihres neuen Herrn ab.

ENLEVEMENT D'HOMMES ET TRAITE DES NEGERS.

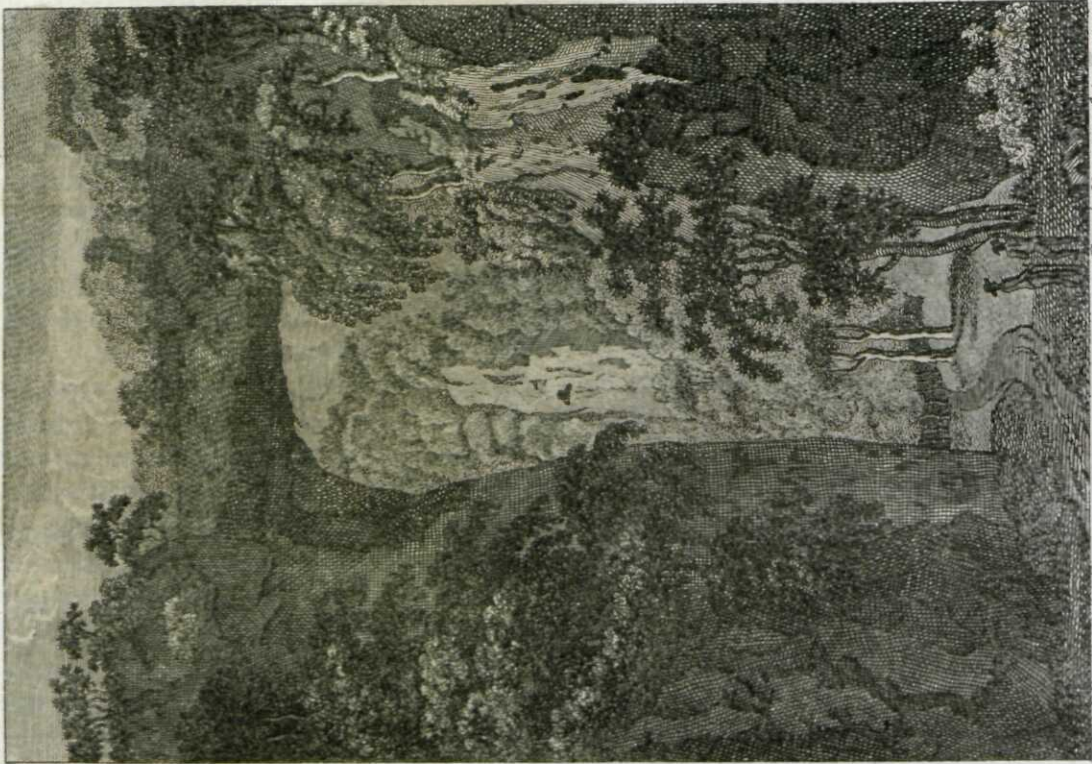
L'injustice la plus révoltante que l'homme puisse commettre, c'est de réduire son semblable à la vile condition d'esclave, et d'en faire un article de commerce comme de bestiaux. Et cependant cela se pratique encore aujourd'hui en égard des malheureux Nègres Africains. Car les Européens qui se sont en partie rendus maître du continent de l'Amérique et des Indes occidentales, manquant d'un nombre suffisant de bras, pour y cultiver leurs plantations, et pour exploiter les mines, vû que les natifs sont ou ineptes à de pareils travaux, ou trop peu nombreux, et que les Européens dédaignent des services aussi humiliants et onéreux, se sont avisés d'y suppléer par l'emploi des Nègres réduits à l'esclavage, que des bâtimens y destinés vont chercher aux côtes de l'Afrique occidentale, principalement à la côte de *Guinée*; où ces pauvres Nègres sont achetés aux marchés par des Marchands Négriers comme du bétail. Ces malheureux sont des hommes que dans l'intérieur de l'Afrique l'on enlève et fait captifs ou par ruse ou par force ouverte, que l'on arrache à leurs familles, que l'on enchaîne deux, et que l'on amène ainsi par troupeaux aux marchés des esclaves. La Fig. 1. nous présente la scène affreuse d'un père de famille arraché à ses enfans par des Marchands noirs, pour le traîner au bâtiment Négrier que l'on remarque dans

le lointain. Un pareil bâtiment (Fig. 2.) est un véritable cachot pour les captifs, en ce que le maître ou capitaine tâche à profiter le mieux possible de l'espace de son vaisseau. C'est pourquoi que les esclaves sont obligés de coucher deux à deux dans des réduits étroits hauts seulement de 2 pieds et $1/2$, où étant enchaînés et pressés l'un contre l'autre ils sont hors d'état de se remuer. (Fig. 2. *A. B. et C.*) Ce n'est que rarement qu'on les conduit sur le pont pour leur faire prendre de l'air. Leur nourriture consiste uniquement dans une bouillie bien épaisse. Plusieurs de ces malheureux entraînés par le desespoir se font périr de faim, pour se délivrer de la misère. La plupart des autres sont enlevés par des maladies contagieuses, qui dans un climat aussi chaud naisant de l'air corrompu dans les réduits étroits où ils se trouvent entassés. Sitôt qu'un tel bâtiment aborde au lieu de sa destination, le maître fait annoncer son arrivée, et vend les esclaves aux propriétaires des plantations ou à leurs Agens. Aux Iles de l'Amérique le prix d'un bon esclave mâle, sain et vigoureux, est ordinairement de 300 écus; les femmes coûtent un peu moins. Les esclaves ainsi achetés sont ensuite conduits par les planteurs aux plantations, où leur sort bon ou mauvais dépend entièrement de la bonne volonté de leurs nouveaux maîtres.

1872. ÉVI SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRI ÉVI JELENTÉS

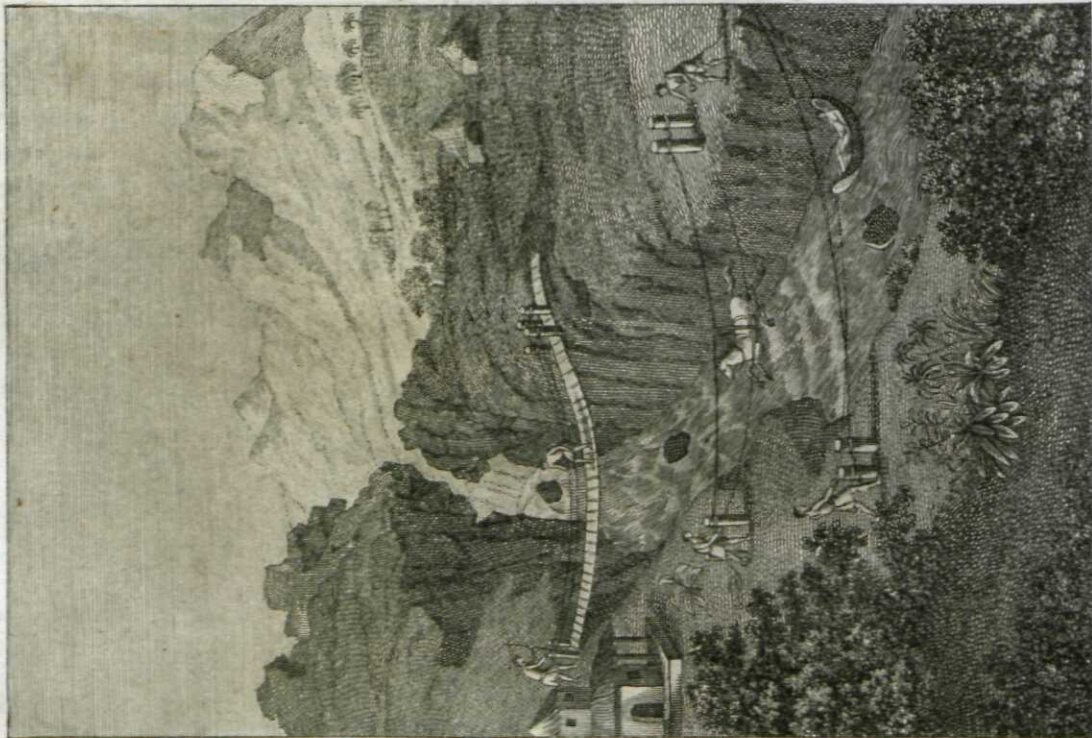

Fig. 1.

Jacob Barten-Schmucker

Fig. 2.

PONTES MEMORATU DIGNI.

Fig. 1. Pons saxeus in Virginia.

In Virginia, Americae septentrionalis provincia, non procul a montibus caeruleis haud vulgare naturae miraculum invenitur, nempe pons saxeus ingenti magnitudine, ab ipsa natura constructus, quem *Weldus*, natione Anglicus, qui his in locis peregrinatus est, sequenti modo describit. Violento terrae motu natura rupem mediam discidit, ita ut a vertice usque ad montis radicem rima aperiretur dimidium Milliarium Germanicum longa. Pars rupis superior, ut veri simile videtur, hoc concussu dejecta rimae hianti oblique superincidit, ita ut pontem arcuatum sine hominum manibus insterneret, qui 80 pedes latus et 40 densus, arboribus, quas acuarias vocant, ex altera parte superficiei obsitus est. Ubi densam per sylvam inopinatus eo perveneris: te ponti insistere ne somnies quidem, donec ad marginem accedens in praecipitium horridum et aliquot centum pedibus altum despexeris. Pon-

tem demum transgressus, praecipiti tramite inter saxa et arbores in profundum deduceris.

Fig. 2. Pontes pensiles et ductiles in America meridionali.

Ponti magnitudine ingenti ab ipsa natura constructo hic oppositos videmus aliquot pontes leviores, quorum ope Hispani in America australi flumina trajiciunt. Horum primus fune robusto, oblique trans flumen intento, componitur, appensa navicula, qua natante vector decumbens ab uno homine facile trajicitur. Pari modo et equi, vinculo latiori ex fune intento pendentes, funis ductarii ope natantes trajiciuntur. Tertia horum pontium species sunt pontes pensiles, tabulatis obliquis constructi, quae intentis duobus funibus aut catenis instrata in utroque littore palis robustis firmantur. Quamvis ejusmodi pons usque ad superficiem aquae descendat: viator tamen duorum funium adminiculo sustentus, expedite per eum incedit.

NEVEZETES HIDAK.

1. Kép. A' Kősziklahid Virginiában.

Déli Amérikanak Virginia tartományában nem melzize a' kék hegytől egy igen ritka jelenség t. i. egy a' terméztől készített kősziklahid találatik. Anglus utazó *Weld* a' következőkép írja le: A' természet ezt a' kősziklát valamelly erőszakos rázkódás által olly formán szakasztotta meg, hogy a' tetőtől fogva az allyig repedés esett rajta, a' melly egy német mérőföldig terjed ki. Hihetőkép a' kősziklának felső része a' megrázatáskor elszakadván úgy esett rézsutosan a' repedésre hogy természeti bóltózatot formált. Ez a' bólt 80 lábnyi szélességű és felyülről mind a' két oldalról tövelű fákkal bé van növe. A' sűrű erdőből észre nem véve meg az ember oda, és nem is gondolná hogy hidon jár, míg nem annak szélére érvén néhány száz lábnyi irtóztató mélységbe tekint le. Elérvén a' hid végét

onnan egy meredek hátskó kőzfalok és fák között erelzkedik le a' mélységbe.

2. Kép. A' függő és kifeszített hidak déli Amériában

Itt még egynehány, az elébbi temérdek természeti hiddal ellenmás könnyű hidakat szemlélhetünk, mellyeknek segítségével déli Amériában a' Spanyolok a' folyóvízekön könnyű móddal által szállanak. Az első tsak egy a' folyóvíz felett kifeszített erős kötélből áll, mellyhez könnyű tsónak van tsatolva. Ebben az áthajókázó bele ülven egy embertől könnyen által huzattathatik. Így szállítják által a' lovakat is, t. i. egy tsatlónál fogva a' főkötélhez kötvén azokat a' másik kötéllal úfva által húzzak. A' harmadik nemű hid függő. Ez egymásban foglalt deszkákból áll, mellyet alólról két kötél vagy lántz tart, és a' két vége a' parton karóhoz kötözött. A' hid a' víz színéig lehajlik, az utazó pedig a' két szélről lévő kötelekbe kapafzkodva megy által.

MERKWÜRDIGE BRÜCKEN.

Fig. 1. Die Felsenbrücke in Virginien.

In der nordamerikanischen Provinz Virginien findet sich, nicht weit von den blauen Bergen eine seltene Erscheinung; nämlich eine ungeheure Felsenbrücke, die die Natur selbst bildete. Der englische Reisende *Weld* beschreibt sie uns folgendermaßen. Durch eine gewaltsame Erschütterung rifs die Natur diesen Felsen auseinander, so dafs ein Spalt vom Gipfel bis zum Fusse des Berges entstand, der sich eine halbe deutsche Meile weit erstreckt. Bey der Erschütterung trennte sich wahrscheinlich der obere Theil des Felsens, und fiel so quer über den Spalt, dafs er eine natürliche Bogenbrücke bildete. Dieser Bogen ist 80 Fuß breit, 40 Fuß dick, und oben an der einen Seite mit Nadelholz bewachsen. Unbemerkt kommt man aus dem dicken Walde dahin; man ahndet nicht auf einer Brücke zu seyn, bis man an den Rand gelangt, und in eine schauerliche Tiefe von einigen hundert Fuß hinabsieht. Ist man über die Brücke gelangt, so führt ein steiler Fußsteig zwischen Felsen und Bäumen hinab in den Abgrund.

Fig. 2. Hänge- und Zugbrücken in Süd-Amerika.

Als Gegenstück zu der vorigen riesenhaften Naturbrücke, sehen wir hier einige leichte Brücken, durch deren Hülfe die Spanier in Südamerika leicht über die Flüsse setzen. Die erste besteht aus einem quer über den Fluß gezogenen starken Seile, an das ein leichter Nachen befestigt ist, in den sich der Überzuschiffende legt, und so wird der schwimmende Kahn von einem einzigen Menschen leicht herübergezogen. Auf gleiche Art transportirt man auch Pferde, indem man sie durch ein Tragband an das Hauptseil befestigt, und durch das zweyte Seil dann schwimmend herüberzieht. Die dritte Art ist die hängende Brücke. Sie besteht aus an einander gefügten Brettern, die von unten durch zwey Stricke oder Ketten verbunden sind, und an den Ufern an starke Pfähle befestigt werden. Die Brücke biegt sich bis zum Wasserspiegel, und so geht der Reisende, indem er sich an den Seitenstricken anhält, leicht darüber weg.

PONTS REMARQUABLES.

Fig. 1. Le Pont de rochers en
Virginie.

Dans la province de Virginie dans l'Amérique septentrionale se trouve non loin des montagnes bleues une curiosité singulière de la nature, savoir un pont énorme de rochers, formé par la nature même. Le voyageur anglais *Weld* nous en donne la description suivante. Par une secousse violente la nature sépara ces rochers en sorte, que la montagne fut fendue depuis sa cime jusqu'à son pied, et cette fente s'étend à une distance d'un demi-mille d'Allemagne. Probablement lors du dit ébranlement la partie supérieure du rocher s'est détachée et est tombée pardessus la fente, de façon qu'elle forme un pont naturel d'une seule arche. Cette arche a 80 pieds de largeur, et est épaisse de 40 pieds; l'un de ses bords est garni de bois blanc. Insensiblement l'on y arrive en sortant de la forêt épaisse, et l'on ne s' imagine pas de passer un pont, jusqu'à ce que l'on parvient à son bord, et que la vue plonge dans un abîme effrayant de plusieurs cents pieds. Ayant dépassé le pont, l'on trouve un sentier escarpé, qui conduit entre des rochers et des arbres dans l'abîme même.

Fig. 2. Points suspendus et à traînants dans l'Amérique méridionale.

Comme pendant du pont naturel de rochers, que nous venons de décrire, la planche ci-jointe nous présente quelques espèces de ponts légers, dont les Espagnols se servent dans l'Amérique méridionale, pour passer les rivières sans peine. Le premier que nous voyons ici, n'est formé que d'une forte corde, tendue à travers de la rivière, à la quelle une légère nacelle est attachée; c'est dans celle-ci que se couche la personne, qui veut être passée, et la dite nacelle à flot est facilement traînée par un seul homme de l'un bord à l'autre. De même l'on passe les chevaux, portés par une soupente attachée à la corde principale, et attirés en nageant au rivage par une autre corde. Une troisième sorte est le pont suspendu, composé de planches jointes l'une à l'autre, et liées en bas par deux cordes ou chaînes; les deux bouts tiennent à de forts pieux fixés sur les deux rivages. Ce pont-pend jusqu'à fleur d'eau, et le passant la traverse aisément en se tenant aux cordes tendues aux deux cotés.

ROSARUM SPECIES.

Rosa decumana Damascena colore obscuriori.

(*Rosa Damascena grandiflora.*)

Omnes rosarum species magnitudine et magnificentia haec rosa antecellit. Supra malum, ob singularem magnitudinem gigas dictum,

nobis innotuit: pari jure hanc *rosam gigantem* dixerimus, quae inusitata granditate sua hortos quam plurimum ornat; est enim 5 pollices e diametro lata, colore autem coccineo nunquam obscuriori, in medio habet oculum aureum; frutex 3 pedes altus, spinis quidem plurimis armatus, tamen hiemes nostrae asperitatem haud facile perfert.

RÓZSA FAJOK.

A' nagy Damaskusi Rózsa.

(*Rosa Damascena grandiflora.*)

Minden rózsák felett ez a' faj leggazdagabb és pompásabb. Oda fent egy alma fajról volt emlékezet, mely nagyságáért oriásalmának

neveztetett, ezt is arra nézve oriásrózsának nevezhetnénk, mert átmérője 5 íznyi, azért is a' kerteknek különös ékessége. Színe gyakorta sötét karmazsin piros, a' közepén arany-sárga szemmel. Bokra három lábnyi magasságú 's igen tövises. A' mi kemény teleinket ki nem áthatja.

ROSEN - ARTEN.

Die große dunkle Damascener-Rose. *Riesen-Rose* nennen; denn ihr Durchmesser ist 5 Zoll; und sie macht eben wegen ihrer außerordentlichen Größe, eine vorzügliche Zierde unserer Gärten. Ihre Farbe ist karmoisin-roth, oft sehr dunkel, und in der Mitte hat sie ein goldgelbes Auge; ihr Strauch wird 3 Fuß hoch, und ist sehr bedornt. Unsere strenge Winterkälte kann sie nicht wohl ertragen.

(*Rosa Damascena grandiflora.*)

Unter allen Rosen-Arten ist diese Sorte die größte und prächtigste. Wir haben oben einen Riesenapfel kennen gelernt, der wegen seiner außerordentlichen Größe diesen Namen führte; und wir könnten eben so diese Blume die

---

ESPÈCES DE ROSES.

La grande Rose de Damas.

(Rosa Damascena grandiflora.)

De toutes les espèces de roses celle-ci est la plus grande et la plus superbe. Nous avons appris à connaître dans une des feuilles précédentes une *pomme gigantesque*, appelée ainsi à cause de sa grandeur extraordinaire; de

même cette *rose* mérite le surnom de *Géante*, car son diamètre est de 5 pouces, et c'est par cette grandeur paraillement extraordinaire, qu'elle se rend un des premiers ornemens de nos jardins. Sa couleur est un rouge cramoisi, souvent très foncé; au centre il y un oeil jaune d'or; le rosier parvient à la taille de 3 pieds, et est très-épineux. Cette plante n'endure pas aisément les rigueurs de nos hivers.

Früchte. II.

Fructus II.

Fruits II.

J. B. Schmuzer.

FRUCTUS MEMORABILES.

Vitis vinifera bicolor

Rarioribus etiamnum hortorum ornamentis accensetur. Folia ejus, colore coccineo et viridi scutulata, et ad parietes ex adminiculis pendentia, adspectum jucundissimum praebent. Multo autem mirabiliores sunt uvae ejus auctumnali tempore, quae partim ex toto caeruleos, partim ex toto virides; partim ex di-

midio virides et caeruleos, partim colore caeruleo et viridi radiatos habent acinos. Virides tunc temporis acinos nondum maturuisse credideris: falso; virides enim non minus sunt maturi ac sapidi, quam illi caerulei.

Elegans haec vitis varietas *Venetiana* dicitur, quia Germanicus quidam hortorum cultor eam ex agro Venetianae ditionis in Germaniam intulit.

NEVEZETES GYÜMÖLTSÖK.

A' Venetiai két színű szőlő.

(Vitis vinifera bicolor.)

Ez a' különös szőlőtő még a' ritkább kerti ékességek közé való, mellynek karmazsinpirossal és zöldel tarka levelei a' lúgosokat a' leggyönyörűbb tekintettel jádszattatják. Még különösebbek őszfűrtjei mellyek részént egészen kék, részént egészen zöld, ré-

szént félig kék és félig zöld, részént kékkel és zöldel tsikolt szemekkel ékeskednek. Azt vélné az ember, hogy a' zöld szemek még nem értek meg, pedig éppen olly édesek 's ízesek mint a' kék szőlőszemek.

Venetiai szőlőnek ez a' szép különösség azért neveztetik, mivel egy Német ritkaság szerető ennek plántáját egy Venetiai környéken lévő kertből kapta.

MERKWÜRDIGE FRÜCHTE.

Die Venetianische Traube oder
der bunte Wein.

(*Vitis vinifera bicolor.*)

Dieser sonderbare Weinstock gehört unter die, zur Zeit noch seltenen schönen Zierpflanzen unserer Gärten, den seine karmesinroth und grün geschäckten Blätter, geben an dem Espalier einer Wand den fröhlichsten Anblick. Noch sonderbarer aber sind im Herbste seine bunten Trauben, welche theils ganz blaue,

theils ganz grüne, theils halb grüne und halb blaue, theils blau und grün gestreifte Beeren haben. Man sollte glauben, die grünen Beeren wären noch nicht reif; allein dieß ist nicht der Fall, und die grünen Beeren sind eben so reif und wohlschmeckend, als die blauen.

Man hat diese schöne Spielart des Weinstocks die *Venetianische Traube* deshalb betitelt, weil ein deutscher Gartenliebhaber die erste Pflanze davon aus einem Garten im venetianischen Gebiete mitbrachte.

FRUITS REMARQUABLES.

Le Raisin de Venise ou la vigne
bicolore.

(*Vitis vinifera bicolor.*)

La vigne singulière qui porte ce fruit, appartient aux plantes encore rares, qui servent à parer nos jardins; car ses feuilles, bigarrées de cramoisi et de vert, prêtent aux espaliers d'un mur l'aspect le plus riant. Mais ses raisins bicolores se présentent en automne d'une façon encore plus singulière, en ce que leurs

baies sont ou toutes bleues ou toutes vertes, ou moitié bleues et moitié vertes, ou rayées de bleu et de vert. L'on serait alors tenté de croire, que ces baies vertes ne soient pas encore mûres, mais tout au contraire, celles ci sont aussi mûres et aussi agréables au goût que les bleues.

Cette belle variété de la vigne a reçu le surnom *Vénitienne*, parcequ'un Amateur allemand en a obtenu le premier plant d'un jardin du territoire de *Vénise*.

FRANZ DEJAKOVICZ

Jacob B. Schmutzer.

VULTURES AFRICANI ET ASIATICI.

Fig. 1. Vultur auritus

Africam meridionalem incolit, ea magnitudine, ut alis expansis decem pedes impleat, a rubris laciniis, quibus aures circumdantur, nomen sortitus. Caput, ut reliquorum vulturum, calvum; collum deplume circumdat fascia penarum rigidarum, corpus autem fuscus amictus vestit. Morticinis vescitur, quae odoratu acerrimo e longinquo explorat.

Fig. 2. Vultur scatophagus seu stercorivorus.

Vultur stercorivorus in colonia ad Caput bonae spei ubique invenitur, montes saxosos incolens, paulo minor quam vultur auritus, colore ex albo rutilante. Morticinis vescitur, quae et in littoribus maris colligit; eorum tamen penuria pressus et animalium stercore satiatur, hinc nomen ejus. In saxorum cavernis nidificat.

Fig. 3. Vultur Schogunus.

Schogunus, quem *Valens (Le Vaillant)* descripsit, vulturum species in India orientali

obvia, gallopavonem magnitudine aequat. Amictus est colore potissimum fusco; collum inplume albescit, infra, ubi corpori jungitur, alba pennarum fascia circumdatum. De moribus hujus avis nihil innotuit.

Fig. 4. Vultur gesticulus.

Vultur gesticulus in regione Hutniquanorum atque ad orientalia Africae meridionalis littora frequentissimus invenitur, insignitus caudam brevissimam, ultra quam binae alae protruncunt. Ubi femellae adludit, repente volatum inflectit, aliquantulum devolat, rursusque in altitudinem surgit; quem propter lusum *Valens* ei nomen Gesticuli indidit. Non modo morticinis nutritur, sed et antilopas impetit.

Fig. 5. Urigurapus.

Hic vultur, ex albo flavens et magnitudine meleagridem aequiparans, in tota Africa meridionali habitat, pace servata migrantes Hotentotorum, qui *Urigurapum* dicunt, greges prosequens, ubi animalium cadaveribus aliisque rejectaneis nutritur. Rostrum ejus est longum et angustum, cervix vero pennis longioribus obsita.

ÁZSIAI ÉS ÁFRIKAI KESELYÜK.

1. Kép. A' füles Keselyü.

Ez a' keselyü déli Amérikában lakik, és olly nagy hogy kiterjesztett szárnyaival 10 lábot meghalad. Nevé a' fület környékező vörös húsgombáktól vette; feje mint a' többi keselyüké kopasz. Kopasz nyakát merőn álló toll fodor kerítti, a' többi tollai setétbarnák; döggel él, mellynek szagát meszfiziről megérzi.

2. Kép. A' bértzi Keselyü.

Ez a' keselyü a' Jóreménységfokánál a' közfiziklás bértzeket lakja; döggel él, mellyet a' tenger parton keresgél. Valamivel kissebb mint az elébbeni; színe fejérsárga. A' közfizikla üregekben félszkel.

3. Kép. A' Sogun.

Ennek a' keselyü fajnak déli India hazája, mellyet *Vaillant* ekként ír le: A' Sogun akkora mint a' pulyka. Főbb színe tollainak

motskosbarna, kopasz nyaka fejéres, mellyet hasonló színű tollfodor a' tállyon kerít a' hól a' dereka elkezdődik. Az életmódjáról még semmit sem tudhatni.

4. Kép. Az Alakos.

Hutnika tartománya hazája, és déli Afrikának napkeleti partjain is számosan tanyáz. Rövid farkával különbözteti meg magát, mellynél szárnyai jóval hosszabbak. A' repülés közben sebesen megfordúl letsapja magát és ismét felemelkedik. Ezen jádszásra nézve nevezte *Vaillant* alakoskodónak. Éldegel döggel, de a' zergékre is letsap.

5. Kép. Az Urigurap.

Ez a' fejérsárga keselyü, melly akkora mint a' jértze pulyka, déli Amérikában a' tanyázó Hottentoták körül tsendesesen éldegel, a' kik *Urigurapnak* nevezik. Éldegel döggel 's más hulladékokkal. Orra hosszú és keskeny. Nyakszirtje hosszú tollakkal fedezett.

AFRIKANISCHE UND ASIATISCHE GEIER.

Fig. 1. Der Ohren-Geier.

Dieser Geier bewohnt Süd-Afrika, und ist so groß, daß er mit ausgespannten Flügeln zehn Fuß mißt. Seinen Nahmen hat er von den rothen Fleischlappen, womit die Ohren umgeben sind. Der Kopf ist, wie bey den übrigen Geierarten, kahl. Um den kahlen Hals steht eine Krause von steifen Federn: das übrige Gefieder ist dunkelbraun. Seine Nahrung besteht in Aas, und er wittert durch seinen feinen Geruch die todten Körper in weiter Entfernung aus.

Fig. 2. Der Strontgeier.

Der Strontgeier findet sich am Vorgebirge der guten Hoffnung allenthalben. Er bewohnt felsige Gebirge, und lebt vom Aase, das er auch an der Meeresküste aufsucht. Er ist etwas kleiner als der Ohren-Geier, und isabellgelb gefärbt. Sein Nest macht er in den Felsenklüften.

Fig. 3. Der Schoğun.

Der *Schogun* ist eine Geierart aus Ostindien, die uns *le Vaillant* beschreibt. Dieser Vogel erreicht die Größe eines Truthahns. Die Haupt-

farbe seines Gefieders ist schmutzigbraun, der nackte Hals ist weißlich, und eine Federkrause von ähnlicher Farbe umgibt ihn da, wo der Leib anfängt. Von der Lebensweise dieses Vogels wissen wir noch gar nichts.

Fig. 4. Der Gaukler.

Der *Gaukler* findet sich im Hutniqua-Lande, und an der ganzen Ostküste von Süd-Afrika sehr häufig. Er zeichnet sich durch seinen sehr kurzen Schwanz aus, über den die Flügel noch hinausragen. Im Fluge wendet er sich sehr schnell, schießt eine Strecke herab, und fliegt dann wieder in die Höhe. Dieses Spiels wegen nannte ihn *le Vaillant* den Gaukler. Er nährt sich vom Aase, doch stößt er auch auf Antilopen.

Fig. 5. Der Urigurap.

Dieser weißgelbe Geier, der die Größe einer Truthenne hat, bewohnt das ganze südliche Afrika, und lebt ganz friedlich neben den herumziehenden Heerden der Hottentotten, die ihn *Urigurap* nennen. Da nährt er sich vom Fleische gefallener Thiere und anderen Abgängen. Der Schnabel ist lang und schmal, und der Hintertheil des Halses mit langen Federn besetzt.

VAUTOURS AFRICAINS ET ASIATIQUES.

Fig. 1. L'Oricou.

Ce vautour habite l'Afrique méridionale et est de telle grandeur, que son envergure est de dix pieds. Il tient son nom des morceaux de chair rouge, qui entourent ses oreilles. La tête est chauve, comme chez les autres espèces de vautours. Le cou nu est garni d'un collier de plumes roides, le reste du plumage est d'un brun foncé. La charogne fait sa nourriture, et il a l'odorat si fin, qu'il en prend le vent dans un très-grand éloignement.

Fig. 2. Le Chassefiente.

Le *Chassefiente* se trouve dans toutes les contrées du Cap de bonne espérance, où il habite les montagnes rocailleuses et va de charogne, qu'il va chercher même sur les bords de la mer. Il est un peu plus petit que le précédent, et son plumage est de couleur d'Isabelle. Son aire est dans les crevasses des rochers.

Fig. Le Chaugoun.

Cet oiseau est une espèce de vautour des Indes orientales, que *le Vaillant* nous décrit. Il parvient à la taille d'un dindon. La couleur principale de son corps est brun sale; sa gor-

ge nue est blanchâtre et entourée là, où elle tient au tronc, d'un collier de plumes de pareille couleur. Nous ne savons rien de ses habitudes.

Fig. 4. Le Bateleur.

Cet oiseau se trouve très-fréquemment dans les pays des *Houtiquas*, et sur toute la côte orientale de l'Afrique méridionale. Il se distingue par sa petite queue, laquelle est encore dépassée par les ailes. Dans son vol il se tourne très-rapidement, descend du haut des airs à quelque éloignement de la terre, et remonte avec égale vitesse. C'est à cause de ce jeu, que *le Vaillant* lui a donné le nom de *Bateleur*. Il se nourrit de charogne, cependant il tombe aussi sur des antilopes.

Fig. 5. L'Ourigourap.

Ce vautour de couleur jaune blanchâtre est de la taille d'un dindon, habite dans toute l'Afrique méridionale, et se tient très-paisiblement à coté des hordes des Hottentôts nomades, qui lui donnent le nom d'*Ourigourap* et où il vit de la chair de bêtes mortes et d'autres rebuts. Son bec est long et étroit, et le derrière de son cou est garni des longues plumes.

V E S T I T U S P E R U A N I

Cum Pizarrus, natione Hispanus, ineunte seculo decimo sexto (1525) regnum Peruanum auro foecundum detegeret, brevique tempore subjugaret: haec Americae meridionalis provincia a natione jamjam ad meliorem victum cultumque provecta incolebatur, cujus posteriona cum Hispanis ejusdem regionis hac in tabula depinguntur. Praeter hos hic apparent hibridae, (Mulattos dicunt) qui, parentibus Europaeis Nigritisque geniti, magno numero in Peru habitant.

Fig. 1. Incolae urbis Limae.

Hispanum et Hispanam vides mediae conditionis ex regno Peruano, haud quidem in Hispania, quod vel colorata eorum facies praemonet, sed in Peru parentibus Hispanicis genitos, *Creolos* nominant. Vestitum festivum induti apparent, ut populares reliqui hic praesentati, qui omnes festo solenni depicti fuerunt. Ipse civis capillos promissos reticulo indidit circa frontem firmato. Ab hybrida (Fig. 5.) pallio amplo distinguitur.

Fig. 2. Mulier nobilis Limensis.

Mulier altioris conditionis, e Peru orta, pariter Hispaniensis, pleno ornato, induta cycladem multum plicatam, manicas taeniis denticulatis praetextas, palliolum coccineum e vicunnae lana textum, et lineamentis argenteis,

quae acu pinguntur, distinctum; collum margaritis, mitra taeniis denticulatis ornatur.

Fig. 3. Indiani e Peru oriundi

seu indigenae regni Peruani vestitu domestico, cinnamomini sunt coloris, nempe illius hominum varietatis, cui Americae autochtones maxima ex parte accensentur. Vestitus mulieris similis est vestitui nostrarum rusticarum, priusquam pleno ornato comuntur. Vir post illam stans gestat *pongum*, superintegumentum simile indusio illi, quod aurigae in Germania vestibus suis superinduunt, nisi quod ex utroque latere apertum est.

Fig. 4. Rustici Peruani,

sive indigenae regni Peruani, vestitu festivo. Vir pongo nigrum superinduit scapulare, quod collare pendulum et fimbriatum habet. Ex acuminata mulieris mitra, quae sola ex prisco Peruanorum habitu remansit, taeniae latiores radiatae pendent.

Fig. 5. Incolae Quiti.

Par hybridarum seu Mulattorum, quorum vestitus similis est illorum, qui Europaeis parentibus in Peru nascuntur, *Creoli* nominati. Cutis illorum est coffeae tostae colore; Quitum autem urbs est regni Quitani caput, non procul ab aequatore distans.

PERUI VISELETEK.

Miőn a' tizenhatodik század elején (1525) a' Spanyol Pizarro Perunak arannyal gazdag tartományát felfedezte 's majd el is foglalta már akkor ezt a' tartományt alkalmas pallérozott nemzet lakta, a' mellynek maradéki némelly ott megtelepedett Spanyolokkal ezen a' Táblán le vannak rajzolva. Ezekon kívül még itt emberkortsokat is látunk, mellyek az Európaiaknak a' szeretsenekkel való öfzvepárasodásából származtak, a' kik Peruban számosan vannak.

1. Kép. Limai lakos.

Egy Perubeli közép rendből való Spanyol afzfzony. Nem Spanyolországban születtek, a' mint setét ábrázat színnek mutatja, hanem úgy nevezett *Creolok* vagy Spanyol ösöktől származtak. Innepi öltözetben, valamint a' többiek is innepi köntöseikben rajzoltattak le. A' skárlát színű palástban öltözködött férjfi haját hálóban vagy *Resedilla*-ban hordozza, mellyet homlokán fűz öfzve. Böv köpönyegje különbözteti meg a' többi kortstól.

2. Kép. Főrendű Limai afzfzony.

Ez a' főrendű Perubeli egyszersmind Spanyol afzfzonyosság egész ékességében, rántzba szedett abróns szoknyában, tsipkés vállban

arannyal kivartt skárlát veres palástotskában van felöltözködve, ezeken felyül nyakán gyöngy ékesség, fején pedig tsipkefőkötő.

3. Kép. Peruból való Indusok

vagy született Peruiak házkörül való öltözetben. Ezek, az emberek fahéj színű fajzatjához tartoznak, valamint a' többi igazi Amerikaiak is. Az afzfzonymnak öltözete hasonló a' nem egészen felöltözött ide való parafztleányokéhoz. A' háta megett álló férjfin *Pongo* vagy olyan szűrnemű ingforma ruha van, a' millyet nálunk a' kotsisok szoktak viselni, tsak hogy a' Pongonak két oldalról van a' hasadéka.

4. Kép. Perubeli hazafiak

vagy született Peruiak innepi öltözetben. A' férjfi, Pongoja felett még fekete kámzsát is visel, mellynek galléra pafzomántal bé van szegve. Az afzfzonymnak hegyes sapkájáról, melly a' hajdani Perui viseletből egyetlen egy maradék, széles tsikos pántlikák lógganak le.

5. Kép. Kvitói lakosok.

Egy pár korts, mellynek öltözete a' Creole Peruiakéhoz közelít. Színe kávébarna. Kvitó egy városa Kvitó tartományának tsak nem a' közép abróns alatt.

PERUANISCHE TRACHTEN. 203

Als der Spanier *Pizarro* im Anfange des sechszehnten Jahrhunderts (1525) das goldreiche Peru entdeckte, und bald unterjochte, war dieß südamerikanische Land von einer ziemlich gebildeten Nation bewohnt, deren Abkömmlinge mit einigen dortigen Spaniern auf dieser Tafel abgebildet sind. Außer diesen findet man hier Mulatten, welche aus der Verbindung der Europäer mit Negern entstehen, und die sich zahlreich in Peru befinden.

Fig. 1. Einwohner von Lima.

Ein Spanier und eine Spanierinn aus den mittleren Ständen in Peru. Sie sind nicht in Spanien geboren, wie ihre dunkle Gesichtsfarbe zeigt, sondern eingeborne Peruaner, von spanischen Vorfahren, oder sogenannte *Creolen*. Sie sind im Sonntagstaate, wie mehrere der hier vorgestellten Personen, die bey Gelegenheit eines feyerlichen Festes abgebildet sind. Der mit einem scharlachnen Mantel bekleidete Bürger trägt sein langes Haar in einem Netze oder einer *Redefilla*, welche an der Stirne zusammengeschnürt wird. Sein weiter Mantel zeichnet ihn vor dem Mulatten Fig. 5. aus.

Fig. 2. Vornehme Frau aus Lima.

Eine Dame aus den höheren Ständen in Peru — auch eine Spanierinn im vollen Putze, mit einem in viele Falten gelegten Reifrocke, Spitzenärmeln, einer Mantille von scharlachrother Vigogne mit Silber gestickt, Perlen-

schmuck um den Hals, und einer Spitzenhaube.

Fig. 3. Indianer aus Peru

oder eingeborne Peruaner in häuslicher Tracht. Sie gehören zu der zimmetfarbenen Abart der Menschen, welche die ursprünglichen Bewohner Amerika's größtentheils bilden. Die Kleidung der Frau ist der unserer Bäuerinnen, wenn sie nicht völlig angezogen sind, ähnlich. Der hinter ihr stehende Mann hat den Pongo an, ein Überhängekleid, fast nach der Art der Hemden, welche unsere Fuhrleute in Deutschland über ihre Kleider ziehen, nur daß es an beyden Seiten offen ist.

Fig. 4. Landleute aus Peru

oder eingeborne Peruaner im Sonntagsputze. Der Mann trägt über dem Pongo noch ein schwarzes Skapulier, welches aber mit einem überhängenden, mit Tressen eingefassten Kragen versehen ist. Von der spitzigen Mütze der Frau, dem einzigen Überbleibsel ihrer alten peruanischen Tracht, hängen breite gestreifte Bänder herab.

Fig. 5. Einwohner von Quito.

Ein Paar Mulatten, deren Anzug sich dem der peruanischen Creolen nähert. Ihre Hautfarbe fällt in das kaffeebraune. Quito ist eine andere große Stadt im Königreiche Quito, welche beynahe unter der Linie liegt.

C O S T U M E S P E R U V I E N S .

Lorsque l'Espagnol *Pizarro* découvrit au commencement du seizième siècle (en 1525) et tôt après subjuga le *Pérou*, pays si riche en or, ce royaume de l'Amérique méridionale était habité par une nation assez cultivée. Les descendans de celle-ci, ainsi que des Espagnols établis dans ce pays, sont représentés sur la table ci-jointe. En outre l'on y trouve en assez grand nombre des *Mulâtres*, ou gens issus d'alliance d'Européens avec des Nègres,

Fig. 1. Habitans de Lima.

Voici un Espagnol et une Espagnole de la moyenne classe du *Pérou*. Leur teint basané prouve que ces gens là ne sont pas nés en Espagne, mais au *Pérou* de parens originaires d'Espagne; ce sont par conséquent ce qu'on nomme des *Créoles*. Ils sont revêtus de leurs habits de dimanche, comme plusieurs des personnes ici dépeintes, qui ont été dessinées à l'occasion d'une fête publique. Notre bon bourgeois qui a endossé son manteau de couleur écarlate porte sa longue chevelure sous une coiffe ou *Redefilla*; lacée sur le front. Son ample manteau le distingue du *Mulâtre* fig. 5.

F. 2. Dame de condition de Lima.

C'est là une Dame de condition du *Pérou* pareillement espagnole en grand costume portant un vertugadin baleiné à une multitude de plis, des manchettes de dentelles, une man-

tille de vigogne écarlate bordée en argent, un collier de perles et un bonnet de dentelles.

Fig. 3. Indiens du Pérou

ou *Péruviens natifs* en habits de négligé. Ils appartiennent à la variété couleur de canelle du genre humain, comme presque tous les habitans originaires de l'Amérique. Le costume de la femme est semblable à celui de nos paysannes, quand elles sont à demi habillées. L'homme derrière elle est revêtu du *Pongo*, espèce de roquelaure ou de chemise, comme nos rousiers en portent pardessus les habits, excepté, que celle-ci est ouverte aux deux côtés.

Fig. 4. Habitans de la campagne du Pérou

ou *Péruviens natifs* en habits de dimanche. L'homme porte une chape noire avec un collet pendant, garni d'une bordure par-dessus le *Pongo*. Du bonnet pointu de la femme, reste unique de l'ancien costume péruvien, pendent de larges rubans rayés.

Fig. 5. Habitans de Quito.

Un couple de *mulâtres*, dont le costume approche de celui des *Créoles* du *Pérou*. Leur teint tire sur le brun de café. *Quito* est la Capitale du royaume de *Quito*, situé presque immédiatement sous l'équateur.

COLETTI & CO. MILANO

Fig. 1.

Fig. 2.

Jacob B. Schmuicker.

PONTES MEMORATU DIGNI.

Fig. 1. Pons diaboli in montibus
S. Gothardi.

Ex Helvetia in Italiam transituri iter per montes S. Gothardi plerumque sequuntur, qui montes altissimi illa in regione exsurgunt, quam *cantonem Uri* (*Ovry, öry, montes*), perperam latine *Uraniam* dicunt*). Ob praerupta saxorum hoc iter aut pedibus aut mulis suscipi solet. Ab oppido Altorfo paulatim adscenditur juxta ripas *Reusae* (*Ρεύση, quod fluentum significat*) plurimis catarractis dejectae. Quam ubi octies in itinere ponte transieris: tum horridas saxorum latebras intrabis, in quas furibundam et spumantem se Reusa praecipitat. Hic torrentis ripas pons jungit unico arcui audacter injectus, quare *Pontem diaboli* vocant. Quaquaversum saxa praegranda et nuda horrorem loci adaugent. Ubi *Pontem diaboli* trajeceris, obvius fit *Mons diaboli*, rupes praealta, validis granitis a natura exstructa. Hic inter montes aperitur petra pertusa transitu longo obscuroque, quem *foramen Urinum* (*ὄρυρον, montanum*) vocitant. Inde patet introitus in vallem amoenam, pulcherrimis pratis luxuriantem, atque inhospitalibus ad *Pontem diaboli* cautibus longe dissimillimam. Per montes S. Gothardi profi-

ciscentibus, ab Altorfo usque ad Bellinzonium in Italia ex opposito situm, itinere trium dierum est opus. Cumque haec via, mercibus transvehendis accommodata, olim huc illuc comitantibus plurimum frequentaretur: ideo in summo montis vertice Capucinorum hospitium pietas humana exstruxit, ubi lassii viatores se reficerent, mulos recentes portandis mercibus invenirent, et monachi pii miseros illos, qui per noctem a via aberrantes in nivibus haerescerent, ope canum Molossorum atque ad pium hoc officium informatorum indagatos, ab interitu vindicarent. Verum saluberrimum hoc institutum, ut pleraque priscae pietatis monumenta, seculi nostri cruenta barbaries improba feritate delevit.

F. 2. Pons Rhodani ad Agaunum.

Prope Agaunum in Vallesia montes, qui vallem cingunt, sibi utrimque tam prope accedunt, ut Rhodanus arctis saxorum angustiis coërcitus non nisi indignans spumansque perumpat. Haud procul inde occurrit pons celebris, quem hic depictum vides, uni arcui impositus, cujus femora prominenti utrimque saxo nituntur.

*) Antiquissimo tempore Italiam superiorem Etrusci incoluerunt, natione Graeci, qui deinde irruentibus Gallis cesserant, partim meridiem versus protrusi, partim in vicinos septentrionis montes rejecti. En nomina propria, quorum origines supra inserui, hujus rei memoriam ad hanc usque diem servantia!

NEVEZETES HIDAK.

1. Kép. Az Ördöghidja Sz. Gotthárd hegyén.

Helvétziából Olaszországba menvén közönségesen a' Sz. Gotthárd hegyén keresztül lévő bérzi úton járnak melly az *Uri* megyében fekvő magas hegy. A' meredek bértek miatt ezt az utat, vagy gyalog vagy tevékkel kell megtenni. Helvetziai városoktól Altorf-tól mindég felfelé kell menni *Reufs* folyóvíze hofszában, a' melly sok vízzuhanásokat formál. Nyoltz hidon keresztül menvén, érkezik az ember egy irtóztató kősziklatorokhoz, mellyben a' *Reufs* vize dühösködve 's tajtékozva rohan bé, egyetlen egy merész köbölt vízf rajta keresztül, és ez az úgy nevezett *Ördöghidja*. Köröskörül semmit egyebet magas és sivatag kőszáloknál nem láthatni, mellyek azt a' környéket még irtóztatóbbá téstik. A' hidon általmenvén, az ördöghegye szemléltetik, melly a' termézfettől gránitködarabokból mérész magasságra tornyozott kőszirt. Itt egy hofszú és setét ösvényen kell keresztül mázskálni, a' melly *Uri-lyuknak* neveztetik. Ez egy kies és vidám völgybe ve-

zet, mellyet a' legszebb Alpesi rétek fednek, a' melly egészen ellenmássa az Ördöghidi terméketlen környéknek. Altorf-ból míg az Olasz oldalon lévő *Bellinsonaig* megy az ember a' Gotthárd hegyen keresztül három nap belé kerül. Mivel ez egyszersmind kereskedési út is, mellyet kivált ez előtt igen nagyon jártak, tehát a' tetejében egy *Kapuztinus* klastrom építetett. Itt nyugodták ki magokat az útasok, 's itt váltottak új erőben lévő ölfvéreket portékáik tovább vitelére. A' jó szívű Klastromi atyák nagy kutyákat is tanítottak a' végett, hogy a' hóval bétemetett szegény útasokat megfzabadítsák.

2. Kép. A' Rónahid Sz. Moritznál.

Sz. Moritz Mezővárosánál a' bértek olly közel fekszenek egymáshoz, hogy a' *Rodanus* folyóvízének egy szoros kőszikla torkon kell dühösködve 's mormolva keresztül rontani. Nem mezsze van ettől a' kőszikla torktól ama híres *Rónahidja*. Ez tsak egy bóltozatból áll, mellynek egyik vége a' *Dent de Moele*, a' másig vége pedig a' *Dent du Midi* hegyekre támaszkodik.

MERKWÜRDIGE BRÜCKEN.

Fig. 1. Die Teufelsbrücke auf dem St. Gotthard.

Um aus der Schweiz nach Italien zu kommen, wählt man gewöhnlich den Gebirgsweg über den *St. Gotthard*, ein hohes Gebirge, in dem kleinen Schweizer Canton Uri. Diese Reise muß man wegen der steilen Gebirge entweder zu Fuß oder auf Maulthieren machen. Man steigt von dem Schweizer Städtchen *Altorf* immer aufwärts längs der Reuß, die eine Menge von Wasserfällen bildet. Schon hat man acht Brücken passirt; jetzt kommt man auf einmahl zu einer fürchterlichen Felsen-schlucht, in die sich die Reuß tobend und schäumend hinabstürzt. Ein einziger kühn gesprengter Bogen führt darüber, und diess ist — die so bekannte *Teufelsbrücke*. Rings umher sieht man nichts als große, öde Felsenmassen, die das schauerliche des ganzen Bildes noch vermehren. Ist man über die Brücke hinüber, so zeigt sich der Teufelsberg, eine aus großen Granitblöcken, von der Natur kühn aufgethürmte Felsenmasse. Hier muß man einen langen dunkeln Gang durch das Gebirge passiren, welches das Urner oder Ur-sener Loch genennt wird. Dieses führt zu ei-

nem angenehmen freundlichen Thale mit den schönsten Alpenwiesen — ganz das Gegentheil der unwirthbaren Gegend der Teufelsbrücke. Man braucht zur Reise über den Gotthard von Altorf bis auf Bellinzona auf der Italänischen Seite drey Tage. Da dieses zugleich eine Handelsstraße ist, die in vorigen Zeiten stark besucht wurde, so war auf der Höhe sonst ein Capuciner-Kloster errichtet. Hier erquickten sich die Reisenden, fanden frische Maulthiere für ihre Waaren, und die gutmüthigen Klosterbrüder suchten mit Hülfe großer abgerichteter Hunde, selbst die im Schnee verunglückten Passagiere zu retten.

Fig. 2. Die Rhone-Brücke zu St. Moritz.

Bey dem Flecken St. Moritz im Walliser Lande, treten die Gebirge so nahe zusammen, daß sich hier der Rhonefluß durch ein enges Felsenthor wüthend und brausend durchdrängt. In einiger Entfernung von dem eben erwähnten Felsenthor steht dann die hier abgebildete berühmte Brücke. Sie besteht aus einem einzigen Bogen, dessen Enden sich auf die beyden Berge, den *Dent de Moole* und *Dent du Midi* stützen.

PONTS REMARQUABLES.

Fig. 1. Le Pont du diable dans la montagne de St. Gothard.

Pour aller de la Suisse en Italie, on choisit ordinairement le passage du *S. Gothard*, montagne très-élevée dans le petit canton suisse d'*Uri*. Mais pour ce passage il faut ou aller à pied ou monter des mulets. Depuis la petite ville d'*Altorf*, le chemin va toujours en montant à coté de la rivière de *Reufs*, qui forme une multitude de cascades. Déjà l'on a passé huit ponts, lorsque l'on parvient à un abîme affreux, dans lequel la *Reufs* se précipite écumant et bruyant. Une seule arche hardie réunit les rochers des deux cotés, et forme ce qu'on appelle le *Pont du diable*. Tout à l'entour l'on n'apperçoit que des masses énormes de rochers nus, qui ajoutent encore à la terreur que toute la scène inspire. Ayant passé le pont, l'on voit devant soi le *mont du diable*, masse de rochers hardiment entassée de gros blocs de granit par la nature même. Là il faut traverser une longue allée obscure, qui conduit à travers de la montagne, et qui est nommée le *trou d'Uri*. En sortant de là, l'on entre dans une vallée très-riante et agré-

able, ornée des plus belles prairies des alpes, tout le contraire de la contrée déserte et effrayante du pont du diable. Pour faire le passage du *S. Gothard* depuis *Altorf* jusqu'à *Bellinzona* du coté de l'Italie, l'on emploie trois jours. Comme c'est en même tems un chemin commercial, autrefois très-fréquenté, un couvent ou hospice de Capucins était établi sur le sommet de la montagne, où les voyageurs se rafraichissaient et se pourvoyaient de frais mulets. Aussi les bons Pères entretenaient des chiens dressés pour cela, qui cherchaient les voyageurs égarés et ensévelis dans la neige pour leur sauver la vie.

Fig. 2. Le Pont du Rhone à S. Maurice.

Près du bourg de *S. Maurice* au pays de *Vallois*, les montagnes se rapprochent de façon, que le *Rhone* est forcé de se frayer en mugissant de rage un passage à travers d'un col étroit de rochers. Dans quelque éloignement de ce passage se trouve le pont fameux ci-dépeint, formé d'une seule arche, dont les deux bouts sont appuyés sur les deux montagnes dites *Dent de Moche* et *Dent du Midi*.

ROSARUM SPECIES.

Supra in Tabula XIII. omnium rosarum maximam, Rosam gigantem seu decumanam, admirati sumus: hic autem rosarum minimas simulque elegantissimas, quae pari jure *rosas nanas* dixeris, videbimus. Harum sunt duae varietates sequentes.

Fig. 1. Rosa parvula Provincialis.

(*Rosa Provincialis minima.*)

Rosa parvula Provincialis, (quam et *Rosam Ranunculum* dicunt, quia mensura structuraque ranunculo similis est), flosculus elegantissimus, a patria Provincia, Galliae meridionalis regione, nomen obtinuit. Frutex, raro ultra unum pedem altus, est ligno tenerrimo et viridi, foliis minutis ac elegantibus, spinis paucis et teneris. Flosculus raro unum digitum e diametro transgreditur, colore coccineo livi-

do, saepius et lucidiori, ranunculo quam simillimus, ita ut e longinquo ranunculus e rubro lividus esse credatur.

Fig. 2. Rosula Divionensis.

(*Rosa Damascena Dijonensis.*)

Rosula minutula, omnium florum, qui dentur, amabilissima et pulcherrima, a *Divione*, Galliae urbe, unde ad nos venerat, nomen obtinuit. Frutex humilis, unius pedis altitudinem nunquam attingens, lignum tenerum, lucidius viride et spinarum expertus, folia minutula in tres aut quinque lacinias divisa, flosculus minus quam unum pollicem latus, lucide coccineus et Rosae centifoliae inter efflorescendum similis, peculiari decore hanc rosulam quam elegantissime ornant. Ob germen oblongum Rosae Damascenae adnumeratur.

R Ó Z S A F A J O K.

Látván már a' XIII Táblán a' legnagyobb vagy oriásrózsa fajt, most a' legkisebb és legszébb rózsá fajokat esmértetjük meg, melyeket amazoknak ellenbetéve törperózsáknak nevezhetnénk. Ezek a' következő két fajok:

1. Kép. A' pitzin Provintziai Rózsa.

(*Rosa Provincialis minima.*)

Ez a' rózsá, melyet békavirágrózsának is neveznek, mivel nagyságára 's termetére nézve azzal egészen megegyez, a' hazájáról Provintziáról neveztetik; igen gyönyörűséges. Bokra ritkán magasabb egy lábnál, fája gyenge és zöld, levelei kitsinyek 's tsinosok, gyenge tövisei kevesek. Bokrétája egy íznyi átmérőjű, setét néha világoskarmazsin piros,

és éppen olyan mint a' békavirág, úgy hogy mezfziről annak vélné az ember.

2. Kép. A' Dizsoni Damásrózsá.

(*Rosa Damascena Dijonensis.*)

Ez a' legkisebb leggyönyörűbb 's legjelesebb rózsá minden rózsák felett. Nevét vette Frantziaországi várostól *Dijon*-tól, a' honnan legelőször plántáltatott másuvá. Egy lábnyinál kisebb bokra, világoszöld, gyenge 's tsak nem tövisek nélkül lévő fája, apró ötös levelei, egy íznél kisebb halaványpiros virágja, a' melly kinyilván a' száfzforszéphez hasonló, mind ezek a' legszébbek 's leggyönyörűségesebbek.

A' rózsák tzimerezetje szerént, hofzfűkás gyümöltk bimbójára nézve a' Damaskusi rózsák közé tartozik.

ROSEN - ARTEN.

So wie wir oben auf Taf. XIII. die größte aller Rosen, die Riesenrose bewunderten, lernen wir hier die beyden kleinsten und niedrigsten Rosenarten, die man eben so im Gegensatz die Zwergröschen nennen könnte, kennen. Diels sind folgende zwey Sorten.

F. 1. Die kleine Provencer-Rose.

(*Rosa Provincialis minima.*)

Die kleine Provencer Rose — welche auch die Ranunkel-Rose heisst, weil sie an Grösse und dem Baue ihrer Blume völlig der Ranunkel gleicht — führt den Namen von ihrem Vaterlande, der Provence, im südlichen Frankreich, und ist ein überaus liebliches Röschen. Ihr Strauch wird selten über 1. Fuß hoch, hat überaus zartes grünes Holz, kleine niedliche Blätter, und nur wenige zarte Dornen. Ihre Blume hat selten über ein Zoll im Durchmesser, ist dunkel, oft auch hllkarmoisia-

roth, und sieht völlig aus wie eine Ranunkel, so daß man sie auch in der Ferne für eine dunkelrothe Ranunkel halten könnte.

Fig. 2. Das Dijon-Röschen.

(*Rosa Damascena Dijonensis.*)

Diels kleine allerliebste Miniaturröschen ist die lieblichste und zierlichste Blume, die man nur sehen kann. Sie führt ihren Namen von der Stadt Dijon in Frankreich, woher wir sie zuerst erhielten. Ihr kleiner noch keinen Fuß hoher Strauch, ihr zartes hellgrünes, fast dornloses Holz, ihre kleinen drey- und fünflappigen Blätter, ihre noch keinen Zoll große blaßrothe Blume, die im Aufblühen der Centifolie gleicht, alles ist äußerst zierlich und elegant an ihr.

Sie gehört, nach der Charakteristik ihres länglichen Fruchtknoten, zu den Damascener Rosen.

E S P E C E S D E R O S E S .

Ayant admiré la rose gigantesque, dépeinte sur la Table XIII. cidessus, nous allons connaître ici les deux espèces les plus petites et les plus jolies des roses, qu'au contraire l'on pourrait nommer *Roses naines*. Ce sont les deux espèces suivantes.

F. 1. La petite Rose de Provence.

(*Rosa Provincialis minima*.)

La petite Rose de Provence, que l'on appelle aussi *Rose-renoncule*, puisqu'elle ressemble aux renoncules pour la grandeur et la structure. Elle porte le nom de sa patrie, la Provence, partie de la France méridionale. C'est une petite rose, extrêmement jolie. Le rosier n'atteint que rarement la taille de plus d'un pied, son bois est vert et fort tendre, ses feuilles sont petites et jolies, et il n'est armé que de peu d'épines molles. La fleur a rarement plus d'un pouce de diamètre, et sa couleur est

un cramoi si ordinairement foncé, souvent aussi clair. Sa forme est tout-à-fait celle d'une renoncule, en sorte que de loin on la prend aisément pour une renoncule d'un rouge foncé.

Fig. 2. La petite Rose de Dijon.

(*Rosa Damascena Dijonensis*.)

Cette très-jolie petite rose est la fleur la plus belle et la plus agréable, que l'on puisse voir. Elle porte le nom de la ville de *Dijon* en France, d'où nous l'avons reçue d'abord. Le petit rosier n'atteint pas la hauteur d'un pied, son bois est tendre, d'un vert clair et presque sans épines; ses petites feuilles à trois et cinq lobes, la fleur rouge-pâle, qui n'a pas un pouce de diamètre, et qui en éclo sant ressemble à la rose à cent feuilles, tout ceci est très-élegant. D'après la caractéristique des roses, elle appartient aux roses de Damas, à cause de la forme oblongue de son pistil.

INDEX TOMI NONI,

ex ordine materiaram dispositus.

NB. Numerus Romanus notat tabulam aeri incisam secundum ordinem materiae, Germanicus vero paginam textus significat.

I. ANIMALIA QUADRUPEDIA.

Tab. LXIX. *Majora quadrupedia mammalia.* Rhinoceros Africanus. 1. Rhinoceros insulae Summatrae. 1.

T. LXX. *Animalia loricata et aculeata.* Manis pentadactyla, 6. Dasypus octocinctus, 6. Dasypus octodecim cinctus, 6. Erinaceus Malaccensis, 6. Hystrix fasciculata, 6.

T. LXXI. *Didelphyses.* Didelphys Virginiae. 11. Didelphys Lemurina. 11. Didelphys viverrina, 11. Didelphys Macroura, 11. Can-gurus minor.

T. LXXII. *Saevae bestiae.* Tigris nigra, 16. Hyaena maculata, 16. Schacal ad caput bonae spei, 16. Felis capitis bonae spei, 16. Marnagua, 16.

T. LXXIII. *Mammalia rariora.* Myrmecophaga Capitis bonae spei, 21. Myrmecophaga aculeata, 21. Bradypus ursinus, 21. Megatherium Americanum in sceletto, 21.

II. AVES.

Tab. LXVI. *Oscines Germaniae.* Ampelis Garrulus, 2. Sturnus vulgaris, 2. Loxia Pyrrhula, 2. Loxia Coccothraustes, 2. Motacilla Phoenicurus, 2.

T. LXVII. *Aves elegantes extraneae.* Cuculus Regius, 7. Ampelis Pompadora, 7. Ampelis Cotinga, 7. Psittacorhynchus, 17. Loxia Islandica, 7. Loxia Dominicana cristata, 7.

T. LXVIII. *Aves Africanae.* Aquila Galerita, 41. Falco albus, 41. Aquila Osceus, 41. Aquila aquatica, 41. Aquila Caffrorum, 41.

T. LXIX. *Vultures Africani et Asiatici.* Vultur auritus, 47. Vultur scatophagus seu stercorivorus, 47. Vultur Schogonus, 47. Vultur gestivalis, 47. Urigurapus, 47.

III. PISCES.

Tab. XL. *Pisces forma singulari.* Callionymus Lyra, 3. Callionymus Dracunculus, 3. Ophidium aculeatum, 3. Odontognathus, 3.

IV. AMPHIBIA.

Tab. XXI. *Variae serpentum species.* Caecilia nigra, 9. Caecilia annulis caeruleis, 9. Serpens annulatus fuliginosus, 9. Serpens annulatus albus, 9.

T. XXII. *Variae Lacertarum species.* Lacerta Gecco vulgaris, 17. Lacerta Gecco platurus, 17. Lacerta Anguis seu seps, 17. Lacerta vermiculata seu Chalcoides, 17. Salamandra aquatica, 17.

V. INSECTA.

Tab. XXXII. *Papiliones noxii.* Papilio Heliconius crataegi, 20. Papilio Danaus brassicae, 20. Papilio Danaus rapae, 20.

T. XXXIII. *Insecta mirabilia.* Trombidium phalangioides, 39. Acarus chelopus, 39. Hydrachna histrionica, 39. Rhynchoprion columbae, 39. Phalangium rufum, 39. Chelifer parasita, 39. Pithiridium biarticulatum, 39. Dichelestium sturionis, 39. Argulus Delphicus, 39.

T. XXXIV. *Papiliones elegantes.* Papilio ex caeruleo varians, 40. Apollo, 40.

VI. VERMES.

Tab. VII. *Mollusca et testacei Germaniae.* Limax ater, 22. Helix pomatia, 22. Helix arbutorum, 22. Limax agrestis, 22. Mytilus anaticus, 22. Buccinum stagnale, 22. Buccinum auriculatum, 22.

VII. PLANTAE.

Tab. XCI. *Aromata extranea*. Laurus Cassia, 8. Alpinia Galanga, 8.

T. XCII. *Fungi memorabiles*. Boletus ignarius, 14. Boletus Laricis, 14.

T. XCIII. *Plantae veneniferae ex Germania*. Arum maculatum, 18. Colchicum auctumnale, 18.

T. XCIV. *Plantae memorabiles*. Nymphaea caerulea, 23. Eupatorium Aya Pana, 23.

T. XCV. *Plantae venenatae Germanicae*. Anemone pulsatilla, 38. Lactuca virosa, 38.

VIII. ROSAE.

Tab. IX. *Rosarum Species*. Rosa gemella, 5.

T. X. *Continuat*. Rosa millefolia rubra, 15. Rosa pendulina inermis, 15.

T. XI. *Cont*. Rosa Majalis, 25. Rosa umbellata flore carneo, 25.

T. XII. *Cont*. Rosa Damascena communis, 30. Rosa versicolor, 30.

T. XIII. *Cont*. Rosa decumana Damascena colore obscuriori, 45.

T. XIV. *Cont*. Rosa parvula Provincialis, 50. Rosula Divionensis, 50.

IX. ARBORUM FRUCTUS.

Tab. I. *Insignes arborum fructus*. Malum gigas, 42.

T. II. *Fructus memorabiles*. Vitis vinifera bicolor, 46.

X. ANTIQUITATES.

Tab. XIII. *Antiquitates Aegyptiacae*. Statuae Memnonis, 4. Sphinx Aegyptia, 4.

T. XIV. *Dii Aegyptii*. Isis, 26. Isis et Horus, 26. Osiris, 26. Serapis, 26. Harpocrates, 26.

T. XV. *Continuat*. Apis, 27. Bubastis, 27. Anubis, 27. Canopus, 27. Ibis, 27.

T. XVI. *Dii Graecorum et Romanorum*. Cronus et Rhea, 31. Rhea, 31. Jupiter, 31. Juno, 31.

T. XVII. *Continuat*. Neptunus, 32. Ceres, 32. Apollo, 32.

T. XVIII. *Cont*. Diana, 33. Vulcanus, 33. Minerva, 33.

T. XIX. *Cont*. Mars, 34. Venus, 34. Amor, 34. Mercurius, 34.

T. XX. *Cont*. Pluto, 35. Vesta, 35. Bacchus, 35.

T. XXI. *Cont*. Hercules, 36. Aesculapius, 36. Hygiea, 36. Vertumnus, 36. Flora, 36.

T. XXII. *Cont*. Novem Musae. Clio, 37. Euterpe, 37. Thalia, 37. Melpomene, 37. Terpsichore, 37. Erato, 37. Polyhymnia, 37. Urania, 37. Caliope, 37.

XI. VESTITUS.

Tab. VI. *Vestitus Peruanus*. Incolae urbis Lima, 48. Mulier nobilis Limensis, 48. Indiani e Peru oriundi, 48. Rustici Peruanus, 48. Incolae Quito, 48.

XII. MISCELLANEA.

Tab. XLVIII. *Taurorum venationes in Hispania*, 10.

T. XLIX. *Vestitus in hodierna Aegypto usitati*. Beyus Aegyptius cum servo, 12. Mulier nobilis Cairensis cum serva, 12. Mamalucus, 12. Familia Fellae, seu Rustici Aegyptii, 12. Familia Beduina seu nomas, 12.

T. L. *Memorabilia Aegyptiaca*. Vertex Pyramidis altissimae ad Chisen, et prospectus regionis circumjacentis, 13. Transitus interior ex secunda in tertiam partem Pyramidis amplissimae, 13.

T. LI. *Petrefacta memoratu digna*, 19.

T. LII. *Gibraltaria et aggeres tormentarii nantes*, 24.

T. LIII. *Naturae lusus*. Dendritae, 28. Marmor figuratum Florentinum, 28.

T. LIV. *Specus memorabiles*. Pars specus Rosenmulleri prope Muggendorffium, 29.

T. LV. *Hominum raptus et negotiatio venaliciaria*, 42.

T. LVI. *Pontes memoratu digni*. Pons saxeus in Virginia, 44. Pontes pensiles et ductiles in America meridionali, 44.

T. LVII. *Continuat*. Pens diaboli in montibus S. Gothardi, 49. Pons Rhodani ad Agaunum, 49.

A' KILENTZEDIK DARAB FOGLALATJA,

a' matériák rende fzerént.

NB. A' római száma a' Réztábla számát, az arabiai szám pedig a' magyarázat levél lap számát mutatja.

I. EMLŐS ALLATOK.

LXIX. Táb. *Szeptatú állatok.* Az Egyiptomi Szarvorrú, 1. A' Szumatrai Szarvorrú, 1.

LXX. T. *Pántzélós és tövises állatok.* A' tövisfarkú Tobzóska, 6. A' nyoltzöves Pántzélós, 6. A' tizennyoltzöves Pántzélós, 6. A' Malakkai Süldifznó, 6. A' fürtös farkú Süldifznó, 6.

LXXI. T. *Fijahordók.* A' Virginiai Ifzákos, 11. A' fakó Ifzákos, 11. A' foltos Ifzákos, 11. A' hofz'zúfarkú Ifzákos, 11. A' patkány-Kénkuru, 11.

LXXII. T. *Ragadozó állatok.* A' fekete Tigris, 16. A' foltos Hiena, 16. A' Foki Sakál, 16. A' Foki Matska, 16. A' Maragua, 16.

LXXIII. T. *Emlősállatok.* A' Foki Hangyász, 21. A' tüskés hangyász, 21. A' medve Lajhár, 21. A' Megatér Tsontvázza, 21.

II. MADARAK.

LXVI. Táb. *Éneklő Madarak.* A' lotska Selyemfarkú, 2. A' közönséges Seregély, 2. A' süvöltő Magyitó, 2. A' vasorrú Magyitó, 2. A' füstfarkú Billegető, 2.

LXVII. T. *Külföldi szép Madarak.* A' Király Kakuk, 7. A' Pompádúr Selyemfarkú, 7. A' veresbegyű Selyemfarkú, 7. A' Papagály orrú Magyitó, 7. Az Izlandiai Magyitó, 7. A' bóbítás Magyitó, 7.

LXVIII. T. *Afrikai Madarak.* A' Keselyű Sas, 41. A' kontyos Sas, 41. A' fehér Sólyom, 41. Az éneklő Sas, 41. A' vízi Sas, 41. A' Káfreri Sas, 41.

LXIX. T. *Keselyűk.* A' füles Keselyű, 47. A' Sogún, 47. Az Alakos, 47. Az Urigurap, 47.

III. HALAK.

XL. Táb. *Különös Halak.* A' Lant Kallio, 3. A' Sárkány Kallio, 3. A' tüskés Orsó-fark, 3. A' lándzsás Odonto, 3.

IV. ÚSZOMASZÖK.

XXI. Táb. *Kigyó Fajok.* A' fekete pikkelyes Kigyó, 9. A' kék pikkelyes Kigyó, 9. A' A' kormos gyűrűs Kigyó, 9. A' fehér gyűrűs Kigyó, 9.

XXII. T. *Gyíkok.* A' Gekko Gyík, 17. A' lapos farkú Gekko, 17. A' kigyó Gyík, 17. A' giliszta Gyík, 17. A' Salamádra, 17.

V. BOGARAK.

XXXII. Táb. *Artalmas Pillangók.* A' Gagouya Pillangó, 20. A' kápolzta Pillangó, 20. A' répa Pillangó, 20.

XXXIII. T. *Tsuddalatos Bogarak.* A' szunyoglábú Mohmász, 39. A' pitziny Vizpók, 39. A' barna Atka, 39. A' galambvéz Farkály, 39. A' röt kázas, 39. Az élödi Olloska, 39. A' kétízű Bölhamoj, 39. A' ketsege Börmász, 39. A' Delfin Laposka, 39.

XXXIV. T. *Szép Pillangók.* A' kékszivár-vány Pillangó, 40. Az Apollo Pillangó, 40.

VI. FÉRGEK.

VII. Táb. *Tsigák.* A' fekete házatlan Tsigá, 22. A' kerti Tsigabiga, 22. A' bokori Tsigabiga, 22. A' parlagi házatlan Tsigá, 22. A' Gótza Tsigá, 22. A' nagy kürt Tsigá, 22. Az öblös Tsigá, 22.

VII. NÖVEVÉNYEK.

- XCI. Táb. *Külföldi Fűszerfajok.* A' Kalzfia Babér, 8. A' Galanga Havasika, 8.
 XCII. T. *Gombák.* A' tapló Gomba, 14. A' veresfenyő Gomba, 14.
 XCIII. T. *Mérges Plánták.* A' Kontyvirág, 18. Az Őzike, 18.
 XCIV. T. *Nevezetes Növevények.* A' kék Vízitök, 23. Az Allyapána Pakotza, 23.
 XCV. T. *Mérges Plánták.* Leány Kőkörtsin, 38. A' mérges Saláta, 38.

VIII. R Ó Z S A K.

- IX. Táb. *Rózsa Fajok.* A' páros Rózsa, 5.
 X. T. *Folytatás.* A' Száz rétű Rózsa, 15. A' függő Rózsa, 15.
 XI. T. *Folytatás.* A' pünkösti Rózsa, 25. A' testfűzín bokréta Rózsa, 25.
 XII. T. *Folytatás.* A' közönséges Dama Rózsa, 30. A' tsikos Rózsa, 30.
 XIII. T. *Folytatás.* A' nagy Damaskusi Rózsa, 45.
 XIV. T. *Folytatás.* A' pitziny Provintziai Rózsa, 50. A' Dizsoni Damas Rózsa, 50.

IX. GYÜMÖLTSÖK.

- I. Táb. *Nevezetes Gyümölcsök.* Oriásalma, 42.
 II. T. *Folytatás.* A' Venetziai kétfűzű Szőlő, 46.

X. RÉGISÉGEK.

- XII. Táb. *Egyiptomi Régiségek.* A' Memnon Olzlopai, 4. Az Egyiptomi Sphinx, 4.
 XIV. T. *Egyiptomi Istenek.* Isis, 26. Horus, 26. Osiris, 26. Serapis, 26. Harpokrates, 26.
 XV. T. *Folytatás.* Apis, 27. Bubastis, 27. Anubis, 27. Kanopus, 27. Ibis, 27.

- XVI. T. *Görög és Római Istenek.* Kronos és Rhea, 31. Jupiter, 31. Juno, 31.
 XVII. *Folytatás.* Neptunus, 32. Ceres, 32. Apollo, 32.
 XVIII. T. *Folytatás.* Diana, 33. Vulcanus, 33. Minerva, 33.
 XIX. T. *Folytatás.* Mars, 34. Venus, 34. Amor, 34. Mercurius, 34.
 XX. T. *Folytatás.* Pluto, 35. Vesta, 35. Bacchus, 35.
 XXI. T. *Folytatás.* Hercules, 36. Esculapius, 36. Hygiea, 36. Vertumnus, 36. Flora, 36.
 XXII. T. *Folytatás.* A' kilentz Múzsák, 37. Clio, 37. Euterpe, 37. Thalia, 37.

XI. VISELETEK.

- VI. Táb. *Perui Viseletek.* Limai visele-
 48. Fő Rendű Limai Alzfony, 48. Pe-
 aló Indusok, 48. Perubeli Hazafiak, 48.
 lakosok, 48.

XII. ELEGYESTARGYAK.

- XLVIII. Táb. *A' Bikékkal való vívdás,* 10.
 XLIX. T. *Egyiptomi Viseletek.* A' Bey rabfzolgájától követve, 12. Egy Kahirai Alzfzorság, 12. Egy Mameluk, 12. Fellahs, 12. Beduin Familia, 12.
 L. T. *Egyiptomi nevezetes dolgok.* A' Khizéi Piramis, 13.
 LI. T. *Kővévált testek,* 51.
 LII. T. *Gibráltár és az éfző Balteriák,* 24.
 LIII. T. *Terméj-étjatekai.* A' Dendriták, 28.
 LIV. T. *Barlangok,* 29.
 LV. T. *Emberragadozás és rabfzolgákkal való kereskedés,* 43.
 LVI. T. *Nevezetes Hidak.* A' közsiklahid Virginiában, 44. A' függő és felzített Hidak, 44.
 LVII. T. *Folytatás.* Az Ördöghidja Sz. Gotthárd hegyén, 49. A' Rona hid Sz. Móritznál, 49.

V e g s a' k i l e n t z e d i k D a r a b n a k.

INHALT DES NEUNTEN BANDES,

nach den Materien geordnet.

NB. Die römische Zahl zeigt die Kupfertafel der Suite, die deutsche Zahl hingegen das Blatt des Textes oder Folium.

I. VIERFÜSSIGE THIERE.

Taf. LXIX. *Grosse vierfüßige Säugthiere.* Das Afrikanische Nashorn, 1. Das Nashorn von Sumatra, 1.

T. LXX. *Gepanzerte und stachelichte Thiere.* Das kurzgeschwänzte Schuppenthier, 6. Das Gürtelthier mit acht Gürteln, 6. Das Gürtelthier mit achtzehn Gürteln, 6. Der Igel von Malacca, 6. Das Büschelförmige Stachel-schwein, 6.

T. LXXI. *Beutelhierre.* Das Virginische Beutelhier, 11. Das graue Beutelhier, 11. Das gefleckte Beutelhier, 11. Das langschwänzige Beutelhier, 11. Das rattenähnliche Känguruh, 11.

T. LXXII. *Reissende Thiere.* Der schwarze Tiger, 16. Die gefleckte Hyäne, 16. Der Capische Schakal, 16. Die Capkatze, 16. Der Maragua, 16.

T. LXXIII. *Seltene Säugthiere.* Der Capsche Ameisenfresser, 21. Der stachelichte Ameisenfresser, 21. Das Bärenartige Faulthier, 21. Das amerikanische Grolsthier im Skelet, 21.

II. V Ö G E L.

Taf. LXVI. *Deutsche Singvögel.* Der gemeine Seidenschwanz, 2. Der gemeine Staar, 2. Der Gimpel, Männchen und Weibchen, 2. Der gemeine Kernbeißer, 2. Der Rothschwanz, 2.

T. LXVII. *Ausländische schöne Vögel.* Der königliche Kuckuk, 7. Der Pompadur Seidenschwanz, 7. Der rothbrüstige Seidenschwanz, 7. Der Papagey Schnabel, 7. Der Isländische Kernbeißer, 7. Der Dominikaner Kernbeißer mit dem Federbusch, 7.

T. LXVIII. *Afrikanische Vögel.* Der Greifadler, 41. Der Haubenadler, 41. Der Weißling, 41. Der Singadler, 41. Der Wasseraar, 41. Der Kaffervogel, 41.

T. LXIX. *Afrikanische und Asiatische Geier.* Der Ohren-Geier, 47. Der Struntgeier, 47. Der Schogun, 47. Der Gaukler, 47. Der Urigurap, 47.

III. FISCHE.

Taf. XL. *Fische von sonderbarer Gestalt.* Die Seeleyer, 3. Der Seedrache, 3. Der Elefantentrüssel, 3. Der gestachelte Odontognath, 3.

IV. AMPHIBIEN.

Taf. XXI. *Verschiedene Arten von Schlangen.* Die schwarze Blindschleiche, 9. Die blaue ringelte Blindschleiche, 9. Der rufsfarbige Ringler, 9. Der weisse Ringler, 9.

T. XXII. *Verschiedene Gattungen Eidechsen.* Der gemeine Gecho, 17. Der plattschwänzige Gecho, 17. Die Schlangeneidechse oder der Seps, 17. Der Chalcoide, 17. Der Wassersalamander, 17.

V. INSECTEN.

Taf. XXXII. *Schädliche Schmetterlinge.* Der Baumweißling, 20. Der große Kohlweißling, 20. Der kleine Kohlweißling, 20.

T. XXXIII. *Wunderbare Insecten.* Die schneckenfüßige Rüsselmilbe, 39. Die Gaukler-Wasserspinnne, 39. Die scheerenfüßige Milbe, 39. Die Tauben-Sägemilbe, 39. Der rothgelbe Schnackenfuss, 39. Der Schmarotzer Scheerenträger, Die zweygliederige Flohmilbe, 39. Das Stahr-Scheermaul, 39. Der Delphin Schiffer, 39.

T. XXXIV. *Schöne Schmetterlinge.* Der blaue Schillervogel, 40. Der Apollo, 40.

VI. WÜRMER.

Taf. VII. *Deutsche Schnecken.* Die schwar-

ze Wegschnecke, 22. Die Weinbergsschnecke, 22. Die Baumschnecke, 22. Die graue Adlerschnecke, 22. Die Entenmiesmuschel, 22. Das grosse Spitzhorn, 22. Das Bauchige - Spitzhorn, 22.

VII. PFLANZEN.

Taf. XCI. *Ausländische Gewürze*. Der Mutterzimmet, 8. Der Galgant, 8.

T. XCII. *Merkwürdige Schwämme*. Der Feuerschwamm, 14. Der Lerchenschwamm, 14.

T. XCIII. *Deutsche Giftpflanzen*. Der gefleckte Aron, 18. Die Zeitlose, 18.

T. XCIV. *Merkwürdige Pflanzen*. Die blaue Seerose, 23. Aja-Pana, 23.

T. XCV. *Deutsche Giftpflanzen*. Die violette Anemone, 38. Der Gift-Lattich, 38.

VIII. ROSEN.

Taf. IX. *Rosen-Arten*. Die Zwillingrose, 5.

T. X. *Fortsetzung*. Die rothe Millefolie, 15. Die Hangerose, 15.

T. XI. *Fortsetzung*. Die May-Rose, 25. Die fleischfarbene Büschelrose, 25.

T. XII. *Fortsetzung*. Die gemeine Monath-Rose, 30. Die gestreifte Bandrose, 30.

T. XIII. *Fortsetzung*. Die grosse dunkle Damascener-Rose, 45.

T. XIV. *Fortsetzung*. Die kleine Provenzer-Rose, 50. Das Dijon-Röschen, 50.

IX. FRÜCHTE.

Taf. I. *Merkwürdige Früchte*. Der Riesen-Apfel, 42.

T. II. *Fortsetzung*. Die Venetianische Traube oder der bunte Wein, 46.

X. ALTERTHÜMER.

T. XIII. *Ägyptische Alterthümer*. Die Memnonsbildsäulen, 4. Der ägyptische Sphinx, 4.

T. XIV. *Ägyptische Gottheiten*. Isis, 26. Isis und Horus, 26. Osiris, 26. Serapis, 26. Harpokrates, 26.

T. XV. *Fortsetzung*. Apis, 27. Bubastis, 27. Anubis, 27. Canopus, 27. Der Ibis, 27.

T. XVI. *Gottheiten der Griechen und Römer*. Kronos und Rhea, 31. Rhea, 31. Jupiter, 31. Juno, 31.

T. XVII. *Fortsetzung*. Neptunus, 32. Ceres, 32. Apollo, 32.

T. XVIII. *Fortsetzung*. Diana, 33. Vulcanus, 33. Minerva, 33.

T. XIX. *Fortsetzung*. Mars, 34. Venus, 34. Amor, 34. Mercurius, 34.

T. XX. *Fortsetzung*. Pluto, 35. Vesta, 35. Bacchus, 35.

T. XXI. *Fortsetzung*. Hercules, 36. Äsculapius, 36. Hygeia, 36. Vertumnus, 36. Flora, 36.

T. XXII. *Fortsetzung*. Die neun Musen, 37. Clio, 37. Euterpe, 37. Thalia, 37. Melpomene, 37. Terpsichore, 37. Erato, 37. Polyhymnia, 37. Urania, 37. Calliope, 37.

XI. VERMISCHTE GEGENSTÄNDE.

Taf. XLVIII. Stiergefechte der Spanier, 10.

T. XLIX. *Ägyptische Kleidertrachten*. Ein ägyptischer Bey mit seinem Sklaven, 12. Eine Dame von Cahira mit ihrer Sklavin, 12. Ein Mameluk, 12. Eine ägyptische Fellahs oder Bauern Familie, 12. Eine Beduinen-Familie, 12.

T. L. *Ägyptische Merkwürdigkeiten*. Ansicht des Gipfels der grossen Pyramide von Chize und der umliegenden Gegend, 13. Durchgang aus der zweyten in die dritte Étage der grossen Piramide, 13.

T. LI. Merkwürdige Versteinerungen, 19.

T. LII. Gibraltar und die schwimmenden Batterien, 24.

T. LIII. *Naturspiele*. Dendriten, 28. Florentiner Ruinen-Marmor, 28.

T. LIV. *Merkwürdige Höhlen*. Eine Parthie der Rosenmüller-Höhle bey Muggendorf, 29.

T. LV. Menschenraub und Sklavenhandel, 43.

T. LVI. *Merkwürdige Brücken*. Die Felsenbrücke in Virginien, 44. Hänge- und Zugbrücken in Süd-Amerika, 44.

T. LVII. *Fortsetzung*. Die Teufelsbrücke bey St. Gotthard, 49. Die Rhone-Brücke zu St. Moritz, 49.

TABLE DES MATIERES.

NB. Le Chiffre Romain désigne la Table de la Suite, et le Chiffre Arabe la page ou feuille du texte.

I. QUADRUPÈDES.

Tab. LXIX. *Grands quadrupèdes.* Le Rhinocéros africain, 1. Le Rhinocéros de Sumatra, 1.

T. LXX. *Animaux à cuirasses et à aiguillons.* Le Pangolin ou lézard écailleux, 6. L'Armadille à huit ceintures, 6. L'Armadille à 18 ceintures, 6. Le Hérisson de Malacca, 6. Le Porc-épic à queue de brosse, 6.

T. LXXI. *Sarigues ou didelphes.* Le Manicou ou Sarigue à long poil, 11. Le Sarigue gris, 11. Le Sarigue tacheté, 11. Le Sarigue à longue queue, 11. Le Kangourou-Ral, 11.

T. LXXII. *Bêtes sauvages carnassières.* Le Jaguarète ou Tigre noir, 16. La Hyène tachetée, 16. Le Chacal du Cap ou le Tenlie, 16. Le Chat du Cap, 16. Le Chat-Tigre ou le Maragua, 16.

T. LXXIII. *Mamifères rares.* Le Fourmillier du Cap, 21. L'Echidné ou le Fourmillier épineux, 21. Le Garesseux-Ours, 21. Le Mégathère américain en Squelette, 21.

II. OISEAUX.

Tab. LXVI. *Oiseaux de chant d'Allemagne.* Le Jusseur de Bohême, 2. L'étoureau commun, 2. Le Vivoine ou le Bouvreuil, le mâle et la femelle, 2. Le grosbec ou pinson royal, 2. La Rouge-queue ou le Rosignol de muraille, 2.

T. LXVII. *Beaux oiseaux étrangers.* Le Coucou royal, 7. Le Pacapac ou le Cotinga pourpré de Cayenne, 7. Le Condon bleu ou Cotinga du Brésil, 7. Le Grosbec-Perroquet, 7. Le Verdier d'Islande, 7. Le Cardinal dominicain, 7.

T. LXVIII. *Oiseaux africains.* Le Griffard, 41. Le Huppard, 41. Le Blanchard, 41. Le Vocifère, 41. Le Blagre, 41. Le Caffre, 41.

T. LXIX. *Vautours africains et asiatiques.* L'Oricon, 47. Le Chassefiente, 47. Le Changoun, 47. Le Bateleur, 47. L'Ourigourap, 47.

III. POISSON.

Tab. XL. *Poissons de figure singulière.* Le Callionyme Lyre ou Lacert, 3. Le Callionyme Dragonneau ou simplement Dragonneau, 3. La Bouzelle trompe ou le Macrognathe aiguillonné, 3. L'Odontognathe aiguillonné, 3.

IV. AMPHIBES.

Tab. XXI. *Différentes espèces de Serpents.* L'Orvet noir, 9. L'Orvet bleu, 9. L'Amphisbène blanche, 9.

T. XXII. *Différentes espèces de Lézards.* Le Gecko, 17. Le Lézard ou Gecko à queue plate, 17. Le Seps, 17. Le Chalcoïde, 17. Le Lézard d'eau ou le Salamandre, 17.

V. INSECTES.

Tab. XXXII. *Papillons nuisibles.* Le Papillon Héliconien de l'Alisier, 20. Le Papillon Danaïde des choux, 20. Le Papillon Danaïde des raves, 20.

T. XXXIII. *Des insectes singuliers.* La Mitte satinée terrestre, 39. La Mitte aquatique rouge, 39. La Mitte des moineaux, 39. La Tique des pigeons, 39. Le Faucheur rouge, 39. Le faux Scorpion, 39. La Tique de la Chauvesouris, 39. La Mitte de l'acipe, 39. Le Monocle à coquille, 39.

T. XXXIV. *De beaux Papillons.* Le Changeant, 40. L'Apollon, 40.

VI. VERS.

Tab. VII. *Limaçons d'Allemagne.* La Limace noire, 22. L'Hélice vigneronne ou le Vigneron, 22. L'Hélice de jardins, 22. La Limace agreste, 22. La Moule de rivière, 22. Le Buccin des étangs, 22. Le Buccin renflé, 22.

VII. PLANTES.

Tab. XCI. *Plantes aromatiques étrangères.*

Table des matières.

Le Laurier-Casse, 8. Le galanga officinal, 8.

T. XCH. *Des bolets remarquables.* Le bolet-amadou ou l'Amadouier, 14. Le Bolet du Mé-lèse, 14.

T. XCH. *Plantes venoneuses d'Allemagne.* Le Gouvet commun, ou le pied de veau, 18. Le Colchique, 18.

T. XCIV. *Plantes remarquables.* Le Nenu-far bleu, 23. L'Eupatoire Aya-Pana, 23.

T. XCV. L'Anemone violette, 38. La Laitue vénéneuse, 38.

VIII. ROSES.

Tab. IX. *Espèces de roses.* La Rose jumelle, 5.

T. X. *Continuation.* Le Rosier à mille feuilles, 15. Le Rosier à fruits pendans, 15.

T. XI. *Continuation.* La Rose de Cannelle, 25. Le Rosier multiflore, 25.

T. XII. *Continuation.* Le Rosier de Damas, 30. La Rose rayée, 30.

T. XIII. *Continuation.* La grande Rose de Damas, 45.

T. XIV. *Continuation.* La petite Rose de Provence, 50. La petite Rose de Dijon, 50.

IX. FRUITS.

Tab. I. *Fruits remarquables.* La Pomme géante, 42.

T. II. *Continuation.* Le Raisin de Venise ou la vigne bicoloré, 46.

X. ANTIQUITÉS.

Tab. XIII. *Antiquités égyptiennes.* Les Statues de Memnon, 4. Le Sphinx Egyptien, 4.

T. XIV. *Divinités égyptiennes.* Isis, 26. Isis et Horus, 26. Osiris, 26. Sérapis, 26. Harpocrates, 26.

T. XV. *Continuation.* Apis, 27. Bubastis, 27. Anubis, 27. Canopus, 27. L'Ibis, 27.

T. XVI. *Divinités des Grecs et des Romains.* Chronos et Rhea, 31. Rhea, 31. Jupiter, 31. Junon, 31.

T. XVII. *Continuation.* Neptune, 32. Cérès, 32. Apollon, 32.

T. XVIII. *Continuation.* Diane, 33. Vulcain, 33. Minerve, 33.

T. XIX. *Continuation.* Mars, 34. Venus, 34. L'Amour, 34. Mercure, 34.

T. XX. *Continuation.* Pluton, 35. Vesta, 35. Bacchus, 35.

T. XXI. *Continuation.* Hercules, 36. Esculape, 36. Hygiée, 36. Vertumne, 36. Flore, 36.

T. XXII. *Continuation.* Les neuf Muses, 37. Clio, 37. Euterpe, 37. Thalia, 37. Melpomène, 37. Terpsichore, 37. Erato, 37. Polyhymnie, 37. Uranie, 37. Calliope, 37.

XI. COSTUMES.

Tab. VI. *Costumes Peruvians.* Habitans de Lima, 48. Dame de Condition de Lima, 48. Indiens du Pérou, 48. Habitans de la campagne du Pérou, 48. Habitans de Quito, 48.

XII. MELANGES.

Tab. XLVIII. Combats de taureaux en Espagne, 10.

T. XLIX. *Costumes Egyptiens.* Un Bey Egyptien suivi de son esclave, 12. Une Dame du Caire avec son esclave, 12. Un Mamelouc, 12. Une Famille de Fellahs ou paysans Egyptiens, 12. Une Famille de Bedouins, 12.

T. L. *Curiosités Egyptiennes.* Vue de la cime de la grande Pyramide de Ghizé et de ses environs, 13. Passage du second au troisième étage de la grande Pyramide, 13.

T. LI. Petrifications remarquables, 14.

T. LII. Gibraltar et les batteries flottantes, 24.

T. LIII. *Joux de la nature.* Dendrites, 28. Le Marbre fleuré de Florence, 28.

T. LIV. *Grottes remarquables.* Une Partie de la Grotte des Rosenmüller près Muggendorf, 29.

T. LV. Enlèvement d'hommes et traite des Negres, 43.

T. LVI. *Ponts remarquables.* Le Pont de rochers en Virginie, 44. Ponts suspendus et à traînant dans l'Amérique méridionale, 44.

T. LVII. *Continuation.* Le Pont du diable dans la montagne de St. Gothard, 49. Le Pont du Rhone à S. Maurice, 49.

